

Kranabiter, Ignatius

Melchior Canus de locis theologicis abbreviatus

Tridentum 1756

4 Diss. 4354#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11025748-8

MELCHIOR CANUS
DE LOCIS THEOLOGICIS

A B B R E V I A T U S

P E R

IGNATIUM KRANABITER

IN ALMA CÆSAREO-AUSTRIACA UNIVERSITATE
OENIPONTANA ANTEHAC SS. THEOLOGIÆ
LICENTIATUM,

MODO IN COLLEGIO S. MICHAELIS AD ATHESIM CANONICO-
RUM REGULARIUM S. AUGUSTINI

P R Æ P O S I T U M,

Congregationis Lateranensis Abbatem, & Doctrinæ Sacræ
Professorem Domesticum

T Y P I S D A T U S

*Cum ex Ejusdem Prælectionibus Scholastico - Dogmaticis Selectiores Asser-
tiones Theologiæ tam Speculativæ, quam Practicæ in præfato
Collegio publicè defenderet*

M A R I A N U S D A N I E L

Canonicus Regularis Lateranensis Sacerdos ibidem professus,

ANNO ÆRÆ VULGARIS

MDCCLVI.

Mense Junio Die 15.

T R I D E N T I,

Ex Nova Typographia Civica Christophori Molinari.
SUPERIORUM PERMISSU.

Omnis scriba doctus in Regno Cœlorum profert
de Thesauro suo nova & vetera. *Matth. 13. 52.*

Athenienses autem (per omnia superstitioniores) ad
nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire
aliquid novi. *Act. 17. 21.*

AUGUSTISSIMÆ COELI TERRÆQUE
R E G I N Æ,
AETERNI PATRIS
F I L I Æ,
INCARNATÆ SAPIENTIÆ
M A T R I,
DIVINI SPIRITUS
S P O N S Æ L E C T I S S I M Æ,
S O L O D E O
MINORI,
OMNI PURA CREATURA
EXCELLENTIORI,
M A R I Æ
VIRGINI DEIPARÆ,
DOMINÆ, MAGISTRÆ, AC PATRONÆ SUÆ,
GRATIA PLENÆ

SE SUAQUE
D. D. D.
DEVOTISSIMI
PRÆSES, AC DEFENDENS
MARIANUS.

AUGUSTISSIMAE COLLEGERE

REGINA

ETERNI PATRIS

FILIA

INCARNATAE SAPIENTIAE

MATRI

DIVINI SPIRITUS

SPONSAE ELECTISSIMAE

SOLO DEO

MINORI

OMNI PURA CREATURA

EXCELLENTIORI

MARIA R I A

VIRGINI DEIPARAE

DOMINAE, MAGISTRAE, AC PATRONAE SUAE

GRATIA PLENNE

SE SUAVE

D. D. D.

DEVOTISSIMI

PRESES, AC DEFENSUS

MARIANUS

EXCELLENTIÆ REVER.^{MAE}

DOMINO DOMINO

FRANCISCO FELICI

EX ILLUSTRISSIMIS S. R. I. COMITIBUS

ALBERTI DE ENNO &c.

Dei & Apostolicæ Sedis gratia renuntiato

EPISCOPO ANTINOPOLITANO,

Et in Episcopatu ac Principatu Tridentino cum
futura successione Coadjutori, & Admi-
nistratori Plenipotentiaro &c. &c.

IGNATIUS PRÆPOSITUS CAN. REGG. LATT.
S. MICHAELIS AD ATHESIM

Vitam longævam & felicitatem.

*Estinaverat Melchior Canus Illustre Sy-
dus Scholæ Tractatum suum de Locis
Theologicis inscribere dilectissimo bonarumque ar-
tium amantissimo Genitori suo ; at hunc ini-
mica*

*mica sorte , dum opus feliciter captum jam-
jam properabat ad finem , è vivis sublatum
præceptumque sibi lugere debuit , prout initio li-
bri XI. lamentatur multis , Melior & ter qua-
terque exoptatissima sors arridet hodie Cano
abbreviato , dum in Te , EXCELLENTIS-
SIME AC REVERENDISSIME DOMINE
DOMINE &c. & viva Paterni amoris visce-
ra , & æquissimum pariter bonarum Artium esti-
matorem , cultorem , ac Possessorem locupletissimum
simul invenisse latatur . Dicavi equidem hæc
pauca folia , ut memet totum , post Deum Opt.
Maximum, Magnæ Calitum Regina , sed quem in
terris Opusculi hujus Patronum maxime depre-
cer , sub cujus auspiciis ac potenti protectione
securus in lucem prodeat , dubius aliquantisper
hesitabam . Et ecce , cum dimidium ferme typi
stadium emensum esset , faustissima Sors unanimis*

Ele-

*Electionis Canonica in Coadjutorem cum futura
successione & Administratorem plenipotentiarium
in amplissimo Principatu & Episcopatu hoc Tri-
dentino universali personante jubilo super Te
cecidit, simulque omnes hesitationis meae tenebrae
diffugerunt; cui etenim post Superos potiore jure
& animo fidentiore exhibeam has qualiscunque
litterariae exercitationis meae testes pagellas, quam
Ipsimet Tibi? cujus facilitas in accessu, comitas
in conversatione, humilitas in alloquio, gravi-
tas in sententiis, eruditio in discursu mentem
meam occulto quodam amoris, reverentiae, devo-
tionis, summaeque aestimationis fascino adeo sibi
devinxerunt, devinctamque tenent, ut fingenti
formantique mihi (cum Plinio in Panegyrico
Trajani loquor) Patrem, Patronum, Prin-
cipem, aut quidquid vere magni & chari no-
minis est, nunquam voto concipere potuissem
me.*

melio^rem eo , quam in Te cominus veneror , &
demississima cum subjectione venerabundus suspicio .

Numquid enim singularis comitatus tua ar-
gumentum depradicem ? quod me ferme ignotum
& prima omnium vice aspectu affatuque tuo de-
sideratissimo beatum panoplia tua litteraria , bi-
bliotheca , inquam , domestica exquisitissimorum
Authorum copia referta , ordine pulcherrimo di-
sposta , & ex omni parte plane speciosa inspe-
ctorem admittere haud gravate indulseris . Num-
quid eruditionis studique indefessi Cultorem ac
amatorem Te admirer ? postquam ex ipso cubi-
li tuo per compendium secreta scale ad predile-
ctos Consiliarios tuos , libros intelligo , & bibliote-
cam ante laudatam mihi videre licuit familiarem
accessum & conversationem tuam diurnam no-
cturnamque hisce cum doctis mortuis . Numquid
humilitatem in sublimitate praeclsa Dignitatis cum
gravi-

gravitate sententiarum consociatam non obstupescam
memori mente retinens & in corde meo conservans
verba tua quasi totidem vera sapientia oracula? Ob-
versantur nempe inter alia identidem memoria mea
ea, quibus me excipere dignabaris, quando communi
Patria ac Civitatis congratulationi debita quoque
mea jungebam vota; reponebas videlicet, mundum
hunc aspectabilem Tibi non nisi transitoriam videri
scenam theatralem, in qua quisque personam agit
non suam. At in progressu sermonis & hoc fate-
bare, quod plane mira Divini Numinis dispositione
Electio in Te facta sit; unde ineluctabili consecu-
tione pariter fatearis necesse est (parce Scholastico)
ergo non nisi Divini Numinis dispositione & partes
hujus mundi theatrales Aptissimo cuivis Dignissi-
moque conferente Divina Sapientia Tu ad Par-
tem hanc PRINCIPALEM vocatus, ac dudum
fuisti predestinatus. Et quidni PRINCIPALEM

Per-

Personam agat, qui spiritu vere Principali ob-
firmatus pro bono Patria & sacratissimis iusti-
tia Legibus agonizare semper solenne habuit ?
Infinitus forem si more aliorum libros & lucu-
brationes suas Patronis dedicantium in amplis-
simum omnigena virtutis & sublimium Præroga-
tivarum tuarum encomium mihi quoque excur-
rendum esset, sed parco modestia, parco humi-
litati tua; parce pariter, obsecro, infacundo
tantoque muneri plane impari calamo meo. Satis
est, quod nolis laudari, dum nunquam cessas
digna immortalis laude operari.

Porro Liberculus iste Iconem prodigiosæ Ma-
tris Divino suo cum Pusione fronte refert eo
consilio, ut eidem alias exili Tuoque conspectu
nimis indigno facilior ingressus, majusque Pa-
trocinium obveniat, quo omnes norunt quam
alte cordi tuo insideat, & vere consanguinea
sit in

sit in Magnam Dominam devotio ; nam sicut
CELSISSIMUS AC REVEREN-
DISSIMUS quondam PRO-PATRUUS
TUUS JOSEPHUS VICTORIUS ,
cujus memoria in benedictione est , & in Te
dignissimo Pro - Nepote suo hodieum vivit ,
homagia in ipso ingressu auspicatissimi Regimi-
nis sui sub expressa invocatione Immaculata
Virginis prestare ac praeitari voluit , ita sane
confido , quod hoc in se vile munusculum Ejus-
dem ter benedicta Matris adornatum imagine
in devotissimi cordis mei homagium tanto beni-
gnius Tu quoque suscepturus sis ; quod unum
modo suppliciter peto , atque iterum iterumque
vitam longævam felicissimum Regimen , omnem-
que prosperitatem cum demississima mei meorum-
que ad perennes gratias commendatione Tibi ,
EXCELLENTISSIME AC REVE-
REN-

RENDISSIME DOMINE DOMINE
PATRONE GRATIOSISSIME non
vanus augur exopto.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Deo delicatum est in Re præsertim Litteraria hoc nostrum Sæculum, ut nemo facile vel simplex folium exponat Publico, quin ocys complures severioris, ut ajunt, Cryticæ æmulatores, dixissem ferme Aristarchi rigidissimi, supremos syllabarum apices suum ad tribunal vocitent, a capite ad calcem usque omnia scrupulose excutiant, & sæpe sæpius arbitrariis interpretationibus ipsam quoque scriptoris intentionem carpant, suggillantque. Istorum non ut crysim subterfugiam, sed laborem quodammodo prævertam, duo mihi ante omnia præstanda sunt; videlicet ut pauculis hisce foliis præfixum titulum justificem, dein ut ipsius scriptionis non solum intentionem candidus manifestem, sed & quæ minus culta, minusve exacta in illis reperiuntur, breviter excussem.

Prima igitur istarum pagellarum facies (fateor) sat speciosa est, dum nomen tanti Viri, quantum apud omnes Theologos audit Melchior Canus scribens de Locis Theologicis, fronte gerit, monstro vix non similis esse videbitur Tractatus iste, dum, si titulum spectes, & per decursum sermonis sæpius verba verbis conferas, plerumque ipsissimus Canus est; si verò eruditionis abundantiam, styli elegantiam, & cum soliditate doctrinæ copulatam facundiam requiras, nil minus quàm Canum deprehendes. Ita sane, Canus est quoad doctrinæ substan-

stantiam; Canus non est, quo ad eruditionis & elocutionis elegantiam. Dicam ergo quod res est: Postquam in diversis, qui hac de re scripserunt (alius de Locis, alius de elementis, alius de fontibus Theologicis) ubique magna ex parte ipsum Canum loquentem inveni, ita ut Viri cæteroquin etiam maximi in hoc scribendi genere se Cano melius quid afferre posse desperasse videantur, ipsiusque Canus primus extiterit, qui data opera rem isthanc pertractarit, satius fore existimavi, si honorem, cui honorem,tribuendo, nomen ipsius Auctoris, ex quo gratus recognosco pleraque, aperta fronte exponam, ut ut aliquando etiam ex aliis doctrina ac eruditione Viris conspicuis quædam, prout tulit occasio, fuerim mutuatus.

Canum dein *abbreviatum* nuncupo, non quasi in ipso quidquam redundans aut inutile stultus reputarem, nec quod injuriosius ego eundem mutilum, truncatum, & male deformatum Mundi ludibrio velim exponere, sed ut servata doctrinæ substantia, duntaxat sub breviori nostrisque scholis accomodato schemate Theologiæ studiosis Ejus usum faciliorem, & præcisius phalaris rhetoricis expeditiorem faciam.

Conclusionibus verò nostris hunc qualemcunque Tractatulum de Locis Theologicis præmittendum censeui, ut illis, quibus Scholastica jam passim est vilipendio, manifeste contester, quibus ex fontibus Theologia etiam Scholastica doctrinas suas hauriat, neque enim, ut opinor, Dogmatica, quæ sola omnium ore diebus nostris deprædicatur, meliores purioresve fontes habet, neque Scholastica Æsopi fabulas narrat, aut meris metaphysicationibus pretiosum tempus terit, sed vel maxime & Ipsa sacrosancta Dogmata fideliter refert, declarat, roborat, atque defendit, modo tamen Scholastico, idest ordinato, brevi, & rejectis fucis meretriciis, simplici, in se sat pulchræ veritatis expositorio.

Atque ideo Dogmatico-Scholasticam, vel si mavis Scholastico-Dogmaticam inscribo Theologiam nostram, assertiones tamen ejusdem universim dogmata dicere haud præsumo, nè quasi totidem Propositiones fidei (hoc ex usu & antonomastice dogma

dogma sonat) vendere videar etiam opiniones inter Catholicos vere disputabiles, quarum tamen notitia Theologo, dicas etiam pace mea Dogmatico, necessaria est, partim ut inter dogma & non dogma debitis sciatis modis distinguere, partim quia plurima sunt, quæ dogmatis dignitatem quidem non obtinent, ad dogmatis tamen confinia plus minusve adpropinquant; neque Theologi duntaxat est inquirere quid de fide, quid hæreticum sit, sed & scire debet quid proximum fidei, quid periculosum in fide, quid certum, quid erroneum, quid probabile, quid improbabile, quid gravi ratione in - vel extrinseca suffultum, quid non nisi temerarie sit assertum.

Insuper subnexas Conclusiones nullus dubito dicere *dogmatico* - scholasticas, quamvis easdem non minus *speculativas*, quam practicas dicam; quid enim aliud sunt quam dogmata *speculativa*, ea quæ sancta Fides nos docet de Natura Divina, & Principio rerum omnium unicissimo contra Polytheismum cecæ Gentilitatis & deliria Manetis: De Trinitate Personarum contra Sabellium, de Divinitate Christi contra Arium, de duabus Naturis humana & divina in Christo contra Eutychetem, de Unitate Personæ in Christo contra Nestorium, de necessitate gratiæ per Christum, contra Pelagium, de Adventu, Morte, Resurrectione &c. a sæculis desiderati Messiae contra obstinatos Judæos, de Processione, & coæquali gloria Divinitatis, in Unitate Naturæ, cum Patre & Filio Spiritus Sancti contra Schismaticos Græcos hæreticales? atque ut missis sexcentis aliis veniamus ad eos, qui nos propius contingunt, Lutheranos, inquam, Calvinistas, & Jansenistas, si errores illorum hæreticales radicitus scrutemur, plerosque de objecto speculabili fuisse deprehendemus; verbo: Fides est virtus ad intellectum primario pertinens, & vel hinc debita inquisitio eorum, quæ fidei sunt, præsupposito fundamento inconcusso Auctoritatis sacrae, non nisi speculando conficitur, ita ut plane imperceptibile sit, quomodo Theologiam speculativam aspernari queant, qui Dogmatici esse ac haberi desiderant.

Cæterum etiam de eo Lectorem præmonitum volo, ut ubi in hoc Tractatulo pro comprobandis & stabiliendis assertionibus

sæpius utor verbis : *commonstratur*, vel *ostenditur*, id non prætendam universim accipi tamquam demonstrationes Physicas aut Methaphysicas, quæ semper importent evidentiam *rei*, sed certitudinem moralem, quæ saltem evidentiam *prudentis persuasibilitatis* operetur.

Dein cum quæstiones maxime de Locis intrinsecis, quales sunt de Auctoritate Scripturæ, Traditionum, Ecclesiæ Catholicæ, Romanorum Pontificum, Conciliorum, Patrum, ac Doctorum theologicorum gravissimas & præcipuas controversias nostræ Sanctæ Religionis Romano-Catholicæ attingant, hujus vero loci & præsentis instituti non sit integram Theologiam Dogmaticam, aut Polemicam pauculis hisce foliis concludere, sed ad aliqualem duntaxat prægustum, & quantum in limine sufficit, Locos validos argumentorum theologicorum indicare, hinc in antecessum solemniter protestor, quod rationes in Resolutionibus forte dogmaticis aut polemicis hic allatæ non sint omnis ratio, nec Responsiones ad objectiones forte hæreticales sint omnis ratio, nec Responsiones ad Objectiones fortè hæreticales sint semper omnis responsio, qui enim ista pro dignitate fusiore calamo, & majore rationum cumulo legere velit, adeat Tractatus dogmaticos aut polemicos ex instituto tales, cujusmodi tum ex Antiquis, tum ex Modernis pro tuitione Sanctæ Fidei magistraliter conscriptos innumeros reperiet.

Porro si in dictione multa barbara, & parum concinnata deprehendantur, eapropter excusandum me confido, quod nec Grammaticum agere, nec cum ostentatione Rhetorices Doctis ac Literatis hæc scripta velim, sed ad præviam rudem quandam instructionem sacratorum Disciplinarum Studiosis etiam duntaxat incipientibus hæc, ut ajunt, in pugnum contracta exhibere sit animus, quibus quo paucioribus utut quandoque minus latinis, ex usu tamen quotidiano scholæ sat notis vocabulis rem proposueris, eo felicius ipsum veritatis nucleum penetrare solent, & penetrata facilius memori mente retinere. Hoc si pro gloria Dei, salute animarum, & exaltatione Sanctæ Romano-Catholicæ Matris Ecclesiæ (Cujus infallibili Judicio hæc & quæcunque alia mea dicta, & scripta, uti filium obedientem ac fidelem decet, plene subjicio) præstiterint, omnem a me intentum finem ero consecutus.

ARGU-

ARGUMENTUM

ET

SERIES TRACTANDORUM.

DE Locis Theologicis primus omnium ex professo non minus eleganter quàm erudite ac solide scripserat Melchior Canus, S. Ordinis Prædicatorum, natione Hispanus, in Universitate Salmanticensi Theologiæ Doctor primarius, in Concilio Tridentino sub Julio III. fors nulli Theologorum secundus, postea Episcopus Canariensis, ac tandem renuntiato Episcopatu Ordinis sui in Toletana Provincia Minister Provincialis. Floruit is circa annum Domini 1540. magno inter suos Magistro Francisco Victoria haud minor Discipulus, vita vero hac mortali defunctus est Anno 1560. Cæterum utut Tractatus ille suus de Locis Theologicis humano modo videri possit omnibus numeris absolutus, & talis, ut Theologi nomen vix mereatur, qui istum nesciat; notandum tamen Opus hoc esse posthumum; unde fortassis in quibusdam ultimam auctoris manum desiderasset. Scripsit equidem Cani Contribulis sui Vindicias Hyacinthus Serry Doctor Sorbonicus, & nostra recenti memoria Lector publicus Theologiæ Patavinus; quantum vero menda Cano imputata elevet, vel excuset, legentium sit relictum iudicio: ut ut nigrori superinducas albedinem, mirum si omnem abstergas fuliginem. Hoc certum, Canum Cryticorum more scripsisse aliquoties sat magna libertate, ne dicam audacia, & Inclytam Societatem Jesu suo tempore noviter exortam, cujusque fructus honoris ac honestatis non minus Universalis Ecclesiæ quam Scholis publicis utilissimos Canus non satis

provid erat, sæpius acriter vellicasse, quo non obstante Sfortia Pallavicinus ex prælaudata Societate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Tridentini Concilii Historiographus hoc Illum digno commendat elogio: *Canus Theologus pereruditus doctrina pariter atque ingenio præstans, fama magnus, re major.* - & subjungit - *perinsensum nostræ Familiæ hominem laudo, sed laus judicii munus debet esse, non voluntatis, & merito, non amor, rependitur.* Hæc de Auctore, jam ad doctrinam,

Canus igitur ponit decem Locos theologicos tanquam totidem fontes, ex quibus Conclusiones theologicæ sint derivandæ, comprobandæ, ac confirmandæ, videlicet 1. Auctoritatem S. Scripturæ, 2. Traditiones Apostolicas. 3. Auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ. 4. Auctoritatem Conciliorum, 5. Auctoritatem Ecclesiæ Romanæ seu Decisiones Pontificias, 6. Auctoritatem SS. Patrum. 7. Auctoritatem Doctorum Scholasticorum, tum Theologorum, tum Canonistarum. 8. Rationem naturalem. 9. Auctoritatem Philosophorum & Juris Consultorum. 10. Auctoritatem historiæ humanæ tam Ecclesiasticæ quam profanæ five scriptæ five fideliter traditæ; Idque per totidem, ut vocat, libros pertractat. Ego paucis mutatis ut nostræ Scholæ Methodum servem, idem hoc in totidem Quæstiones dispertior, ordine sibi pro dignitate succedentium Locorum ab eodem Cano constituto, nisi quod ipse Auctoritatem Conciliorum præmittat Romanorum Pontificum Decisionibus (se se in eo excusans quod cum Concilia repræsentent Ecclesiam in Corpore suo congregatam, horum auctoritatem ab auctoritate Ecclesiæ Catholicæ non voluerit disjungere) Ego verò prius auctoritatem Capitis examinandam & stabiliendam assumo utpote sine cujus auctoritate interveniente nec Concilia legitime celebrantur, nec eorum decreta vim Dogmatis obtinent. Unde pertractandorum ordo erit, ut sequitur.

QUÆSTIO I.

Quis fit primus Locus Theologicus, & an talis recte statuatur Scripturæ Sacræ Auctoritas?

QUÆSTIO II.

An & quales Traditiones habendæ sint pro Loco Theologico?

QUÆSTIO III.

Quid rei fit Ecclesia Catholica, & an hujus Auctoritas constituat Locum Theologicum?

QUÆSTIO IV.

An ex Decisionibus Romanorum Pontificum firmum sumi queat Argumentum Theologicum?

QUÆSTIO V.

An & quorum Conciliorum Auctoritas serviat pro stabili Loco Theologico?

QUÆSTIO VI.

An & qualis SS. Patrum Auctoritas faciat plenam fidem in Theologicis?

QUÆSTIO VII.

An & quantum probet in Theologia Auctoritas Theologorum Scholasticorum? & quid de Juris Canonici Interpretibus?

QUÆSTIO VIII.

An & quatenus Theologiæ serviat argumentum ex Ratione naturali desumptum?

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

Quid valeat Theologo auctoritas aliarum profanarum scientiarum Professorum? in specie Philosophorum, & Juris Consultorum?

QUÆSTIO X.

An & quantum auctoritas Historiæ humanæ tam Ecclesiasticæ quam profanæ probet in Theologia?

APPENDIX

De Singulorum istorum Locorum Theologorum comparativa inter se dignitate & efficacia.

Approbatio Theologica Oenipontana.

LEgi librum, cui titulus: *Melchior Canus de Locis Theologicis abbreviatus*: quem, cum nihil in se contineat, quod vel fidei, vel bonis moribus repugnet, sed potius clarissima, ac succincta methodo Reverendissimus author pro sua singulari, ac notissima eruditione, & profunda scientia ostendat, quam solidissimis fundamentis sacra Scientia innitatur, dignissimum censeo, ut ad utilitatem litterati Orbis, & ad perpetuam tanti authoris famam in lucem publicam edatur.

Oeniponti 25. Septemb. 1755.

*Joannes Bapt. Bernslich Soc. Jesu
SS. Theologiae Doctor, ejusdemque
in Dogmatico-Speculativis Prof.
Ordinar. publ. Pro-Decanus, ac
Caesareus Regius Theologiae Direc-
tor. &c.*

Appro-

Approbatio Tridentina.

EX mandato Reverendissimi Consistorii perlegi librum, qui inscribitur *Melchior Canus abbreviatus*. Reverendissimus Abbas non tam in compendium redegit Illustrem hunc Theologum, quàm recenti Eruditione auctum in meliori lumine posuit. Luculenter insuper ostendit, quantum intersit, ut Theologia dogmatica arcto vinculo cum speculativa, quam ab imperitorum criminationibus egregie defendit, connectatur. Dignissimum proin censeo, ut ad uberiores fructum, quem sacrae facultatis candidati hauriant, luce publica donetur.

Tridenti 2. Nov. 1755.

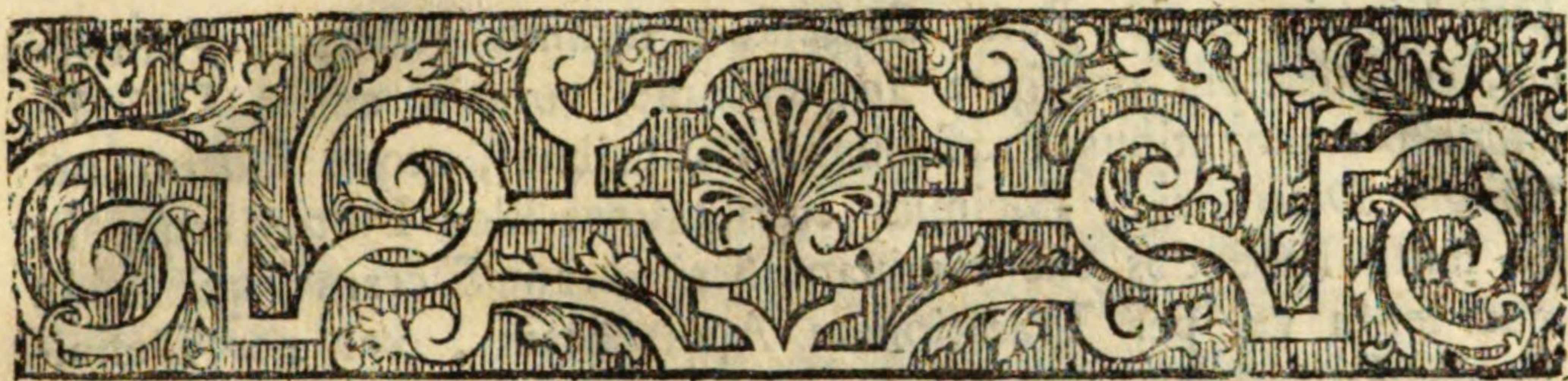
Hieronymus Pilati Soc. Jesu

Exam. Prosyn.

IMPRIMATUR.

Sig. die 3. Novemb. 1755.

Valentinus Zambaitus Consist.

QUÆSTIO I.

*Quis sit primus Locus Theologicus, & an talis recte
statuatur Scripturæ Sacræ Auctoritas?*

I. **D**ifficultatem in hac prima Quæstione videtur
movere, quòd, cum Hæreses ferme omnes sem-
per pro se citarint aliquid Scripturæ, videri
posset, quod ex hoc fonte nil solidi & con-
vincentis pro veritate solius nostræ Sanctæ Fi-
dei deduci queat, & consequenter quod S. Scri-
pturæ Auctoritas non sit locus aptus ad formandum Argumen-
tum Theologicum. Quo non obstante

II. Dico: Primus principalis ac firmissimus Locus Theolo-
gicus est auctoritas S. Scripturæ in quantum & in quo sensu
hanc Ecclesia Catholica nobis declarat ac veneratur. Assertio
dicit duo: primo quod Locus principalis argumentorum Theo-
logicorum sit Scriptura Sacra. Secundo quod hæc eadem fir-
mum argumentum præbeat in quantum & in quo sensu ab Ec-
clesia Catholica est recognita ut talis, seu quod ferme coin-
cidit: quod ad Ecclesiam Catholicam pertineat Judicium, qui-
nam Libri constituent S. Scripturam, & in quo sensu non so-
lum singuli Libri, sed singula respectiva verba & apices sint
intelligendi. Intelligimus autem per Ecclesiam Catholicam
(de hac plura inferius Quæst. 3.) Congregationem univer-
salem Christi Fidelium sub uno suo visibili Capite Christi veri

Dei Vicario ac D. Petri Successore summo Romano Pontifice, consistentem præcipue in legitime vocatis ac in Unitate Fidei permanentibus Præsulibus, Pastoribus, atque Doctoribus Gregis Dominici. Dicimus ergo omnes illos Libros atque in eo sensu habendos esse tanquam Scripturam Sacram, qui & in quo sensu vel per Traditionem Apostolicam, vel per Definitiones Pontificias, vel per Concilia generalia, vel denique per unanimum consensum SS. PP. Episcoporum Catholicorum, Doctorumque Theologorum pro talibus sunt recogniti, & respective intellecti. His ita præsuppositis & explicatis,

III. Ostenditur veritas assertionis nostræ, & quidem quoad primum membrum difficultatem hic non habet, supposito, quod Scriptura aliqua sacra seu Verbum Dei scriptum existat, uti partim ex illis, quæ in Theologia specificè scripturistica demonstrantur, hic merito supponimus, tum etiam ex Traditione tanquam firmissimo argumento comprobatur; unde enim scimus extare Librum aliquem seu Verbum scriptum Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Senecæ &c. nisi per traditionem? Jam sic; existit Scriptura sacra & hæc est Verbum scriptum Ipsiusmet Dei essentialiter infinite veracis, qui nec fallere nec falli potest, ergo quidquid ex Scriptura hac sacra manifesta ratione concluditur, optimo & firmissimo nititur fundamento, consequenter Scripturæ sacre auctoritas debet esse principalis & firmissimus Locus Theologicus,

IV. Confirmatur: Theologia est scientia, notitia, & sermo de Deo, Rebusque Divinis, atqui de Deo Rebusque Divinis utpote omnem sphaeram ordinis naturalis excedentibus nemo potest habere cognitionem, non dico meliorem, sed ne ullam quidem, nisi Ipse Deus juxta illud Incarnatæ Sapientiæ testimonium: *Nemo novit Patrem nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*; ergo ut fundate & veraciter sentiamus & loquamur de Deo Rebusque Divinis melius argumentum habere non possumus, quam ex Verbo & testimonio ipsiusmet Dei.

V. Ostenditur etiam secundum Membrum assertionis, videlicet, quod ad Ecclesiam pertineat Judicium, quinam Libri
& in

& in quo sensu sint Verbum Dei scriptum? hoc modo : Scriptura ipsa per se non potest nobis plene testificari , quinam Libri sint Canonici nec ne ? quia de tali testimonio ipsomet rediret quæstio an sit Canonicum? rursus cum Scriptura sit in multis locis obscura , profunda , & sensibus tum veris abundans , tum in falsos trahibilis per semetipsam non est satis explicata : ergo ne pessime constituta sit Respublica Ecclesiæ à Deo & Christo fundata dari debet aliquis Judex & Interpres ab ipsamet Scriptura distinctus , qui Fidelibus citra formidinem erroris aut deceptionis explicet , & explicare authenticè possit , quæ sit voluntas Dei beneplacens . Neque Judex & Interpres irrefragabilis esse potest quisunque Doctor privatus utcunque pius & doctus , quia cum nullus istorum præ alio infallibilitatis prærogativa gaudeat , Fideles & consequenter ipsa Fides semper in ancipiti fluctuaret . Multo vero minus talis interpretationis auctoritas concedi potest cuivis de populo , uti deliravit Lutherus , ni dicere velis , tot esse Fides salvificas , & veritates æternas inter se contradictorias , quot ferme in Mundo sunt hominum capita . Porro sicut nullus legislator etiam humanus tantum permittit , ut legis ac voluntatis suæ *authentica* interpretatio fiat a quovis privato etiam sapientissimo , minus a quovis de popello , sed talis interpretatio semper reservata manet (juxta tritum Juristarum : *Illius est interpretari , cujus est condere legem*) ipsi legislatori , vel ejusdem ad universalitatem causarum destinato Vicario , ab isthoc adhibitis ut plurimum Consiliariis ex officio Reipublicæ præsidentibus ; ita ferme a simili concludere debemus Judicium & Interpretationem authenticam , quinam Libri & in quo sensu constituent Scripturam sacram , pertinere ad Ecclesiam Catholicam ; id est : Traditione Apostolica nobis manifestari , quid Christus Legislato per SS. Apostolos eorumque successores nos doceat , ac velit a nobis haberi pro Scriptura sacra , de qua traditione summus Pontifex tanquam Vicarius , dein Concilia , nec non unanimis consensus Doctorum atque Pastorum in unitate Fidei summo Pastori adhærentium nobis testatur . Et sic comprobato etiam secundo membro,

Dei Vicario ac D. Petri Successore summo Romano Pontifice, consistentem præcipue in legitime vocatis ac in Unitate Fidei permanentibus Præsulibus, Pastoribus, atque Doctoribus Gregis Dominici. Dicimus ergo omnes illos Libros atque in eo sensu habendos esse tanquam Scripturam Sacram, qui & in quo sensu vel per Traditionem Apostolicam, vel per Definitiones Pontificias, vel per Concilia generalia, vel denique per unanimum consensum SS. PP. Episcoporum Catholicorum, Doctorumque Theologorum pro talibus sunt recogniti, & respective intellecti. His ita præsuppositis & explicatis,

III. Ostenditur veritas assertionis nostræ, & quidem quoad primum membrum difficultatem hic non habet, supposito, quod Scriptura aliqua sacra seu Verbum Dei scriptum existat, uti partim ex illis, quæ in Theologia specificè scripturistica demonstrantur, hic merito supponimus, tum etiam ex Traditione tanquam firmissimo argumento comprobatur; unde enim scimus extare Librum aliquem seu Verbum scriptum Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Senecæ &c. nisi per traditionem? Jam sic; existit Scriptura sacra & hæc est Verbum scriptum Ipsiusmet Dei essentialiter infinite veracis, qui nec fallere nec falli potest, ergo quidquid ex Scriptura hac sacra manifesta ratione concluditur, optimo & firmissimo nititur fundamento, consequenter Scripturæ sacre auctoritas debet esse principalis & firmissimus Locus Theologicus.

IV. Confirmatur: Theologia est scientia, notitia, & sermo de Deo, Rebusque Divinis, atqui de Deo Rebusque Divinis utpote omnem sphæram ordinis naturalis excedentibus nemo potest habere cognitionem, non dico meliorem, sed ne ullam quidem, nisi Ipse Deus juxta illud Incarnatæ Sapientiæ testimonium; *Nemo novit Patrem nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*; ergo ut fundate & veraciter sentiamus & loquamur de Deo Rebusque Divinis melius argumentum habere non possumus, quam ex Verbo & testimonio ipsiusmet Dei.

V. Ostenditur etiam secundum Membrum assertionis, videlicet, quod ad Ecclesiam pertineat Judicium, quinam Libri
& in

& in quo sensu sint Verbum Dei scriptum? hoc modo : Scriptura ipsa per se non potest nobis plene testificari , quinam Libri sint Canonici nec ne ? quia de tali testimonio ipsomet rediret quæstio an sit Canonicum? rursus cum Scriptura sit in multis locis obscura , profunda , & sensibus tum veris abundans , tum in falsos trahibilis per semetipsam non est satis explicata : ergo ne pessime constituta sit Respublica Ecclesiæ à Deo & Christo fundata dari debet aliquis Judex & Interpres ab ipsamet Scriptura distinctus , qui Fidelibus citra formidinem erroris aut deceptionis explicet , & explicare authenticè possit , quæ sit voluntas Dei beneplacens . Neque Judex & Interpres irrefragabilis esse potest quisunque Doctor privatus utcunque pius & doctus , quia cum nullus istorum præ alio infallibilitatis prærogativa gaudeat , Fideles & consequenter ipsa Fides semper in ancipiti fluctuaret . Multo vero minus talis interpretationis auctoritas concedi potest cuivis de populo , uti deliravit Lutherus , ni dicere velis , tot esse Fides salvificas , & veritates æternas inter se contradictorias , quot ferme in Mundo sunt hominum capita . Porro sicut nullus legislator etiam humanus tantum permittit , ut legis ac voluntatis suæ *authentica* interpretatio fiat a quovis privato etiam sapientissimo , minus a quovis de popello , sed talis interpretatio semper reservata manet (juxta tritum Juristarum : *Illius est interpretari , cujus est condere legem*) ipsi legislatori , vel ejusdem ad universalitatem causarum destinato Vicario , ab isthoc adhibitis ut plurimum Consiliariis ex officio Reipublicæ præsidentibus ; ita ferme a simili concludere debemus Judicium & Interpretationem authenticam , quinam Libri & in quo sensu constituent Scripturam sacram , pertinere ad Ecclesiam Catholicam ; id est : Traditione Apostolica nobis manifestari , quid Christus Legislator per SS. Apostolos eorumque successores nos doceat , ac velit a nobis haberi pro Scriptura sacra , de qua traditione summus Pontifex tanquam Vicarius , dein Concilia , nec non unanimis consensus Doctorum atque Pastorum in unitate Fidei summo Pastori adhærentium nobis testatur . Et sic comprobato etiam secundo membro,

quantum prudens persuasibilitas exigit, manifesta patet veritas nostræ assertionis, videlicet, primum ac præcipuum Locum argumentorum Theologorum esse auctoritatem S. Scripturæ in quantum & in quo sensu hæc ab Ecclesia Catholica nobis declaratur. Atque per hanc ipsam restrictionem necessariam soluta manet difficultas in capite quæstionis proposita.

Satisfit Oppugnantibus.

IV. Opponunt 1. Ipsa Scriptura sacra in pluribus locis testatur homines fuisse a Deo deceptos, ergo ex Verbo Dei non habetur infallibile argumentum veritatis. Antecedens probatur: Job. 12. dicitur de Deo quod sit: *qui immutat cor Principum, & decipit eos, & errare eos facit quasi ebrios.* Et Isaias 63. v. 17. conqueritur: *quare errare nos fecisti Domine de viis tuis?* Item Apostolus Rom. 1. *tradidit illos Deus in sensum reprobum.* Ergo verum, quod Deus homines deceperit, & errare fecerit, consequenter ex ejus Verbo non habetur universale & infallibile testimonium veritatis.

Confirmatur: Error & deceptio passiva intellectus nostri est poena; atqui licet Deus non possit dici auctor ullius culpæ, est tamen auctor poenæ per culpam promeritæ: ergo in poenam culpæ potest homines decipere.

Respondeo: Nego absolute primum antecedens, vel claritatis gratia distinguo: Scriptura dicit homines fuisse a Deo deceptos deceptione activa, & per se intentiva, nego antecedens: deceptione passiva ac mere permissiva, subdistinguo, fuisse deceptos homines idest totam Ecclesiam nego: homines aliquos ita ut isti semper potuissent errorem suum deponere, recurrendo ad Judicium visibilis Ecclesiæ, concedo antecedens, & nego consequentiam; vel etiam distinguo: ergo non habetur semper infallibile argumentum veritatis ex testimonio Scripturæ quomodocunque & juxta sensum privatum cujuslibet intellectæ, concedo consequentiam, ex testimonio Scripturæ intellectæ juxta sensum Ecclesiæ Catholice, nego consequentiam. Ad textus in probationem allatos dico

dico istos & alios similes forte plures intelligi debere de deceptione & inductione in errorem passiva aut permissiva, non vero ex absoluta Dei voluntate intentiva; nam ex directa intentione alterum decipere manifestum est mendacium ex intrinseca sui natura malum, adeoque impossibile cum Essentia & perfectione infinita Dei.

Ad Confirmationem: Transeat major, distinguo minorem: Deus potest dici auctor poenae cujusunque etiam in ipsum sui auctorem refundentis aliquam imperfectionem, nego minorem. Poenae alicujus vel aliquarum non refundentium imperfectionem in auctorem, concedo minorem, & distinguo consequens: ergo in poenam culpae Deus potest homines decipere deceptione activa & directe intentiva, nego consequentiam: deceptione permissiva, subdistinguo: aliquos, transeat consequentia, totam Ecclesiam, nego consequentiam. Si Deus totam Ecclesiam vel in uno articulo permetteret errare, deficeret tota fides, quia si in aliquo possemus dubitare, ne decipiamur, dubitare possemus de qualibet veritate revelata.

Dices: Tota Ecclesia de facto tenet & veneratur ut Sanctum e. g. Aurelium Augustinum, & tamen non implicat, eum non esse sanctum: ergo potest errare tota Ecclesia, consequenter, etiam si Scriptura sumatur in sensu Ecclesiae, adhucdum inde non habetur infallibile argumentum veritatis.

Respondeo sub disjunctione, vel enim supponit objiciens, esse de fide, ut aliqui defendunt, quod ab Ecclesia Canonizati revera sint sancti, & sic absolute negatur secundum membrum antecedentis; nam implicat Fidei Divinae subesse falsum, sicut implicat, eum non esse veracem; quod si vero supponatur non esse de fide singulos Canonizatos esse revera sanctos, transmittitur totum antecedens, & distinguo consequens: ergo Ecclesia potest errare in rebus fidei & morum, qualis est Scripturarum Canoniarum recognitio & interpretatio, nego consequentiam: in aliis ad Fidem aut mores per se non pertinentibus, omitto consequentiam.

Urgebis: Si Ecclesia non posset errare in Scripturarum inter-

terpretatione, hoc ideo, quia per ipsam nobis loqueretur Deus; atqui non magis implicat Deum mentiri in una quam altera re, ergo si Ecclesia errare & nos decipere potest saltem in rebus ad Fidem & mores per se non pertinentibus, Deus & Ecclesia tanquam os Dei poterit nos etiam decipere in Scripturarum interpretatione.

Respondeo: Distinguo majorem, quia loquitur nobis per ipsam Deus, quoties Ecclesia nobis loquitur definitive de re Fidei ac morum tanquam de re Fidei, concedo majorem; etiam quando de re ad Fidem vel mores non pertinente loquitur, semper infallibiliter per ipsam loquitur Deus, nego majorem, & concessa minore, distinguo consequens: ergo Deus & Ecclesia nos posset decipere etiam in Scripturarum interpretatione, si Deus per Ecclesiam nobis semper & infallibiliter loqueretur, etiam dum Ecclesia de aliquo ad Fidem non pertinente testatur, omitto consequentiam: si Deus per Ecclesiam tantum censetur infallibiliter loqui, quando hæc nobis aliquid definitive proponit in materia Fidei aut morum, & tanquam rem Fidei, qualis est susceptio & recta intelligentia Scripturarum, nego consequentiam.

VII. Opponunt 2. Si ex Sacra Scriptura solidum formari posset argumentum tunc vel ex ejusdem sensu litterali, vel ex sensu mystico; neutrum dici potest; ergo. Minor probatur: Apostolus dicit: *littera occidit*, & universim Scripturas litteraliter accipere est judaizare, ergo ex sensu litterali nil probatur; deinde sensus mysticus est ambiguus, obscurus, & quasi juxta cujuslibet privatum spiritum multiplex, ergo neque ex hoc quidquam recte concluditur in unum.

Respondeo: Concedo majorem, nego minorem, & dico ex utroque fieri posse argumentum theologicum, si in sensu Ecclesiæ intelligatur. Unde probationem distinguo: *littera occidit*, si materialiter & sine respectu ad legitimam intelligentiam Ecclesiæ sumatur, concedo; secus nego. Sic etiam quoad alterum: sensus mysticus est ambiguus, & juxta spiritum privatum multiplex, si accipiatur sine respectu ad interpretationem Ecclesiæ, concedo; cum debito respectu, nego.

VIII. Opponunt 3. Christus Dominus apud Joannem protestatur : *Ego non ab homine testimonium accipio* : atqui Ecclesia componitur ex hominibus : ergo Scriptura , utpote Verbum Dei suam auctoritatem non debet primum accipere ab Ecclesia : consequenter vel simpliciter & se sola præstat sufficiens argumentum , vel omnino nihil exinde solide probatur .

Confirmatur 1. Inferior non potest auctoritatem dare superiori , sed potius vice versa , atqui Ecclesia est inferior quam Scriptura , ergo ,

Confirmatur 2. Judex non debet judicare leges , sed juxta leges , sed Scriptura est lex : ergo si etiam Ecclesiæ concedatur aliqua auctoritas judicandi , non debet judicare ipsam Scripturam , sed juxta Scripturam .

Respondeo ad 1. invertendo argumentum : Apud eundem Joannem Christus ait - *Fuit homo missus a Deo, ut testimonium perhiberet de lumine* , idest de Christo . Item : *Vos, Discipuli, testimonium perhibebitis de me* . Rursus : *eritis mihi testes in Jerusalem, &c.*

Respondeo 2. Transeat totum , nego illatum ; ex eo , quod Scriptura ex se & a Deo infallibili Auctore suo habeat auctoritatem *secundum se* abundantissimam , non sequitur , quod *respectu nostrum* , & quoad modum applicandi non indigeat alio , nobis humano modo magis visibili , & cognoscibili testimonio , quale nobis præstat visibilis Ecclesia Dei . Unde in forma

Respondeo 3. Distinguo sensum textus : Christus non accipit testimonium ab homine secundum se , & in ordine ad veritatem objectivam suæ doctrinæ , concedo : quoad nos , & in ordine ad applicandam veritatem doctrinæ suæ , nego : & concessa minore , distinguo consequens : ergo non accipit auctoritatem ab Ecclesia *quoad esse veram* doctrinam suam , concedo consequentiam : *quoad esse legitime applicatam* , & sufficienter nobis cognoscibilem tanquam suam , & hoc ipso veram , nego consequentiam cum male illatis .

Ad 1. Confirmationem : Distinguo majorem : Inferior non potest auctoritatem dare verbo vel facto superioris primò ac in se , concedo : non potest facere ut auctoritas superioris sit

fit magis cognita aliis, nego maiorem, & concessa minore, eodem modo concedo & nego consequentiam.

Ad 2. Confirmationem : Iterum distinguo maiorem : Judex non debet judicare leges, supposito, quod aliunde certo constet, quænam sint leges authenticæ, concedo maiorem : fectus, nego maiorem, & distinguo minorem : Scriptura est lex & sine autentico iudicio Ecclesiæ sufficienter constat, quænam sit vera Scriptura & genuinum Verbum Dei, nego minorem : est lex & sine tali iudicio non sufficienter nobis constat de genuinitate & authenticæ, concedo minorem, & nego consequentiam.

IX. Sed Quæres modo, cum tot diversarum Versionum & linguarum circumferantur Biblia, quænam Versio vel Editio Scripturæ sacræ sit authentica, ita ut ex illius testimonio convincens formari possit argumentum theologicum? ad quod

Respondeo: Sola Vulgata latina de facto est positive & absolute authentica.

Probatur: Illa sola est Scriptura positive & absolute authentica, de qua habetur positivum & absolutum testimonium publicum omni exceptione majus, quod hæc sit (cum originalis primogenia individualiter non amplius existat) originali in omnibus, quantum ad sententias & rerum expressarum substantiam pertinet, conformis; atqui sola vulgata latina de facto obtinet tale positivum & absolutum testimonium publicum omni exceptione majus, videlicet Iudicium Ecclesiæ & decretum Concilii Oecumenici in traditione fundatum, ergo sola vulgata latina de facto est positive & absolute authentica. Major est explicatio terminorum: minor probatur: ex Concilio Tridentino, quod Sess. 4. de editione & usu SS. Librorum sic statuit: *Sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, SS. Librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit & declarat, ut hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, aut præsumat.*

Hu-

Hujusmodi vero testimonium & Judicium publicum positivum & expressum nulla alia editio obtinet; ergo verum est, quod sola nostra vulgata latina defacto habeat testimonium publicum positivum & expressum omni exceptione majus, & consequenter sola sit Scriptura positive & absolute authentica.

X. Neque obstat quod Concilium tantummodo declaret ex omnibus latinis editionibus vulgatam habendam esse pro authentica, & quod sic videatur græcas, & hæbraicas editiones in suo primævo valore & auctoritate reliquisse, consequenter ex hac Concilii declaratione non posse simpliciter inferri, quod sola vulgata latina etiam præ græcis & hæbraicis editionibus sit authentica. Nam

Respondeo: Quamvis sacra Synodus expressam mentionem non fecerit de græcis & hæbraicis editionibus, neque judicium suum directe de istis tulerit, hoc ipso tamen, quod vulgatam declararit authenticam, veritas autem veritati contrariari non possit, indirecte videtur declarasse nullam aliam, cujuscunque etiam linguæ sit, editionem esse authenticam, nisi quatenus, & in quantum cum vulgata hac à se declarata authentica concordet; atque ideo studiose in resolutione quæsitum diximus solam vulgatam esse defacto, nempe post Concilium Tridentinum, positive idest per expressam declarationem, & absolute authenticam, per quod absolute significare volumus, quod vulgata sine respectu aut conditione conformitatis ad alias nostri temporis editiones sit authentica, aliæ econtra editiones pro authenticis haberi possunt vel negative tantum, quatenus contraria declaratio directa & expressa de illis non habetur, vel respective & conditionate duntaxat, quatenus, & si vulgatæ non adversentur. Unde in forma distinguo: Concilium nil declaravit circa authenticam editionis græcæ & hæbraicæ directe & explicite, concedo: neque indirecte & implicite, nego.

XI. Dices: Scriptura originaliter scripta fuit in lingua hæbraica & græca, ergo pro editionibus hæbraicis, & græcis stat potior præsumptio sinceritatis, & consequenter editiones in istis linguis originariis habendæ sunt si non pro magis, saltem pro æque authenticis.

Confirmatur 1. Tam S. Hieronymus quam Augustinus habuerunt pro regula, & docuerunt, quod si forte dubius est aliquis Scripturæ latinæ locus, recurrendum sit ad fontes græcos & hæbraicos, ergo potius græcæ & hæbraicæ editiones dici debent *absolute* authenticæ, latina vero tantum *respective*, & *conditionate*, si nempe & in quantum fontibus illis non contrarietur.

Confirmatur 2. Purius ex ipso fonte bibuntur aquæ: ergo cum græcæ & hæbraicæ editiones sint fontes editionis latinæ, purior veritas ex illis, quam ex ista hauriri debet, adeoque sunt magis authenticæ, magisque serviunt ad formandum inde convincens argumentum theologicum.

Confirmatur 3. Si sola vulgata latina est authentica, Ecclesia orientalis, ubi linguæ latinæ vix ullus est usus, esset sine Scriptura authentica, imo cum vulgata hæc nostra primum fuerit declarata authentica in Concilio Tridentino, per 14. sæcula tota Ecclesia fuisset sine Scriptura authentica, vel certo sicut ante Concilium hæc nostra vulgata latina habebatur pro sufficienter *authentica per usum & traditionem*, ita græca & hæbraica, cum Concilium circa has nil novi statuerit, suam primævam auctoritatem adhucdum sufficienter obtinent per similem *traditionem*.

Confirmatur denique 4. Si sola latina esset authentica, inutilis foret Viro Ecclesiastico linguæ græcæ & hæbraicæ notitia, quam tamen Patres summopere commendant, & ad Scripturarum intelligentiam necessariam reputant, unde in Clement. 1. tit. de Magistris. Concilium Viennense sapienter ordinavit, ut in præcipuis tunc temporis Universitatibus videlicet Bononiensi, Parisiensi, & Salmanticensi constituentur Doctores & Professores publici istarum linguarum: ergo a primo ad ultimum non sola vulgata latina est Scriptura authentica.

Respondeo: Transeat antecedens; dico transeat, nam ex magna parte scripta etiam fuit in lingua Chaldaica & Syriaca, & juxta aliquos Evangelium Marci etiam in lingua latina; hoc apud omnes in confesso est, quod Scriptura sacra primis statim

statim Ecclesiæ temporibus multoties versa fuerit in latinum, ita ut S. Hieronymus in Præfatione ad Libr. Josue dicat, tot ferme fuisse interpretes & verfores, quot codices; semper tamen usu Romano-Catholicæ Ecclesiæ inter omnes alias versiones eminuit illa a Patribus dicta vetus vulgata latina, ab Augustino vocata Itala: hanc igitur veterem Italiam injuria temporum pluribus in locis factam quodammodo mendosam S. Hieronymus auctoritate Papæ Damasi quoad Testamentum novum græcæ fidei reddidit, quoad vetus vero (exceptis Libris Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum) juxta hæbraicum transtulit, ut ipse ait sub finem libri de Script. Eccl. Et hæc modo versio Hieronymi una cum veteri Itala (quoad Libros nempe mox supra exceptos, nec non Psalterium ob inveteratum usum publicum in Ecclesia conservatum) est illa editio, quam Tridentinum authenticam declaravit, & nos defacto solam positive & absolute authenticam esse defendimus. Transeat itaque antecedens, distinguo consequens: ergo editiones græcæ & hæbraicæ pro se habent potiore præsumptionem, & habendæ sunt pro æque vel magis authenticis, si sufficienter constaret, quod hodie adhuc sint incorruptæ, & desuper haberetur publicum Ecclesiæ testimonium, concedo consequentiam; cum hoc non habeatur, & de illo non constet, imo potius de contrario, nego consequentiam.

Ad 1. Confirmationem: Distinguo antecedens: laudati PP. docuerunt, in dubio recurrendum esse ad fontes græcos & hæbraicos pro confirmanda & illustranda sententia aliàs in Ecclesia & per traditionem recepta, & hoc ex supposito, quod illorum tempore fontes isti adhuc non fuerint adeo corrupti, concedo antecedens: docuerunt, recurrendum esse ad fontes græcos & hæbraicos, quales de facto sunt, plurimis in locis enormiter corruptos, uti Scripturistæ fuisse ostendunt, & ita, ut ex textu græco aut hæbraico contra sensum substantialem vulgatæ latinæ ab Ecclesia aliàs receptum recte aliquid statuatur, nego antecedens & consequentiam, Et sic

Ad 2. Confirmationem: Pariter distinguo antecedens: pu-

rius ex ipso fonte puro & incorrupto bibuntur aquæ, concedo: ex fonte corrupto & limoso, nego antecedens & consequentiam. Sæpe ex rivulis purgatis & defœcatis limpidior unda hauritur, quam sit in ipso fonte turbato & fœdato.

Ad 3. Confirmationem: Inverto argumentum: si penes græcas & hæbraicas duntaxat editiones resideret tota ferme & plena fides, Ecclesia latina in lingua propria per 17. & ultra sæcula non habuisset authenticam Scripturam; atqui hoc multo absurdius foret, quod illa pars Ecclesiæ universalis, in qua residet, & semper resedit Caput & Rector universalis, destituta sit authentico Verbo Dei in lingua propria & usitata, ergo &c. Jam in forma: distinguo: Ecclesia orientalis esset sine Scriptura authentica linguæ propriæ particularis, defacto, positive, & absolute tali, concedo: sine Scriptura authentica saltem linguæ latinæ, utpote universalis, & Capiti totius Ecclesiæ propriæ, imo etiam in lingua particulariter propria saltem respective & conditionate authentica, nego. Similiter nego alteram sequelam, videlicet, quod Ecclesia ante Tridentinum fuerit vel fuisset sine Scriptura authentica; nam traditione non interrupta semper in summo pretio habuit veterem suam & vulgatam latinam, quidni etiam quousque adeo depravatæ non fuerunt, editionem veterem hæbraicam & græcam? postquam vero fontes istos partim malitia succrescentium hæresum, partim incuria librariorum manifestis erroribus fœdatos deprehendit, versionem autem suam vulgatam istis puriorem conservatam reperit, imo repetito studio hanc a levioribus quibusdam mendis repurgavit (quidquid sit de minimis ad substantiam doctrinæ non pertinentibus fors adhucdum repurgabilibus) hanc solam vulgatam latinam Decreto publico authenticam declaravit, simulque severe prohibuit, ne quis ullo sub prætextu eam rejicere audeat, vel præsumat. Nulla igitur est paritas de authentia vulgatæ ante Tridentinum per traditionem conservata & prætenfa ex altera parte authentia editionis græcæ & hæbraicæ per æqualem traditionem etiamnum post Tridentinum; nam vulgatæ nostræ etiam ante Tridentinum nulla alia editio publico Ecclesiæ

siæ decreto authenticata unquam adversabatur, uti tamen hodiernis editionibus græcis & hæbraicis positive authenticata Vulgata nostra in multis contrariatur: ergo vel dici deberet, quod Ecclesia in re summi momenti, qualis est authenticatio genuini Verbi Dei graviter erraverit, quo nil absurdius, vel quod per hoc ipsum decretum Ecclesiæ hodiernis editionibus græcis & hæbraicis, quatenus Vulgatæ latinæ contrariæ sint ablata sit omnis authenticata. Nunc

Ad 4. demum Confirmationem nego simpliciter, quod viro Ecclesiastico inutilis sit linguæ græcæ & hæbraicæ notitia, quamvis editiones Scripturæ, græca & hæbraica, hodie non sint absolute authenticæ; imo multiplex est utilitas etiam præter uberiores in his linguis Scripturarum intelligentiam. 1. enim utilissima est talis notitia ad Infideles illarum linguarum ad fidem instituendos, quæ forsitan sola causa fuit, propter quam Clementina in objectione citata vult linguas orientales in Academiis doceri; nam si pro scopo suo habuisset intelligentiam Scripturarum, ad quid eodem contextu præcepisset præter græcam & hæbraicam etiam doceri Arabicam cum in lingua Arabica utique Scriptura secundum nullam sui partem originaliter scripta fuerit? 2. Cum plurimi Patres orientalis Ecclesiæ & pro defensione Sanctæ Religionis & pro informatione morum multa perutilia scripta nobis reliquerint, græcæ saltem linguæ gnarus poterit istis in fonte, ut ajunt, lectis uberius & jucundius erudiri; nam 3. habet lingua græca multoque magis hæbraica certos terminos, & phrasas emphaticas, quas sermo latinus uno verbo exprimere non valet. 4. Cum Scriptura sacra ad salutarem eruditionem nostram sæpius alligata non sit uni unico sensui catholico, ex diversa lectione amplior aliquando sumi potest doctrina. Et 5. Cum quævis lingua habeat proprios suos idiotismos ac proverbia, antiquus vero interpres sæpius idiotismos & proverbia hujusmodi græca vel hæbraica de verbo ad verbum scrupulose in latinum transtulerit, linguarum illarum notitiam habens sensum dictionis & nucleum sententiæ utique facilius percipit. Hæ igitur aliæque plures sunt utili-

utilitates, quæ istarum linguarum notitiam commendabilem reddunt, firmo tamen semper nostro principio & fundamento inconcusso, videlicet ad iudicium Ecclesiæ Romano-Catholicæ pertinere sensum legitimum à Deo intentum nobis explicare, per ejusque Ecclesiæ iudicium authenticam Scripturæ, & indubitato genuini Verbi Dei nobis manifestari. Porro quod dictum fuerit, SS. Patres ad Scripturarum intelligentiam reputasse linguæ græcæ & hæbraicæ notitiam *necessariam*, salvo meliore, puto nimium dici; aliud est harum linguarum notionem esse utilem & commendabilem (si quis tamen ea recte utatur) & aliud est esse necessariam, nam, si Cano fides, ex PP. græcis ferme soli Dorotheus, Origenes, & Eusebius hæbraicas litteras calluerunt, ex latinis autem præter Clementem & Hieronymum vix alius quispiam multum de hæbraicis litteris novit. Caveant ergo Scioli, si forte Aleph, Beth, Ghimel, aut potestatem quatuor punctulorum hæbraicorum addidicerint, ne Augustino, aliisque doctissimis & illuminatissimis Patribus mox sese doctiores credant & sacras Litteras melius intelligere præsumant. Dein quantamcunque in addiscenda lingua hæbraica operam collocassem, desperarem certo me Hieronymo (cujus Versionem ex hebræo & græco in latina nostra Vulgata habemus) eruditorem evasurum.

Hactenus pro modulo nostro de primo Loco Theologico, seu de Auctoritate Scripturæ Sacræ: jam sit

Q U Æ S T I O I I .

*An & quales Traditiones habenda sint pro
Loco Theologico ?*

XII. **S**criptura sacra non ideo irrefragabilis auctoritatis est, quia *Scriptura* est, sed quia & quatenus *Verbum Dei* est; quacunque igitur via nobis Verbum & voluntas Dei sive per scripturam, sive per fidelem relationem de ore respective ad os, de aure ad aurem (hoc per Traditiones hic loci intelligitur) sufficienter innotescat, æque certum ac ipsa Scriptura Sacra nobis suppeditat argumentum Theologicum. Quia vero traditiones, vel, ut diximus, Relationes hujusmodi vocales per ora hominum multæ ac variæ circumferuntur; hinc necessarium est, ut Theologus certas quasdam regulas habeat, quibus rite applicatis discernere valeat, traditiones Verbo Dei scripto æquipollentes ab aliis relationibus pure humanis plus minusve probantibus. Hinc

XIII. Dico .i. Traditiones Christi & Apostolorum in Ecclesia Dei necessario admitti debent. Ita omnes omnium temporum Catholici.

Probatur: Ecclesia & Doctrina Christi dabatur ante Scripturam novi Testamenti, neque in ista omnia, quæ ad Fidei doctrinam pertinent clare exprimuntur: ergo in multis necessario recurri debet ad Traditiones; consequentia patet, Fides enim unice ac primario fundatur in Verbo Dei; circa illa igitur, quæ non habentur scripto, alia via non suppetit, quam ut fundetur tradito. Antecedens quoad primum membrum est innegabile, cum Evangelia, Epistolæ, Actus Apostolorum, &c. primum post Christi ascensionem a diversis SS. Scriptoribus, diversis locis ac temporibus non conjunctim sed sparsum exarata fuerint. Secundum vero membrum utpote magis controversum ostenditur ab inductione: Dogma Fidei est, quod ter benedicta Mater Christi semper fuerit ante - in - & post partum Virgo, ubi vero in

ro in novo Testamento hoc clare scriptum est? Dogma Fidei est: quod Anima Christi post mortem descenderit ad inferos; ubi scriptum est? Dogma Fidei est, quod Spiritus Sanctus procedat a Patre & Filio simul tanquam ab uno Principio; ubi scriptum est? Dogma Fidei est, quod dentur 7. Sacramenta, quod Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimant characterem, sintque initerabilia; ubi scriptum est? & sic de aliis plurimis discurrendo: ergo verum, quod non omnia, quæ sunt Fidei reperiantur clare expressa in Verbo Dei scripto, consequenter necessarium est recurrere ad Traditiones, seu Verbum traditum.

XIV. Confirmatur. 1. In Lege Moysaica, quæ tamen per antonomasiam vocatur *Lex Scripta*, multæ dabantur traditiones; sic fas est credere, quod Moyse illis 40. diebus, quibus in Monte sancto versatus est, plurima præter tabulas Legis a Deo acceperit oretenus Josue, Aaroni, & Principibus populi communicanda. Sic Deuter. 32. ipse Moyse inculcat: *interroga Patres tuos, & dicent tibi, Majores tuos, & annuntiabunt tibi*. Unde Psalm. 43. dicitur: *auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis*. Et Psalm. 77. *quantâ mandavit Patribus nostris, nota ea facere filiis suis*? ergo multo magis in Lege gratiæ admitti debent præter Scripturam etiam Traditiones, cum dilectus Discipulus expresse testetur, non omnia scripta esse, & (suo modo loquendi) totum Mundum non capere libros, quibus dicta & facta Christi Domini novæ Legis fundatoris conscribantur.

XV. Confirmatur 2. Scimus per S. Evangelium Christum Dominum post Resurrectionem per 40. dies, fuisse conversatum cum Apostolis, hisque de Regno Dei hujus & alterius vitæ fuisse locutum: quænam vero ista? pauca scripta reperimus. Dein plane credibile non est, quod S. Petrus per 25. annos Romæ quasi otiosus sederit, & pro ædificatione Ecclesiæ sibi principaliter commissæ nil nisi per 2. suas breves Epistolas Fideles docuerit. Rursus a solo Petro, Paulo, Jacobo minore, Juda Thaddæo, & Joanne aliquid scriptum tenemus; an ergo omnes reliqui SS. Apostoli nil ordinarunt, prædicarunt, docuerunt? docuerunt utique, & quidem per omnem orbem terrarum exivit sonus

nus eorum, qui ipse sonus sunt traditiones in hodiernum usque diem perseverantes. Jam

XVI. Dico 2. Traditiones, quas veneratur Ecclesia sunt duplicis generis, aliæ nempe Christo-Apostolicæ, aliæ Apostolico-Ecclesiasticæ: primi generis sunt quæ SS. Apostoli ab ipsomet Christo Domino ordinante ac instituyente acceperunt, & ulterius Ecclesiæ tradiderunt, e. g. Extremam Unctionem esse verum novæ legis Sacramentum &c. atque in his nil valet omnis humana potestas aut consuetudo contraria; secundi generis sunt, quæ SS. Apostoli tanquam Ecclesiarum Præsules pro variis locis, ac circumstantiis utiliter statuerunt, e. g. Jejunium quadragesimale &c. & circa ista cum eadem potestas gubernativa in Ecclesia Dei perseveret, locum habet suprema potestas Ecclesiastica, imo etiam aliquando legitime præscripta ac rationabilis Ecclesiarum particularium consuetudo contraria.

Ostenditur veritas assertionis quoad primum membrum: Traditiones primi generis sunt immediate Juris divini non minus quam ipsa Scriptura; nihil enim refert, an Apostoli, quæ Deus ordinavit scripto - an voce tenus nobis communicaverint; atqui contra jus expressum Divinum aut Scripturam nil valet potestas humana aut consuetudo quæcunque contraria, alias Fides & doctrina Fidei non esset amplius divina sed humana, & vis Legis Divinæ penderet ex voluntate hominis. Quod

Confirmatur: Eatenus Leges concedunt consuetudini vim ab-vel derogatoriam, quatenus humanus legislator non potest prævidere omnes mutationes temporum & circumstantiarum, in quibus forte lex Reipublicæ non amplius esset utilis aut possibilis; atqui hæc ratio evidenter repugnat infinitæ Sapientiæ Dei, quæ attingit à fine usque ad finem, & disponit omnia suaviter: ergo &c.

Ostenditur etiam assertionis secundum membrum: Ea quæ SS. Apostoli *ex proprio* statuerunt, fecerunt potestate ad Ecclesiarum regimen a Christo sibi delegata; atqui hæc ipsa potestas perseverat hodie in supremis Ecclesiæ Præsulibus: ergo circa hujusmodi valet quoque posteriorum summorum Præsulum

pro bono Ecclesiæ varia dispositio, aut consuetudo rationabilis & legitimè præscripta : exemplum habemus, ubi SS. Apostoli in Concilio Hierosolymitano prohibuerunt esum suffocatorum, qui tamen postea & hodie est permissus.

Confirmatur: Ea quæ Apostoli statuerunt *ex se*, sunt in rigore non nisi juris humani; atqui juri humano consuetudo, aut æqualis potestas humana *absolute loquendo* potest derogare: ergo &c. Dixi tamen: absolute loquendo; nam *propter reverentiam* primis Ecclesiæ Præsulibus & immediatis Christi Discipulis debitam non de facili Ecclesia solet recedere, vel consuetudinem tolerare, quæ Illorum dispositionibus contrarietur.

XVII. Dico 3. Traditiones tam Christo-Apostolicæ, quam Apostolico-Ecclesiasticæ ab aliis minoris vel nullius auctoritatis narratiunculis dignosci possunt per sequentes 4. regulas.

1. Est si SS. PP. unanimiter aliquid habuerunt pro Fidei dogmate, ita ut contrarium sentientes dixerint esse hæreticos, quamvis de eadem re non exstet clarus Scripturæ textus, dicendum est, id esse traditionis Apostolicæ & quidem primi generis; nam Apostoli ut Ecclesiæ Præsules duntaxat non potuerunt condere novos articulos Fidei. Hujusmodi sunt perpetua Virginitas Deiparæ, descensus Christi ad inferos &c.

2. Si in Ecclesia Dei aliquid fuit a sæculis retro observatum, quod alias per se excederet potestatem mere humanam, pariter dicendum est, descendere ex Traditione Christo-Apostolica. Nam quæ excedunt potestatem humanam, non nisi ex dispensatione & speciali commissione Christi Ecclesia facere potuit. Hujusmodi censetur dissolutio matrimonii rati per Professionem religiosam, & juxta aliquos dispensatio in votis & juramentis &c. hæc enim videntur esse Juris Divini, ac naturæ, saltem secundarii, in quo non dispensat ulla Potestas pure humana.

3. Regula sumitur ex S. Augustino libro 4. contra Donat. c. 24. *quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissime creditur.* Hujus generis sunt Jejunium quadra-

dragesimale , Consecratio Virginum , Professio religiosa &c.

4. Denique est , quod unanimis consensus Doctorum , ab Apostolis usque derivatum fuisse constanter docet , e. g. usus luminarium in templo , cultus SS. imaginum &c. Quæ tamen posteriores duæ regulæ convenire etiam possunt traditionibus secundi generis , ut facile patet consideranti .

XVIII. Dico jam 4. Traditiones primi generis , idest Christo - Apostolicæ aptæ sunt ad irrefragabiliter comprobanda & stabilienda dogmata fidei ; Traditiones vero secundi generis serviunt ad comprobendam veterem Ecclesiæ disciplinam ; unde , cum id quod aliquando fuit dogma fidei (fides enim varia esse non potest) semper sit & maneat de fide ; non itidem disciplina , utpote temporibus ac locis accommodanda , necessario semper eadem esse debeat ; traditiones primi generis semper & pro semper non minus quam ipsa Scriptura Sacra præbent inconcussum argumentum theologicum ; secundi vero generis traditiones tunc tantummodo & quatenus vel fundantur in Verbo ipsius Dei scripto aut tradito , vel per novam Ecclesiæ dispositionem aut rationabilem consuetudinem legitime præscriptam hætenus nil fuit immutatum . Omnia hæc ex superius dictis & probatis abunde clarent , quare ulterioribus probationibus supersedemus , & statim

Audiuntur & resolvuntur opponibilia .

XIX. Opponunt primo . Apostolus 2. Timoth. 3. docet , scripturam esse idoneam , ut per eam perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus : ergo recursus ad traditiones est superfluous , & nihil inde probatur .

Confirmatur 1. Augustinus Tract. in Joan. 49. ait , multa quidem Dominum & fecisse & dixisse , quæ scripta non sunt ; electa vero esse , ut scriberentur , quæ credentium salutis sufficerent ; ergo quæ scripta non sunt , necessaria scitu non sunt , & consequenter ad comprobanda Fidei dogmata (utique omnibus fidelibus scitu necessaria) idonea non sunt .

Confirmatur 2. Si fides firmanda esset traditionibus ipsa infideli ac incerto niteretur fundamento; nam quod de ore ad os de aure ad aurem per longa intervalla transfertur, vel vitio referentis, vel defectu auscultantis facile augetur aut minuitur, unde perbene Poeta canit: fama malum mendax &c. Atqui supponi non debet, quod Christus sapientissimus Legislator & fundator Ecclesiæ Fidem ac Religionem inædificare voluerit tam labili, & fallibili fundamento: ergo ex traditionibus nihil solide probatur.

Respondeo 1. cum Melchiore Cano: Per tō *Homo Dei* intelligi Episcopos, & Sacerdotes, quorum officium cum sit: docere, arguere, corripere, & erudire &c. hæcque in Scriptura, si in sensu Ecclesiæ per traditionem communicato & conservato intelligatur, omnino contineri, ita ut verum sit, quod per sedulam lectionem Scripturarum per traditiones uberius intellectarum ad omne opus bonum, id est, rite obeundum officium suum sufficienter fiant instructi; idem vero Apostolus ait: *littera occidit*: ergo non sufficit scriptura utcunque litteraliter lecta, sed in sensu per traditionem communicato intellecta, & sic traditiones non solum non sunt superflue, sed ad ipsius Scripturæ debitam intelligentiam summopere necessariae. De cætero quam inepte Apostolus contra traditiones citetur, patet ex pluribus ejusdem Apostoli textibus, quibus traditionum curam & observantiam commendat, e. g. dum ait: 1. Cor. 11. 34. *cætera, cum venero, disponam*. Idem 2. Thess. 2. *tenete traditiones, quas accepistis, sive per Epistolas, sive per sermones*. Et in eadem epistola, unde perperam objectio formatur, ad Timotheum scribit: *tu autem affecutus es meam doctrinam & institutionem*, doctrinam nempe scriptotenus, institutionem oretenus traditam, & mox subjungit: *tu vero permane in his, quæ didicisti, & credita, seu tradita, sunt tibi*. Unde in forma

Respondeo 2. Distinguo sensum textus: Scriptura rite intellecta est idonea ut per eam perfectus sit &c. concedo: quomodocumque sumpta, nego antecedens & consequentiam una cum supposito, quod sine traditione possit haberi plena ac sufficiens intelligentia Scripturarum. Ad

Ad 1. Confirmationem Respondeo 1. Transeat antecedens, nego consequentiam; argumentum in sensu Adversariorum probaret, quod inutiles sint omnes Epistolæ Apostolicæ, Actus Apostolorum, Apocalypsis, imo totum testamentum vetus, quia hæc omnia ultra Evangelium, de quo Augustinus ibi loquitur, scripta sunt.

Respondeo 2. Distinguo antecedens: quæ in Evangelio scripta sunt, sufficiunt fidelibus, si accedente traditione, & cæterarum Scripturarum debita intelligentia ipsis rite explicentur, concedo antecedens: hoc non dato, nego antecedens & consequentiam.

Ad 2. Confirmationem: Nego absolute maiorem, & suppositum, quod traditiones Apostolicæ sint mera aliqua *fama vulgaris*, sed sunt ipsum *Verbum Dei* præcipuis Ecclesiæ *Pastoribus concreditum*, ab his sancte custoditum, & caute communicatum, ab ipso denique Christo Domino speciali providentia non minus quam Verbum Dei scriptum in Ecclesia sua incorruptum semper conservatum, & usque ad finem mundi conservandum. Absit ergo ut fabulas aniles, historiolas apocryphas, aut qualescunque levis populi persuasiones inter Locos theologicos connumeremus; sed vera in Ecclesia Dei semper custodita traditio (cujus characteres superius assert. 3. dedimus) seu Verbum Dei, sancte & fideliter ultra Scripturas Canonicas ad nos usque delatum; hoc, dicimus, omnem meretur fidem, & firmum exinde trahi potest argumentum theologicum.

XX. Opponunt 2. Deuter. 17. præcipitur, ut Sacerdotibus credamus, non quæcunque & quomodocunque, sed quæ *juxta Legem Domini* docuerint: ergo traditionibus nulla debetur fides.

Confirmatur 1. S. Hieronymus in epist. ad Titum ait: *sine auctoritate Scripturarum garrulitas non habet fidem*: ergo nec traditiones.

Confirmatur 2. Constantinus piissimus Imperator in Concilio generali Nicæno ita præfatus est: *Evangelia & Apostolici Libri cum Prophetarum antiquorum oraculis plene nobis ostendunt sensum Numinis*: cui propositioni PP. Concilii neutiquam sunt refra-

refragati : ergo traditionum nullus est usus in rebus theologicis dijudicandis.

Respondeo : Concedo antecedens , nego consequentiam , & suppositum , quod traditiones non sint æque Lex Domini , non quidem tabulis lapideis , aut semper chartæ foliis , sed Ecclesiæ visceribus insculpta , non enim est de ratione legis , quod sit scripta , sed quod sit voluntas Superioris obligare potentis ac volentis sufficienter manifestata , quod totum convenit traditionibus Apostolicis .

Ad 1. Confirmationem : inverto argumentum : Assertio fundata in auctoritate Scripturarum habet fidem , sed traditio Apostolica est assertio fundata in auctoritate Scripturarum , nam tam ex novo quam veteri Testamento ostenditur necessitas & auctoritas traditionum : ergo traditiones habent & merentur fidem . In forma

Respondeo 2. Transeat antecedens , nam l. c. Hieronymus de historiis apocryphis loquitur , quæ ad rem non faciunt ; de cætero ipsemet Hieronymus ex auctoritate traditionum sæpius argumentatus est contra Luciferianos , Vigilantium , & Helvidium . Nego itaque consequentiam cum falso supposito , quod traditiones sint inanis garrulitas auctoritate Scripturarum destituta .

Ad 2. Confirmationem : Transeat iterum antecedens , dico , transeat , nam ut vult Canus loco *plene* , legendum est *plane* , ac si dicere voluisset : ea , quæ in Scriptura sacra clare ac plane expressa inveniuntur , primo loco ac principaliter tanquam omnibus manifesta voluntas & indisputabilis revelatio Dei ad decidendas controversias in materia fidei deserviunt ; unde semper in Conciliis Oecumenicis observatum fuit , ut Codex Scripturarum tanquam primaria fidei regula adaperthus exhibeatur : hoc totum vero potius est pro nobis , utpote qui primum ac præcipuum Locum theologicum ipsimet asseruimus esse sacram Scripturam . At ubi sensus Scripturæ non est planus , sed dubius & obscurus , uti innegabiliter est in multis locis , utique ad alia recurrendum est adminicula ; & quænam illa magis tuta ,

ta, quam ut Verbum Dei scriptum explicetur per Verbum ipsiusmet Dei traditum? Dein dato etiam, quod legendum sit & Constantinus re ipsa dixerit: *plene nobis ostendunt &c.* licet PP. non fuerint refragati per expressam protestationem & in limine oppositam altercationem, nihil adhuc inde probatur; primo quia hæc Imperatoris præfatio non fuit (cum suæ potestatis, muneris, aut voluntatis id nunquam fuerit) præliminaris aliqua decisio, definitio, aut proposita regula agendorum, sed simplex adhortatio pro modulo suo ad bonum pacis ac unitatis procurandum: quam adhortationem Patres prudenter ac reverenter sine præiudicio Religionis excipere potuerunt; dein vero quia quid juris sit Ecclesiæ Patribus in Spiritu sancto legitime congregatis opus non habebant discere ab Imperatore laico; quin & in ipso hoc Concilio ad controversias fidei dijudicandas pluries adhibuerunt traditiones, & sic utut refragati non sint verbo, sat refragati sunt opere. His ergo notatis transeat antecedens, nego consequentiam, vel distingo, non est opus, ut ad traditiones recurramus, quando Scriptura est plana & clara, transeat; quando in se non est satis plana, nego consequentiam.

XXI. Opponunt 3. Usus traditionum proprius est superstitionum Rabbiorum, & Machometanorum, imo magnos jam Ecclesiæ Viros sæpius in gravissimos errores abduxit, sic S. Cyprianus ex prætenfa traditione volebat baptizatos ab hæreticis esse rebaptizandos, & S. Irenæus teste Eusebio per eandem auctoritatem traditionis Apostolicæ à Papia vix non in hæresim Millenariorum fuit præcipitatus: ergo ex auctoritate traditionum nec potest nec debet formari bonum argumentum theologicum.

Respondeo: Distinguo antecedens: usus traditionum qualemcumque est Rabbiorum &c. concedo antecedens: traditionum Divinarum & vere Apostolicarum, nego antecedens & consequentiam: traditiones Rabbiorum & Machometanorum non habent discerniculum & characteres traditionum, de quibus est nobis sermo, unde nos non urget objectio; quod autem dictum fuit

fuit de errore Cypriani, & respectu Irenæi de hæresi Millenariorum, cum res ante istorum tempora nondum fuerit expresse definita, adeo mirum videri non debet, si Viri quidam cæteroquin magni, homines tamen & Doctores privati ex allegata & non satis examinata traditione aliquatenus fuerunt commoti, hoc ipsum autem quodammodo facit pro nobis; si enim Viri magni primitivæ Ecclesiæ tanti æstimarunt traditiones etiam non universales, nec Romanæ Ecclesiæ sat notas, ut ob hujusmodi *minus caute susceptas* vix non erroneè credidissent, argumento nobis est traditiones caute examinatas, universales, & ab Ecclesia Romana (quæ teste ipsomet Irenæo est Custos traditionum vere Apostolicarum) recognitas summo nobis habendas esse loco, bonumque ac firmum inde duci argumentum theologicum. Sequitur modo

Q U Æ S T I O I I I .

Quid rei sit Ecclesia Catholica, & an hujus Auctoritas constituat Locum Theologicum?

XXII. **Q**Uod Græcis *Ecclesia* Latinis *Convocatio* dicitur ; aliquando accipitur pro loco, in quo vocati conveniunt, aliquando & magis proprie ipsos convocatos significat : sic Apost. 1. Cor. 1. scribens ait : *Ecclesie Dei, quæ est Corinthi, vocatis sanctis* : & quamvis in Psalmis modo dicatur : *Ecclesia sanctorum*, alibi vero etiam *Ecclesia malignantium*, in Lege tamen nova quasi per antonomasiam (quatenus, ut Canus perbene advertit, quicunque ad veram fidem & Religionem salvificam veniunt, non meritis & justitia sua, sed Dei gratia & vocatione in hanc sanctam societatem conveniunt) per Ecclesiam Christi militantem (de qua principaliter hic agimus) intelligitur Visibilis quædam societas, seu Cœtus hominum sub uno Capite in Professione Orthodoxæ Religionis, & communione Sacramentorum coadunatus. *Caput* hoc unum *principale* est Christus Dominus fundator & institutor hujus suæ sanctæ Ecclesiæ, *Caput vicariale* est Divus Petrus, omnisque legitimus successor Petri, utrique huic (servata proportionem Principalis & Vicarialis) quasi eidem Capiti omnia reliqua Ecclesiæ membra honorem Principatus & Jurisdictionis deferunt tanquam supremo suo Pastori & Magistro in via salutis. *Professio Religionis Orthodoxæ* est externa contestatio colendi Deum (colitur autem Deus præcipue fide spe & charitate teste Augustino Enchyr. cap. 3.) non qualitercunque, aut quomodocunque, sed eo modo, quem Christus suos Apostolos ore proprio docuit, quem omnes Gentes docere Eisdem præcepit, quique ab his vel per Scripturam, vel per fidelem traditionem ad nos usque pervenit, durabitque usque ad consummationem sæculi. *Communio* porro *Sacramentorum* intelligitur dari per hoc, quod quis post validam susceptionem baptismi, qui proprie Sacramen-

tum fidei dicitur & janua cæterorum (nam nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto , non potest introire in Regnum Cœlorum nec hujus nec futuri sæculi) non solum contestetur credere omnes & singulos à Christo Domino institutos gratiæ fontes, quos Sacramenta Ecclesiæ dicimus, sed & ab eorundem una cum reliquis Christi fidelibus pro statu & conditione cujusvis actuali participatione, nec semetipsum separet, nec sit legitima potestate publice exclusus.

Atque hæc apud eos, qui vere Christiano nomine censentur specialem difficultatem habere non possunt; nam quod per summam stultitiam sectarii quidam Ecclesiam Christi voluerint esse invisibilem, præter alia multa per hoc solum manifesti erroris convincitur, quod apud Matthæum 18. Christus Dominus fraternæ correctionis contemptores deferri jubeat ad judicium & correctionem publicam Ecclesiæ... *dic Ecclesiæ ... si Ecclesiam non audierit &c.* quomodo autem Ecclesia hos refractarios corrigere, quomodo judicare, quomodo Ipsa inveniri posset, si esset invisibilis, si incognita, si latens?

Sic rursus, quod Christus sit Caput principale Ecclesiæ suæ, est in confesso; quod vero Petrus ejusque legitimi successores sint Caput vicariale habetur ex institutione & ordinatione Christi sat manifestata per illa: *tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam ... tibi dabo claves ... pasce agnos ... pasce oves meas &c.* Uti Quæst. subseq. fusius deducetur.

Ulterius quod Ecclesia a Christo constituta exigat Orthodoxæ Religionis professionem externam, testis est Apostolus Rom. 10. scribens: *corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: & Ipsus Dominus Matth. 10. *qui confitebitur me &c.* nec non Lucæ 9. *qui me erubuerit & meos, hunc Filius hominis erubescet*.

Porro, quod Membra Ecclesiæ debeant habere communionem Sacramentorum, claret; est enim de ratione omnis societatis cætus aut collegii habere communionem bonorum ad societatem aut collegium qua tale ex intentione primo instituentis spectantium; hinc recte Apostolus Ecclesiæ filios membra unius corporis nominat, & ipsi Ecclesiæ Orthodoxæ affecclæ sese vicissim Fratres nuncupabant.

XXIII. Jam vero hanc modo descriptam Ecclesiam in doctrina Fidei morumque præceptis infallibilem esse, necesse est confiteri, nam cum, ut mox supra habuimus, illius principale Caput sit Christus Incarnata Sapientia Patris ac increata veritas: *Ipsam dedit Caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Ephes. 1. anima vero Ecclesiæ sit Spiritus Sanctus: *unum corpus, & unus Spiritus.* Ephes. 4. qui nempe Spiritus adpromittente Domino Joan. 16. *docebit vos omnem veritatem*: si Ecclesia hæc falsum quid, aut minus rectum doceret, in ipsum Christum, & Spiritum Sanctum refunderetur error, vel certe deceptio, quorum unum non minus altero Sanctitati & perfectioni Divinæ repugnat. Optime igitur Apostolus 1. Timoth. 3. pronuntiavit: *Ecclesia Dei est columna & firmamentum veritatis*: & Matth. 16. eadem Ecclesia promittitur ædificanda super petram, & *portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*; prævalerent autem, imo jam dudum prævaluissent, si posset aut aliquando potuisset deficere, aut falsa pro veris, mala pro bonis populo suo fideli proponere: ne ergo deficiat, ne Inferi portæ unquam prævaleant, verbo, ne erret, aut unquam decipiat, Christus Sponsæ suæ speciali providentia semper adstitit, & continuo adsistit juxta illud Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; imo per os Ecclesiæ Ipse hodie nobis loquitur, Ipse nos docet: *qui vos (Præsides nempe & legitimos Pastores Ecclesiæ) audit, me audit*: & *qui vos spernit, me spernit*: *qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.* Luca 10. v. 16.

XXIV. Superest igitur solummodo quæstio, eaque momentosissima, quænam reapse, & ubinam terrarum sit ista vera & infallibilis Christi Ecclesia? Ad quod quæsitum Sanctæ & salvificæ Religionis profecto fundamentale, ut quantum est hujus loci (præsentis enim nostri propositi non est gravissimam hanc controversiam polemicam pro omni sua dignitate tractare) respondeamus, prænotandum est adhuc, quod sicut res ferme quævis dignoscitur ab omni non ipsa per certas quasdam proprietates distinctivas seu notas, ut ajunt, características, ita etiam & eo magis vera Christi Ecclesia suas notas, prædicata practi-

co - distinctiva , & proprietates características habere necesse sit , quo certius est , quod vera Christi Ecclesia debeat esse visibilis , omnibus cognoscibilis , & ab omni falsa ac erronea alia secta practice discernibilis . Notas hujusmodi veræ Ecclesiæ características magnus Robertus Bellarminus post SS. PP. Polemicorum facile Princeps & Propugnator Ecclesiæ Orthodoxæ invictissimus omnino quindecim enumerat . 1. videlicet ipsum *Nomen Catholicæ* . 2. *antiquitatem* . 3. *diuturnitatem* . 4. *amplitudinem* . 5. *successionem Episcoporum* . 6. *conspirationem in doctrina Apostolica* . 7. *unionem Membrorum inter se & suo cum Capite* . 8. *doctrina sanctitatem* . 9. *doctrinæ efficaciam humano majorem* . 10. *sanctitatem vitæ principiorum Ecclesiæ Propagatorum* . 11. *gloriam miraculorum* . 12. *lumen Propheticum* . 13. *confessionem ipsorum Adversariorum* . 14. *infelicem exitum Ecclesiam oppugnantium* , ac tandem 15. *felicitatem quoque temporalem defendentium veram Ecclesiam* . Notæ hæ tamen omnes commodè reduci possunt (ipsomet Bellarmino haud invito) ad 4. pervulgatas , quas Concilium Constantinopolitanum I. jam Anno Christi 381. (secundum ex 4. illis , quibus Gregorius Magnus tanquam 4. Evangeliiis honorem haberi voluit) in symbolo præconizavit ; Ecclesiam nempe Christi veram esse *Unam , Sanctam , Catholicam , & Apostolicam* . Una esse debet , nam teste Apostolo : *unus Dominus , una fides , unum baptisma* . Ephes. 4. *Sancta* debet esse : *Lex enim Domini immaculata* . Psalm. 18. & quid blasphemum magis cogitari posset , quam Christum docuisse , aut doceri iussisse quidpiam a sanctitate alienum ? *Catholica* seu universalis insuper sit oportet , ita Pater Filio humanato adpromisit Psalm. 2. *dabo tibi gentes hereditatem tuam , & possessionem tuam terminos terræ* ; in ordine ad quod Ecclesiæ Fundator Christus . Lucæ ult. Discipulos suos misit ad prædicandum Evangelium , & plantandam , dilatandamque Ecclesiam suam *in omnes gentes* . Porro *Apostolicam* quoque esse necessario consequitur , siquidem SS. Apostoli & inter hos primus Petrus a Christo Domino constituti sunt Pastores Gregis sui : *pasce agnos meos , pasce oves meas* . Joan. 21. *prædicate Evangelium omni creaturæ* . Marci 16. Eandem ergo doctrinam quam SS. Apostoli verbo vel scripto primitus docuerunt , vera

Chri-

Christi Ecclesia hodieum docere debet, suosque Pastores per sæcula habere legitimos Apostolorum successores, ita ut Ecclesia, quæ vere est Apostolica, semper etiam revera sit Christi Ecclesia. Et sic illa sola semper fuit, hodieum est, & semper erit vera Christi Ecclesia, cui soli hæc quatuor prædicata distinctiva & notas características competere demonstrabimus, & quia per superius habita vera Christi Ecclesia in doctrina fidei, morumque præceptis omnino est infallibilis, ex ejusdem & Ecclesiæ auctoritate firmum firmissimum duci posse argumentum Theologicum necessaria consecutione intelligitur. Sit ergo

XXV. Assertio I. Sola Ecclesia Romana Catholica, seu ille cœtus hominum, qui legitime electum Romanum Pontificem pro tempore existentem tanquam Vicarium universalem Christi in terris, & successorem Petri agnoscit, eique ceu Capiti ac Pastori visibili in omnibus, quæ ad fidem morumque doctrinam pertinent uniformiter adhæret, ista est reapse Ecclesia a Christo Domino constituta, cui præter alia divinitus concessa privilegia competit infallibilitatis prærogativa. Veritas hujus assertionis commonstrari posset per innegabilem traditionem Apostolicam; quisquis enim a 17. & ultra sæculis usque modo in fidei morumve doctrina Romanæ huic Ecclesiæ pertinaciter contradixit, semper pro hæretico, & tanquam alienus ab Ovili Christi fuit habitus; pro hac veritate steterunt quotquot legitime celebrata fuerunt Concilia; hanc veritatem propugnarunt omnis Christiani Oevi Patres, ac Doctores sanctissimi, illuminatissimi, primisque Apostolorum temporibus proxime accedentes; huic veritati proprio sanguine subscripserunt innumeri SS. Martyres, qui ab Ecclesiæ Romano-Catholicæ inimicis, hæreticisque hominibus patria pulsi, necati, trucidati sunt, ita tamen ut semper bona causa, & post spissa aliquamdiu nubila, gravissimasque persecutionum procellas sol Ecclesiæ Romano-Catholicæ semper splendidior effulserit, semper in sua immobili Petra Arx inconcussa Ecclesiæ Romano-Catholicæ indeficiens perseveraverit, imo (quod miraculo proximum videri potest) post tot varias Reipublicæ ipsiusque Imperii Romani formas atque fortunas, Ecclesia

clesia tamen Romano - Catholica utut ab innumeris per sæcula succedentibus, diversissimisque hæresibus etiam per Imperatores & summos Principes aliquando suffultis continuo impugnata semper eadem, semper invicta, semper invariata permanferit.

At longum nimis foret & præstitutos Compendii nostri terminos excederet, si hæc & plura alia per exempla historica aut in extenso afferribilia rei per se patentis testimonia comprobare vellemus; unde brevior superius indicata ratione utemur, &

XXVI. Ostenditur nostra assertio protho - Catholica hoc modo: Illa Societas seu coetus hominum de qua verificantur notæ characteristicæ veræ Christi Ecclesiæ, videlicet: quod sit *Una, Sancta, Catholica, & Apostolica*, est vera Christi Ecclesia: atqui talis coetus seu societas, de qua verificentur mox dictæ notæ characteristicæ est sola Ecclesia Romano - Catholica, ergo sola Ecclesia Romano - Catholica est vera Christi Ecclesia. Major propositio habetur ex dictis: minor, circa quam præcipuus controversiæ cardo vertitur, membratim monstratur, & quidem

XXVII. 1. Ecclesia Romano - Catholica est *una* unitate doctrinæ, unitate capitis, nec non unitate membrorum ad Caput ac inter se: quotquot enim sunt ac fuerunt, qua late patet orbis terrarum, Ecclesiæ Romano - Catholicæ addicti Fideles, omnes unum idemque credunt, omnes uni Capiti Romano Pontifici tanquam Pastori universali in iis, quæ Fidei morumve doctrinam spectant, reverenter adhærent, omnes ad hoc visibile Caput suum, ipsique inter se arctissimo Communionis & respectivæ subjectionis vinculo connectuntur juxta doctrinam Apostoli Ephes. 4. *Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis: Unum Corpus & unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.* Ubi econtra aliæ sectæ cujuscunque nominis alteriusve doctrinæ in diversa abeunt, diversimode pro cujusvis privato captu credunt, nec inter sese, nec ullo suo cum legitimo Capite colligantur.

XXVIII. Dicunt equidem Heterodoxi se connecti cum Capite suo (ut falso prætendunt) Christo Domino; sed turpiter decipiuntur hac vana ipsorum persuasione, *non enim est dissensionis*

Deus

Deus. 1. Corint. 14. unde cum inter sese non consentiant, & quivis illorum Christum in partes suas contrarias trahere conetur, cum neutris stat, imo si cum contrarie credentibus staret, vel ipse non esset veritas, vel veritas æterna æternæ veritati repugnaret; non ergo illorum societas constituere potest Regnum Dei, quod est vera Christi Ecclesia, sed potius erit *regnum* illud, de quo Christus Matth. 10. ait; *in se ipsum divisum desolabitur*.

XXIX. Dicunt alii; se esse unitos inter se imo cum ipsis Catholicis saltem *in fundamentalibus Religionis Christianæ articulis* utut in accidentalibus quibusdam controversiis, & inter se, & vel maxime a Catholicis dissentiant. Sed quam inaniter & plane sine ullo fundamento id asserant, manifeste patet, nam primo motivum formale fidei est infallibilis auctoritas & revelatio Divina, quæ tam in parvis ac magnis est æqualis infiniti nempe semper ponderis, unde sicut impossibile est Deum esse veracem in revelandis substantialibus, mendacem vero in accidentalibus, ita fieri nequit, ut, supposito quod accidentalia isthæc æquali credibilitate innotescant in ratione veritatis divinitus revelatæ, ut, inquam, quis Deo vere credat revelanti Religionis substantialia, simul autem citra crimen fidem Deo neget, Eidemque discredat revelanti etiam duntaxat accidentalia. Dein data etiam, in æternum non concedenda hac articulorum fidei differentia; quot & quinam sunt isti articuli fundamentales? quinam accidentales tantum? certe ipsimet hæc confingentes nunquam adhuc concordarunt nec de numero, nec de qualitatibus aut conditionibus eorum. Si per articulos fundamentales intelligant contenta in symbolo Apostolico; in hoc ipso intelligendo, explicando, & credendo non conveniunt, diversimode enim sentiunt de merito passionis Dominicæ, de Ecclesia ibidem enuntiata Catholica, de remissione peccatorum, de communione Sanctorum &c. ut nihil dicamus de illis, qui ipsam Divinitatem ac Processiones Divinarum Personarum immediate sunt aggressi. An isthæc fortassis dicent esse mere accidentalia Religionis? quid? quod nulla fuerit unquam tam barbara natio, quæ non per ipsum
qua-

qualecunque rationis lumen cognoverit Numen, quod colebat, sacrificio Illi grato fore sibi demerendum, adeo ut rationem sacrificiorum ipsimet gentiles inter fundamentales articulos superstitionum suarum Religionum numerarint? at vero nec in sacrificii qualitate Adversarii nostri conveniunt, cum, quod Pars una ut sacrosanctum adorat, altera ceu sacrilegum & idololatricum abominetur; discrepant ergo in fundamentalibus. Rursus fat aperte Verbum Dei partim scriptum partim traditum existentiam Sacramentorum, ceu gratiæ sanctificantis fontium commemorat, de quibus iterum nec circa numerum, nec circa efficaciam consentiunt; an & Sacramenta dicent esse accidentale quid citra periculum salutis leviter negligendum? Dein nunquid ad fundamentum Religionis spectat nosse & confiteri Ecclesiam revera a Christo Domino institutam, & extra quam non est salus? Jam vero in hac ipsa recognoscenda, determinandaque quam maxime abalienantur. Quomodo ergo in fundamentalibus convenire se dicunt? Porro ut sexcenta alia missa faciamus admittent utique Verbum Dei pertinere ad fundamentum Fidei ac Religionis? atqui hoc ipsum est, in quo credendo plurimum discrepant, dum uni solum scriptum, nullum traditum recognoscunt; alii ipsi scripto integros libros detrahunt, alii quasdam traditiones servant, reliquas pro libitu rejiciunt; omnes denique & has & illud in sensus pro captu cujuslibet contrarios arbitrarie interpretantur. Et istiusmodi credamus convenire, & habere *unam* inter se vel nobiscum *Ecclesiam* etiam *in* ipsis *fundamentalibus*? credat Judæus Apella! At unde quæso hæc tanta discrepantia? Dicam: contrariorum eadem est ratio; sicut ergo omnes Catholicè credentes necessario *unam* & in rebus Fidei morumque præceptis consonantem *Ecclesiam* constituunt, quia omnium istorum sensus sensui *Unius Pastoris* sui visibilis, cum consilio aliorum legitimorum Pastorum ac Doctorum *Ecclesiam* dirigentis subjicitur, ita a contrario quicunque hunc unum supremum Pastorem non recognoscunt, sed juxta sensus proprios post vanas adinventiones suas abeunt, tot, quot capita numerant, Religiones diversas sibi cudunt, nec unquam

Ecclesiam vere unam constituere poterunt. Ex quo tandem manifeste concludimus solam esse Ecclesiam Romano - Catholicam quæ sit vere una, quod erat probandum. Cæterum licet nec locus nec scriptionis ratio nobis permittat, omnia hujusmodi Christianorum, ut ajunt, fundamentalium (quorum secta utinam diebus nostris minus copiosa esset) somnia pro merito discutere, ulcus tamen contagiosum levi saltem manu tangere placuit. Jam ad secundum membrum.

XXX. Sola Ecclesia Romano - Catholica est sancta; hæc enim & nulla alia non nisi sancta & ad veram sanctitatem conducentia docet, ut D. Thomas in libris contra Gentes accuratissime ostendit, & S. Augustinus in libris de Civit. Dei fuso calamo demonstrat, libr. 2. cap. 28. dicens: *nihil in Christianis Ecclesiis* (loquitur per totum de Romano - Catholicis) *turpe & flagitiosum spectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.* Et sane qua ratione de sanctitate Illius finistre suspicari liceat, cujus dogmata sunt non nisi Divina oracula? cujus primi, & præcipui plantatores ac propagatores innegabiliter fuerunt homines insigniter sancti? quales sunt post SS. Apostolos Polycarpus, Ignatius, Irenæus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Athanasius, Basilus, Chrysostomus, alique innumeri, de quibus illud Augustini libr. 2. in Julian. de Doctoribus Catholicis plane verificatur, dum ait: *isti sunt Episcopi & Doctores, docti, graves, sancti, veritatis accerrimi defensores, qui Catholicam fidem in lacte suxerunt, in cibo sumperunt, cujus lac & cibum parvis magnisque ministraverunt, talibus post Apostolos sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, edificatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit.*

Gratis autem & contra veritatis evidentiam opponitur, quod solis primis sæculis Ecclesia Romano - Catholica fuerit sancta, sanctosque enutriverit; eadem est hodiedum Ecclesia quoad doctrinam Fidei, quia indeficiens, uti superius diximus, & dicetur adhuc inferius, quidni etiam ad nostra usque respectiva tempora de sæculo in sæculum semper novis in omni virtutum genere præstan-

tissimis membris gloriatur? Ex plurimis paucos duntaxat omnibusque notos per modum exempli commemoremus: tales nempe fuerunt (a sæculo 6. incipiamus, & pergamus usque ad ultimo elapsum decimum septimum) Benedictus Cassinensis, Rupertus Juvaviensis, Ildephonsus Toletanus, Bonifacius Germaniæ Apostolus, Romualdus, Anselmus, Bernardus Claravallensis, Norbertus Magdeburgicus, Franciscus & Dominicus, Antonius Patavinus, Bernardinus Senensis, Nicolaus Tolentinus, Vincentius Ferrerius, Franciscus de Paula, Theresia, Loyola, Xaverius, Borromæus, Salesius, in quibus aliisque pluribus ut rursus Augustinus ait de Monachis sui temporis libro de Morib. Eccles. cap. 31. Adversarii nihil inveniunt, quod reprehendant, nisi (ipsorum nempe ad vitam illos comparando) nimiam sanctitatem. Veniant modo Mastiges Ecclesiæ Romano-Catholicæ, & si ipsis tantum est animi, si pudorem omnem usque adeo exuerunt, deprædicent nobis pariter suos Valentinus, Marciones, Montanos, Novatianos, Arios, Nestorios, Eutychetes, Manetes, Pelagios, vel magis vicinos Patres ac Magistros suos, sacrilegum Lutherum, Calvinum blasphemum, Zwinglium, VVicleffum, Melanctonem, Carlostadium, Oecolampadium, & qui sunt alicujus nominis inter ipsos, edant illorum Opera sancta, justa, pia, mundo & carni inimica, edant miracula vocationis & missionis extraordinariæ necessaria argumenta, edant prophetias illorum verificatas, a patre nempe mendaciorum forte infusurratas; verbo: sancta est Ecclesia quæ non nisi sancta docet, & suæ doctrinæ observatores sanctos facit; sancta non est, nec vera Christi Ecclesia, quæ erronea, ne dicam turpia docet, & suæ doctrinæ etiam principales Magistros homines superbos, blasphemos, impios, sacrilegos, Deo hominibusque perduelles numerat. Sola igitur *Sancta*, sola vera Christi Ecclesia est Romano-Catholica. Nunc etiam de tertio.

XXXI. Sola Ecclesia Romana est nomine ac re *Catholica*. De nomine superfluum est pluribus disputare, nam ipsimet Heterodoxi in præsentem diem Romanæ Fidei professores passim ac nomine proprio *Catholicos* vocant, ita ut cautela a S. Cyrillo Catech.

tech. 18. mihi num. 26. tradita a sæculis adhucdum verificata perduret, ubi ait: *Si quando peregrinatus fueris in Civitatibus, ne simpliciter requiras, ubi sit Dominicum (nam & cetera impiorum sectæ atque hereses suas ipsorum speluncas dominicorum nomine honestare nituntur) neque ubi sit simpliciter Ecclesia, sed ubi sit Catholica Ecclesia, hoc enim proprium nomen est hujus sanctæ & Matris omnium nostrum.* Addit Bellarminus: quasi dicat: si hoc petas nullus hæreticus suam Ecclesiam ostendet. Nomen vero istud inveterata possessione Ecclesia Romana neutiquam inane gerit, nam sola hæc reapse Catholica est. Quam enim aliam præterquam istam reperire est *Universalem* (hoc sonat Catholica) idest, per totum terrarum orbem late diffusam, ex omni populo lingua & natione membra sua colligentem, omnibusque conspicuam gentibus? hæc nempe sola est Civitas illa supra montem polita, quæ non potest abscondi, hæc est de qua Mich. 4. scriptum est: *in novissimo dierum erit mons domus Domini preparatus in vertice montium & sublimis super colles, & fluent ad eum populi & properabunt gentes multe.* Quæ alia est, præterquam Romana, & hoc ipso Catholica Ecclesia, quæ in omnes cogniti mundi plagas Spirituale suum extendit Imperium? hæc est, quæ non solum Europæ nostræ, Asiæ, & Africæ est notissima, sed & utramque Americam, ac remotissimum Sinarum Imperium feliciter penetravit, seque ad ultimos usque fines terræ cognoscendam exhibet, imo magna ex parte etiam ibidem recognoscitur. Recte videlicet iterum ad propositum nostrum mox supra laudatus Cyrillus l. c. subjungit: *cum Reges distributarum diversis locis gentium suæ potestatis limites habeant, sola est Sancta Catholica Ecclesia, quæ per orbem totum indeterminata gaudet potestate.* Et sane, si jam tempore S. Cyrilli, quarto videlicet a Christo nato sæculo Ecclesia Romana dicebatur Catholica, eo quod, ut S. hic Pater agebat: *per totum Orbem ab extremis terræ finibus ad extremos usque fines diffusa est*: quis impudens adeo inficiator nunc erit, qui eandem hodie minus dilatatam, minus *Universalem* dicere auit? & non potius evidentia rei convictus nobiscum confiteatur: Ecclesia Romana merito nominatur, & reapse sola est vere Catholica?

XXXII. Porro etiam *Apostolicam* esse duplex evincit luculentissimum argumentum. Primum sumitur ab antiquitate & *consanguinitate*, ut ait Tertullianus, cum doctrina primæva Apostolorum: alterum a non interrupta successione Episcoporum; pulchre enim dixit Bellarminus: veritas antiquior est mendacio, sicut Deus antiquior est diabolo. Et Matth. 13. legitur seminatum fuisse semen bonum, priusquam inimicus homo superseminasset zizania; unde illa est vera Christi & *Apostolica* Ecclesia, quæ cæteris est antiquior, & a qua cæteræ desciverunt juxta illud: Joan. c. 2. v. 19. *ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis*. Jam vero sole meridiano clarius est, omnes Heterodoxorum sectas ab Ecclesia Romano-Catholica descivisse ab hac anteriore & antiquiore se separasse, verbo: ex hac prodiisse; Ipsa autem Ecclesia Romano-Catholica a nulla alia imaginabili, vel assignabili prodiit, a nulla alia antiquiore se communionem se separavit, sed suam primam foundationem post Christum Iplis SS. Apostolis acceptam refert, doctrinam ab istis ore ac calamo sibi traditam caute conservat nec unquam ab ullius privati puri hominis nomine nuncupata fuit; uti tamen aliæ sectæ communiter a privatis suis authoribus denominantur, atque ex ipsa hac sui appellatione Ecclesias suas auctoritate pure humana imo nulla fundatas esse produnt.

Non ignoramus, quod ab Adversariis Ecclesia Romana per irrisionem aliquando etiam vocari soleat: *Papistica*, & Membra Ejus *Papistæ*; at hæc ipsa denominatio aliud non sonat, quam quod nos recognoscamus tanquam Caput nostrum visibile aliquem in terris *Christi Vicarium*, communem Patrem ac Pastorem primum; jam per hoc, quod Papa ceu successor Petri sit Caput Ecclesiæ *Vicariale*, elucet 1. quod Christus sit Caput nostrum *Principale*; dein, quod Ecclesia hæc a Christo Domino Petri ac successorum curæ principaliter commendata sit vere *Apostolica*.

Pariter nos non latet, quod Adversarii affectata imitatione Ecclesiæ *Apostolicæ* vocari velint specioso titulo *Evangelicorum*: at rursus præterquam quod eodem jure, idest, nullo omnes, quotquot ferme fuerunt, hæreses, sibi hoc nominis assumere potuissent, quia omnes ferme ex male intellecto *Evangelio* venenum

lux-

suxerunt, hujus ipsiusmet arrogatæ nomenclaturæ novitas, utpote toti venerandæ antiquitati incognitæ novitatem doctrinæ & sectæ suæ prodit. Sola econtra Ecclesia Romano - Catholica semper nominata fuit, & revera est *Apostolica*, quia cæteris omnibus contrarie sentientibus aut docentibus est antiquior, ipsisque SS. Apostolis coætanea, imo non coætanea tantum, sed consanguinea, idest, cum illorum doctrina consonans omnino; quod tamdiu verum esse imperturbabiliter asserimus, quousque adversarii nobis clare non ostendant, ubi, quando, aut in quo Fidei morumve dogmate hodierna Ecclesia Romano - Catholica a primæva Christi & Apostolorum Ecclesia degeneravit. Hoc autem tamdiu ostendere non poterunt, quousque Christum Dominum non fecerint mendacem, aut sui oblitum Verbi, quo primitus institutæ huic suæ Sanctæ Ecclesiæ sanctè adpromisit: *portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*

Alterum argumentum. Antiquis PP. pro defensione Ecclesiæ Romano-Catholicæ contra quorumcunque temporum hæreses familiarissimum semper fuit non interrupta *series Episcoporum* præcipue Universalium, idest, *Romanorum*, ex quo concludebant Ecclesiam Romanam esse & perseverare revera *Apostolicam*. Ita Epiphanius Hæres. 27. postquam accuratissimo ordine Romanos Pontifices enumerasset, apposite dicit: *ne quis miretur, quod tam exacte singula recensemus, per hæc enim* (successionem nempe & non interruptam descendantiam ab ipsis Apostolis) *semper claritas ostenditur*: videlicet; quod Ecclesia Romana sit vere Apostolica. Et ecce argumentum in forma: Illa Ecclesia est Apostolica, quæ vel actu regitur ac gubernatur per S. aliquem Apostolum, vel per Apostolum aliquando recta ac gubernata adhucdum per legitimum illius in Fide, officio, ac potestate successorem regitur ac gubernatur; jam vero Ecclesia Romano - Catholica gubernata fuit per S. aliquem Apostolum, imo Apostolorum Principem Petrum, & usque hodie non interrupta serie gubernatur ac regitur per legitimos Petri in fide officio ac potestate successores, Romanos nempe Pontifices; *Apostolica* igitur est Ecclesia Romano - Catholica. Prima propositio in hoc discursu, non puto,

puto, quod pati possit exceptionem, hoc enim omnes semper intellexerunt per nomen *Ecclesiae Apostolicae*. Secundam seu minorem innegabilem facit prudens Fides historica, continuata traditio, & auctoritas veneranda PP., hi enim quasi uno ore nobis testantur, & Petrum rexisse Ecclesiam Romanam, & Petri successores esse Pontifices Romanos, & quia Petrus dignitate ac potestate primus erat inter Apostolos, merito primam Ecclesiae Romanae dignitatem per excellentiam & antonomasiam vocare consueverunt simpliciter, modo *Cathedram Petri*, modo *Sedem* & *Cathedram Apostolicam*. Sic Tertullianus libr. de præscript. ait: *Romanorum Ecclesia Clementem a Petro ordinatum refert, confingant tale aliquid Heretici*. Cyprianus libr. 4. epist. 2. ad Anton. *Cornelius Episcopus factus est, cum Fabiani locus, idest, cum locus Petri & gradus Cathedrae Sacerdotalis vacaret*. Optatus Milevit. libr. 2. contra Parmen. *unde est, quod claves Regni vobis, Donatistae, usurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri vestris presumptionibus & audaciis sacrilegis militatis*. Ita etiam Augustinus libr. 2. contra litt. Petil. c. 51. *Cathedra quid tibi fecit Ecclesiae Romanae, in qua Petrus sedit, & in qua nunc Anastasius sedet? cur appellas Cathedram pestilentiae Cathedram Apostolicam?*

XXXIII. Neque dicant Adversarii, primos illos Pontifices, de quibus PP. antiqui loquuntur, fuisse quidem legitimos successores Petri, & Ecclesiam illis adunatam tunc potuisse dici *Apostolicam*, non vero ita posteriores, nec ad nostra usque tempora perdurasse legitimam hanc successionem; Etenim præter ea, quæ partim jam diximus de indelicientia Ecclesiae, & quæst. seq. de successoribus Petri loco proprio dicemus, vana & inanis est hæc replica, qua hoc idem ferme dicere poterant, imo dixerunt hæretici indubitati etiam antiquorum temporum, & nunquid non ex Augustino mox supra intelleximus, quod jam suorum temporum hæretici non erubuerint Cathedram pestilentiae dicere Cathedram Apostolicam? & hoc est quod posteriorum temporum hæretici quasi in terminis ex ore illorum mutuati sunt. Dein, ideo, dicebant PP. usque ad ipsorum tempora successionem Apostolicam in Ecclesia Romano-Catholica manifestam esse, quia sibi succeden-

dentes Romani Pontifices à D. Petro usque illuc recenseri poterant, absque quod ullus, cui universalis Ecclesia adhæserit, vivente priore fuerit superinductus, aut sibimet talem honorem sumpserit, seseque cum Universali Ecclesia ab Antecessore legitimo adhuc vivente communione Fidei separarit; atqui hoc de posterioribus non minus verum, nec perlustrando omnem historiam Ecclesiasticam ullum reperire erit Romanum Pontificem, qui vivente alio Antecessore legitimo ceu Pastor ac Doctor ab universali Ecclesia fuerit recognitus, & in iis, quæ Fidei ac morum dogmata concernunt, ab Illo alio legitimo Prædecessore dissenserit. Ex opposito autem de quorumcunque Ecclesiæ Romanæ adversantium Capitibus dici potest, quod Cyprianus libr. de simplicit. Prælat. scripserat: *Il sunt, qui se ultro apud temerarios advenas sine divina dispositione præficiunt, qui se Præpositos sine ulla ordinationis lege constituunt, qui nemine Episcopatum dante Episcopi sibi nomen assumunt.* Hoc & non alio jure Lutherus habitus est Episcopus VVittenbergensis, Zvvinglius Episcopus Tigurinus, Calvinus Episcopus Genevensis, Oecolampadius dictus & ipso epitaphio suo ridicule scriptus fuit primus Episcopus Basileensis. De his & similibus quærere licet verbis S. Cypriani libr. 1. epist. 6. ad Magn. *Pastor haberi quomodo potest, qui manente vero Pastore & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente nemini succedens, & a se ipso incipiens alienus sit & profanus?* ab horum asleclis jam recte exposcitur cum Tertulliano loco supracit. *Edant origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis Viris habuerit auctorem & antecessorem:* quod cum ipsi præstare non valeant; sola vero Ecclesia Romano - Catholica eos provocando cum Augustino in Psalm. contra part. Donat. dicere possit: *numerate Sacerdotes vel ab ipsa sede Petri, & in ordine illo Patrum quis cui successerit, videte.* Iterum cum eodem Augustino libr. contra Epist. fundam. c. 4. quivis sanæ mentis homo dicat: *tenet me in Ecclesia (Romano - Catholica.) ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.* Atque ex hinc, quia

quia sola Ecclesia Romano - Catholica est consanguinea, imo identica quoad doctrinam a SS. Apostolis traditam, uti prius membrum probationis habuit, nec non successionem non interruptam summorum Pastorum suorum atque Pontificum ab ipsis SS. Apostolis usque in præsens deducit, quorum nec unum nec alterum alia secta de se probare valet, comprobatum manet, quod sola Ecclesia Romano - Catholica etiam sit vere *Apostolica*. Solam ergo hanc Romanam esse *unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam*, solam hanc esse reapse veram ac infallibilem Christi Ecclesiam confitemur. Unde jam sequitur ad propositum nostrum

XXXIV. Assertio 2. Ex auctoritate & testimonio Ecclesiæ Romano - Catholice testificantis de dogmate infallibile habetur argumentum Theologicum. Fluit hoc per manifestam consequentiam, & in pugnum contractis hucusque dictis breviter ostenditur: Ex testimonio Ecclesiæ, quæ in credendis ac docendis Fidei morumque dogmatibus est infallibilis infallibile habetur argumentum Theologicum, patet hoc consideranti terminos; atqui Ecclesia Romano - Catholica in credendis docendisque Fidei ac morum dogmatibus est infallibilis ergo ex hujus auctoritate & testimonio de dogmate testificantis infallibile habetur argumentum Theologicum. Minor ulterius commonstratur: vera Christi Ecclesia in credendis ac docendis Fidei morumque dogmatibus est infallibilis; fuit ostensum supra, nam hæc est firmamentum veritatis; atqui Ecclesia Romano - Catholica est vera Christi Ecclesia, ut pariter multis fuit comprobatum: ergo Ecclesia Romano - Catholica in credendis ac docendis Fidei morumque dogmatibus est infallibilis. Si infallibilis est, ex ejus testimonio infallibile habetur argumentum Theologicum: ergo a primo ad ultimum ex auctoritate & testimonio Ecclesiæ Romano - Catholice de dogmate testificantis infallibile habetur argumentum Theologicum, quæ erat nostra assertio.

XXXV. Jam vero in duplici classe sunt, qui hætenus a nobis stabilitis circa auctoritatem Sanctæ Romano - Catholice Ecclesiæ contrariantur; & primi quidem hanc omnino evertere, & annihilare conantes sunt hæretici, qui vel absolute dicunt, ve-
ram

ram Christi Ecclesiam semper fuisse & esse invisibilem; adeoque frustra quæri illius testimonium, aut ex testimonio Ejus aliquod argumentum; vel certe prætendunt, si Ecclesia Romana etiam aliquando fuisset vera Christi Ecclesia, hodie tamen eam non amplius esse, sed pridem desiisse esse talem, quare saltem ex hodiernæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate non posse desumi firmum, minus infallibile argumentum theologicum. In secunda classe censerī quodammodo possunt illi, qui auctoritatem Romanæ Ecclesiæ magni quidem faciunt, imo quidquid hæc unanimi consensu Pastorum credit, aut credendum tanquam dogma proponit, omnino credi debere asserunt; attamen pro omni casu particulari eam usque adeo infallibilem esse, ut nec per ignorantiam invincibilem aliquid a parte rei falsum credere possit, vel tanquam dogma credendum proponere, negare videntur; quo dato, dicunt fidem in generali & saltem relate ad plurima alia reapse vera semper manere in Ecclesia integram, mere autem per accidens & inculpate fieri, si aliquando in casu rarissimo deciperetur. Ad hujus periculosæ sententiæ confinia plus minusve accedunt, qui inter fidem humanam ac Divinam in re dogmatica statuunt quandam *mediam*, quam vocant *Ecclesiasticam*, cui nempe citra periculum hæresis, utut temerarie ac imprudenter, dissentiri queat; ex qua, si non aliud, saltem hoc concludere pronum foret, auctoritatem Ecclesiæ non constituere unum *ex primariis* seu primæ classis Locis Theologicis, utpote absolute loquendo fallibilem, & errori aliquando obnoxiam. Quo fundamento dicatur vel hoc vel illud nunc audiamus,

Solvuntur Objectiones.

XXXVI. Objiciunt I. Hæretici. Vera Christi Ecclesia constat solis vere bonis Christianis, imo solis ad vitam æternam prædestinatis; atqui humano modo incognoscibile est, quinam coram Deo sint vere boni Christiani, quis enim hominum scrutari poterit cordis arcana & intimos conscientiarum recessus? multoque minus cognoscibile est æternum prædestinationis decretum:

H

ergo

ergo vera Christi Ecclesia humano modo est incognoscibilis; subsu-
munt: atqui incogniti & incognoscibilis nullum est testimonium: er-
go ex auctoritate Ecclesiæ nullum sperari potest sufficiens testi-
monium, aut inde deduci firmum argumentum Theologicum.
Major probatur ex variis Scripturæ locis. 1. Ecclesia dicitur
desponsanda Christo *in æternum* tanquam Sponsa gloriosa, in qua
non sit macula neque ruga: ergo Ecclesia Christi constat solis *im-*
maculatis, & quidem *in æternum prædestinatis*.

2. Christus Joan. 18. ait, quod non perdiderit quemquam
ex eis, quos Pater Ipsi dederat, sed Pater Ipsi dedit Ecclesiam,
cujus Ipsum Caput constituit: ergo ex eis qui sunt veræ Christi
Ecclesiæ, nemo perit, & consequenter Ecclesia constituitur per
solos bonos & prædestinatos.

3. Christus pariter Joan. 10. dicit: *oves meæ vocem meam*
audiunt, idest, voci meæ obediunt; atqui soli boni obediunt
voci Christi; ergo soli boni sunt oves Christi, adeoque soli bo-
ni constituunt Ovile seu Ecclesiam Christi.

4. Apostolus dicit: *quos vocavit, illos & justificavit, & quos*
justificavit, illos & glorificavit; sed nemo venit ad Ecclesiam aut
est pars Ecclesiæ, nisi sit a Deo vocatus; ergo soli justi &
glorificandi componunt Ecclesiam Christi.

5. Sicut Deum non potest habere Patrem, qui Ecclesiam
non habet Matrem, ita filius non est Ecclesiæ, qui non est
filius Dei; atqui soli boni & prædestinati sunt filii Dei; *si fi-*
lii, ait Apostolus Rom. 8. *& hæredes, hæredes quidem Dei, cohæ-*
redes autem Christi: ergo soli boni & prædestinati sunt veri filii
Ecclesiæ, & Ecclesiam veram constituunt.

6. Qui sunt membra Christi non sunt membra diaboli, sed
injusti ac peccatores sunt membra diaboli: ergo non sunt mem-
bra Christi, nec membra Ecclesiæ, cujus Caput est Christus:
ergo soli justi & electi sunt membra veræ Ecclesiæ, qui cum sint
incogniti, ex auctoritate Ecclesiæ frustra petitur argumentum theo-
logicum, quod intendit objectio.

Confirmatur 1. Joa. 18. Christus dixit: *Regnum meum*, id
est, Ecclesia mea, *non est de hoc mundo*; si non est de hoc mun-
do,

do, non est visibilis, si non est visibilis, nullum ab ipsa haberi potest testimonium; ergo ex testimonio vel auctoritate Ecclesiæ nullum sumi potest argumentum theologicum.

Confirmatur 2. Hebr. 12. Apostolus dicit; *non accessistis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem, sed ad Sion montem & Civitatem Dei viventis Hierusalem cœlestem, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, & Spiritus justorum perfectorum*: ergo Ecclesia non est visibilis, sed Spiritualis, constans solis justis, perfectis, & in Cœlo conscriptis, consequenter nequit ex illius testimonio sperari argumentum theologicum.

Confirmatur 3. Vera Christi Ecclesia 1. Petr. 3. comparatur Arcae Noeticæ; atqui omnes octo personæ, quæ in Arca erant, servatæ sunt ab aquis diluvii: ergo omnes qui sunt in vera Christi Ecclesia salvantur, & consequenter vera Christi Ecclesia non nisi electos & salvandos continet, qui cum sint incogniti, nullum, ut sæpe dictum est, ex Ecclesiæ testimonio sumi potest argumentum theologicum. Hæc sunt præcipua, quæ contra visibilitatem & ex hoc ipso capite contra auctoritatem testificantis Ecclesiæ opponuntur; ad quæ

Respondeo, Nego absolute primam majorem; nam Ecclesia Christi & bonos & malos Christianos complectitur; quousque isti ab unitate Corporis hujus Mystici vel sese non separarint, vel legitima potestate publice non sint exclusi; sicut exercitus habet strenuos & segnes Milites, vel Respublica utiles & inutiles Cives, vel familia obedientes & inobedientes filios. Cœterum Ecclesia quidem una duntaxat est unitate nempe finis, qui est æterna beatitudo, nec non unitate Capitis sui Principalis, quod Christus est, triplex tamen diversus est Illius Status, in 1. vocatur Ecclesia *militans*: in 2. Ecclesia *purgans* vel *patiens*: in 3. Ecclesia *triumphans*. 1. Status datur, quatenus & quamdiu Christi Fideles inter hujus mundi pericula versantur, & pro fine suo beato consequendo adlaborare tenentur mediis quidem sufficientibus per Christum provisi, inter spem tamen metumque consecutionis actualis adhucdum fluctuantes. 2. Status est, dum hac vita mortali in fide & charitate defuncti de consequenda bea-

titudine certificati quidem sunt, nondum tamen ex toto purgati in loco satis - passorio, quem purgatorium dicimus, ad tempus detinentur. 3. Denique status ex omni parte perfectus est, quo animæ beatæ plene satiativa felicitate finem suum in coelesti Patria consecutæ æternaliter quiescunt, ac cum Christo ibidem regnante triumphant. Jam quamvis ubi sermo est, uti hic est, de Ecclesia, quoad doctrinam fidei, morumque infallibili, communiter intelligatur Ecclesia *militans*, aliquando tamen etiam huic a scriptura & PP. attribuuntur prædicata quædam magis propria *triumphanti*; quatenus nempe militans ad triumphantem ordinatur, & ut Augustinus ait, non quasi talis jam actu sit, sed quod talis esse præparetur, & pro fine suo habeat id, cui talia prædicata rigoroſe conveniunt. Porro an Ecclesia Christi universim excludat vel non excludat quoscunque malos & peccatores pendet ex facto & institutione, innegabile enim est, Christum potuisse instituere Ecclesiam suam complectentem saltem ad tempus & bonos & malos suis, ut ita dicam, castris adscriptos. Constat autem quod voluerit Ecclesiam suam esse Magistrum, Columnam, & firmamentum veritatis, constat quod voluerit esse Judicem, & correctricem morum per illa: *dic Ecclesiæ, si Ecclesiam non audierit* &c. atqui si solis bonis Illam constitui voluisset, & quinam sint illi boni resciri non posset, nugæ utique nobis vendidisset Christus (absit blasphemia) si ad invisibilis & incognoscibilis Ecclesiæ Magisterium, Judicium & correctionem nos remisisset; instituit ergo Ecclesiam hanc militantem bonos & malos complectentem, usquedum in morte cujusque fiat justus ab impio, item justus perfectus ab imperfecto prima secretio, in fine vero mundi Ipfus rediens Christus Dominus Judex vivorum ac mortuorum Electos universim per SS. Angelos separabit a reprobis, hosque decreto publico a Corpore Ecclesiæ tunc jam plene purgatæ & triumphantis in æternum alienos declarabit. Et hinc ad singula in probationem & confirmationem adducta ulterius respondendo

Ad 1. Distinguo antecedens: dicitur Ecclesia desponsanda Christo in æternum, gloriosa, sine macula & sine ruga, & hoc am-

ampliative, ut ajunt, sumendo Ecclesiam qualis esse præparatur quoad *sufficientiam* mediorum *secundum omnes* sui partes, & effective etiam *secundum* sui partes nobiliores, concedo antecedens: pro statu & quod *actu & semper* talis sit *secundum omnes* sui partes, nego antecedens & consequentiam: dixi *actu & semper*, nam in ingressu Ecclesiæ per susceptionem Baptismi omnes Illius partes exhibentur Deo sine macula & sine ruga, ex toto speciosæ, gloriosæ, sanctæ, & immaculatæ, utut postmodum non omnes in eodem statu innocentiae *semper* permaneant. Aliter etiam responderi potest: transeat antecedens, nego consequentiam; dicitur enim: desponsabo eam mihi *in fide*, ita ut sensus esse queat: ego semper assistam & conjunctus ero Ecclesiæ *in Corpore*, ut ajunt, utut non in singulis membris *considerata*, quo minus unquam deficiat *in vera fide*, faciamque illam *gloriosam*, & insuperabilem contra omnes Adversarios suos, absque eo quod in materia *fidei*, aut dogmatis unquam *maculam* aliquam contrahat, aut per annorum sæcula *rugam* deformantis vetustatis patiatur, imo quo antiquiorem, eo mirabiliorem, venustiore, & gloriosiore exhibebo. Qui sensus uti ex una parte planus est, ita doctrinam nostram Romano-Catholicam mirabiliter confirmat.

Ad 2. Distinguo majorem: & ibi loquitur Christus ad Apostolos tantum, & de SS. Apostolis suis, concedo majorem: loquitur ad fideles & de fidelibus singulis ac universis, etiam qui per Apostolos, istorumque successores per sæcula in Ecclesia adunandi erunt, nego majorem, & transmissa minore, nego consequentiam. Quod ad solos Apostolos & de Apostolis loc. cit. Magister Divinus sit locutus; patet per contextum, nam in antecedentibus expresse excipit *filium perditionis* id est Judam proditorem, in subsequenter autem subjungit (quasi prioribus addendo) quod Patrem suum Coelestem etiam roget pro reliquis fidelibus, de quibus tamen non amplius dicit, quod nullus sit periturus.

Ad 3. Concedo textum, transmittito explicationem, & destinguo minorem: soli boni obediunt voci Christi in omnibus tam credendis quam faciendis, concedo minorem: soli boni obe-

obediunt, idest, nullus obedit ne quidem credendo, quin sit bonus & perfectus etiam in faciendo & operando, nego minorem, & consequentiam. Dein Christus loc. cit. dixit: ego sum bonus ille Pastor, qui verba vitæ habet, & animam suam ponit pro ovibus suis, qui de meis ovibus sunt, *mibi* & doctrinæ *meæ credunt*, non amplius synagogæ perversæ & jamjam exauctorandæ, nec illis, qui *doctrinæ meæ* adversantur, utpote qui omnes *fures sunt & latrones* rapientes & mactantes animas illis adhærentium, per quod consolari & in fide suscepta confirmare voluit cæcum à se paulo ante illuminatum (hac enim occasione ea locutus est, ut patet per contextum) qui eoquod in Christum se credere publice confessus fuerit, synagoga ejectus est: ex quo toto non sequitur, quod omnis qui credit, & est quodammodo ovis Christi, semper etiam omnia ipso opere compleat, quæ præceperat Christus. Certe Petrus à Christo Domino constitutus erat Pastor ovium suarum: *pasce oves meas*, & quis somniet Petri totum officium fuisse, habere curam bonorum ac perfectorum? & non etiam vel maxime, quod infirmum fuerit consolidare, quod ægrotum sanare, quod confractum alligare &c? ergo ovile Christi quod est Ecclesia non tantum sanas ac integras, sed & morbosas & defectuosas oves habet.

Ad 4. Facilis est responsio, nam aperte probat nimium: ergo nihil; quis enim adeo ineptus erit, qui dicat, quoscunque aut quomodocunque *vocatos* esse hoc ipso ad vitam beatam *predestinatos*, postquam ipse Christus Dominus expresse protestatus est: *multi sunt vocati, pauci verò electi*? Matth. 20. & homo ille Evangelicus Lucæ 14. qui fecit cœnam magnam, & *vocavit multos*, de iisdem tamen dixerat, quod nullus eorum gustabit de cœna? Unde distinguo majorem: quos vocavit, vocatione efficaci, ita ut vocantem non respuant, illos & justificavit, & quos justificavit gratia & justificatione finali illos & glorificavit, concedo majorem: quos vocavit, sed ipsi vel vocanti non responderunt, vel juxta vocationem suam usque in finem non vixerunt, illos justificavit & glorificavit, nego majorem, &
con-

concessa minore, distinguo consequens : ergo soli Justi componunt Ecclesiam , si soli Justi essent vocati , & omnes vocati juxta vocationem suam semper viverent , concedo consequentiam : cum hoc verum non sit , nego consequentiam. Apostolus loc. cit. de vocatis loquitur non qualibuscunque , sed secundum propriæ illorum cooperationis præscientiam , & per hanc directum prædestinationis decretum , ait enim : *quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui . . .* quos autem prædestinavit , hos & vocavit , & quos vocavit , hos & justificavit &c. ubi vides , quod vocationem justificativam & glorificativam præcedat præscientia & prædestinatio .

Ad 5. Dico , esse captiosum sophisma , nam latius patet esse filium Ecclesiæ , quam esse filium Dei ; en absurdum per argumentum simile : sicut non potest esse homo , qui non sit animal , ita non potest esse animal , quod non sit homo ; atqui sola animalia rationalia sunt homines : ergo non potest dari animal , quin sit rationale , vel quod idem est : ergo sola animalia rationalia sunt animalia . In forma igitur , nego majorem ; parturit quidem Ecclesia per baptismum filios Deo , dum per salutare lavacrum *fide & charitate* Deo junguntur , sed amittendo forsam postea per grave peccatum personale *charitatem* ; amittunt *filiationem Dei* , non vero hoc ipso etiam *filiationem Ecclesiæ* , cui per *fidem* manent adhuc conjuncti , quousque per apertam scissuram & defectum in fide etiam ab ista sese non separent , aut legitima Potestate separentur . Atque in hoc sensu justitiæ videlicet præsentis vel prædestinationis æternæ usitator est in Scripturis *filiorum Dei* denominatio ; quidquid sit , quod Optimus Pater aliquando non dedignetur dulci *fili* nomine vocare etiam rebelles & ingratos ; sic Jerem. 3. v. 22. ait : *convertimini filii revertentes , & sanabo aversiones vestras* : in quo sensu transmitteretur major , & negaretur minor una cum consequente ac consequentia .

Ad 6. Distinguo majorem : qui sunt membra Christi *viva & immediata* , non sunt membra diaboli , concedo majorem : qui sunt membra Christi *mortua , & mediantibus* duntaxat *vivis* Christo adhuc quodammodo *adherentia* , non sunt membra diaboli , nego majorem , & concessa minore , distinguo consequens : ergo
inju.

injusti non sunt membra Christi viva, & immediata, concedo consequentiam: membra mortua & mediante reliquo Ecclesiæ vivo Corpore, cui adhucdum saltem per fidem & communionem Sacramentorum uniti sunt, quodammodo adhærentia, nego consequentiam. Subsumptum pariter distinguo: si non sunt membra Christi nec viva nec mortua, nec immediate nec mediate ullatenus Ei adhærentia, non sunt membra Ecclesiæ, concedo: si non sunt membra Christi viva & immediata, fuerunt tamen aliquando viva & adhucdum Eidem saltem mediate quodammodo adhærent, non sunt membra Ecclesiæ, nego subsumptum cum reliquis hinc male deductis. Non est de essentia membri, etiam qua membrum est, ut actu vivat vita Corporis vel Capitis sui, sed sufficit, quod sit unitum Corpori, & una cum aliis cunctis membris Corpus integrali quadam proportionem simul constituat: dari ergo possunt Corporis viventis membra quædam mortua, quæ actum proprium vitalem jam non habent; & tamen sunt, & manent membra Corporis, quousque à Corpore cæterisque conmembris non sint penitus abscissa aut separata.

Ad I. Confirmationem. Concedo textum, nego absolute illatum; nam ex eo, quod regnum Christi seu Ecclesia ibi dicatur non esse de hoc mundo, plus non sequitur, quam quod Ejus potestas, finis, ac spiritus vivificans non sit terrenus & in se visibilis, manet tamen visibile ipsum Corpus & membra componentia Ecclesiam; sicut Christus Dominus alio in loco Discipulis suis dixit: *Vos non estis de hoc mundo*: et tamen Apostoli erant utique visibiles, prædicabant visibiliter, signa faciebant visibilia, potestate autem invisibili divinitus data, sine supernaturali, & Spiritu sancto pleni. Unde sensus Catholicus & planus textus citati esse potest: Ego regni mei potestatem non habeo ab aliquo hujus mundi, neque regnum meum mundana potentia stabilitum eo, neque leges fundamentales regni mei conformantur principiis mundanis, nec tale est, quale tu (Pilate) forte suspicaris, quasi ego Cæsari, aut alicui mundano Principi potestatem terrenam violenter auferre, minuere mihi que usurpare velim, sed regnum meum est altioris ordinis, cuique suum

suum relinquens, & omnes, si vere felices esse velint, suo sinu complectens: quæ & hujusmodi utique nil contra nos.

Ad 2. Confirmationem. Iterum concedo textum, nego consequentiam. Apostolus postquam Hebræos fratres suos excitasset ad constantem patientiam pro fide Christi & Sancta Religione, idque per inductionem præced. cap. factam plurimorum Virorum Sanctorum antiqui Testamenti, qui pro Lege Dei extrema quæque invicta tolerantia perpeffi sunt, insuper illos hortatur ad salutarem timorem & reverentiam erga Deum, præsertim in tractandis rebus sacris, & ad Religionem novæ Legis pertinentibus; quod iterum facit adducendo exemplum & argumentando a fortiori, videlicet, scriptum erat: *si bestia*, inquit, *tetigerit montem, lapidabitur*, montem nempe Sinay, in quo data fuit Lex veteris Testamenti, quæ erat respectu novæ valde imperfecta, quasi carnea, & ut plurimum meris figuris constans gratiam & dona spiritualia tantum significantibus, non per se causantibus, nec ad tantam, uti Lex nova, perfectionem plene erudiens: cum quanto igitur, inferebat, majore sacro tremore & reverentia tractanda erunt mysteria novæ Legis, quorum virtus & effectus est spiritualis, & quidem talis, ut per se causativa gratiæ sanctificantis, quantum est ex ipsis, nos non solum tanquam populum electum in hoc mundo consociet, sed ipsius cœlestis Hierusalem Cives efficiant & ad omnem spiritualem perfectionem consequendam efficacissimo sunt auxilio? Quomodo jam ex istis concludatur: ergo Ecclesia novi Testamenti est invisibilis? Cæcus sit, qui discrimen non videat; aliud est: Ecclesia novi Testamenti habet mysteria causantia effectus spirituales & invisibiles, & aliud: ipsa Ecclesia & membra ejus sunt invisibilia; prius dixit Apostolus, alterum nemo prudens cogitat. Nunc tandem

Ad 3. Confirmationem. Distinguo majorem: vera Christi Ecclesia comparatur Arcæ Noeticæ quoad paucitatem in illa salvatorum, & respective parvum numerum per baptisma in Ecclesia gratiam consecutorum; vel etiam quod sicut extra Arcam nullus salvatus est, ita extra Ecclesiam Christi non sit salus, concedo majorem: comparatur in sensu ab objectione prætenso, I
quasi

quasi nullus sit de Ecclesia nisi salvandus, quia omnes in Arca contenti salvati sunt ab aquis diluvii, nego maiorem, & concessa minore, nego consequentiam. Ut veritas pateat, audiamus textum; loco igitur citato Apostolorum Princeps ita scribit: *in diebus Noe, cum fabricaretur Arca in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt, quod & vos nunc similis formæ salvos facit baptisma.* Cæterum Hieronymus adversus Luciferianos ait: *ut in Arca omnium animalium genera, ita & in Ecclesia universarum gentium & morum homines sunt, ut ibi pardus & hædi, lupus & agni, ita & hic iusti & peccatores commorantur.* Quod si tamen res ista parabolis & figuris Scripturasticis definienda erit, quæ luculentiora testimonia expectare possumus iis, quæ ipsismet Institutor Ecclesiæ suæ Christus Dominus nobis reliquit dicens Matth. 13. v. 24. simile esse regnum Coelorum agro, in quo simul crescunt triticum & Zizania? ibidem v. 47. simile esse sagenæ ex omni genere piscium congreganti bonos & malos: cap. 22. simile esse nuptiis, ubi inter discumbentes repertus est non habens vestem nuptialem; & cap. 25. simile esse decem virginibus, quorum quinque fatuæ & quinque prudentes? Unde Apostolus 2. Timoth. 2. *in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, quædam in honorem, quædam in contumeliam.* Et hæc ad 1. Objectionem dissolvendam abunde sufficiant.

XXXVII. Objicitur 2. contra indeficientiam Ecclesiæ hoc modo. Ecclesia antiqui Testamenti propter scelera & delicta populi sæpius ita defecit, ut vix ulla veræ Religionis facies apparuerit; ergo etiam Ecclesia novi Testamenti cum in huiusce populo æque gravia data fuerint, & fors adhuc dentur scelera, iuste potest a Deo simili deficientia & cæcitate puniri, & forte punita jam fuit; consequenter ex testimonio & auctoritate Ecclesiæ utpote defectibilis, & quæ forte jam defecit, non habetur infallibile argumentum theologicum. Antecedens probatur: Aaron ipse summus sacerdos, una cum populo adoravit, & holocausta obtulit Vitulo conflatili: Exod. 23. ergo verum est, quod Ecclesia antiqui testamenti aliquando defecerit, & in fide ac Religione gravissime erraverit. 2. Isaias cap. 1. de populo

pulo Israelitico sui temporis lamentabatur : à planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas : ergo a primo ad ultimum omnes erraverunt . 3. Jeremias cap. 2. queritur , *confusi sunt* , in-
 quiens , *Domus Israel* , *ipsi & Reges eorum Principes* , *& Sacerdotes* ,
& Prophetae , *dicentes ligno* : *Pater meus es tu* , *& lapidi* : *tu me genuisti* : similia ferme repetit cap. 5. ergo omnes facti idolo-
 latræ : quid mirum , si etiam Ecclesia Romana hodie lapides &
 ligna adoret ? 4. Lib. 3. Reg. cap. 19. Elias deplorat ex cul-
 toribus veri Dei se relictum esse solum , sed solus Elias non con-
 stituebat Ecclesiam : ergo omnis Ecclesia a vero Deo ac Religio-
 ne defecerat .

Confirmatur & probatur etiam consequens primi enthyme-
 matis . S. Hilarius de Ecclesia novi Testamenti jam sui tem-
 poris non minus quam Prophetæ de veteri testatus est , quod
 non in Episcopis , non in sacerdotibus , non in templis , non in
 populi frequentia , sed apud paucos duntaxat forte in desertis ,
 in speluncis , & cavernis terræ abstrusos reperire sit veram fi-
 dem : ergo etiam Ecclesia novi Testamenti jam primis illis sæ-
 culis quasi ex toto defecerat , vel certe in paucis latebat .
 Quod ulterius

Confirmatur 2. Testimonio Hieronymi affirmantis , quod
 tempore Athanasii totus mundus miratus sit se esse Arianum ;
 ergo Ecclesia vera defecit .

Respondeo 1. Omitto antecedens , nego consequentiam ;
 si etiam antiqui Testamenti Ecclesia aliquando multum eclypsa-
 ta fuisset , non bene ex paritate arguere liceret ad nostram no-
 vi Testamenti , & hoc ex duplici ratione : 1. quia Illa non
 habuit à Deo illas promissiones indeficientiæ & singularis adsi-
 stentiæ : *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* , sicut habet
 nostra ; imo cum aliquando (nempe in morte Christi Domi-
 ni) Lex illa figuralis debuerit plene compleri , & Synagoga
 aboleri , quid mirum , si successive & per intervalla etiam elan-
 guisset ? Dein 2. Cùm Lex vetus non fuerit de necessitate
 salutis pro omnibus omnino populis ac nationibus orbis terra-
 rum ; uti tamen Lex novi Testamenti & Ecclesia Christi insti-

tuta est ita universalis, ut extra istam jam non sit salus, major ratio pugnat pro conservatione hujus semper in statu visibili ac indeficiente, ut nempe, cum Deus velit *omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: 1. Timoth. 2. omnes semper habeant medium sufficienter notum vel saltem cognoscibile & aptum consequendæ salutis. Dixi autem *omitto* antecedens; nam

Responderi potest 2. Nego antecedens: ad hujus probationem & instantias scripturales dico quoad 1. Aaron tunc nondum erat summus sacerdos, nec illi adhuc fuerat superhumale Rationali adstrictum, in quo erat doctrina & veritas, ut ait Canus; erravit ergo ut privatus, forsan non tam in fide, quam culpabili quodam timore tumultuantium de populo; quod vero concernit totam Ecclesiam, certo non fuerunt omnes idololatræ, nam vix Moyse à Josue associatus exclamaverat: *si quis est Domini, jungatur mihi*, omnes filii Levi insurrexerunt ulciscentes scelus: ergo penes istos & multos forsan alios fides ac Religio sancta perstitit illibata.

Ad 2. 3. & 4. Dico, has & similes locutiones emphaticas SS. Prophetis sæpius fuisse usitatas non quasi ad apices arithmeticæ intelligendas, sed quod relate ad ingentem numerum impiorum pauci illi boni malis commixti videbantur ferme quasi nulli. Responsio hæc est Augustini lib. de Unitat. Eccles. cap. 12. contra Donat. Ecclesiam latentem confingentes & his similia objicientes. Dein in Epist. ad Vincent. ait: *habent Scripturæ Canonice hunc arguendi morem, ut, tanquam omnibus dicatur, & ad quosdam Verbum perveniat*. Exempla plurima suppeterent, unum duntaxat alterumque afferamus. Sic Ezech. 3. legitur: *omnis domus Israel attrita fronte est & duro corde*; & tamen idem Prophetæ cap. 9. subjungit: *signa Thau super frontes Virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus*: ergo non simpliciter omnes erant attrita fronte & duro corde. Rursus eodem tempore quo Elias conqueritur se relictum esse solum, insuper dicitur, quod septem millia Virorum non curvarint genua ante Baal; non ergo Fides & unitas Ecclesiæ
plene

plene defecerat, sed regnum terrenum erat divisum, & splendor atque felicitas externa Religionis ad tempus obscurata fuit. Porro Prophetæ sæpius non tam quid actu contigerit narrabant, quam quid futurum sit prænuntiabant; intelligi itaque etiam possunt hujusmodi totalis desolationis expressiones de tempore venturi Messiae, de quo mala illa & totale exterminium populi Judaici propter futuram abundantem malitiam in ipso met Deicidio complendam prophetabant. Hæc igitur omnia nihil probant contra Ecclesiam novæ Legis a Christo Domino institutam indeficientem, & usque ad finem Mundi duraturam. Quod autem ad 3. probationis argumentum calumniose additur de adoratione lapidum &c. in Ecclesia Romana toties ac toties ad evidentiam refutata fabula est, ut merito tandem aliquando pudere deberet heterodoxos fictitiam hanc crambem recoquere; non adoramus lapides, sed cultu respectivo in Sacris Imaginibus veneramur Sanctos, & in Amicis suis honoramus Deum. Jam

Ad 1. Confirmationem. Cum ipsissimum hoc argumentum Augustino opposuerit Vincentius iisdem ferme Augustini verbis respondetur: *Ecclesia aliquando obscuratur quidem multitudine scandalorum, sed etiam tunc in suis firmissimis eminet, & tale tunc erat tempus, de quo scripsit Hilarius ... potes hoc modo dicere nec Ecclesias Galatiæ tunc fuisse, quando dicebat Apostolus: O stulti Galatiæ, quis vos fascinavit? .. Hilarius ergo decem Provinciarum Asiaticarum (non loquitur de tota Ecclesia Catholica) aut zizania, non triticum arguebat, aut ipsum etiam triticum, quod defectu quodam periclitabatur, quanto vehementius, tanto utilius arguendum putabat. Et sane, cum Arianæ partim fraudulentia, partim violentia, uti per innegabilem historiæ fidem constat, multas Catholicorum Ecclesias occuparint, ipsique complures illarum partium Episcopi venenato dogmate infecti fuerint, recte utique Hilarius dixit, tunc & ibi non in quibuscunque Ecclesiis, aut solo Episcopi nomine requirendam esse veram fidem, sed hanc tunc ut plurimum reperiri penes exiliatos illos Sanctæ Religionis Athletas, qui persecutionis atrocitatem ad tempus declinantes,*

tes, modo latebant, modo tempore opportuno in apertum profiliebant, semper autem etiam in gravissimis illorum temporum procellis inconcussæ Ecclesiæ Romano - Catholicæ fortiter adhærebant. Unde in forma distinguo antecedens: Hilarius dixit, non in Ecclesiis & Episcopis *qualibuscunque* requirendam esse veram fidem, concedo antecedens: neque in Ecclesiis & Episcopis Romanæ Sedi, quæ semper toti mundo spectabilis eminuit, fideliter addictis, nego antecedens & consequentiam.

Ad 2. Confirmationem ipsiusmet Hieronymus respondet; postquam enim dixerat: *ingemuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est . . .* subdit: *manifestius dicam: omnes Episcopi, qui de propriis Sedibus fuerant exterminati, ad Ecclesias redeunt; tunc triumphatorem suum Athanasium Ægyptus excepit, tunc Hilarium de prælio revertentem Galliarum Ecclesia complexa est, tunc ad reditum Eusebii lugubres vestes Italia mutavit: si ergo ad reditum Pastorum suorum Ecclesiæ Romano - Catholicæ addictissimorum Regna & Provinciæ gavisæ sunt, manifeste colligitur, non exulasse toto orbe veram fidem, veramve Ecclesiam defecisse, sed tantum, ut Augustinus Epist. ad Vincent. mox supra cit. ait: *illo tempore obscuris verbis multos parvi sensus fuisse delusos, ut putarent hoc credi ab Arianis, quod etiam ipsi credebant.* Miratus est ergo mundus se esse Arianum; non quasi totus mundus aliquando Ariane crediderit, se quod Ariani recte credentibus tam subdole se miscuerint, ut difficulter & non nisi post longa certamina à recte credentibus potuerint manifeste discerni. Et per hæc dissoluta manent quæ secundo loco objiciebantur.*

Objicitur tamen adhuc 3. Si Ecclesia Christi semper deberet esse visibilis & indeficiens, id forte ideo, ut omnes semper cognoscere possint, qua religione Deus a nobis coli velit, & qua sit secura ad cælum via; atqui multoties jam data fuerunt schismata, ita ut diu nesciretur, quis verus sit Pontifex, vel ex cujus partibus stet vera Ecclesia: ergo potuit, imo jam sæpius saltem ad tempus defecit Ecclesia.

Confirmatur. Eugenius IV. in generali Concilio Basileensi universalem Ecclesiam repræsentante, prout ipsum Concilium
 lium

lium sese declaravit, decretive fuit depositus, & exauctoratus, eique subrogatus Amadæus Dux Sabaudiaë, qui posterior tamen sine successore vel successoribus ullis decessit, ab Eugenio autem ut mox dictum est, exauctorato omnes posteriores Pontifices ac Romanæ Ecclesiæ addicti Præsules in hodiernum adhuc diem descendunt; ergo dicendum quod cum Eugenio desierit legitimorum Pontificum Præsulumque successio, adeoque nulla jam sit hodiernæ Romanæ Ecclesiæ auctoritas.

Respondeo, transeat major, nam principalis ratio est voluntas & promissio divina per scripturas & rationem sat manifesta, quæ hunc & alios plures nobis forte ignotos fines altissimos habere potest: transeat igitur major, distinguo minorem: data fuerunt schismata circa determinationem Personæ Ecclesiæ præsentis, ita tamen, ut quo ad doctrinam fidei & antehac definita morum dogmata Ecclesia semper manserit visibilis & indeficiens, concedo minorem: ita ut circa ipsam doctrinam fidei vel antehac stabilita morum dogmata per schisma aliquod facta fuerit unquam in Ecclesia universalis quædam immutatio, aut in dubium revocatio, nego minorem & consequentiam. An hæc illave singularis Persona sit summus Pontifex non est dogma fidei, saltem quousque ab universali Ecclesia non est pro tali recognitus, & prima respective paucorum electio communi Romanæ Sedi addictorum fidelium tacito adsensu firmata. At tamen & idcirco si schisma post obtentam pacificam S. Sedis possessionem, & unanmem recognitionem a fidelibus præstitam superveniat, Ecclesia vera indubitato semper censetur illa Pars fidelium, quæ taliter Electo & semel universim recognito adhæret, nisi ipse Pontifex prolaberetur in apertam hæresim; quod an fieri possit stante hac providentia, & quid juris pro tali casu? longum foret, nec est præsentis instituti nostri multis disputare. Quodsi vero schisma aliquando ortum fuit in ipsa electione vel recognitione Pontificis, tunc non minus quam tempore Sedis, ut ajunt, vacantis, licet Ecclesia ad aliquod tempus careat Pastore supremo visibili ac certo, ad providentiam specialem Christi pertinet modis ac viis occultis ita Ecclesiæ suæ

suæ adfistere, ut quoad doctrinam fidei morumque prædefinita dogmata semper maneat eadem & inconcussa, adeo ut qui contra hæc etiam talis vocationis vel schismatis tempore quidpiam moliretur, non schismaticus tantum, sed hæreticus, & ab Ecclesia vera Christi omnino alienus censeretur, ergo vera Christi Ecclesia, quæ est Romano-Catholica, nunquam deficit, nec deficere potest.

Ad Confirmationem. Distinguo antecedens: Eugenius fuit à Concilio Basileensi depositus actu valido & legitimo, nego antecedens; à Conciliabulo per attentatum monstruosum, omitto antecedens, & nego consequentiam. Concilium Basileense utut Pontificia auctoritate primo Pisis indictum, & postea Basileam translatum, mox secunda sessione cessavit esse legitimum, quia reclamante Legato Apostolice novitate inaudita prætendebat Caput debere regi à Corpore, non Corpus à Capite. Unde attentata depositio Eugenii (eo quod tam irregulare Conciliabulum dissolvere voluit) & nulliter facta subrogatio Amadæi dicti à suis Felici V. invalida omnino fuit imo quod hic Ipse Eugenius etiam post dissolutum Basileense Conciliabulum verus & indubitatus permaneret supremus Pastor & Pontifex, patet ex eo, quod Idemmet in generali Concilio Florentino à sese postmodum congregato unanimi consensu universalis Ecclesiæ tam Latinæ quam Græcæ qua talis fuerit honoratus.

XXXVIII. Objicitur 4. Denominatio ista: *Ecclesia Christi* est dubiæ significationis & incerti significati; ergo hoc ipso nil convincenter concluditur ex eo quod dicatur: *hoc docet, vel ita sentit Ecclesia*. Antecedens probatur: inprimis dubium est, an Ecclesia Christi non comprehendat etiam hæreticos, nam cum baptismus sit janua Ecclesiæ, & per baptismum aliquis efficiatur subditus Ecclesiæ, fiatque de familia Christi, videtur, quod omnes valide baptizati, utcunque aliàs hæretici, comprehendantur in Ecclesia Christi; dein si Ecclesia etiam solis Romano-Catholicis constaret, sciri nequit, quænam sit omnium ac singulorum per totum terrarum orbem diffusorum sententia, quis enim singulos interroga-

rogabit? neque dici potest, quod soli Episcopi & multo minus quod solus Romanus Pontifex constituat Ecclesiam, nam Ecclesia est *Ovile Christi*, *Ovile* autem non constituitur per solos Pastores sed vel maxime per ipsasmet *Oves*; ergo verum est, quod denominatio: *Ecclesia Christi* sit dubiæ significationis & incerti significati, consequenter quod ex allegatione ita sentientis *Ecclesie* non possit solidum aliquod formari argumentum theologicum.

Respondeo: Nego antecedens: jam primo ingressu hujus quæstionis stabilivimus, quid nomine *Ecclesie*, & quidem *veræ Christi Ecclesie* intelligatur, unde superfluum foret eadem hic multis repetere; quod attinet probationem antecedentis, quoad primum: dico, hæreticos formaliter tales (materiales nil faciunt ad rem, quia ignorantium nulla est auctoritas) neutiquam comprehendendi nomine *Ecclesie*, isti enim utut per baptismum valide susceptum Ecclesiam aliquando sint ingressi, & oves Christi, subditique *Ecclesie* effecti, per voluntariam fugam & pertinacem repugnantiam contra vocem legitimi Pastoris facti sunt oves errantes *extra Ovile*, pascua venenata ad proprium ipsorum interitum sectantes, subditi rebelles; in quos Pastor & Rector *Ecclesie* jurisdictionalem suam potestatem quidem non amisit, quousque tamen ad unitatem & debitam Pastoris recognitionem non redeant, inter ovilis sui gregem eos neutiquam recenset. Ad 2. respondeo: absurdum sane foret, si ad rescindendam *Ecclesie* doctrinam singulorum etiam de plebe infima sententiam exquirere necesse esset; at alius facilior, tutiorque suppetit modus, videlicet: sententia Pastorum est sensus ovium, quousque oves Pastoris vocem suscipiunt, nec illi aperte contradicunt; nam ut Philosophus *Ethic. 9. c. 9.* ait: *Civitas maxime est, quod est in ea Principale*; ita ferme auctoritas, qua pollet *Ecclesia*, potissimum residet in Pastoribus & Præsulibus Ecclesiasticis, quos *Spiritus Sanctus* posuit Episcopos regere *Ecclesiam Dei*. *Act. 20.* Et recte Cyprianus in *Epist. ad Pupi.* asserit, *Ecclesiam* non esse multitudinem contumacium, sed Plebem Sacerdoti adunatam, & Gregem suo Pastori adhaerentem, unde qui cum Episcopis non sint, eos in *Ecclesia* non esse

K

esse frustra que eos sibi blandiri, qui pacem cum Sacerdotibus non habuerint, cum Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, sed connexa, & coherentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata; ita Cyprianus. Episcoporum ergo & Pastorum Vicario Christi in terris fideliter adhærentium communis doctrina est vox, sensus, & sententia veræ Christi Ecclesiæ; & in hoc sensu PP. ac Theologi de auctoritate Ecclesiæ agentes Ecclesiæ nomine utuntur, nosque utimur; in quo nulla æquivocatio, amphibologia, aut dubiæ significationis arbitraria interpretatio.

XXXIX. Objicitur denique 5. ab illis, qui Ecclesiæ auctoritatem quidem suspiciunt, sed tantam esse, quantam nos volumus, non admittunt; ita argumentando. Sensus & testimonium Ecclesiæ est sensus & testimonium *hominum*, sed sensus & testimonium hominum non est simpliciter infallibilis: ergo sensus & testimonium Ecclesiæ non est simpliciter infallibilis vel quod ferme coincidit, nihil est absolute infallibile nisi solum Verbum Dei; atqui testimonium Ecclesiæ non est Verbum Dei: ergo testimonium Ecclesiæ non est absolute infallibile.

Confirmatur 1. Si sensus & sententia Ecclesiæ esset absolute infallibilis, Ecclesia posset facere novum dogma; atqui novum dogma facere non potest, cum enim juxta alibi dicta omne verum dogma pertineat ad substantiam Fidei ac Religionis, condendo novum dogma, fides & Religio substantialiter immutaretur, ergo sensus & sententia Ecclesiæ non est absolute infallibilis.

Confirmatur 2. Ea quæ statuuntur, præcipiuntur, aut prohibentur per Ecclesiam non sunt Juris Divini; sed si sententia Ecclesiæ esset absolute infallibilis, omnia hæc deberent esse Juris Divini, cum infallibilitas non detur nisi in solo Deo: ergo sententia Ecclesiæ non est absolute infallibilis.

Respondeo: Distinguo majorem: testimonium Ecclesiæ est testimonium hominum in illis, quæ non pertinent ad dogma, concedo majorem: in illis etiam quæ ad dogma pertinent, subdistinguo: est testimonium hominum ex opinione vel scientia
pure

pure humana loquentium, & testificantium, nego: ex Verbo Dei vel scripto vel tradito cum speciali assistentia Divina loquentium & testificantium, concedo majorem, & distinguo minorem: testimonium hominum ex opinione vel scientia pure humana loquentium non est infallibile, concedo minorem: loquentium & testificantium ex Verbo Dei & cum speciali assistentia Divina non est absolute infallibile, nego minorem, & distinguo etiam consequens: ergo testimonium Ecclesiæ non est absolute infallibile in illis quæ non pertinent ad dogma, concedo consequentiam, in illis quæ ad dogma pertinent, & ab universali Ecclesia habentur ut dogmata nego consequentiam. Similiter distinguo alterum argumentum: nihil est absolute infallibile nisi Verbum Dei vel scriptum vel traditum debito modo intellectum, concedo majorem: nisi solum Verbum Dei scriptum præcisa etiam legitima ejusdem interpretatione, nego majorem, & distinguo minorem: testimonium Ecclesiæ non est Verbum Dei, si sit de rebus ad dogma non pertinentibus, concedo minorem: si sit de pertinentibus ad dogma & Ecclesia testetur de dogmate, subdistinguo: non est Verbum Dei semper scriptum, & præcisa debita interpretatione acceptum; concedo minorem: non est Verbum Dei vel scriptum, vel traditum debita cum interpretatione intellectum, nego minorem, & distinguo iterum consequens: ergo testimonium Ecclesiæ non est absolute infallibile in iis, quæ non pertinent ad dogma, & de quibus Ecclesia non testatur tanquam de dogmate, concedo consequentiam: si pertineant ad dogma & Ecclesia testetur tanquam de dogmate nego consequentiam. De multis testatur Ecclesia, quæ dogmatis dignitatem non obtinent, cujusmodi sunt varia gesta laudabilia Sanctorum in officio Ecclesiastico legi solita, quæ tanquam probabilia, vel etiam moraliter certa augendæ devotionis, & proportionalis imitationis gratia Ecclesia sapienter proponit, propterea tamen non quasi totidem infallibilia dogmata vendit; nobis hic sermo præcipuus est de auctoritate Ecclesiæ in iis, quæ ad dogma pertinent, & ab Ecclesia tanquam dogmata proponuntur; & in his dicimus testimonium Ecclesiæ esse infallibile.

Ad 1. vero Confirmationem: Nego absolute sequelam majoris: potest Ecclesia dogma antehac non adeo explicatum uberius explicare, & sanctam fidem suam apertius profiteri, quin *quoad substantiam novum* faciat dogma. Ita fecit in adhibenda voce: *consubstantialis*, ad exprimendam identitatem Naturæ inter Patrem & Filium contra Arianos, & semi-Arianos. Item explicando contra Monothelitas, quod duplex Natura humana & Divina in Christo *duplicem* importet voluntatem. Ac ultimis temporibus declarando per vocem *transubstantiationis*, veritatem conversionis totius substantiæ panis & vini in substantiam carnis & sanguinis Christi in augustissimo Sacramento Eucharistico. Per hæc autem & similia nullum novum dogma constituit, aut fidei *substantiam* a Christo & Apostolis susceptam immutavit, sed quæ semper vera fides & revelata veritas Catholica fuerit, occasione noviter exortarum hæresum explicatius edixit, suisque fidelibus apertius profitendam proposuit.

Ad 2. porro Confirmationem responsio habetur ex dictis, Distinguo enim majorem: Quæ per Ecclesiam statuuntur præcipiuntur aut prohibentur non sunt Juris Divini, si & quatenus non pertineant ad dogma, sed ad disciplinam duntaxat, concedo majorem: si & quatenus pertineant ad dogma, nego majorem. Qui transgrederetur Statutum Ecclesiæ, quo vult aliquid habere & profiteri tanquam dogma, e. g. qui negaret vel pertinaciter recusaret profiteri per consecrationem fieri *transubstantiationem*, non tantum esset inobediens & graviter adversaretur disciplinæ, sed haberetur pro hæretico & errante in fide, quæ est Juris Divini, sicut pro hæreticis habiti fuerunt omnes qui Filium Divinum *Consubstantialem* Patri noluerunt profiteri. Proportionaliter itaque distincta minore, una cum consequente æquivoce semper deducto Quæstioni huic finem imponimus, cui aliquantulo diutius immorati sumus, neutiquam tamen pro omni sua dignitate tractavimus, plura qui velit, adeat Polemicos & ex professo Dogmaticos; præfixi compendii Locorum Theologicorum ratio nos vocat ad ulteriora, nam sequitur

QUÆSTIO IV.

An ex Decisionibus Romanorum Pontificum firmum sumi queat Argumentum Theologicum?

XL. **A** Sæculis semper character hæreticalis fuit esse Contemptores, detractores & inimicos juratos Romanorum Pontificum, nam sicut omnibus hæreticis formalibus solenne est proprio iudicio cum pertinacia ita inhærere, ut *toti Catholica Ecclesie* sive in Conciliis congregatæ, sive extra Concilia fidem Sanctam & Apostolicam profitenti non verecundentur contradicere, sic & multo magis connaturalis illorum superbia & pervicax obstinatio eis non permittit, ut ad *unius hominis*, solius nempe Romani Pontificis iudicium duram cervicem inclinent, intellectum captivent, Illiusque Decisiones pro regula credendorum agendorumque suscipiant. Quæstio proin ista, an ex Decisionibus Romanorum Pontificum firmum sumi queat argumentum theologicum semper fuit & in hodiernum diem est inter Orthodoxos & Hæreticos summopere controversa; ubi tamen in antecessum perbene notandum venit, quod dum dicimus, quod *etiam solus* Romanus Pontifex ex cathedra loquens, seu quod idem est universalem Ecclesiam docens in suis Decisionibus dogmaticis sit infallibilis, dicere non velimus, quasi totidem oracula adoranda esse, quæcunque Romanus Pontifex vel ex privata opinione, vel ex fortuita mentis præcipitantia edixisset: sed illas duntaxat decisiones ac definitiones Pontificias infallibiles & argumento dogmatico deservientes asseramus, quas (etiam extra Concilium) maturo consilio, implorato Divini Numinis auxilio, & tanquam ex Verbo Dei scripto vel tradito haustas pro universalis Ecclesie in materia fidei ac morum debita instructione *tanquam successor Petri* & Christi in terris Vicarius facit atque credendas observandasque proponit. Hinc ut ordinate ad Conclusionem descendamus, quædam necessario præstabilienda sunt, videlicet 1. An Petrus Apostolus præ aliis Discipulis & Apostolis a Christo Do-

Domino fuerit constitutus Pastor universalis Ecclesiæ? 2. An Petrus in docendo & pascendo errare non potuerit? 3. An sit de Jure Divino, ut Petro defuncto succedat aliquis eadem cum potestate & auctoritate? 4. An Romanus pro tempore Episcopus sit ille, qui Petro cum dicta potestate & auctoritate Jure Divino succedat? Quæ omnia & singula si quantum Compendii ratio exigit, comprobata fuerint, per se & innegabiliter consequetur firmum ac convincens trahi posse argumentum theologicum ex definitionibus ac decisionibus Romanorum Pontificum. Sit ergo

XLI. Assertio 1. D. Petrus præ aliis Apostolis fuit a Christo Domino constitutus Pastor universalis Ecclesiæ.

Probatur. Joa. 21. Christus Dominus proxime ascensurus ad Patrem, ne Ecclesiam & Oves suas relinquat orphanas sine Pastore ac Magistro visibili post repetitam protestationem amoris erga Divinum Magistrum suum a Petro factam, eum interrogavit tertio ac peremptorie: *Simon Joannis amas me?* & Petrus contristatus quasi impar explicando suo amoris respondit: *Domine tu omnia nosti, tu scis, quia amo te.* Tum demum Christus Dominus excellenti amoris vicem reddens per concessionem excellentis prærogativæ illi commisit Ovile suum, dicens: *pasce oves meas:* ex quo post & cum omnium Catholicorum Patrum testimonio S. Bernardus pulchre infert: ergo Ovis Christi non est, quæ de Ovili Petri non est, & aliena est à Christi ovili, quæ Petrum non recognoscit Pastorem suum, consequenter Petrus a Christo Domino constitutus est Pastor universalis Ecclesiæ.

Confirmatur. Hujus prærogativæ actuali concessioni Christus Dominus jam in prima vocatione Petri Joa. 1. mysteriose prælusit, dum ipsum posthac *Petrum* nuncupari voluit, eandemque illi manifeste adpromisit Matth. 16. ubi Christo interroganti Discipulos in communi: *vos quem me esse dicitis?* Petrus ante omnes & omnium nomine tanquam *os Apostolorum* totiusque Ecclesiæ (ut eum vocat Chrysostomus homil. 55. in Matthæum, & Cyrillus ait: *per unum, qui præerat omnes respondent*) dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi;* atque ob hanc eximiam confessionem

nem reaudire meruit : & ego dico tibi , o Petre (non tibi o Joannes , o Jacobe , aut vobis , in generali) *tu es Petrus , & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam* . Neque dicat fortassis aliquis , per *petram* intellexisse Christum hic semetipsum , adeoque per hunc scripturæ textum nil probari ad intentum ; nam etiam hoc gratis dato , utut sensus scripturæ sit magis planus referendo *petram* ad Petrum , & hæc communis sit interpretatio Patrum , speciatim in lingua hæbraica versatorum , qualis erat Origenes , qui in Joannem ait : *Petrus , super quem Christi Ecclesia , contra quam inferorum portæ non prævalebunt , ædificata est , unam epistolam scripsit* : & Hieronymus lib. 1. adv. Pelagian. cap. 4. *Petrus Apostolorum Princeps fuit , super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est* : dato , inquam , ex hac ipsa similitudine & analogia nominis Christus certo manifestasset , quod cum Ipse sit Petra , cui inædificanda sit principaliter Ecclesia , Simon Bar-Jona a se vocatus Petrus sit Petreæ Principalis id est Christi Vicarius , ad quid enim soli Simoni stabiliter mutasset nomen , & quidem in nomen Cephæ , quod saxum ingens seu petram ingenti ædificio superimponendo idoneam significat , nisi absurdissime dicere velis , Christum locutum fuisse ironice & quasi irrisorie , qui sensus confictus quam absonus sit , si respiciatur ad antecedentia & subsequenta , necnon ad modum loquendi Christo convenientem , item quod posthac semper ab Evangelistis plane non ironiæ sed honoris & præminentiae gratia Simon iste sub nomine Petri primo loco nominetur præ omnibus reliquis SS. Apostolis , stultus sit , qui non videat .

Confirmatur 2. Quæstio , an D. Petrus præ aliis Apostolis fuerit a Christo Domino constitutus Pastor universalis Ecclesiæ , est facti ; testibus ergo omni exceptione majoribus decidendæ est , tales autem in rem præsentem sunt una voce testantes & testificantes de traditione Patres antiqui quorum verba secundum longum transcribere compendio repugnaret , ad loca propria citatos habesis : Ita nempe Hilarius super Matth. Ambrosius serm. 47. de fide Petri . Cyprianus in epist. ad Quint. Hieronymus lib. 1. contra Jovinian. & super Matth. & in epist. ad Mar-

Marcell. & in cap. 2. ac 16. Isaiaë. Chrysostomus homil. 55. in Matth. Cyrillus lib. 2. in Joan. c. 12. Origenes homil. 1. in Matth. & homil. 5. super. Exod. Theophylactus in Luc. 22. Tertullianus lib. de præscript. hæres. Epiphanius in lib. Ancorat. Dionysius in epist. ad Timoth. alique innumeri omnes doctrina & antiquitate præstantissimi. Ecce nubem testium, quibus robur addunt Concilia vetustissima, unde apertissima conficitur traditio Apostolica. Nec nos moratur quod Clemens Alexandrinus lib. 6. Hypotyposeon dicat: Jacobum, qui dicebatur Justus fuisse Apostolorum Episcopum constitutum, nam recte advertit Canus, Clementem non dixisse, quod Jacobus à Christo Domino fuerit cæterorum Apostolorum Episcopus constitutus, sed quod Apostoli & probabiliter Petrus ipsum statuerint Episcopum Hierosolymitanum consequenter cæterorum Apostolorum quasi *Originarium* Episcopum, ex quo non sequitur, quod actu, dignitate, ac potestate fuerit major cæteris, cessit tamen in illius aliqualem honorem specialem, quod in partitione mundi ipse inauguratus fuerit Episcopus illius Provinciæ, ex qua originem traxerunt, secundum carnem Ipse Christus, beatissima Virgo, cæterique Apostoli; unde cum per similem retractum etiam fuerit Episcopus Originarius Christi, utique nemo tam absurdus erit, ut inferat: ergo Jacobus fuit major dignitate ac potestate Ipsomet Christo Domino, vel: ergo non Christus sed Jacobus est Caput principale Ecclesiæ.

Confirmatur 3. & audiamus, quid de semetipso loquatur Petrus in ipso Concilio Hierosolymitano, in quo non Jacobus, non Joannes, sed Petrus definitivam pronuntiavit sententiam, in hæc verba Act. 15. præfatus: *Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes Verbum Evangelii & credere*: quasi diceret: omnis Ecclesia in Spiritu sancto hic congregata, & vos præcipue Apostoli Con-Discipuli mei estis mihi testes vivi de visu & auditu proprio, quod ego inter nos & ex nobis à Deo jam ab æterno electus, & à Christo communi Magistro nostro in tempore constitutus fuerim, ut quidquid ego qua taliter constitutus præ-

prædicavero, docuero, ac definivero, omnes gentes indubitato teneantur credere. Et omnis multitudo reverenti silentio annuens Petro definienti consensit. An aliis adhuc indigemus testibus, Petrum præ reliquis fuisse à Christo constitutum Doctorem & Pastorem universalis Ecclesiæ? quæ fuit nostra assertio. Sed ogganniet forsitan adhuc alius: cur ergo Doctorum aquila Augustinus homil. ult. super Joan. & de Verb. Domini homil. 13. veritus est concedere, quod Petrus sit Caput universalis Ecclesiæ? Respondeo: S. Pater Christum potius Caput Ecclesiæ esse dixit, ne hæretici occasionem sumant nos calumniandi, quasi doctrinam a doctrina Christi diversam profiteremur; *Christiani* igitur sumus, non *Petriani*, sicut à suis novis Doctoribus hæretici vocari solent Arian, Eutichiani, Nestoriani, & hodie Lutherani, Calvinistæ, Jansenistæ. De cætero tantum abest, quod Augustinus nobis sit contrarius, ut vel maxime sit consentiens: hinc ne in malum sensum loca sua superius citata fors accipiantur, lib. 1. retract. cap. 21. communem Sanctorum sensum, videlicet Petrum vere dici & esse Caput (non quidem Principale, hoc enim Christiani profitentur esse Christum) Vicariale Ecclesiæ universæ lubens admisit. Sequitur

XLII. Assertio 2. Petrus qua Doctor & Pastor universalis Ecclesiæ errare non potuit.

Ostenditur: Deus voluit ut auditis ab ore Petri gentes credant, uti mox supra vidimus, fide utique Divina ac supernaturali, de hac enim sola erat sermo, atqui fide Divina creditis non potest subesse falsum, nisi ipsummet Deum dicere velimus mendacem ac deceptorem: ergo auditis ab ore Petri non potuit subesse falsum, consequenter Petrus qua Doctor & Pastor universalis Ecclesiæ (hæc enim intelligitur *per omnes gentes*) non potuit decipere aut errare.

Confirmatur, Luc. 22. Christus speciatim promittit Petro: *Simon, ecce Satan expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus*

versus confirma fratres tuos : in quo textu singulari observatione dignum est, quod Christus Dominus, licet dixerit *omnes* fore tentandos, *soli* Petro dixerit : rogavi *pro te*, ut non deficiat *fides tua*, *confirma fratres tuos* : ergo Petro impetravit & concessit Christus ad confirmandos & docendos quoscunque Christi fideles speciale privilegium infallibilitatis.

Confirmatur 2. per textum supra allatum Matth. 16. *Super hanc Petram*, nempe Petrum, *edificabo Ecclesiam meam* : ergo ipsa Petra debet esse inconcussæ stabilitatis, nam si rueret Petra, cui Ecclesia inædificata est, utique ipsam quoque Ecclesiam ruere necesse foret, uti ingeniose reflectit antiquus Origenes homil. 1. in Matth. &

Confirmatur 3. Ex eodem Origene homil. 6. in Matth. Petro datæ sunt claves Regni cœlorum : ergo ipse habet potestatem removendi impediencia ingressum ; atqui impediencia ista partim se tenent ex parte intellectus per errorem, partim ex parte voluntatis per malitiam : ergo sicut infallibiliter potest tollere peccata, quæ pertinent ad malitiam voluntatis, ita pariter potest infallibiliter docere veritatem, per quod destruitur error intellectus : ergo qua Doctor & Pastor universalis Ecclesiæ errare non potest.

Sed dices : Nunquid non erravit Petrus, quando gentes per observantiam cæremonialium fecit judaizare propter quod Paulus ipsum jure redarguit, imo ut ait sacer textus, in faciem restitit ?

Respondeo : Sive in dicta facti specie Petrus revera erraverit, sive non erraverit, nihil sequitur contra assertionem nostram, nam si etiam erravit, id ipsi contigit tanquam privato, non ut Pastori universalis Ecclesiæ, cum factum suum non proposuerit tanquam dogma fidei : potuit ergo habuisse aliquas rationes sibi persuadentes id hic & nunc adhucdum bene fieri, quæ rationes an fuerint in se graves ac sufficientes, & non potius leves, adeoque aliqua reprehensione dignum relinquentes, non est nostrum ulterius hic inquirere, sufficit, quod non

non errarit, nec errare potuerit unquam tanquam Doctor & Pastor universalis Ecclesiæ, seu quod idem est: ut definiens aliquod dogma omnibus fidelibus facto vel creditu necessarium. Modo sit

XLIII. Assertio 3. Jure divino & ex institutione Christi defuncto Petro succedit alius & alius eadem cum auctoritate & potestate Doctor & Pastor universalis Ecclesiæ.

Ostenditur. In Lege Moysaica semper dabatur unus aliquis summus Doctor, & Pastor, qui præerat populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut ostendat cæremonias & ritum colendi Deum, viamque, per quam ingredi debeat, & ad quem, quidquid majus fuerit, referatur, uti habetur Exod. cap. 18. & Deuter. 17. de summo Sacerdote legitur: *qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui (nota bene) eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto Judicis morietur homo ille &c.* ergo multo magis in Lege nova dicendum est, quod Christus Dominus providentissimus Fundator Ecclesiæ instituerit, ut defuncto Petro semper alius & alius eadem auctoritate & potestate summus Pastor & Doctor Ecclesiæ succedat. Consequentia declaratur: In Lege veteri Deus, quasi necessarium judicavit pro bono regimine populi, ut semper quousque duravit Legis obligatio, habeatur vivum aliquod oraculum Doctor & Judex visibilis universalis, cum tamen illi populo Legem dederit adeo minutatim explicatam, ut singulas ferme minimas judiciorum observantias, & cæremonias sacrificiorum punctatim præscripserit, populusque ille fuerit unius Nationis, unius Regionis, unius ut ita dicam genii; & non erit multo magis talis continuata provisio necessaria Ecclesiæ Christi, quæ Legem scriptam non habet adeo minutatim expositam, insuper congregata est ex omni populo, lingua, & natione per totum terrarum orbem diffusa? Deus bone! hoc si abesset, quanta confusio? quot schismata? quot Religiones? ferme dicerem, tot, quot capita: patet hoc ab exemplo: tempore quo per 22. annos ante auspiciatissimam Magni Rudolphi Habsburgici electionem Imperium occidentale Romanum supremo caruit Ca-

pite; fuerunt equidem Lex naturæ & gentium, fuerunt Leges Divinæ & humanæ, fuerunt antiquæ Constitutiones Imperii, quæ omnia populos debuissent continere in Officio, eique vivendi in Republica monstrare viam, sed Custos & Vindex Legum, sed auctoritativus Interpretes, summus nempe aliquis Princeps ac Imperator deerat, hinc quis in historia levissime tinctus ignorat, quanta abominatio desolationis? omnia plena homicidiis, furtis, rapinis, seditionibus, violentis oppressionibus, alienorumque Dominiorum arbitrariis occupationibus, uno verbo, omnia sus deque: quod si ergo non per solos 20. vel 30. sed per plus quam 1000. annos Respublica Ecclesiastica fuisset sine visibili Capite, quis non status pessimus, quæ non facies deformis foret sponsæ Christi Ecclesiæ? certe non jam Ecclesia, id est fidelium *adunatio*, sed Babilonia, seu dispartita *confusio*, & pejus quid ipsa Babilonia foret. Ad tantum igitur inconveniens evitandum necesse est dicere, Christum Dominum pro conservatione in statu integro Ecclesiæ suæ instituisse continuam successionem Vicariorum suorum cum plenitudine potestatis & auctoritatis, quam & quantam concessit primo, Divo videlicet Petro.

Confirmatur & instauratur argumentum. Potestas & auctoritas Primatus in Ecclesia Petro concessa fuit in bonum & respective ob necessitatem Ecclesiæ; atqui boni regiminis necessitas tamdiu perdurat, quamdiu perdurabit Ecclesia: ergo & potestas & auctoritas Primatus semper dabitur & perseverabit in Ecclesia. Et hæc tam clara & certa sunt, ut nemo nisi lumen rationis neget, contradicere valeat. At quis aut quidnam sint isti Successores Petri cum æquali plenitudine potestatis jam quæritur? ad quod ponitur

XLIV. Assertio 4. Episcopus Romanus pro tempore existens legitime electus & ab Ecclesia recognitus est ille, qui Jure Divino succedit Petro in fidei firmitate, & suprema potestate in Religionis controversiis decidendis.

Ostendit hoc Canus 1. auctoritate Ipsorummet summorum Pontificum, quorum singulorum testimonia & textus integros tran-

transcribere, quia nimis longum foret, etiam hic referam duntaxat loca & nomina: sic Principatum supremum in Ecclesia Dei *Romanæ Sedi* idest Episcopo Romano pro tempore existenti a SS. Apostolis jubente Salvatore constitutum esse testatur Anacletus in Epist. de Oppress. Episcop. Evaristus ad Episcopos Africanæ Nationis; Alexander I. in Epist. ad omn. Orthodox. Sixtus I. & Eleutherius ad Gallican. Eccles. Pius I. in Epist. ad omn. Eccles. Victor in Epist. ad Theophilum. Zepherinus in Epist. ad Episcop. Siciliæ; Marcellus ad Episcop. Antiochen. Provinc. Eusebius ad Episcop. Campan. & Thusc. Melchiades ad Episcop. Hispan. Marcus ad Athanasium; Julius in Epist. ad Oriental. Episcop. Item ad Episcop. Antiochiæ congregat. dicens, hanc veritatem esse definitam in Concilio Nicæno, & licet hic canon inter dicti Concilii Canones (ut plures alii) hodie fors non reperiatur, utpote hæreticorum perfidia malitiose expunctus, certus tamen esse videtur, quia S. hic Pontifex Vir integerrimæ fidei sub gravi juramento affirmat, eum reperiri in scrinio Romanæ Sedis, idque perscripsit illis, quorum multi ipsimet Concilio interfuerunt. Idem testantur Athanasius & Pontifices Ægypti Thebaidis & Lybiæ in Epist. ad Felicem, etiam ipsi præsentibus Concilio: rursus idem Canon nomine Concilii Nicæni productus fuit in Synodo 6. Carthagen. à Legatis Sedis Apostolicæ per litteras Zosimi Romani Pontificis. Idem iterum testantur Felix Papa ad Episcop. Ægypti, Pelagius Papa 17. distinct. c. multis: aliique. Ulterius assertionem hanc testantur Damasus ad Episcop. 3. Concilior. African. Innocentius I. ad 2. Concil. Carthag. & Milevitan. Leo in Epist. 54. ad Anastas. & 67. ad Episcop. Viennen. Provinc. Gelasius ad Anastasium Augustum. & ad Episcop. Dardaniæ; Vigilius in decretis suis cap. ult. Pelagius II. ad Episcopos Constantinopoli congregat. Gregorius Magn. in Epist. ad Augustinum Anglorum Episcop. Plures ac posteriores Pontifices hic non commemorantur ut præscindatur frivola exceptio hæreticorum dicentium post Gregorii tempora doctrinam Romanorum Pontificum esse adulteratam. Et ne quis forte dicat, Romanos Pontifices in hac causa utpote illorum pro-

propria non esse testes idoneos, respondet Canus: præterquam quod ex citatis plurimi, si non omnes, fuerint Viri & doctrina & sanctitate præstantes, adeo ut nec ignorantia, nec affectata ambitionis suspicio ulla in eos cadere valeat; fuerunt insuper diversarum Nationum, ita ut nec amor patriæ (ut contingit aliquando historicis) illos minus veraces efficere potuerit. Primum hoc est argumentum, ut dixi, quo Canus Episcopi Romani pro tempore existentis supremam auctoritatem comprobatur; cæterum non me latet, quod severiores Critici multas antiquorum Pontificum epistolas, ex quibus forte aliqua prædictorum testimonia deprompta sunt, vel inter suspectæ tabernæ merces seu Isidori Mercatoris fabulas numerent, vel ut apocryphas & incerti auctoris partus reputent: sed & hoc scio *pleraque* allata testimonia a discretis Viris eruditis haberi pro genuinis, unde si etiam aliqua minus certa immixta forent, locum haberet illud Juristarum: *utile per inutile non vitiatur*. Deinde utut aliquæ dictarum epistolarum prudenter trahi possint in dubium *quoad* ipsarum verum *Auctorem*, dubiæ propterea fidei statim haberi non debent *quoad veritatem contentorum*; maxime postquam S. Nicolaus I. easdem quoad substantiam enuntiatorum suas fecit, & plura sæcula jam tulerint, adeo ut præcipui Canonum Collectores, videlicet, Regino Abb. Brumien. Burchardus Episcop. VVormatien. Ivo Episcop. Carnuten. nec non Gratianus disputatas has epistolas una cum indubitato genuinis aliorum summorum Pontificum Decretalibus in Collectiones respectivæ suas inferuerint. Unde perbene concludit Illustrissimus Bartoli Feltren. sub finem Cap. 20. Institut. Jur. Can. his verbis dicens: Cum agitur de vi, auctoritate & obligatione Legum Ecclesiasticarum, Epistolæ quæ à summis Pontificibus revera prodire nil distant à suppositis Isidorianis sed omnium eadem est vis, æqualis conditio, parilis auctoritas; quod non ex eo solum nascitur, quod Epistolæ illæ suppositæ à 9. usque sæculo à Conciliis, & Canonum Collectoribus, a Theologis & Canonistis, ab omnibus denique receptæ fuerunt, sed ex eo maxime, quod S. Nicolaus I. Pontifex summus illas suscepit, illis usus est, easdemque ab omnibus

bus suscipiendas mandavit in sua Epistola ad Gall. Episcop. Ita Bartoli. At ut omnis tollatur tergiversandi occasio, audiamus etiam indubitata testimonia Patrum, qui Romani Episcopi non fuerunt ; &

XLV. Ostenditur 2. Assertio auctoritate Patrum. Primus est *Irenæus* qui libr. 3. adv. hæres. cap. 3. Ecclesiam Romæ fundatam vocat *maximam, antiquissimam, omnibus cognitam, Apostolicam traditionem & fidem semper conservantem, ad quam omnes undique fideles propter NB. potentiores principalitatem necesse est convenire* : ergo Episcopus Romanus, qui huic Ecclesiæ cum auctoritate præest, obtinet summum hunc in Ecclesia universali Principatum. Secundus est *Magnus Augustinus* contra Epist. Manich. cap. 4. dicens : *multa sunt, quæ in Ecclesiæ (intellige Romanæ, de hac enim loquitur, & hæc per antonomasiam semper à PP. intelligitur, quoties simpliciter Ecclesia enuntiatur) gremio me iustissime tenent ; tenet me ab Ipsa Sede Apostoli Petri, cui pascendas oves suas Dominus commendavit usque ad præsentem Episcopatum Sacerdotum successio* ; ergo juxta Augustinum Episcopus Romanus pro tempore existens est indubitatus Petri successor. Tertius est *Cyprianus*, qui eandem sententiam libr. 1. Epistol. Epistola ad Cornelium : & libr. 4. in Epist. ad Pupi. apertissime tenet. Quartus est *Ambrosius*, qui idem clare testatur in libr. de excess. Fratris sui Satyri, cap. 7. & serm. 47. de fide Petri. Quintus est *Cyrillus* apud D. Thomam contra error. Græcor. omnium evidentissime hanc veritatem testificans. Sextus est *S. Maximus* pariter relatus à D. Thoma, qui assertionem nostram confirmat per hoc, quod sicut Apostolus Paulus ad Magisterium Petri cucurrit, ita omnes fideles ad Petri successores Romanos Pontifices in causa dogmatis recurrant. Septimus est *Hieronymus* ; hic, ommissis pluribus aliis locis, in Epist. ad Damasum Roman. Pontif. de nomine hypostasis ita scribit ; *quamquam tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas ; cum successore Piscatoris, cum Discipulo crucis loquor ; ego nullum præmium nisi Christum sequens Beatitudinĩ tuæ, idest, Cathedræ Petri communione consocior ; super illam Petram adificatam Ecclesiam scio ; quicumque tecum non colligit, spargit,*

git, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est: ergo etiam teste Hieronymo omnis adulationis aut immeritæ laudis inimico iuratiſſimo Romanus pro tempore existens Pontifex, qualis suo tempore fuit Damasus, est verus successor Petri, obtinet Cathedram, id est, auctoritatem & potestatem Petri, præſidet Ecclesiæ a Christo inædificatæ Petro, tantusque ac talis est, ut qui non sentit cum Eo, dissentiat Christo, & consentiat Anti-Christo. Quod præclarum magis testimonium desiderari potest?

Porro ne vel rimula subterfugii relinquatur; dicunt enim Romanæ Sedis inimici, quando PP. huic faventes, ipsisque adversantes vident, hos fuisse homines, & multoties in scriptis dictisque suis humani quid fuisse passos; Christum Dominum promississe quidem assistentiam Spiritus Sancti Ipsi Ecclesiæ, Ecclesiam vero non esse unum alterumve singularem testem, sed plenariam Congregationem Fidelium; & hinc illis solenne est, recusatis tam PP. quam Pontificum sententiis ad Concilia provocare. Sit ergo, demus liberaliter & hoc; Concilia interrogemus: quis & quo jure Petro succedat in Cathedra veritatis, an Romanus, an alius quispiam Mundi Christiani Episcopus? Et

Ostenditur 3. per auctoritatem Conciliorum. Concilium Nicænum, de quo supra, declaravit, majora Ecclesiarum negotia ab Ipso Domino speciali privilegio fuisse tradita Romano Pontifici: Et Can. 18. ait, omnes Episcopi in gravioribus causis libere Apostolicam, idest Romanam, appellent Sedem, atque ad eam quasi ad Matrem confugiant.

Concilium Calcedonense relatum a D. Thoma Opusc. contr. error. Græcor. ait: *veneramur secundum Scripturas* (ecce Jure Divino) & *Canonum definitionem* (videlicet mox dicti Concilii Nicæni) *Sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & maximum Episcoporum*. Et ne credas Concilium loqui tantum de Primatu honoris, non etiam potestatis, additur: *quia in Ipso habemus Petrum, Terram refugii, & Ipsi soli libera potestate loco Dei sit Jus discernendi secundum Claves a Domino sibi datas, & omnia ab eo definita teneantur tanquam a Vicario Apostolici throni*. Idem act. 2. anathema dicit omnibus non consentientibus a Leone tunc

Romano Pontifice præscriptis ; audi rationem , non , quia Concilio ita placuit , sed : *quia per Leonem loquitur Petrus* .

Synodus V. generalis condemnatos pronuntiat , quos Romano-Apostolica Sedes condemnat.

Synodus VI. aperte profitetur Romanum Episcopum esse successorem Principis Apostolorum in Sede , idest auctoritate & potestate .

In VII. Synodo generali Act. 2. & 3. approbata fuit definitio Adriani I. videlicet , Ecclesiam Romanam esse Caput omnium Ecclesiarum .

In Synodo VIII. generali Sess. ult: Can. 21. Sedes Romana vocatur Sedes Petri Principis Apostolorum .

Synodus Romana sub Papa Symmacho dicit , Romanæ Sedis Præfulem merito B. Petri Primatum obtinere Sacerdotii , & Statutis Synodalibus tribuere firmitatem .

In Concilio Lateranensi I. sub Innocentio III. dicitur Romana Ecclesia cunctorum fidelium Domino disponente Mater & Magistra .

Idem dicit *Concilium Lugdunen.* sub Gregorio X.

Concilium Viennense sub Clemente V. profitetur , dubia fidei declarare ad Sedem Apostolicam , idest , Romanam duntaxat pertinere .

Similia habet *Concilium Tridentinum* Sess. 7. & alibi sæpius .

Concilium porro *Florentinum* apertissime in hæc verba testatur : *Definimus , Sanctam Apostolicam Sedem , & Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum , & Ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum & verum Christi Vicarium , totiusque Ecclesiæ Caput , & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere ; & Ipsi in B. Petro pascendi , regendi , & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse , quemadmodum etiam in Gestis Oecumenicorum Conciliorum , & in SS. Canonibus continetur : quæ præclarissima & plene intentum evincens definitio ac declaratio universalis Ecclesiæ Græcæ & Latinae ibidem congregatæ (quod bene notandum) est de Corpore ipsius Concilii , nequis forte credat esse dunta-*

xat desumptam ex decreto Eugenii super unione Latinorum & Armenorum, quod decretum utpote Concilio quasi jam finito accedens Moderni quidam inferioris auctoritatis reputant. Pulchre adhuc rem nostram confirmat Confessio Patriarchæ Constantinopolitani sub finem mox laudati Concilii Florentiæ defuncti in scriptis relicta, tenoris ut sequitur: *Joseph Miseratione Divina Constantinopolis & novæ Romæ Archiepiscopus ac Oecumenicus Patriarcha: quoniam ad extremum vitæ meæ perveni, idcirco pro meo munere, dilectis Filiis benignitate Dei meam sententiam his litteris palam facio. Nam quæ Domini nostri Jesu Christi Catholica & Apostolica Ecclesia Romæ veteris sentiat ac celebret, omnia me quoque sentire credereque profiteor, ac ipsis plurimum acquiesco. Beatissimum autem Patrum Patrem ac summum Pontificem Romæque veteris Papam Domini nostri Jesu Christi Vicarium esse, concedere, atque animarum purgatorium esse non inficio. Datum Florentiæ die 8. Mens. Junii Anno 1439.* Ita refert Bortholm. Carranza Archiepiscop. Toletan. in sua summa Conciliorum ad Concil. Florent. Res ergo definita & causa finita est; sic habet Apostolorum traditio, sic perpetuus Ecclesiæ usus observat, hic jubet fides & omnis sana ratio quiescere. Unde ad primam propositam quæstionem jam per se fuit conclusio, & est

XLVI. Assertio 5. Ex Decisionibus ac Definitionibus Romanorum Pontificum firmum ducitur argumentum theologicum.

Ostenditur per simplicem recapitationem hætenus demonstratorum: Petrus fuit a Christo Domino constitutus Pastor & Rector universalis Ecclesiæ, uti comprobatum fuit assert. 1. Idem Petrus in pascendo & regendo Ecclesiam non potuit errare aut decipere, ut vidimus assert. 2. Est de Jure Divino, ut Petro defuncto eadem in potestate & auctoritate succedat alius, ut claret ex probatione assert. 3. Porro solus pro tempore existens Romanus Episcopus est is, qui Petro cum dicta potestate Jure Divino succedat, ut mox supra habuimus: ergo, nisi omnis fallat ratiocinatio, infallibiliter certum est, quod Romanus Episcopus qua Pastor & Rector Ecclesiæ universalis aliquid definiens errare non possit; subsumo, atqui ex testimonio in-

infallibiliter certo & omnis erroris experte firmum & certissimum ducitur argumentum theologicum : ergo ex Definitionibus ac Decisionibus Romanorum Pontificum firmum ac certissimum ducitur argumentum theologicum. Superest solummodo, ut argutantibus in contrarium breviter etiam respondeamus. Adeoque

Dissolvuntur Argumenta contraria.

XLVII. Objiciunt 1. Episcopi Romani jam sæpius graviter errarunt in suis decisionibus : ergo exinde duci non potest firmum ac stabile argumentum theologicum : antecedens probatur ab inductione : 1. Joannes XXII. publice docuit, & ab aliis doceri voluit Justorum animas ante Judicii diem non videre Deum quod falsum est.

2. Coelestinus. III. definivit, quod si alter conjugum labatur in hæresim, matrimonium sit solutum; quod est erroneum.

3. Alexander III. testatur, a quibusdam suis Antecessoribus fuisse judicatum, quod si quis post contractum Matrimonium raturum cum alia contrahat, & cum ista consummet, posterius teneat; quod est contra bonos mores.

4. Idem vero Alexander definivit, quod sit contrarium Legi Divinæ requirere ad solemnitatem testamenti quinque vel septem testes; & tamen hoc practicatur, & approbatur passim à Viris apprime Catholicis.

5. Innocentius I. nec non Innocentius III. docuerunt, etiamnum in novo Testamento debere observari, quod Lege veteri præceptum fuit, atqui hoc est contra doctrinam Apostoli & Conciliorum.

6. Nicolaus III. decrevit, quod Christus Dominus verbo & exemplo docuerit abdicationem proprietatis tam in communi quam particulari; Joannes e contra XXII. dixit hoc esse erroneum & pertinaces defensores illius sententiæ pronuntiavit hæreticos.

7. Idem Nicolaus definivit, quod baptismus in nomine Christi collatus sit validus, contrarium declaravit Pelagius : ergo alteruter erravit.

8. Gregorius I. & III. Auctoritate Apostolica pronuntiarunt, quod si Mulier infirma non velit reddere debitum, Maritum posse aliam ducere, dato priori congruo subsidio; hoc est scandalosum.

9. Gelasius scribens contra Eutychetem & Nestorium dicit, quod in Altaris Sacramento post consecrationem maneat substantia panis & vini; hoc est contra Concilium Constantiense ac Tridentinum: ergo abunde constat Romanos Episcopos sæpius enormiter errasse.

Respondeo 1. generatim: Distinguo antecedens: errarunt tanquam Doctores privati in re tunc nondum decisa, omitto: loquentes ex Cathedra tanquam Doctores universalis Ecclesiæ, nego antecedens & consequentiam. Unde claritatis gratia

Respondeo 2. ad singula in probationem allata, videlicet: Ad 1. Dico, Joannem id nunquam definiisse, imo ut testatur Benedictus IX. extravag. dum se accinxit ad finalem discussionem & successivam definitionem hujus quæstionis (fors non sine singulari Dei providentia) morte præventus fuit. Quod si etiam ut Doctor privatus aliquando fuisset dictæ sententiæ, propterea dici non posset hæreticus, quia res nondum erat definita, sicut citra censuram hæreseos in eandem sententiam ab aliquibus citantur Irenæus, Chrysostomus, Theophilactus, & Bernardus: an satis bene, nec ne, non est hujus loci uberius disquirere.

Ad 2. Similis ferme est responsio; Coelestinus enim hoc nunquam definivit, sed ad summum tanquam Doctor privatus ita sensit: dico ad summum ita sensit; aliter enim responderi potest, quod tantum intellexerit solutionem quoad mensam & thorum, non quoad ipsum vinculum, & hoc omnes concedunt quoties sine periculo perversionis dari nequit cohabitatio. Vel denique adhuc expeditius negatur absolute Coelestinum talia unquam somniasse, prout ex professo defendit doctissimus Joannes Bartoli hodie Episcopus Feltrensis, jam Professor eximius SS. Canonum Patavinus in suo eruditissimo Opere de Institut. Jur. Canonici: notandum enim est tam pro hac, quam aliis pluribus hu-

hujusmodi allegationibus ex Jure Canonico & Decreto Gratiani ut plurimum desumptis, primò quod Decretum non faciat fidem, nisi quantum originalibus est consonum, cum tamen in plurimis dissonet, ut perbene observat mox laudatus Bartoli; Dein si etiam aliquid depromptum sit ex Decretalibus, plurimæ earum sunt supposititiæ, eodem Bartolo docente, & quamvis a Gregorio IX. aliisque Pontificibus quasi per adoptionem in tantum autorizatae fuerint, ut Jus Ecclesiasticum constituent, non tamen propterea facta sunt totidem dogmata fidei, nec tanquam dogmata semper a Pontificibus fuerunt proposita, sed sæpius tanquam sibi probabilia aut probabiliora recensita. Porro cum pleræque Decretales sint Responsa ad Consultationes, semper habent clausulam imbibitam: *si exposita ita se habeant, & veritate nitantur*, adeoque ipsa Responsa multum pendent ex facto alieno; quodsi ergo nescio quibus coloribus factum repræsentetur fors præter & contra verum statum rei, mirum non est (nam in quæstione facti non dogmatica, aut ex qua dogma pendeat, Pontificem etiam Romanum non audemus dicere infallibilem) mirum inquam non est, si aliquando Pontifex malitiose circumventus præpostere respondisset, vel, quod sæpius fit, Illius Responsa in se sana in sensum male sanum trahantur.

Ad 3. Pariter dico nil sequi contra nos, nam Alexander non dixit Antecessores suos aliter *defuisse*, sed judicasse duntaxat, idest in privata sua sententia aliter fortassis *opinatos* fuisse, prout Magister sententiarum circa dimidium sæculi XII. meminit multos fuisse hujus *opinationis*, quod nempe per ipsam primum carnalem cohabitationem fiat verum & perfectum matrimonium.

Ad 4. seu alterum ejusdem Alexandri Rescriptum de sufficientia trium testium in testamento solemni, quamvis Canus hoc argumentum reputet difficillimum, & hinc in varias partes se vertat, Bartolus Feltrensis sæpius laudatus in eo fundate dissolvendo videtur esse felicior, erudite enim demonstrat, quod tempore Alexandri III. Causæ testamentariæ universim fuerint fo-

ri Ecclesiastici, & quod Leges Justinianæ primum sæculo XI. in Occidente vigere coeperint, & hinc, inquit, cum Pontifex forte audisset aliquos testamenta potius juxta LL. profanas quam Ecclesiasticas dijudicare, merito tanquam de spreto foro proprio & violata jurisdictione sese opposuit, comminatis quoque censuris prohibendo, ne aliter judicetur, quam prout *ad illud usque tempus* observatum fuit. Insuper prætereundum non est, quod Pontifex non dixerit oppositum esse Legi Divinæ *contrarium*, ut ait objiciens, sed dixerit tantum: esse a Lege Divina & PP. Institutis *alienum*, quasi diceret: quia nec Scriptura nec praxis Ecclesiæ plures requirit quam duos vel tres testes, quo certius & facilius ultimæ testantium voluntates effectum sortiantur, volo istud sufficere, & qui huic Declarationi & respectivæ Constitutioni Ecclesiasticæ refractarius se opposuerit, vel ut contemptor Ecclesiasticæ Potestatis, Censuris subiaceat. Dein vero, cum res ista non sit dogmatis, sed simplicis disciplinæ pro varietate temporum variabilis, ex conniventia posteriorum Pontificum testamenta profana ad forum profanum pertracta sunt, ita ut secundum Leges Civiles modo licite, & valide dijudicentur; Rescriptum tamen Alexandri utpote per Gregorium IX. Decretalibus Juris Communis Ecclesiastici insertum hodie adhuc id saltem operatur, quod in Territorio temporali Pontificis universim, in aliorum vero Christianorum Principum Territoriis quo ad Causas pias, quæ semper sunt Juris Ecclesiastici, soleat observari.

Ad 5. Dico, Innocentium tam I. quam III. solummodo voluisse circa multa in Lege veteri præcepta aut prohibita adhuc dum perdurare rationem, ab quam a Deo tunc præcepta vel prohibita fuerunt, adeoque non quidem *qua* Leges veteris Testamenti, sed *qua* innovatas, & ex veteri Testamento *ab Ecclesia adoptatas* hodie dum esse obligatorias; imo hujusmodi præcepta sæpius vocantur etiam *Divina*, videlicet per ampliationem, quia *aliquando* immediate a Deo lata fuerunt, & in reverentiam primi sui Auctoris nempe ipsiusmet Dei habentur inter cætera Ecclesiastica quasi sacratiora.

Ad 6.

Ad 6. Quidquid sit de eo, quod multi hac difficultate facile se expedire autument, dicendo Joannem XXII. *tantum ut Doctorem privatum* Nicolao contradixisse, quia tamen per bullam in Corpore Juris comprehensam hæreticos declarat (quod certo videtur plus dicere quam Doctorem privatum agere) defensores sententiæ, quod Christus & Apostoli nec in particulari nec in communi ullius rei proprietatem aut dominium habuerint, præplacet via Ipsius Joannis prælaudati, interpretando videlicet verba Nicolai in sensum sanum & Catholicum hoc modo: Christum, *cum fuerit Dominus omnium*, ad dandum exemplum strictioris paupertatis religiosæ (quam profitetur Regula D. Francisci) libere *aliquando* elegisse, ut careat respectu omnibus, sicut in sanctissima sua Nativitate, morte tormentosa, & forte sæpius per cursum vitæ non habuit ubi Caput reclinet; sic etiam de SS. Apostolis legitur, quod *aliquando* in fame, in siti, in nuditate constituti fuerint, ex eo tamen non sequi (quod solum Joannes reprobatur tanquam erroneum & hæreticale) quod nec Christus nec *Apostoli* unquam habuerint aliquid proprii *in communi*; vel etiam in particulari *aliqualem usum juris* saltem respectu illarum rerum, quarum usus est earundem destructio, prout in Extravag. de Verbor. significat. *Quia quorundam*: idem Joannes subtiliter exponit. Et quod in hunc sensum potius intelligi debeant verba Nicolai in objectionem posita claret ex contextu, subdit enim, *quod eandem hanc* abdicationem proprietatis *primi Fundatores militantis Ecclesiæ* (nempe SS. Apostoli) prout *ab ipso fonte* (Christo) *hauserant*, *volentes perfecte vivere per doctrinæ ac vitæ exempla in eos* (Franciscanos) *derivarint*: ex quo meo judicio, evidenter licet argumentari: Nicolaus dicit, quod Christus Verbo & exemplo docuerit illam abdicationem proprietatis, quam SS. Apostoli postea observarunt, & aliis perfecte vivere volentibus imitandam reliquerunt; atqui certum est ex Evangelio & Actibus Apostolorum, quod Apostoli non semper caruerint omni proprietate etiam *in communi*; ergo Nicolaus nec debet nec potest intelligi, quasi dixisset: quod Christus *semper* & *pro semper* omnes perfectionis Evangelicæ sectatores verbo & exem-

exemplo docuerit abdicationem proprietatis etiam *in communi*: quod ultimum duntaxat cum tanquam Scripturæ contrarium reprobet Joannes, nulla sequitur hæc inter summorum Pontificum effata contradictio.

Ad 7. Dico Eundem Nicolaum non definiisse, quod baptismus sub hac præcisa formula; *ego te baptizo in nomine Christi*, collatus adhucdum sit validus, sed interrogatus, an baptismus (cæteroquin ut supponitur sub debita forma & materia) collatus a Pagano vel Judæo sit validus, recte respondit, validum esse, & non debere reiterari, si etiam ab istis collatus fuerit *in nomine Christi*, id est, si talis Paganus vel Judæus intentionem habuit agendi *in persona Christi*, vel faciendi quod & prout instituit Christus, in quo sensu utique nec Pelagius nec ullus alius Pontificum Nicolao contradicit.

Ad 8. Respondeo, Gregorios non fuisse locutos de infirmitate qualicunque, sed de impotentia, & quidem ipsum matrimonium antecedente, quæ impotentia, cum sit impedimentum naturaliter dirimens, utique facit matrimonium esse nullum, consequenter, si aliud non obstat, recte conceditur parti non impotenti libertas contrahendi cum alia.

Ad 9. denique brevissime me expedio, negando absolute hoc Gelasium Papam unquam dixisse, sensisse, scripsisse, sed Opusculum Ipsi affictum esse partum supposititium; scripserat equidem hic S. Pontifex contra Eutychem & Nestorium libros 5. (non hoc Opusculum) in quibus nec verbum de eo reperire est, quod hic falso objicitur: forte error est in persona ejusdem nominis, nam teste Hieronymo circa id tempus scripsit etiam aliquis Episcopus Cæsareæ Palestinæ Gelasius nomine, qui quia partum celavit, merito suspectus habetur de doctrina. Et hæc pro modulo nostro ab primam objectionem.

XLVIII. Objicitur 2. Si Romani Pontifices errare non possent, & consequenter ex illorum definitionibus sumi posset indubitatum argumentum veritatis, hoc forte & præcipue ideo, quia sunt successores Petri, cui Christus dixit: *rogavi pro te ut non deficiat fides tua*; atqui hoc non obstante fides Petri defecit, dicit

dicit enim Ambrosius: *fidelior factus est Petrus; postquam fidem se perdidisse deflevit*; ergo multo magis Illius successores possunt fidem perdere & errare.

Confirmatur. Erravit certe Anastasius II. quando in favorem Anastasii Imperatoris declaravit ordinatos ab Achatio Episcopo publice excommunicato posse libere ac licite Ordinibus suis fungi. Erravit itidem Honorius III. partibus Monothelitarum accedens prout Sexta Synodus Constantinopolitana testatur: ergo Romani Pontifices errare possunt, & ex istorum decisionibus sumi nequit firmum argumentum theologicum.

Respondeo: Concedo majorem, loquendo semper de Pontificibus Romanis ut Doctoribus & Pastoribus Universalis Ecclesiae: item de exclusionem erroris ab istorum doctrina in materia fidei ac morum ad universalem Ecclesiam directa; deinde nego absolute minorem, nam in textu Ambrosiano per iacturam *fidei* non intelligitur defectus in doctrina vel etiam assensu interno, sed *fidelitatis* & quidem personalis duntaxat, quatenus Petrus ex pannico timore & fragilitate humana ore negavit, quod corde credidit, & sic promissis, *si oportuerit memori tecum non te negabo*, suis non stetit. Neque obstat quod perfecta fides debeat esse confessio cordis & oris, ex hoc enim plus non sequitur, quam Petrum quidem *personaliter* peccasse in perfectionem fidei, non autem *personaliter*, minus *doctrinaliter* fuisse *hereticum*; nam D. Petrus vi supradictae orationis Christi non solum doctrinaliter sed nec personaliter, nequivit plene deficere à fide, quia hoc pertinebat ad praerogativam *personalem* tanquam *immediati* Vicarii & vivae vocis Discipuli aeternae veritatis (quidquid sit de Ejus successoribus quoad personalia): infallibilitas autem *doctrinalis* pertinet ad eminentiam *Officii* & bonum commune universalis Ecclesiae in aevum duraturae, unde haec, non similiter illa transit ad successores: praeterquam quod Christus Petrum primum post resurrectionem suam absolute constituerit tanquam caput Ecclesiae suae, ut habetur Joan. 20. ergo Divus Petrus quia caput nec exterius defecit unquam: consequenter objectio non est ad rem.

Ad Confirmationem respondeo , nego antecedens quoad utrumque : Anastasius tantummodo declaravit , quod ordinati ab Episcopo etiam excommunicato *rite* , id est , valide ministrent , nunquam autem dixit , quod *libere & licite* ; hoc manifeste colligitur ex ratione addita suæ Declarationi , dicendo , quod *valor Sacramentorum non pendeat ex probitate Ministri* . Honorius vero insimulatur græca perfidia Actis falsificatis vel in sinistrum sensum detortis litteris . Plura in ejusdem Pontificis eruditissimam defensionem videsis apud sæpe dictum Bartoli tractatu proprio & ex professo Illius innocentiam solide commo- strantem .

XLIX. Objicitur 3. Utut Romano Pontifici *de facto* concedatur aliqualis primatus *honoris* , gratis tamen & contra veritatem rei videtur asseri , quod Eidem competat & quidem *de Jure Divino* etiam primatus potestatis & *jurisdictionis* in universam Ecclesiam : ergo ex Decisionibus Romani Pontificis pro universa Ecclesia nil convincenter concluditur . Antecedens probatur : Osius Legatus Romani Pontificis in Synodo Sardicensi , quæ fuit appendix primi Nicæni Concilii , proposuit Patribus ibidem congregatis , quatenus , *si Ipsis placeret* , decernere velint , ut *in reverentiam* S. Petri Apostoli Causæ majores Episcoporum ad Sedem Romanam deferantur ; quod Osius certe non petiisset à Patribus quasi ex gratia & de congruentia concedendum , si *Jure Divino* & ex ipsa institutione Christi Romani Pontifices jam antehac habuissent primatum potestatis & jurisdictionis in universam Ecclesiam & supra quoscunque etiam Ecclesiæ Præsules : ergo verum est , quod gratis & contra veritatem rei videatur asseri Romano Pontifici *Jure Divino* competere primatum Potestatis & Jurisdictionis in universam Ecclesiam .

Confirmatur : Christus Dominus Luc. 22. cum contentio orta esset inter Apostolos , quis eorum videretur esse major & dixit : *Reges gentium dominantur eorum , . . vos autem non sic* . Et Matth. 20. cum Apostoli super importunam petitionem Matris filiorum Zebedæi , & super duos hosce fratres tanquam primatum aliquem prætendentes indignati fuissent : *Jesus vocavit eos ad*

se, & ait: Scitis quia Principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos, non ita erit inter vos: ergo Apostoli nullum principatum vel primatum potestatis recognoverunt inter ipsos, imo omnis majoritas vel præcellentia inter Apostolos hic videtur à Christo Domino fuisse reprobata, consequenter nec Petrus, & multo minus Romani Pontifices possunt Jure Divino sibi proprium dicere primatum Potestatis, & Jurisdictionis in universam Ecclesiam supra alios Ecclesiæ Præsules æque Apostolorum successores.

Respondeo: nego absolute antecedens; rationes enim, quas in probationem assertionis nostræ attulimus satis ostendunt non qualemcumque honoris duntaxat, sed veræ potestatis ac jurisdictionis primatum, & quidem Jure Divino, idest ex institutione Christi Petro & legitimis Ejus successoribus competere, quod ipsum ex abundanti ulterius confirmatur: Dici prudenter non potest, quod Petrus plus potestatis aut jurisdictionis sibi arrogarit, quam revera à Christo Domino acceperit, nec quod primi Illius successores omnes Viri sanctissimi plus potestatis exercere præsumpserint, quam ipse Petrus a Christo acceperit, & in successores suos transfuderit; atqui Petrus post Ascensionem Christi Domini & post Petrum mox primi Ejus successores exercuerunt publicos actus supremæ jurisdictionis, quoties necessitas aut bonum Ecclesiæ id exigebat: ergo primatum non solum honoris sed & potestatis ac jurisdictionis Petrus habuit, & legitimi Ejus successores eodem Jure Divino hodie dum obtinent: minor probatur ab inductione; Petrus in generali Conventu omnium Apostolorum aliorumque Discipulorum Christi præcepit ac ordinavit electionem novi Apostoli in locum Judæ proditoris: Act. 1. de quo facto Chrysostomus exclamat: *quàm agnoscit Petrus commissum sibi Gregem! quàm in hoc Choro Princeps!* 2. In causis communibus & totam Ecclesiam concernentibus solus Petrus loco omnium locutus fuisse legitur; sic Act. 2. Apostolos eo quod variis linguis loquerentur & Spiritu Sancto pleni quasi exstatici essent, habitos pro ebriis auctoritate Scripturarum publice descendit, & eodem loco Judæos ad Ejus prædicationem commo-

tos, & à semet reliquisque Apostolis modum conversionis requir-
rentes omnium primus docet, omnium vice respondet: *pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum . . . & accipietis donum Spiritus Sancti.* 3. Petrus Act. 4. in Concilio Judæorum respondet pro causa communi Ecclesiæ, & libera prædicatione fidei in Jesum Christum: *tunc repletus Spiritu Sancto Petrus* (in præsentia reliquorum Apostolorum simul in Concilium adductorum) *dixit ad eos* (Pontifices, Seniores, & Scribas) *Principes populi & Seniores audite . . . notum sit omnibus vobis, & omni Plebi Israel, quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis* (en quanta libertas quanta superna potestas) *in hoc iste adstat coram vobis sanus . . . & non est in alio aliquo salus, nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri &c.* 4. Petrus Act. 5. Ananiam & Saphiram judicialiter examinat, & pœna mortis plectit. 5. Petrus Act. 8. damnat hæresim Simonis Magi. 6. Petrus Act. 9. visitat Ecclesias à reliquis Apostolis ad fidem converforum per totam Judæam, Galilæam, & Samariam. 7. Petrus Act. 10. omnium primus Gentilibus aperit Ecclesiam Christi. 8. Petrus porro per Epistolas pastorales auctoritative dirigit Ecclesias ab aliis Apostolis in diversis Mundi plagis erectas, ipsa aliorum Apostolorum scripta dijudicat, Ipsos Episcopos instruit; sic in sua 1. epist. habetur: *Petrus electis Advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadocia, Asia, & Bythinia. & in eadem cap. 5. pascite* (Episcopi) *qui in vobis est, Gregem Dei, providentes non coacte &c.* In sua vero 2. hortatur fideles, ut *memores sint eorum, quæ prædixerat, verborum a SS. Prophetis, & Apostolorum Ipsorum, in specie vero Epistolarum D. Pauli, in quibus tamen, ait, sunt quedam difficilia intellectu, ita ut illas non secundum privatam sensus depravati intelligentiam, sed juxta ipsius Petri auctoritative declarantis interpretationem sequantur.* Jam vero quoad primos Petri successores pariter constat, quod Clemens I. ad Corinthios scripserit, eisque auctoritative declararit Episcopos & Sacerdotes semel legitime ordinatos non posse à populo aut potestate laicali deponi, & sub pœna excomunica-

nicationis illos ad obedientiam compulerit. 2. Alexander I. ad instantiam Episcoporum Siciliae profligavit hæresim Heracleonitarum, qui dicebant baptizatos esse impeccabiles. 3. Victor Romanus Pontifex Teophylo Patriarchæ Hierosolymitano præceptive injunxit celebrationem Concilii in causa Paschalis, & Orientalibus obedire renuentibus intentavit excommunicationem. 4. Ad Sedem Romanam jam primis sæculis delati fuerunt aliorum Patriarchatum subditi, vel etiam ipsimet Patriarchæ suspecti in fide; ita delatus fuit Dionysius Alexandrinus, Origenes, aliique. Quidni ipsimet Hæresiarchæ jam primorum sæculorum in longissime diffitis regionibus exorti per mare per terras Romam petierunt sperantes, quod per fraudes suas circumvento Romano Pontifice, à priorum Episcoporum Conciliorum ac Orthodoxorum Patrum sententia evadant securi; eorundemque causæ à Romana Sede peremptorie fuerunt definitæ, Ipsi-que cum suis fautoribus feliciter non minus quam efficaciter exterminati. Hæc & plura alia erudite deducta videsis apud Clarissimum Nostrum Eusebium Amort Canonic. Regular. Lateranen. Pollinganum (quem respective domestici honoris causa nomino) in Demonstrat. crit. Relig. Catholic. part. I. quæst. 4. ergo falsum, falsissimum est, quod Romanus p. t. existens Pontifex non habeat & quidem Jure Divino verum Primatum Potestatis ac Jurisdictionis in universam Ecclesiam. Jam ad probationem antecedentis in objectione positi.

Respondeo; distinguo, seu explico propositionem Osi: Osius petiit, ut Patres Concilii ad veritatem confirmandam & contestandam Decreto positivo declarent potestatem & jurisdictionem supremam Romanæ Sedis, concedo: petiit ut ipsi Patres talem potestatem & jurisdictionem primo concedant, nego antecedens & consequentiam: quamvis Jure Divino Petrus & Ejus successores hanc summam potestatem jam antehac habuerint, & uti mox supra ostendimus cum effectu exercuerint, supervacaneum tamen neutiquam fuit, quod veritatem hanc momentosissimam, & Hierarchiæ Ecclesiasticæ summe necessariam Patres Concilii publice & Decreto declaratorio positivo pro-

profiteantur, sicut eadem hæc veritas in subsecutis pluribus aliis Conciliis iterum iterumque confirmata fuit.

Ad Confirmationem objectionis respondeo : concedo textus Evangelicos, distinguo consequens : Apostoli non recognoverunt majoritatem & præcellentiam unius præ altero inter ipsos, quamdiu Divinus Magister ipsummet cum illis erat, & Caput visibile Ecclesiæ constituebat, transeat consequentia : etiam post mortem & ascensionem Christi, adeoque post recessum Principalis Capitis visibilis non recognoscebant in Petro Caput visibile Vicariale, nego consequentiam : quamvis enim Christus Dominus dum adhuc in hac vita mortali, vel etiam post gloriosam Ejus resurrectionem cum Discipulis suis conversaretur, jam varias quasi prævias dispositiones præmiserit ad constituendum & declarandum Primatum Petri, cujusmodi fuit, quod Ipsi mox in prima vocatione mutavit nomen, & myste-
 riose vocare voluerit *Petrum* ; item quod navicula qua Christus uti solebat, ordinario fuerit Petri ; item quod soli Petro ante alios per inspirationem revelatus fuerit articulus fundamentalis S. Religionis, nempe Divinitas Christi, quem etiam primus publice professus est ; item quod pro Petro & fide Petri Christus specialiter oraverit ; item quod Petro primo & seorsim ab aliis Christus claves ac potestatem ligandi solvendique dederit : & plurima alia hujusmodi : attamen ipsa perfecta supremæ potestatis, & jurisdictionis collatio primum completa fuit post resurrectionem, antequam visibiliter discederet ipsum Caput principale Christus, per illa verba Joa. 21. *pasce agnos meos . . . pasce oves meas* . De cætero per illud : *vos autem non sic* : vel alterum : *non ita erit inter vos* : Christus Dominus non prohibuit vel reprobavit futuram præminentiam potestatis inter Apostolos, sed *humilitatem & ministerium* simul voluit commendare, ideo quasi explicando subjungit : *qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus*, procurando videlicet bonum spirituale omnium cæterorum, sicut, pergit : *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare* : quo non obstante apud Joan. 13. ait : *vos vocatis me Magister, & Domine,*

ne, & bene dicitis, sum etenim : ergo etiam Petrus potuit constitui, & ita constitutus est post Christum Magister omnium, simul vero factus est Minister omnium, uti hodie successores Petri se scribunt ac profitentur *Servos Servorum Dei*.

L. Objicitur 4. Omnes Episcopi Mundi Christiani sunt successores Apostolorum, & tamen Illorum decreta pro infallibilibus non habentur, licet omnes SS. Apostoli fuerint in doctrina fidei infallibiles; ergo ex eo quod Pontifex Romanus prætendatur esse successor Petri, male infertur definitiones illius esse infallibiles.

Confirmatur: S. Hieronymus Epist. ad Evagr. apud Gratianum dist. 93. cap. legimus : ita scribit : *Si auctoritas queritur, Orbis major est Urbe, ubicunque fuerit Episcopus sive Romæ sive Constantinopoli, ejusdem meriti ejusdem est & Sacerdotii: potentia divitiarum, vel paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Caterum omnes Apostolorum successores sunt, quid ergo mihi profers unius Urbis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas?* Consonat Ambrosius lib. 3. de Sacrament. c. 1. *cupio sequi Ecclesiam Romanam, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideo quod alibi rectius servatur, & nos recte custodimus* : ergo decreta Romani Pontificis non habent majorem auctoritatem quam aliorum Episcoporum, & consequenter non serviunt universaliter pro convincente argumento theologico.

Respondeo: Distinguo antecedens quoad 1. membrum : omnes Episcopi sunt successores Apostolorum in iis, quæ sunt muneris & potestatis ordinariæ, concedo : in iis etiam quæ fuerunt personalis privilegii & extraordinariæ facultatis, nego : & distingo etiam 2. membrum : omnes Apostoli erant infallibiles in doctrina, ita tamen, ut hoc Petro tanquam Capiti totius Ecclesiæ soli competebat ex officio & jure quasi ordinario, reliquis vero Apostolis tantum ex privilegio personali & favore extraordinario, concedo : ita ut hoc omnino omnibus prorsus æquali jure concessum fuerit, nego antecedens, & consequentiam. Scimus universim, quod ea quæ jure ordinario seu ex officio cuiusquam competunt, transeant ad successores

res in officio, non vero ea, quæ ex personali privilegio & jure extraordinario alicui conceduntur, etiam successoribus concessa esse censeantur: cum ergo soli Petro *ex officio*, qua Capiti Pastori ac Magistro universæ Ecclesiæ competat infallibilitas doctrinæ, hæc ad solos *Petri* legitimos *successores* transit.

Ad Confirmationem dico tam Hieronymum quam Ambrosium in loc. cit. non loqui de doctrina dogmatica Ecclesiæ Romanæ ad universam Ecclesiam spectante vel directa, sed de certis duntaxat consuetudinibus localibus Romæ usitatis, quæ, si etiam Romæ laudabiles fuerunt, non hoc ipso constituebant legem universaliter obligantem; & sic, dum Hieronymus dixit omnes Episcopos esse Apostolorum successores *unius meriti unius Sacerdotii*, dicere voluit, omnes & singulos Episcopos vi ordinis, officii, & jurisdictionis suæ ordinariæ habere potestatem suas Dioeceses quoad correctionem morum, quoad ritus & disciplinæ observantias gubernandi, prout in Domino cuique melius videbitur, maxime si consuetudo aliqua Romana ob causas particulares sit singularis. Et ne hoc gratis dicere videamur, reflectendum est, qua occasione id scripserit Hieronymus, videlicet, tanta erat suo tempore Orientalium quorundam Diaconorum arrogans præsumptio, ut prætenderent esse pares Presbyteris in dignitate, quidni etiam superiores, allegantes hanc esse consuetudinem Romanam, quatenus nempe Diaconus proxime inserviens Pontifici post se relinquit Presbyteros, & tales Diaconi (quales modo sunt Cardinales Diaconi assistentes) quasi per proximiorum communicationem Majestatis à solio Pontificio, cui assistunt, majori sunt in dignitate, quam simplices Sacerdotes, vel etiam Episcopi non æque Cardinales; & hanc observantiam Romanam ex causa utique particulari recte dixit Hieronymus non debere trahi in sequelam, ita ut Diaconi universim & qualescunque antecedant Presbyteros. In doctrinalibus autem ipsemet Hieronymus recurrit ad Romanum Pontificem tanquam Judicem & Magistrum universæ Ecclesiæ prout videre est ex Eiusdem Epistolis ad Damasum. De cætero duo hic adnoto I. si etiam
in

in actione vel moribus privatis sive populi, sive Cleri, sive Ipsius etiam Romani Pontificis aliquid minus rectum deprehenderetur, nos non illudendo cum maledicto Cham, sed cum bonis filiis Sem & Japhet objecto pallio Patris verenda tegendo aversemur factum, & veneremur Magisterium.

2. Recordentur e contra etiam illi nimis superstitiosi censores, qui quidquid Romanum non est, etiamsi meram disciplinam concernat, tanquam male factum & irrationabile spernunt, carpunt, & blasphemant; recordentur inquam Dicti Ambrosiani: *cupio sequi Ecclesiam Romanam, sed tamen & nos homines sensum habemus*. Sic ipsa Concilia in iis quæ dogma non concernunt vel ad intrinsece malum non inducunt, salvas & a Decretis suis intactas sæpius declararunt laudabiles Locorum particularium consuetudines, & jam in proverbium abiit:

Si fueris Romæ, Romano vivito more;

Si fueris alibi, vivito, sicut ibi.

Q U Æ S T I O V.

An, & quorum Conciliorum Auctoritas faciat plenam fidem in Theologicis?

LI. **C**oncilia sunt publica Ecclesiae Comitia, quibus Pastores legitime congregati junctis viribus & consiliis auctoritative declarant & decernunt ea, quae ad concreditarum Oviū sanctam fidem, mores, & disciplinam pertinent; usus hujusmodi Comitiorum Ecclesiasticorum est coævus ipsi Ecclesiae, siquidem ex ipsis Actis Apostolorum, videlicet, c. d. c. 6. c. 15. & c. 21. constat indictos & celebratos fuisse à SS. Apostolis hujusmodi Conventus publicos, & sic per successionem saeculorum in Ecclesia Dei, quoties necessitas vel utilitas id exigebat, semper observatum fuit, uti nemo ultra Stripham sapiens ignorat. Solent autem Concilia considerari in quadruplici differentia; alia nempe sunt *Generalia* seu Oecumenica, & ad hæc jure avito evocantur à Romano Pontifice qua Summo Pastore universalis Ecclesiae omnes Orbis Christiani Episcopi; alia sunt *Nationalia*, & ad hæc vocantur à Primate alicujus Nationis omnes Episcopi Nationis & Primatus sui; alia sunt *Provincialia* & ad hæc vocantur ab Archiepiscopo omnes Episcopi Provinciae suae Ecclesiasticae; ac tandem alia sunt *Diaecesana*, ad quae ab Episcopo vocantur omnes Parochi & ordinariam animarum curam habentes in sua Diaecesi. Hoc tamen notabile inter praedicta Concilia discrimen intercedit, quod in Concilio generali omnes quidem Episcopi habeant votum *definitivum* tanquam Con-Judices, at non ita ut necessario concludatur secundum majora, sed saniora, semper autem sanior pars reputatur illa & si numero inferior, quae adhæret doctrinae ac sententiae Romani Pontificis, utpote qui solus tam in - quam extra Concilium quoad materias concernentes doctrinam universalis Ecclesiae gaudet privilegio infallibilitatis. E contra vero in Concilio Nationali, & sic etiam Provinciali Episcopi sunt ita Judices,

dices, ut, nisi manifestus interveniat error, secundum majora etiam contra sententiam ipsius Primatis aut Metropolitanæ præfidentis decidatur: ratio disparitatis est clara ex modo dictis; nam nec Primas nec Metropolitanus qua talis duntaxat habet illam infallibilitatem, ut habet Summus Pontifex: ergo stante pari vel quasi pari votantium auctoritate recte attenditur ad majora seu pluralitatem votorum. Porro in Concilio Dioecesano solus Episcopus est Judex, omnes vero reliqui habent votum duntaxat *consultivum*; unde ad faciendas Constitutiones Synodales tenetur quidem Episcopus vota singulorum & rationes votorum audire, & æqua lance pensare, non autem tenetur vota utut numero majora necessario sequi & secundum illa decretare. Plura de his videsis in Opere omnibus numeris absolutissimo de Synodo Dioecesana per totum sapientissimi, doctissimi, & Sanctissimi Domini nostri Benedicti XIV. hodierni Summi Pontificis, quem Deus Opt. Max. pro singulari bono totius Ecclesiæ adhuc diu servet incolumem. His suppositis in ordine ad propositam quæstionem

Dico 1. Concilium generale à Romano Pontifice confirmatum est infallibile in declaranda materia fidei ac morum, adeoque facit plenam fidem in theologicis.

Ostenditur 1. Concilium generale una cum Romano Pontifice repræsentat universalem Ecclesiam, nam, ut Augustinus lib. 1. de baptis. contra Donatist. c. 18. ait: *plenarii Concilii sententia totius Ecclesiæ consensus est*: & evidens ratio hoc evincit: si enim Concilium generale una cum Summo Pontifice, id est, Corpus unitum Capiti suo, non repræsentet totam Ecclesiam Catholicam, quid aliud imaginabile eam repræsentare poterit? atqui Ecclesia est *columna & firmamentum veritatis* teste Apostolo: ergo Concilium generale à Summo Pontifice approbatum & confirmatum est infallibilis veritatis & plenæ auctoritatis.

Ostenditur 2. Romanus Pontifex qua Pastor universalis Ecclesiæ in declaranda fidei morumque doctrina etiam extra Concilium est infallibilis, uti quæst. antecedent. fusius demonstratum fuit: ergo non minus infallibilis est, dum loquitur in

Concilio, cum Concilio, & Concilium cum Ipso.

Ostenditur 3. Pleræque hæreses damnatæ fuerunt per Concilia generalia à Summis Pontificibus confirmata, & ipsum Nicænum Symbolum fidei, quod Ecclesia Dei semper quasi compendium credendorum venerata est, fuit in & à Concilio generali auctoritate Sylvestri summi Romani Pontificis conditum, nam ut S. Athanasius in Epist. ad solitarios testatur: *Osus* (Legatus is erat Sylvestri ad Concilium) *Nicænam fidem edidit*: ergo si Concilium generale non esset infallibile non solum omnes ferme hæreses redirent in Ecclesiam, sed & omnis fides Ecclesiæ fluctuaret, quod evidenter est inadmissibile.

Confirmatur: S. Gregorius Magnus Epist. 25. lib. 1. ait: *sicut S. Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor, Nicænum scilicet, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Calcedonense, quia in his veluti in quadrato lapide fidei structura consurgit*: hæc enim quatuor duataxat Concilia generalia usque ad tempus illud sanxerunt fidei dogmata, nam quinta Synodus ferme de solis personis actitabat: ergo juxta S. Doctorem Concilia generalia à summo Pontifice confirmata in declaranda fidei ac morum doctrina sunt infallibilia.

Notandum vero, ut perbene advertit Bartolus Feltrinus in sæpius laudato Opere Institut. Jur. Can. confirmationem hanc posse fieri duplici via; vel enim Summus Pontifex Legatis suis, quos suo nomine Conciliis generalibus præsidentes destinat, doctrinam Apostolicam expressam & jam determinatam committit Concilii Patribus exponendam, cui si Patres subscribunt, Concilium non indiget alia ulteriore confirmatione Pontificia, & censetur in antecessum jam approbatum: quod si vero in Concilio tot ac talia proponantur, ut Pontifex antea de singulis non fuerit, vel non potuerit esse sufficienter informatus, in hoc posteriori casu si Decreta Concilii summo Pontifici transmissa Ipsi videbuntur consona doctrinæ Apostolicæ, ea ex post approbat, confirmat, & interposita auctoritate Apostolica infallibilis veritatis esse declarat; quousque autem nec antecedens nec consequens approbatio datur, tamdiu manent semper adhuc fallibilis auctoritatis. Et hinc

LII. Dico 2. Neque Concilium generale etiam ab ipso Romano Pontifice convocatum, multo minus Concilium aliquod Particulare, five sit Nationale, five Provinciale, five Dioecesanum sine confirmatione Romani Pontificis qua Pastoris atque Doctoris universalis facere potest iudubitatam fidem veri dogmatis.

Ostenditur I. ab exemplo; Concilium Ephesinum II. convocatum fuit a Leone Papa, illique interfuerunt Legati Pontificii, sed quia plurima pars contra doctrinam Apostolicam Dioscori sententiam Eutychianam & hæreticalem secuta est, seseque errori subscripsit, Acta Concilii hujus fuerunt a Romano Pontifice declarata irrita & erronea, imo à Conciliis subsequenter & universali Ecclesia Catholica Concilium illud semper habitum fuit tanquam nullius auctoritatis. Unde Eugenius IV. notanter ait: Sancta Romana Ecclesia suscipit omnes universales Synodos *auctoritate Romani Pontificis legitime congregatas, celebratas, & confirmatas*. Ita pariter Constantinopolitanum, sub Stephano II. Pp. & Constantino Copronymo Imperat. licet duplo plures Episcopi huic interfuerint, quam ejusdem nominis I. quia primo accessit confirmatio Romani Pontificis, non itidem secundo, illud in Ecclesia quasi par Evangelio, istud nullius valoris reputatur, semperque reputatum fuit. Et sic de aliis. Jam si hoc verum est, uti est verissimum, quod Concilium generale etiam à summo Pontifice convocatum, & Legatis suis honoratum ex solo defectu confirmationis careat robore, multo patentius idem est respectu cujusvis Concilii particularis confirmatione sæpe dicta destituti in ordine ad stabilienda fidei morumve dogmata. Hoc tamen non obstante verum manet, quod particularia ad statuendas leges (citra dogma universale) concernentes disciplinam particularis Nationis, Provinciæ, vel Dioecesis Auctoritatem habeant, etiam præcisa positiva confirmatione Apostolica, adeo ut nec hoc competat Conciliis generalibus: ratio diversitatis est, quia si Concilium generale ferat legem etiam quoad disciplinam duntaxat, per se obligare deberet universalem Ecclesiam; atqui si-

ne con-

ne consensu ac voluntate Romani Pontificis tanquam Capitis lex ferri nequit obligans totam Ecclesiam ; e contra respectu Nationis, Provinciæ, aut Diœcesis particularis Superior legitimus, ordinarius ac immediatus est Primas, Archiepiscopus, vel Episcopus, & his ex munere & officio suo competit potestas legislativa respectu subditorum suorum tam in- quam extra Synodos suas: ergo Concilia particularia præcisa positiva confirmatione Apostolica, non item Concilia generalia, ferre possunt leges in conscientia obligatorias, dummodo non sint contra Jus naturale, Divinum, aut positivum Ecclesiasticum universaliter receptum. Hæc quasi incidenter, Jam ulterius

Ostenditur Assertio etiam ex ratione: Ad stabiliendam indubitata fidem veri dogmatis requiritur in stabiliente infallibilitas; atqui solus Romanus Pontifex præ aliis quocunque vel quibuscunque Episcopis in materia dogmatica est infallibilis, uti quæst. antecedenti vidimus: ergo sine illius auctoritate & confirmatione non potest statui quidquam tanquam indubitatae fidei dogma,

Neque dicas Concilium generale legitime congregatum saltem tunc, quando Eidem præsident Ipsiismet Pontificis Legati, jam repræsentant totam Ecclesiam; atqui tota, universalis, & Catholica Ecclesia utpote *columna & firmamentum veritatis* est infallibilis, ut ipsimet sæpe diximus; ergo opus non est alia confirmatione,

Respondeo: Distinguo majorem: Concilium generale Capiti suo adhærens & consentiens repræsentat universalem Ecclesiam, concedo majorem; Capiti dissentiens & consequenter quasi Corpus Acephalum, nego majorem; & distingo minorem: Ecclesia tota quoad doctrinam adhærens & consentiens Capiti suo est infallibilis, concedo minorem: etiam dissentiens & quasi Acephala, nego minorem & consequentiam. Materialis præsentia Legatorum vel Ipsiismet etiam Pontificis non sufficit ad constituendum unum Corpus totum vivum, quod est Ecclesia, neque Christus voluit, ut Petrus fidem discat à cæteris fidelibus sed e contra ut omnes Christi fideles, imo &

ipsi

ipsi Episcopi ab eo doceantur, & confirmentur in fide juxta illud: *confirma fratres tuos*. Sed

LIII. Quæres hic, quot & quænam ergo sint illa Concilia generalia à Sede Apostolica approbata & plenam fidem in theologicis facientia?

Respondeo: in triplici classe sunt Concilia generalia; alia sunt simpliciter approbata, alia approbata in parte duntaxat, alia denique simpliciter rejecta: primi generis, de quibus nobis hic sermo est, & quæ plenam fidem faciunt post tempora Apostolorum usque huc numerantur octodecim, videlicet:

Primum est Nicenum adunatis 318. Episcopis sub S. Sylvestro Romano Pontifice & Constantino Magno Imperatore anno Christi 325. præsidentibus Orio Cordubensi Episcopo, Victore, & Vincentio Romanæ Ecclesiæ Præsbyteris Sylvestri Legatis, à quo dein in Synodo Romana ipsum Concilium hoc plene confirmatum fuit. Fuerunt autem in & per hoc SS. Concilium principaliter definita hæc duo capita: 1. Consubstantialitas Verbi cum Patre contra Arium; 2. ut Pascha à Christianis celebretur, non ipsa luna decima quarta post æquinoctium vernum, quacunque hebdomadis die incidat, uti celebrant Judæi, sed ex traditione Apostolica in Ecclesia Romana semper conservata celebretur proxima die Dominica post plenilunium æquinoctii verni. Controversia ista ab initio videbatur esse meræ disciplinæ, & eo usque S. Polycarpus cum Ecclesiis Asiaticis contrarium sustinuit, postea vero facta est quæstio dogmatis; ita ut contrarium pertinaciter sentientes & observantes declarati fuerint hæretici, vocati *Quatuor - Decimani*, eo quod sprete auctoritate Romanæ Sedis erronee defenderint esse de necessitate salutis, ut festum Paschatis ipsa luna decima quarta celebretur. Cæterum de SS. Nicæna Synodo S. Athanasius epist. ad Afric. Episcop. ait: *Verbum Domini per æcumenicam Nicæna Synodum manet in eternum*: & Ambrosius epist. 32. sequor tractatum Nicæni Concilii, à quo me nec mors nec gladius poterit separare.

Secundum est Constantinopolitanum I. congregatis 150. Patribus tempore Damasi Papæ, & Theodosii Magni Imperatoris an-

no 381. In eo definita est Consubstantialitas Spiritus Sancti cum Patre & Filio contra Macedonium, & pro majori declaratione veritatis Catholicæ Nicæno fidei Symbolo adjecta sunt verba: *qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur*; & quamvis Synodus ista ab initio tantum fuerit particularis utpote nulla interveniente auctoritate Romani Pontificis celebrata, postmodum tamen à Gelasio vel hujus propinquo successore œcumenici Concilii auctoritatem adepta est, uti pluribus refert Bartolus Feltrensis.

Tertium est Ephesinum celebratum sub Coelestino Papa & Theodosio Juniore Imperatore anno 431. ubi 220. Patres contra Nestorium declararunt in Christo dari veram, substantialem, & hypostaticam unionem Verbi cum SS. Humanitate. In eodem Concilio præsidente semper S. Cyrillo Alexandrino nomine Coelestini Papæ proclamata fuit Beatissima Virgo Theotochos, idest *Dei* (non solummodo Hominis, vel etiam Christi) *Genitrix*, & salutationi Angelicæ additum fuit: *Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis*. Ecce antiquum testimonium non solum cultus, verum etiam Invocationis Sanctorum;

Quartum est Chalcedonense sub Leone Magno Romano Pontifice & Marciano Imperatore habitum anno 451. convenientibus 630. Patribus. Damnatus in eo fuit Eutyches, qui duas in Christo Naturas Humanam & Divinam ita inter se confunde-
bat, ut dixerit Humanam à Divina fuisse absorptam. Damnatus etiam fuit Dioscorus, qui erroribus Eutychianis adhærebat, reprobatumque Conciliabulum à S. Leone epist. 65. & 72. *Latrocinium Ephesinum* appellatum, utpote in quo Legati Pontificii effugati, omniaque à Dioscoro per vim & contra regulas canonicas actitata fuerunt. Noviter autem fuerunt confirmata Decreta priorum Conciliorum adversus Arianos & maxime contra Nestorianos. Observandum tamen hic, quod Canon ultimus, in quo Constantinopolitanus Patriarcha (propter Imperii Sedem Constantinopolim translata) statuebatur esse primus post Romanum Pontificem, ut pote in absentia Legatorum Pontificiorum & contra eundem mox protestantium attentatus, neutiquam fuerit approbatus.

Quin-

Quintum est Constantinopolitanum II. sub Vigilio Papa & Justiniano Imperatore celebratum anno 553. In eo circiter 155. Patres numerabantur, & proscripta fuerunt famosa tria Capitula. Contra hoc Concilium objicitur quidem, quod non fuerit convocatum à Romano Pontifice, nec illi Pontifex per se, nec per Oratores interfuerit; sed respondetur, quod licet non fuerit à Pontifice *convocatum*, fuerit tamen *de consensu Pontificis adunatum*; nam ut refert Bartoli Vigilius in epist. ad Eutychium Constantinopolitanum ita scripsit: *annuimus, ut de tribus Capitulis ... facto regulari Conventu collationem cum unitis Fratribus habeatis, & finis detur conveniens his, quæ in SS. quatuor definita sunt Conciliis.* Dein utut ex justis causis nec per se nec per Oratores Pontifex Concilio intervenire voluerit, ex post tamen prævio maturo examine calculum addidit; & quamvis prima ejus subscriptio videri poterat metu extorta utpote diro carcere detenti, quia tamen ipsa Capitula disputata fortiter debellavit, nec primam subscriptionem damnationis eorundem unquam revocavit, imo ut scribit Evagrius lib. 4. c. 37. citatus à Bartoli: *Vigilius per litteras consensit Concilio, non tamen interesse voluit*: dicendum quod lubenti & considerato animo subscripserit, & Concilium approbarit, prout revera decursu temporum ab universali Ecclesia pro Oecumenico vero & legitimo recognitum fuit, licet errore facti complures Magni Ecclesiæ Viri initio fuerint graviter commoti, & in perniciosum Schisma ignoranter inducti.

Sextum est Constantinopolitanum III. coactum adversus Monothelitas ab Agathone sub Constantino Pogonato anno 680. Interfuere 289. Episcopi. Circa hanc sextam generalem Synodum iterum multa est disputatio, eoquod à quibusdam, præsertim Hæterodoxis, dicatur, in ea damnatum fuisse tanquam Monothelitam Honorium Romanum antehac Pontificem: nobis hic non permittitur apologiam pro Ejus innocentia texere, sufficit, quod ipse Agatho in sua ad hanc eandem Synodum epistola expresse protestetur, *omnes Prædecessores suos (adeoque etiam Honorium) fuisse ab omni erroris nevo immunes*; neque Legati Pontificii potuif-

P

tuiſſent valide, utpote citra & contra ſui Principalis mentem ac commiſſionem, tali damnationi ſubſcribere: dicendum ergo potius epistoſas Honorii, vel ipſa Acta Concilii ab Hæreticis fuiſſe corrupta, nec non, ut ait Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. xi. ſuppoſititiâ eſſe epistoſam Leonis II. in qua Honorius damnatus fuiſſe ſcribitur. Opportune iſta confirmat Anaſtaſius Bibliothecarius in Præfat. Hiſtor. ad 6. Concilium generale dicens: *Sic igitur Græci percepta occasione celebratorum univerſalium Conciliorum frequenter egiffe clareſcunt, & nunc minuendo, nunc addendo, vel mutando, nunc in abſentia Sociorum, nunc in abſcondito angulorum, nunc extra Synodum, nunc poſt Synodum aſtutia ſua, imo fraude communibus Sanctionibus abutuntur, & ad ſuos libitus cuncta, quæ ſibi viſa fuerint, etiam violenter infleſunt.* Si ergo ſemel deprehenſus falſarius eſt centies reus, quæ demum habituatis & toties convinciſtis falſificatoribus fides habenda erit? Jam

Septimum Concilium generale eſt Nicænum II. in quo anno 787. ſub Adriano I. Summo Pontifice regnantibus Conſtantino & Irene Matre per 350. Episcopos condemnati fuerunt Iconomachi, ſeu Sacrarum Imaginum Impugnatores; ita enim concludit hæc S. Synodus: omnes ſic credimus, omnes idem ſapimus, omnes approbantes ſubſcripſimus: hæc eſt fides Apoſtolorum, hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides Orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum confirmavit: credentes in unum Deum in Trinitate laudatum venerandas Imagines amplexamur, qui ſecus agunt, anathemate percelluntur, qui ſic non ſentiunt, ab Eccleſia repelluntur. Quicumque ſententias S. Scripturæ de Idolis contra venerandas Imagines adducunt: anathema. Qui SS. Imagines idola appellant: anathema. Qui dicunt, quod Chriſtiani Imagines ut Deos adorent: anathema. . . . Si quis Evangelicas Nationes per picturam representatas non ſalutaverit in nomine Domini & Sanctorum Ejus: anathema. Si quis traditiones Eccleſiæ ſive ſcripto ſive conſuetudine valentes non curaverit: anathema. Opponitur hujus generalis Concilii definitioni canon 2. Concilii Francofordenſis, quaſi hic rejecerit cultum SS. Imaginum, ſed veritate rei melius conſiderata Synodus hæc Francofordenſis dun-
ta-

taxat negat SS. Imaginibus cultum latriæ & quidem absolutum, sicut ipsi Deo, aut SS. Trinitati exhiberi posse aut debere; dicit enim in terminis: *Imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, adorationem renuentes.* Porro speciali nota dignum est, quod in hac ipsa S. Nicæna Synodo reprobatum fuerit Conciliabulum Constantinopolitanum ab Iconoclastis sub Leone Imperatore hæretico celebratum præsidente Photio ex ratione specifica, eo quod *auctoritas Romani Pontificis* non intercesserit, uti de alio simili Constantinopolitano diximus in probatione 2. assert.

Octavum est Constantinopolitanum IV. adunatum ab Adriano II. imperante Basilio Macedone anno Christi 869. Photius jam à Nicolao in Concilio Romano exauctoratus, & rursus (postquam eo audaciæ processit, ut ipsum Nicolaum Romanum Pontificem anathematizaret) in alia Romana Synodo à dicto Adriano II. damnatus, tandem per hoc generale Concilium Sede Constantinopolitana fuit dejectus, in eamque restitutus Ignatius. De Photii hujus damnatione legitur, quod Patres in subscriptione usi sint tremendo Christi Sanguine in atramentum affuso, uti factum refertur à Theodoro Papa pro damnatione Pyrrhi Monothelitæ. Damnatae hic iterum fuerunt omnes anteriores hæreses, præcipue Iconomachorum.

Nonum est Lateranense I. celebratum anno 1123. sub Calixto II. Summo Pontifice. Aderant huic fere 1000. Patres, 300. nempe Episcopi, reliqui Abbates &c. convocatum id fuit principaliter ad confirmandam Hierarchiam, & redintegrandam pacem inter Sacerdotium ac Imperium relatè ad Electiones & Investituras Beneficiorum Ecclesiasticorum. Pax itaque suspirata hoc tenore stabilita fuit: *Ego Henricus (Imperator) dimitto Deo & SS. Ejus Apostolis Petro & Paulo, S. Catholicæ Ecclesiæ omnem Investituram per Annulum & Baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri liberam electionem & conservationem &c. Ego Calixtus (Papa) Tibi concedo, quæ ad regnum tuum pertinent in præsentia tua fieri absque simonia, & aliqua violentia . . . Electus autem per Sceptrum a Te recipiat Regalia.* Actum quoque fuit de recuperanda Terra Sancta à Saracenis occupata.

Decimum est Lateranense II. sub annum 1139. iterum à 1000. quasi Patribus tempore Innocentii II. frequentatum, in quo contra Antipapam dictum Anacletum II. Innocentius II. ab universali Ecclesia recognitus fuit verus & legitimus supremus Pontifex; & quidem *merito*, inquit S. Bernardus epist. 25. *Illum recipit Ecclesia, cujus opinio clarior & Electio sanior inventa est, nimirum eligentium numero vincens & merito.* Inter Canones Disciplinam concernentes hic positus reperitur: *si quis suadente Diabolo: de percussione Clerici vel Monachi absolutioni Romani Pontificis reservata.*

Undecimum est Lateranense III. anno 1179. convocatum ab Alexandro III. primo ut schisma, quod Ecclesiam per multos annos vexaverat, penitus extingueretur, dein etiam ut Ecclesiastica Disciplina per diuturnum schisma labefactata restituatur; quem in finem Canones 27. omnes Decretalium Libris suis quique locis iuserti, conditi sunt, specialiter autem ne in posterum occasione eligendi Romani Pontificis perniciofa hujusmodi schismata oriantur, cautum fuit decernendo, non esse habendum pro legitimo Pontifice, nisi à duabus tertiis Partibus fuerit electus.

Duodecimum quod est IV. Lateranense & Magnum dicitur ob ingentem numerum, videlicet: 1283. Patrum, celebratum fuit anno salutis 1215. præsidente Innocentio III. In hac generali Synodo præter iteratam consultationem pro recuperatione Terræ sanctæ multa saluberrima constituta sunt ad fidei dogmata stabilienda contra Albigeneses hæreticos, ad mores reformandos, & ad Disciplinam conservandam. Notabile est caput 1. in quo mira perspicuitate de Summa Trinitate & fide Catholica dogmatizatur, in specie contra erroneam & hic damnatam opinionem Joachimi Abbatis, qui in SS. Trinitate quaternitatem adstruebat, aliud esse docens Naturam Divinam ab eo, quod sunt SS. Personæ. Dein etiam damnatum fuit perversum dogma Amalrici, *cujus mentem, ut ait Concilium, sic Pater mendacii excacavit, ut ejus doctrina non tam hæretica sit quam insana.* Franciscus Sylvius in Annotat. ad hoc cap. dicit, errores hujus Amalrici fuisse, quod

quod dixerit Corpus Christi non aliter esse in pane altaris consecrato, quam in alio pane, Deum sic esse locutum in Ovidio, sicut in Augustino, non dari resurrectionem corporum, nec Paradisum nec infernum, Sanctorum invocationem esse idololatriam, aliaque plura fidei & rationi adversa, fuisseque propterea jussu Philippi Galliarum Regis exhumatum & exustum. In hoc insuper Concilio consecrata fuit vox *transubstantiationis*, ad significandam veram & realem conversionem panis in Corpus, & vini in Sanguinem D. N. J. C.

Decimum tertium est Lugdunense I. congregatum anno 1245. ab Innocentio IV. Lugduni in Gallia. Causæ hujus Concilii habentur in Litteris Indictionis, videlicet 1. ut Terræ Sanctæ & afflicto Romano Imperio subveniatur. 2. ut negotium, quod inter Ecclesiam & Principem (Fridericum II.) vertebatur, componatur. Canones postea à Bonifacio VIII. relati sunt in 6. Decretal.

Decimum quartum est Lugdunense II. adunatum anno 1274. cui Gregorius X. præsidebat; convocatum fuit propter Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctionem; propter Terræ Sanctæ subsidium, & propter Ecclesiasticæ Disciplinæ reformationem. Quod dogmata concernit, in hoc Concilio Summus Pontifex declarando definivit, quod Spiritus Sanctus procedat *ex Patre & Filio non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno Principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione*. Ea, quæ ad Disciplinam pertinent in 6. lib. Decretal. pariter translata sunt.

Decimum quintum est Viennense in Gallia à Clemente V. anno 1311. celebratum, cui ipse quoque Pontifex præfuit. Damna- ti in eo fuerunt errores Beguardorum & Beguinarum turpissimam quandam perfectionem profitentium. Item extinctus fuit Ordo Templariorum propter mores eorum depravatos. Cæterum Constitutiones Clementis tam ante - quam in - & post Concilium factas Joannes XXII. publicavit, & Corpori Juris inferuit sub nomine Clementinarum jam omnibus notas.

Decimum sextum est Florentinum ab Eugenio IV. anno 1438. adunatum, in quo Ecclesiæ Græcæ cum Latina præsentem ipsomet Impe-

Imperatore Græcorum Paleologo cum multis Græcis Episcopis plena & absoluta unio facta est; quam tamen Marcus Ephesinus in suam Dioecesim redux more patrio, idest, græca fide ita dissolvit, ut schisma in præsentem adhuc diem perseveret. Concilio huic accessit Decretum ejusdem Eugenii IV. pro instructione Armenorum tardius adventantium, in quo specialiter declaratur præter alia doctrina Catholica de Sacramentis; & quamvis Decretum hoc non sit pars eorum, quæ *pleno Concilio* definita fuerunt, quia tamen ipsiusmet Concilii Acta vim & auctoritatem suam ex approbatione Summi Pontificis desumunt apud vere Catholicos & Romanæ addictos Fideles levioris ponderis haberi non debet.

Decimum septimum est Lateranense V. sub Julio II. anno 1512. inchoatum, a Leone vero X. continuatum, ac anno 1517. feliciter terminatum; in hoc extinctum est novum schisma & reprobatum Conciliabulum Pisanum sine - ac contra mentem Pontificis à Schismaticis attentatum. Definitum hic etiam fuit singulos homines *singulas* habere *animas proprias*, easque *immortales*, contra nonnullos temerarios, qui contrarium saltem secundum Philosophiam verum esse asseverabant.

Decimum octavum ac ultimum hucusque Concilium generale pro universali Ecclesia approbatum est *SS. Concilium Tridentinum*, quod anno 1545. sub Paulo III. incoepit, sub Julio III. fuit continuatum, sub Pio IV. autem anno primum 1563. finitum, Convocatum principaliter fuit contra errores Lutheri & Calvinii (pro dolor) nimis notos. Cæterum tam quoad definita dogmata, quam quoad plurima ac saluberrima Disciplinae decreta adeo completum omnibus numeris absolutum hoc est, ut merito summa omnium præcedentium legitimorum Conciliorum dici ac haberi queat.

Hæc igitur sunt Generalia pro universali Ecclesia approbata Concilia, quæ plenam fidem faciunt & juxta superius à nobis stabilita pro loco theologico absolute deserviunt.

LIV. Secundi vero generis, id est in parte duntaxat approbata & consequenter secundum partem duntaxat approbatam argu-

gumentis theologicis accommoda censentur sex , quorum

Primum dicunt esse Sardicense , in quo velut in appendice primi Concilii Nicæni adversus Arianos omni nisu condemnationem Athanasii urgentes , hic innocens declaratus & Nicæna fides confirmata fuit ; quia vero , dum hæc agerentur à majore & saniore Parte Concilii , Ariani Episcopi Philippopolim Civitatem vicinam petierunt , ibique Concilium (ut Ipsi prætendebant) continuabant , ideo , quæ Sardicæ à Patribus Catholicis stabilita , & à Julio I. Romano Pontifice confirmata fuerunt , vim Decretorum adprobati Concilii Generalis obtinent , e contra quæ Philippopoli ab Arianis desertoribus attentata sunt , pro nullis & irritis habentur ; unde etiam Concilium Sardicense ut contradistinctum à Conciliabulo Ariano Philippopolitano pro simpliciter approbato haberi potest .

Secundum est Syrmienſe tempore Liberii Summi Pontificis , & Constantii Imperatoris adunatum . In hac Synodo , ut ait Bellarminus , duæ dissentientes fidei formulæ fuerunt editæ , una , quam Marcus Arethusius græce composuit , & Hilarius lib. de Synodis ut Catholicam explicat , alteram ab aliis latine compositam idem Hilarius plenam aperta blasphemiam reprehendit . Cæterum in eodem Concilio damnata est hæresis Photini , quam damnationem omnes Ecclesiæ approbaverunt .

Tertium est Trullanum , sic dictum à loco seu habitaculo fornicato , ubi celebratum fuit tempore Sergii Summi Pontificis & Justiniani Imperatoris absque auctoritate Sedis Apostolicæ , & hinc receptum solummodo est secundum Decretum illud quo SS. Imagines pie ac laudabiliter pingi posse sancivit . In reliquis utut Canones numero 102. ex duabus Synodis generalibus V. & VI. Constantinopolitana extractos dicat , eamque ob causam à quibusdam *Quini - sextum* vocetur , nullam fidem mereatur , quia ut eruditè demonstrat Bartoli cap. 40. Instit. Jur. Can. complura erronea & pudenda continet . Exemplum esto , quod in Can. 13. reprobetur ac damnetur cælibatus Presbyterorum atque Diaconorum , quem Canonem delirantes illi Episcopi vocare ausi sunt *canonem Apostolicæ perfectionis* .

Quar-

Quartum est Francofordense ab Ariano II. Summo Pontifice & Carolo Magno Imperatore congregatum adversus duos Episcopos Hispaniæ, qui in sensu Nestoriano propugnabant Christum esse Filium Dei duntaxat adoptivum. Numeratur autem hic inter non plene approbata, quatenus verum esset (de quo superius tamen contrarium defendimus) quod contra doctrinam Ecclesiæ Romano - Catholicæ Synodo Nicænæ secundæ quoad cultum SS. Imaginum, ut multi autumant, adversaretur.

Quintum est Constantiense ad instantiam Sigismundi Imperatoris à Joanne XXIII. convocatum, & sub Martino V. cum extinctione Schismatis finitum. Concilium hoc ab eodem Martino approbatum fuit quoad ultimas Sessiones, in quibus damnatus est VVicleffus, nec non Joannes Hus, & Hieronymus ejus discipuli, nunquam confirmationem Apostolicam obtinuit quoad Sessiones, quadragesimam primam in qua electus est Martinus, antecedentes, utpote auctoritati Romani Pontificis saltem prima fronte præjudiciosas.

Sextum est Basileense contra errores Bohemorum anno 1431. celebratum, quia vero Patres à Capite, Eugenio nempe IV. leviter divulsi ad electionem novi Pontificis, priore superstite, perrexerunt, Concilium legitime congregatum & inceptum desiit in turpe Conciliabulum Schismaticum.

LV. Nunc tandem de Conciliis Generalibus prorsus abjectis respondeo & dico breviter hujusmodi esse septem:

Primum est Antiocbenum circa annum 345. in quo S. Athanasius in odium Nicænæ fidei ab Arianis per summam injuriam fuit condemnatus.

Alterum est Mediolanense sub Liberio Papa & Constantio Imperatore, in quo ut referunt Ruffinus & Socrates fides Catholica saltem fuit temerata.

Tertium est Ariminense II. anno circiter 359. ubi magno cum Ecclesiæ scandalo ex professione fidei sublata est vox *homo-usion*.

Quartum est Ephesinum II. in quo adnitente Dioscoro mactatus est S. Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus, & hæresis Eutychiana à Latrocinio erratico confirmata. *Quin-*

Quintum est Constantinopolitanum anno 730. contra SS. Imagines institutum, cui, cum S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus fortiter repugnaret, à Sede sua deturbatus est.

Sextum est aliud simile Constantinopolitanum 338. Episcoporum de quo in probat. 2. assertionis locuti sumus, fuerunt autem in isto pariter Christi & Sanctorum imagines sacrilegè impugnatae.

Septimum demum est Pisanum contra Julium II. anno 1511. congregatum, mox vero in Concilio Lateranensi V. sub eodem Julio Pontifice reprobatum & suppressum. Hæc per compendium dicta ad quæsitum sufficiant. Jam

LVI. Dico 3. Concilia etiam particularia aliquando faciunt plenam fidem dogmatis, si nempe sint à Romano Pontifice confirmata & ad universalem Ecclesiam extensa. Hujusmodi sunt quinque hæc Concilia Orientalia, nimirum Ancyranum, Neocæsariense, Gangrense, Antiochenum, & Laodicenum; quibus accedunt Concilia Carthaginensia, S. Cypriani temporibus posteriora, de his enim omnibus Leo IV. in epist. ad Britanniae Episcopos testatur, Ecclesiam Romanam eorum Canonibus uti perinde ac aliis Conciliorum œcumenicorum. Plura tamen de his enucleatius tractata videsis apud Bartoli cap. 35. usque ad cap. 40. Instit. Jur. Can.

Ostenditur autem assertio 1. Ab universali Ecclesia habiti sunt pro hæreticis Priscillianus, Elvidius, Pelagius, utut in particularibus duntaxat Conciliis à Romano tamen Pontifice confirmatis damnati fuerint, primus videlicet in Concilio Toletano I. secundus in Concilio Teleni: tertius in Milevitano & Carthaginensi: ergo verum est, quod etiam particularia Concilia aliquando faciant plenam fidem dogmatis.

Ostenditur 2. per consequentiam doctrinae: Romanus Pontifex ut Pastor & Doctor universalis est infallibilis in materia dogmatica, prout quæst. anteced. multis commonstravimus: ergo si & quæ decreta Concilii cujuscunque ab eo confirmantur, & tanquam simpliciter vera universali Ecclesiae proponantur, necesse est eadem esse infallibilis veritatis; consequenter Con-

cilia etiam particularia, si & in quantum à Romano Pontifice sint confirmata & ad universalem Ecclesiam extensa plenam faciunt fidem veri dogmatis, non jam qua mere particularia Concilia, sed tanquam definitiones ipsiusmet Summi Pontificis. Hic incidenter

LVII. Quæres, an ad hoc, ut Concilium aliquod etiam particulare duntaxat censeatur esse confirmatum, ad faciendam fidem dogmatis sufficiat, quod Romanus Pontifex ei præsederit, eidemque subscripserit?

Melchior Canus respondet affirmative; majoris tamen claritatis gratia distinguendum esse autumo; nam Pontifex Romanus considerari potest 1. vel ut *Episcopus Romanus tantum*, & hujus Dioeceseos limites non nisi ad 40. Lapides extra Urbem porriguntur, 2. considerari potest ut *Archiepiscopus Romanæ Provinciae*, quæ Capuanæ & Pisanæ interjacet, 3. considerari potest ut *Primas Italiae*, & qua talis jurisdictionem Archiepiscopalem exercet in totam Italiam, 4. considerari potest ut *Patriarcha Occidentalis*, & qua talis omnia Regna & Regiones Occidentales in Spiritualibus Ipsi subiecta sunt, 5. denique considerari potest ut *Papa seu Pater Pastor, & Doctor universalis*, & in hac consideratione omnes Christi fideles ipsique reliqui Pastores Ei subduntur, Ita distinguere nos docet ipsemet summus hodiernus Pontifex SS. D. N. Benedictus XIV. in suo Tract. de Synodo Dioecesana lib. 2. c. 1. dicens; *Romanus Pontifex, qui est omnium capitum Caput, atque universæ, quæ sub celo est, Christi Ecclesiæ Princeps, Moderator, & Pastor, est etiam Patriarcha Occidentis, Primas Italiae, Archiepiscopus & Metropolitanus Romanæ Provinciae, atque Episcopus Urbis Romæ*; & cap. eodem subjungit, licet habeat prærogativam supremi Capitis totius Ecclesiæ, non omnia, quæ ab eo fiunt fieri tanquam ab Ecclesiæ Capite; *siquidem, pergit: aliquando operari potest & re ipsa operatur non tanquam Christi Vicarius, sed tanquam Patriarcha Occidentis... aliquando solam gerit Personam vel Primatis Italiae, vel Metropolitanæ Romanæ Provinciae, quandoque se tantum exhibet Episcopum Urbis Romæ, aliquando, demum suam supremam explicat dignitatem, tanquam*

totius Ecclesiae Praeses, Moderator & Princeps : adducendo etiam exemplum ultimi Concilii Romani sub Benedicto XIII. personaliter praesidente celebrati anno 1725. non jam tanquam ubique terrarum obligatorii, sed tanquam Concilii Provincialis duntaxat, de quo l. cit. c. 2. insuper testatur, quod SS. Congregationes saepius consultae semper responderint : *Decreta hujus Concilii extra Romanam Provinciam vires non obtinere*. His itaque suppositis

Respondeo: Concilium etiam particulare facit plenam fidem, si Romanus Pontifex ei praesedit & subscripsit qua *summus Pastor & Doctor universalis Ecclesiae* non item si solummodo interfuisset, praesedisset, illudque etiam confirmasset qua *Patriarcha, Primas, Metropolitanus, vel Episcopus duntaxat Romanus*: distinctionis & responsionis ratio patet ex dictis. Caeterum ad discernendum an revera loqui intendat ut *Summus Pontifex*, necne, observari debet, an in decreto confirmationis sese dicat *Urbis & Orbis Episcopum*: item an in principio, decursu sermonis, vel saltem in fine sese declaret, quod ab *universis Christi fidelibus* ita credi aut observari velit. His enim aut similibus deficientibus dicere licebit, Ipsum non intendere loqui ut *summum Pontificem*, & consequenter non facere plenam fidem dogmatis. Quo non obstante

LVIII. Dico 4. Concilia etiam particularia duntaxat esse magnae auctoritatis ad probabilem assertionem dogmatis.

Ostenditur 1. Lucius III. Romanus Pontifex perpetuo excommunicatos denunciavit omnes illos, quos vel Romana Ecclesia vel singuli Episcopi per Dioeceses suas cum Concilio Clericorum, vel etiam si oportuerit, vicinorum Episcoporum haereticos judicaverint; ergo cum juxta praelaudatum summum Pontificem pro veritate judicii enuntiati à Concilio etiam tantum Dioecesano aut Provinciali stet tanta praesumptio, ut ab his condemnatos excommunicationi subjiciat, plane ex hujusmodi etiam particularium Conciliorum decretis, quamdiu alias decisae aut patentibus fidei veritatibus non repugnant, in materia dogmatica sumi potest probabilissimum argumentum.

Ostenditur 2. Ex innumeris ferme Conciliis particularibus per totum Orbem Catholicum hucusque celebratis paucissima afferri possunt, quæ in dogmate aliquando errarit, ut patet ex historia Ecclesiastica & Conciliorum; atqui ex eo, quod ferme semper veritate nititur, & non nisi rarissime fallit, probabilissimum ducitur veritatis argumentum: ergo ex auctoritate particularium etiam Conciliorum probabilissime concludi potest pro veritate dogmatica.

Ostenditur 3. Episcopi Romano inferiores, licet nec singuli, nec simul sumpti habeant privilegium absolutæ infallibilitatis, habent tamen omnes & singuli ex sui ordinatione & in vim characteris speciales aliis non æque Episcopis incommunicabiles gratias & assistentiam Divinam ad recte pascendum & docendum Populum Christianum: ergo id quod isti qua tales (in Concilio quasi ex Ordini suo proportionata Cathedra loquentes) docent ac decernunt, si aliud manifeste non obstat, probabilissime creditur, & non nisi temerarie negatur. His itaque stabilitis antequam ad opponibilia respondeamus, resolvenda adhuc sunt paucula quædam non importuna dubia.

LIX. Quæres 1. Cum in hac & præcedentibus quæstionibus sæpius dictum fuerit sensum Ecclesiæ, Decreta Conciliorum, & effata Romanorum Pontificum esse infallibilia *in materia dogmatica* non æque tamen esse infallibilia & immutabilia in rebus meram *Disciplinam Ecclesiasticam* respicientibus; Quæres, inquam: quid per dogma, & quid per Disciplinam tantum intelligatur? aut per quid hæc inter se differant? ad quod

Respondeo: *Dogma fidei* est aliqua veritas à Deo vel per scripturam vel per traditionem explicite, vel saltem implicite revelata, atque ut talis ab Ecclesia Catholica sive ad credendum, sive ad opere complendum proposita. Atque in hoc sensu dicitur quod Ecclesia, Concilia & Pontifices in materia fidei ac morum sint infallibiles, videlicet, in quantum nobis explicant, quid credendum, faciendum, vel omittendum, *tanquam* ab ipso met Deo præceptum vel revelatum. Econtra per *Disciplinam Ecclesiasticam* intelliguntur ordinationes, præcepta, & leges superio-

periorum Ecclesiasticorum, quarum observantia secundum rectam rationem & regulas prudentiæ conducit ad facilius & convenientius adimplenda ea, quæ Deus à nobis exigit; unde dogmata pertinent *ad substantiam* Religionis, Disciplina *ad modum*. Sicut ergo Verbum Dei sive scriptum sive traditum est infallibile & incommutabile, ita infallibilia & incommutabilia sunt omnia & singula dogmata S. Religionis nostræ Romano-Catholicæ; & econverso sicut leges prudentiæ ut plurimum respiciunt circumstantias temporum, locorum, personarum &c. & hæc ipsa circumstantiarum consideratio in humanis non est absolute infallibilis, hinc ea quæ pertinent ad Disciplinam pro circumstantiarum notabili mutatione etiam sunt mutabilia, & quamvis per se de præcepto observari debeant, quousque à legitima Potestate non abrogentur, in se tamen & simpliciter infallibilia non sunt. Ex quibus ulterius consequitur quod per legitimam consuetudinem (quæ legi contrariæ aut revocatoriæ æquivaleat) abrogari quidem aliquando possint quædam ad simplicem Disciplinam pertinentia (dummodo contrarium non sit inductivum ad intrinsece malum) nulla vero consuetudine utcunque immemorabili ac diuturna abrogari queant ea quæ sunt dogmatis. Sic in exemplo dogma fidei est, quod Sancti, Amici Dei pie ac laudabiliter colantur; an vero & quinam colendi sint per cessationem ab operibus servilibus, & auditionem Sacri ad disciplinam pertinet; rursus dogma fidei est carnem concupiscere adversus Spiritum, & hinc carnem nostram esse mortificandam, an vero id exequendum sit potius per jejunium quam per alia forsitan mortificationis exercitia, item per quale ac quantum? ad disciplinam spectat: & sic de aliis. Ad hanc igitur differentiam sæpius advertendum erit, ne quidquid forte ab aliquo Concilio etiam universali aut à Romano Pontifice statutum fuisse reperimus, statim totidem dogmata esse putemus: uno verbo: dogma non datur, de quo nulla exstat vel explicita vel implicita revelatio, aut Divino - Apostolica traditio.

LX. Quæres 2. An Concilium censeatur sufficienter approbatum, ita ut fidem dogmatis faciat, si Legati Summi Pontificis

ficis qua talis Illi interfuerint, assenserint & subscripserint?

Respondeo: Si Legati à summo Pontifice prævie instructionem & sententiam obtinuerunt, & juxta datam Commissionem egerunt, affirmative; sic etenim ipse Romanus Pontifex sententiam dixisse & acta Concilii in antecessum confirmasse censetur. Quodsi vero Legati specificam & individuatam sententiam Pontificis prius non habuissent compertam, aut quod pejus foret contra aut præter Pontificis sententiam assentirentur, Concilium manet robore vacuum, quia sic agendo Legationis suæ terminos excederent, vel certe officium suum non adimplerent. Neque etiam, si tractetur de dogmate, Pontifex potest delegare alteri infallibilitatem judicii, quia hæc est Prærogativa personalis Petri & successorum à Christo Domino impetrata & concessa, dum ait: *rogavi pro te Patre, ut non deficiat fides tua, & tu confirma fratres tuos.*

LXI. Quæres 3. An si definitiones Conciliorum à Summo Pontifice confirmatæ, approbatæ, & universali Ecclesiæ ad credendum propositæ habeant vim dogmatis infallibilis, an, inquires, sint ejusdem auctoritatis ac dignitatis, quam sit ipsum Verbum Dei, aut Scriptura Sacra? & si hoc non, quale discrimen? cum inter infallibile & infallibile, dogma & dogma non videatur distinguendum esse in auctoritate.

Respondeo: Quoad infallibilitatem & certitudinem fidei esse paria, quia fides sive assentiatur propositis per Scriptores sacros, idest SS. Prophetas, Apostolos vel Evangelistas, sive per Pontificem aut Concilia, infallibilitatem ac certitudinem suam non fundat in medio proponente & insinuante, sed in authore infallibili loquente, id est, Deo revelante; quoad modum tamen & extensionem Scriptura sacra & Hagiographi sunt majoris dignitatis & auctoritatis, primo, quia in his etiam illa quæ immediate ac directe ad dogma non pertinent, certa tamen & infallibiliter vera esse censentur, e. g. quod in reditu Tobiae junioris canis caudam moverit, quid hoc immediate ac directe ad fidem & Religionem Catholicam? & tamen infallibiliter certum, & verum censi debet, quia *tota Scriptura totaliter*

liter (saltem quoad partes sensum perfectum reddentes, quidquid sit de minutiis imperfecti vel æquivalentis sensus) est Verbum ipsiusmet Dei Spiritu Sancto Hagiographis dictante, vel certe in omnibus specialiter assistente conscriptum; econtra definitiones Conciliorum tantum quoad materias dogmaticas, illas nempe, quæ immediate fidem vel mores Evangelio conformes attinent, infallibilitatis prærogativa gloriantur: sic e. g. in Concilio Lateranensi IV. Deus dicitur condidisse simul initio temporis visibilem & invisibilem Creaturam, Spiritualem & corporalem, Angelicam & mundanam &c. quia vero objectum Concilii in hoc Capitulo tantum fuit proponere Deum Unum & Trinum, Simplicem omnino in Natura, stante distinctione vera in Personis, Creatorem universorum &c. ex eo non statim sequitur esse definitum dogma fidei infallibile, quod Angeli non fuerint creati ante mundum hunc visibilem, neque quod sint omnis omnino corporeitatis expertes, utut ex huiusmodi Conciliorum locutionibus trahi possit argumentum valde probabile. Dein alterum non minus notabile discrimen inter Scripturas sacras & definitiones Ecclesiæ in ordine ad modum dignificativum est etiam hoc, quod Hagiographi ex impulsu & magisterio immediato Spiritus Sancti absque necessario studio vel disquisitione prævia puram purissimam veritatem scripserint; ubi econverso Pontifex & Concilia non possunt tanquam dogma aliquid definire, nisi præmissis præmittendis, videlicet, invocato Spiritu Sancto, maturo consilio, ac discussione materiæ in quæstionem adductæ, ad exemplum nimirum & imitationem Concilii Apostolici, de quo Lucas in Actis 15. testatur, quod ante decisionem facta fuerit magna conquisitio. Noli tamen hinc inferre: ergo cum nobis non semper satis constet, an Pontifex vel Concilium debitam industriam adhibuerit, Spiritum Sanctum corde sincero invocaverit, Illorum definitiones nobis sat certæ non sunt; noli, inquam, sic scrupulizare, nam hoc pertinet ad Dei & Christi providentiam, ut non permittat quidquam definiri fide divina credendum, nisi præmissis debitis præmittendis; qui enim promisit finem, hoc est: docere

nos non nisi veritatem per os Ecclesiæ, dum per Apostolum protestatur, quod Ecclesia sit columna & firmamentum veritatis, & per os Petri omnes Gentes doceri velit & credere: Act. 15. hoc ipso se obligavit ad media, ita ut Ecclesia nunquam nobis aliquid proponat tanquam fide divina certum, quin modum cognoscendi debitum antea adhibuerit. Sed hinc

LXII. Quæres tandem 4. Unde colligi possit, quod Concilium intendat aliquid proponere tanquam dogma?

Respondeo, hoc colligi posse ex sequentibus 1. Si Concilium hæreticos dicat contrarium asserentes. 2. Si asserentes ob erroneitatem doctrinæ anathemate feriat, uti in Canonibus Tridentini plurima habemus exempla, in quibus tamen exacte observandæ sunt regulæ rigorosæ dialecticæ de contradictoriis, nec non an anathema fors non feratur tantum ad cautelam periculosæ laxitatis, sed quod immediate afficiat erroneitatem propositionis in fide; exemplum adducit Canus ex eodem Tridentino de Confessione Sacramentali præmittenda sumptioni Eucharistiæ &c. seque testem Concilio præsentem dicit, quod Cajetanus utut contrariæ opinionis defensor propterea non fuerit condemnatus tanquam hæreticus. 3. denique si Concilium aliquid absolute pronuntiat tanquam Evangelio, Verbo Dei, aut Apostolorum doctrinæ in materia fidei contrarium. Ubi iterum nota: si *absolute* ut tale *pronuntiet*; nam si Concilium vel Constitutio Pontificia tantum dicat: *videtur contrarium*, aut simili phrasi opinativa utatur, non censetur simpliciter definiisse etiam in tantum, ut contrarium censi debeat hæreticale. Ratio istorum omnium patet intelligenti terminos & observanti usum Ecclesiæ in hujuscemodi. Jam ut etiam auctoritatis Conciliorum impugnatoribus respondeamus

Dissolvuntur Obiectiones.

LXIII. Objicitur 1. Joan. 11. legitur, quod Sacerdotes Scribæ & Pharisei idest omnis Synagoga Concilium celebrarint, in quo Summo Pontifice præidente proponente & confirmante

ini-

iniquissimam tulerunt sententiam, videlicet, ut Christus Jesus ipsa increata Sanctitas, Innocentia, & Veritas æterna tanquam perversissimus Seducitor populi morti detur; ergo & hodiedum Concilia possunt falsas & iniquas ferre sententias, consequenter illorum effata non sunt irrefragabilis veritatis & auctoritatis.

Confirmatur: Prærogativa veritatis dicendæ & docendæ à Deo concessa fuit Tribui Leviticæ tantum sub pacto & conditione, nimirum, *si custodierit mandata*: hæc ipsa autem prærogativa, teste Hieronymo, translata est in Ecclesiam Christi; ergo sicut nobis non constat, quod Patres Conciliorum semper fuerint homines Sancti, & observatores mandatorum Dei, dubium sane est, an prærogativa infallibilitatis gavisi fuerint, & consequenter ipsorum decreta dubiæ sunt fidei & auctoritatis.

Respondeo: Omitto antecedens, nego consequentiam & sequelam male deductam; lata etenim disparitas est inter Conciliabulum illud, & Concilia, de quibus nobis sermo est; nam illud non fuit congregatum ad inveniendam, cognoscendam, & dijudicandam veritatem doctrinæ, sed ad meram explendam invidiam: nec quærebatur, an doctrina Christi sit vera? sed quomodo veritas cognita, tot miraculis comprobata possit per vim vel per fraudem una cum sui auctore opprimi. In nostris contra Conciliis, quibus irrefragabilem auctoritatem adstruimus, agitur invocato Divino Auxilio, & multo adhibito studio de veritate per testimonia Verbi Dei invenienda, cognoscenda, & populo fideli uberius explicanda. Dein cum Synagoga tantum fuerit vera Ecclesia usque ad adventum, & prædicationem Messiae Legem complentis, perficientis, & Ecclesiam novam fundantis, mirum non est, si errasset Synagoga translato jam Sacerdotio in Christum, qui est Sacerdos in æternum. Porro dixi etiam: omitto antecedens, nam utut ex perversa voluntate privata Conciliabulum voluerit Christum mortuum, & cum Ipso Sanctam doctrinam Ejus oppressam, Summus tamen Pontifex se ipso sensum dicti non intelligente prophetavit, ut ait idem S. Evangelista loco in objectione citato: *cum esset Pontifex anni illius, dicens: expedit vobis, ut unus moriatur Homo pro populo,*

R

pulo,

pulo, & non tota Gens pereat: quod ipsum à fortiori confirmat assertiones nostras tam de infallibilitate Definitionum Pontificiarum, quam Conciliorum à Summo Pontifice confirmatorum.

Ad Confirmationem: Distinguo antecedens: Tribui Leviticæ fuit promissa cognitio veritatis & prærogativa infallibilitatis *tantum sub pacto & conditione*, sumendo constitutiva Tribus individuatim & particulariter, transeat: sumendo Tribum Sacerdotalem & Leviticam Concilialiter & in Corpore, subdistinguo: & hoc, quia Ecclesia illa ex sui institutione tantum fuit temporaria, transeat: si fuisset ex promissione Divina usque ad consummationem sæculi perduratura, uti perdurabit Ecclesia Christi, nego antecedens & consequentiam. Hieronymus tantum loquitur de privatis Ecclesiæ Pastoribus, non autem de universali Ecclesia in Corpore Concilialiter & una cum suo Capite ex Cathedra loquente considerata.

LXIV. Objicitur 2. Concilium Constantiense definivit, Concilium esse supra Pontificem, prout in effectu monstravit, dum alium deposuit, alium renuntiare coegit, & invito ac contradicente Benedicto XIII. alium nempe Martinum V. constituit. Econtra Concilium Florentinum Sess. 4. & 5. item Lateranense sub Leone X. Sess. ult. contrarium tanquam dogma fidei declaravit: ergo alterutrum istorum Conciliorum erravit, consequenter auctoritas Concilii etiam à Summo Pontifice confirmati (nam primum confirmavit Martinus V. alterum Eugenius IV. tertium Leo X.) non est irrefragabilis.

Confirmatur: S. Augustinus l. 2. de baptismo contra Donatist. c. 3. dicit: plenaria Concilia sæpe priora à posterioribus emendari. Si ergo Concilia sunt corrigibilia, hoc ipso non sunt indubiæ ac infallibilis veritatis.

Respondeo 1. Concilium Constantiense, prout superius agendo de Conciliis in parte duntaxat approbatis, à Martino V. quoad hoc non fuit approbatum, sed tantum quoad ea, quæ in Concilio definita fuerunt contra illius temporis hæreticos, uti clare patet inspicienti & consideranti Decretum confirmationis. Aliter tamen

Re-

Respondeo 2. Distinguendo: Concilium est supra Papam ex definitione Constantiensis, supra Papam, inquam, dubium concedo: supra Papam certum, & ab Ecclesia universali pro tali recognitum, nego. Concilium Florentinum & Lateranense loquitur de Papa certo, Constantiense de dubio, unde nulla est in eo contradictio. Cæterum, cum tempore Concilii Constantiensis tres se dixerint Summos Pontifices, nec sciretur, quis revera à Deo ad id supremi muneris electus sit, recte universalis Ecclesia Ipso Joanne XIII. Romanam Sedem obtinente non contrario designavit *certum* Summum Pastorem videlicet Martinum V. frustra sane reluctante Petro de Luna, qui se Benedictum XIII. dixerat, utpote qui nec Sedem Romanam unquam obtinuit, nec à maiore parte Ecclesiæ unquam fuit recognitus.

Ad Confirmationem etiam est duplex responsio; 1. enim sic distinguí potest: Priora per posteriora aliquando emendantur, id est, clarius explicantur, concedo: tanquam erronea corriguntur, nego. Vel aliter: emendantur in illis quæ sunt dogmatis, nego: in illis, quæ sunt meræ disciplinæ, & mutatis temporum circumstantiis exigunt aliququaliter immutari, concedo antecedens, & nego consequentiam.

2. Etiam distinguí potest hoc modo: Per posteriora aliquando emendantur priora nunquam antehac à Summa Sede approbata & confirmata, concedo: priora in materia dogmatis aliquando approbata, nego antecedens & consequentiam. Non est afferribile ex omni antiquitate Ecclesiæ, quod Concilium à Summo Pontifice in materia dogmatis confirmatum aliquando per Concilium verum ac legitimum fuerit correctum aut emendatum.

LXV. Objicitur 3. Si summus Pontifex extra Concilium habet infallibilem auctoritatem definiendi quæstiones dogmaticas, prout quæst. antecedenti diximus; & Concilium sine confirmatione Pontificis non habet auctoritatem definitivam, frustra suis excitantur Sedibus per totum mundum tot alii Episcopi; ergo Concilia, qua Concilia, nullius sunt utilitatis & auctoritatis.

Confirmatur. S. Gregorius Nazianz. epist. ad Procop. protestatur, dicens: *quodcunque Episcoporum Concilium fugio, propterea, quod hætenus nullius omnino Synodi finem aliqua utilitate prædictum, & unde res male habentes non magis exacerbata, quam curata fuerint, videre licuit: ergo.*

Respondeo: Nego absolute antecedens, nam utilitas Conciliorum præcipua consistit in eo, quod per expressum consensum omnium, vel respective omnium Ecclesiæ Pastorum cum Proto-Pastore Romano manifestetur & confirmetur unitas ac uniformitas doctrinæ Catholicæ. Dein etiam Concilia serviunt ad hoc, ut definita à populo Christiano lubentius & stabilius observentur, quatenus à propriis etiam suis immediatis Pastoribus vultum gregis magis cognoscentibus sunt laudata, recepta, & publicata.

Ad Confirmationem: Distinguo: & ibi S. Pater loquitur de Conciliis sui temporis Provincialibus à Sede Romana non approbatis, compositis magna ex parte per Episcopos Arianos omnia per vim & fraudes turbare tentantes, concedo: loquitur de Conciliis generalibus à Summo Pontifice congregatis & approbatis, nego antecedens & consequentiam. Sed satis pro modulo nostro de auctoritate Conciliorum. Jam sit

QUÆSTIO VI.

An & qualis SS. Patrum Auctoritas faciat plenam fidem in Theologicis?

LXVI. **S** Ancti Patres, quorum fidem imitamur, & doctrinam suspicimus, sunt qui, ut Vincentius Lirinensis in suo Commonitorio advertit, *in fide & communione Catholica sanctè, sapienter, constanter viventes, docentes, & permanentes vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Isti siquidem, ut ait S. Augustinus l. 2. contr. Julian. quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod a Patribus antiquioribus acceperunt; hoc Filiis tradiderunt.* Verbo SS. Ecclesiæ Patres veneramus, quorum in unitate Ecclesiæ & fides recta, & vita integra, & illustris doctrina existit, ut loquitur Bartoli Feltrensis.

Sunt autem in duplici differentia Opera SS. Patrum; quædam dogmatica sunt, alia exhortatoria; in illis ordinario sacclare & distincte loquuntur, in istis vero aliquando figurative & subobscore, quia vel Paganis vel Catechumenis mysteria Religionis non erant semper præpropere communicanda, hanc enim œconomiam vel ut Latini loquuntur prudentem dispensationem Mysteriorum Dei didicerunt ab Ipso Christo Domino, supremo Pastore & Magistro nostro, qui Matth. 13. Apostolis agebat: *vobis datum est nosse Mysteria Regni Celorum, illis autem non est datum . . . ideo in parabolis loquor eis.* Unde in controversiis fidei locum theologicum obtinent textus Patrum desumpti ex Operibus eorundem dogmaticis: textus vero obscuriores & duriores ex aliis forte Illorum tractatibus excerpti juxta locutionis scopum explanandi & conciliandi erunt. Porro tam dogmatica, quam exhortatoria SS. Patrum Opera dividi solent in octo classes, videlicet 1. veniunt Catecheses. 2. Tractatus Polemici. 3. Apologiæ. 4. Homiliæ. 5. Epistolæ. 6. Commentaria in Scripturam Sacram. 7. Historiæ Ecclesiasticæ. 8. demum Libri Spiritua-

rituales & Opera pietatis. Ex his Catecheses, Opera polemica, Apologias, & quasdam Homilias coram solis nimirum Fidelibus celebratas habere licet pro dogmaticis clare & distincte veritatem Catholicam explanantibus: reliqua, ut diximus, intelligenda sunt cum respectu ad circumstantias, & conciliando hæc cum illis. Jam vero loquendo de auctoritate SS. Patrum ulterius notandum est: extrema regulariter vitiosa sunt. Dantur, quibus SS. Patrum auctoritas tam vili est in pretio, ut quæcunque decreto positivo definita non sunt, præfidenti suo ingenio dimetiantur & præsumptuoso novandi studio sæpius fallaces quasdam & apparentes rationes venerandæ antiquitatis sensui anteponant. Alii his è diametro oppositi ubicunque in rem suam alicujus antiquioris Doctoris lanciniam inveniant, jam velut ex tripode oracula fundunt, & se ampullosò titulo Dogmaticos, Viros clarissimos circumspiciunt. Utrosque igitur (si non omnia fallant) hic & in subsequentibus graviter quin & periculose errare demonstrabimus.

LXVIII. Dico itaque i. Auctoritas unius alteriusve duntaxat S. Patris non facit certum argumentum theologicum, facit tamen præsumptive probabile, usquedum de contrario magis constet.

Probatur. Multi ex SS. Patribus, re nempe nondum satis discussa, aut per Ecclesiam definita in suis singularibus quibusdam sententiis materiales, ut scholæ loquuntur, etiam in plus minusve dogma attingentibus errores admiserunt: sic, si Cano fides, ex PP. fuit, qui ab hæreticis baptizatos voluit esse rebaptizandos; fuit, qui in Christi Corpore verum sensum poenæ & dolorum fuisse, negavit; fuit, qui Chiliastarum partibus patrocinatus est; fuit, qui per adulterium uxoris matrimonium etiam quoad vinculum solutum dixit; fuit, qui animas in gratia decedentium usque ad extremi Judicii diem à perfecta felicitate suspendit; fuit, qui animas hominum ex traduce esse putavit; fuit, qui animam Adæ ante Corpus creatam esse opinatus est; fuit, qui omnes animas ab origine Mundi simul creatas fuisse autumabat; fuit, qui Angelos jam æternis temporibus

bus ante mundum corporeum creatos fuisse dixit ; fuit , qui Angelos vere corporeos esse existimavit ; & plura hujusmodi , quæ de facto vel tanquam hæreticales errores habentur , vel certo communi sententia tanquam falsa rejiciuntur : ergo ex eo , quod unus alterve ex SS. Patribus aliquando singularem aliquam sententiam tenuerit , neutiquam pro certo & indubitato argumento theologico simile aliquod testimonium adhiberi debet : homines etenim & Ipsi fuerunt , & quamvis ubi conspirant in re dogmatica nobis sint gravissimi testes veritatis Catholicæ , ut infra dicemus ; singuli tamen singulatim præsertim si singulariter sentiant , aliud præjudicium veritati non ferunt , quam quod ob Sanctitatis prærogativam majore cum reverentia Illos vel benignius explicare , vel quantum possumus excusare , vel in rebus nondum decisis sine contemptu in medio relinquere debeamus . Ita sapienter pronuntiavit Canus , dicendo : qui singulorum Patrum singulares sententias clausis velut oculis amplectitur , imprudens est , qui easdem sub Patrum nomine palam traducit , impudens est .

Alterum vero membrum nostræ assertionis efficaciter suadet ex eo , quia hoc ipso quod respectu tot tantorumque librorum suorum rari omnino sint hujusmodi errores in Patribus reperibiles , aliunde autem constet , Ipsos fuisse insigniter doctos , & à Deo quasi ad instructionem Ecclesiæ destinatos , præsumptio veritatis saltem probabilis regulariter stat pro iisdem , quousque non magis constat de contrario .

LXVIII. Dico 2. Auctoritas plurium etiam SS. Patrum aliis utut paucioribus manifeste reclamantibus per se non sufficit ad constituendum dogma , servit tamen alio non obstante ad stabiliendam majorem probabilitatem & aliquando certitudinem quasi moralem conclusionis theologicæ .

Probatur ab exemplo & ratione : Incomparabiliter plures etiam ex SS. Patribus dicunt Angelos esse puros Spiritus omnis veræ corporeitatis expertes , quibus Augustinus cum aliis paucis videtur esse contrarius ; & quamvis hodie Istorum opinio communissime habeatur pro falsa , nemo tamen accuratior Theologus hæresim dicere audet .

Ratio vero assertionis ulterior est, quia, ut alibi stabilivimus, dogma non datur, de quo non extat indubitata revelatio; at quamdiu alicui sententiæ graves, sancti, & docti Patres adversantur, nec per definitionem Ecclesiæ quidquam de eo habetur positive decisum, dici nequit quod indubitato constet de revelatione: ergo auctoritas plurium etiam SS. Patrum, aliis manifeste reclamantibus per se non sufficit ad constituendum dogma. Quod autem excessus talis auctoritatis fundet majorem probabilitatem, & aliquando certitudinem quasi moralem conclusionis theologicæ patet ex hinc, quia cum veritas earum rerum, quæ ad fidem pertinent, ut plurimum innotescere debeat per testimonia Patrum, si in aliquo plerique consentiant, tam vehemens nascitur præsumptio veritatis, ut non nisi per imprudentiam negari queat. Propterea tamen Magnum Augustinum cum suis in exemplo posito sequacibus neutiquam imprudentiæ arguere fas est, nam isti non quasi auctoritatem contrariam contemptui habentes, sed rem ex ratione pure intrinseca considerantes & ab argumento extrinseco quasi præscindentes opinionem suam simpliciter edixerunt.

LXIX. Dico 3. Etiam universalis SS. Patrum auctoritas in quæstionibus ad fidem vel mores minime pertinentibus rationi naturali & sensuum experimentis cedit, nec nisi probabile, alio non obstante, argumentum conficit. Exempla manifesta habemus plura: sic si Patres antiquos quærimus, an cæli sint solidi vel fluidi? uno ore respondent esse solidos, cui tamen sententiæ jam evidens ratio Philosophica refragatur. Ita pariter tempore S. Augustini communis erat opinio non dari antipodas, imo si quis id tunc asseruisset, rem absurdissimam confinxisse visus fuisset, quod tamen hodie detectis noviter aliis terre partibus innegabili experientia constat & sic de aliis. Ratio positiva assertionis est, quia cum in iis, quæ ad fidem & mores non pertinent Deus reliquerit mundum disputationi, id est, ulteriori ac ulteriori inquisitioni hominum, neque Patres istos Sanctos, de quibus hic loquimur, elegerit, ut nos doceant Philosophiam aliasve scientias profanas, sed potius & quasi unice,

ce, ut per Ipsos tanquam per fideles canales ad nos derivetur, quod in ordine ad salutem nostram æternam obtinendam necessarium vel magis conducens esse revelare dignatus est, mirum nemini videri debet, quod in aliis à munere & conditione sua prorsus alienis, imo successu temporis neo-inventis minus perite locuti sint. Diximus tamen etiam: alio non obstante, id est, ratione vel experientia contrarium non evincente, probabile adhuc confici posse argumentum, eo quod SS. Patres plerique, utut non ex professo, attamen ad eruditionem, & quatenus omnes reliquæ scientiæ ancillantur theologiæ, in aliis quoque pro temporum suorum ratione & diversitate scholæ plus minusve excelluere.

LXX. Dico nunc denique 4. Sensus & auctoritas unanimis SS. Patrum tam in Scripturarum intelligentia, quam explicanda fidei ac morum doctrina per traditionem communicata constituit verum ac solidum Locum theologicum, servitque pro firmo argumento theologico etiam ad declarandum stabiliendumque fidei dogma, quoties pro tali à Patribus unanimiter habitum fuisse constat. Assertio ista multis Scripturæ, Conciliorum, ipsorumque Patrum testimoniis comprobari posset, quæ fuse videre licet apud Canum l. 7. c. 3. ubi etiam quasi ex proposito satis acerbè exagitat Cajetanum, qui auctoritati Patrum plane nimium, & cum aliquali Sectariorum scandalo ex opinione Cani videtur detraxisse. Nobis sufficiat in pugnum contracta sequens ratio:

Traditio Christo - Apostolica indubitato est solidissimus Locus theologicus, & constituit argumentum vere dogmatico-theologicum; atqui juxta alibi dicta & stabilita, dum nempe de 2. Loco theologico, idest, Traditionibus agebamus, Traditio Christo - Apostolica tunc datur & haberi censetur, quando unanimis SS. Patrum vox ita aliquid affirmat, ut contrarium hæreticum pronuntiet, seu quod idem est, si quid tanquam fidei dogma proponat: ergo unanimis consensus & auctoritas SS. Patrum in iis, de quibus in assertione diximus, firmissimum præbet argumentum, verumque constituit Locum theologicum. Jam breviter etiam audiamus reclamantes

S

Ex-

Expediuntur difficultates adversæ.

LXXI. Opponunt 1. Augustinus pluries, uti videre est, in Decreto Gratiani expresse dicit, hanc esse prærogativam solis Scriptoribus Canonis, idest Scripturæ Sacræ propriam, quod quidquid dicant, verum habeatur, alios vero omnes tantum fidei mereri, quantum vel per Scripturam, vel per rationes non contemnendas probaverint; unde multoties cum reverentia eos deferri posse; ergo ex auctoritate Patrum non habetur firmum argumentum, nec servit pro Loco theologico saltem stabili & irrefragabili.

Confirmatur. S. Thomas p. 1. q. 1. a. 8. ad 2. ait: auctoritatibus Canonice Scripturæ utitur S. Doctrina ex necessitate argumentando, auctoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ probabiliter arguendo; quasi diceret: sola Scriptura sacra constituit Locum proprium theologicum, & argumenta subministrat convincentia; auctoritate vero aliorum Scriptorum theologia tantum aliquando utitur per accidens, & non nisi probabile argumentum suppeditat: ergo ut supra,

Respondeo ad utrumque simul eodem modo distinguendo: juxta Augustinum, Thomam, & ipsam rei veritatem, alii Scriptores præter Canonicos possunt sine piaculo deferri & probabile tantum argumentum constituunt, si sint singulares, vel de re ad fidem aut mores non pertinente, vel etiam de istis tantum opinative, & ex se loquantur, concedo antecedens; si sit Illorum unanimis consensus de re dogmatica, & tanquam dogma pronuntient, *non* utique *ex se* (nam omnes Patres simul novum dogma facere non valent) *sed* tanquam referentes & *fideliter tradentes*, quæ in hac vel illa quæstione semper fuerit sententia Ecclesiæ, ac doctrina à Christo Domino primitus per SS. Apostolos Ecclesiæ communicata, nego antecedens & consequentiam. Utique nec Augustinus nec Thomas genuinas Traditiones Apostolicas salva fide deferri posse unquam somniavit; per quos autem securius habemus Traditiones nisi per unanimes

mem sententiam Patrum? nam transmissio, quod sola Scriptura faciat argumentum veritatis irrefragabile, restat dicendum, in quo sensu intellecta? nunquid & juxta Augustinum & Thomam & omnes Orthodoxos in sensu Ecclesiæ? quis autem alius est sensus Ecclesiæ, quam quem unanimis SS. Patrum tenet sententia ac Traditio? prout & antiquissima Oecumenica Concilia semper protestata sunt, & ultima SS. Synodus Tridentina expressissime protestatur.

LXXII. Opponunt 2. Est communis ferme Patrum sententia, quod mundus iste visibilis 6. veris successivis diebus à Deo fuerit conditus, & tamen sententia Augustini, qui successionem cognitionum Angelicarum, non dierum realium intelligebat, manet probabilis: ergo ex unanimi consensu Patrum non habetur certum argumentum, quod enim opponitur certo, probabile non est.

Confirmatur. Major pars Patrum tenet ipsam Essentiam Divinam facie ad faciem neminem Mortalium unquam vidisse in hac vita, huic tamen sententiæ non solum Augustinus de Moyse testificans, sed & hodie communior forsitan Theologorum contradicit: ergo ut supra.

Respondeo iterum ad utrumque simul distinguendo: & hæc similesque sunt sententiæ Patrum duntaxat *opinativæ*, concedo: sunt sententiæ à Patribus tanquam *fidei dogmata* nobis tradita & transmissa, nego antecedens & consequentiam: per distinctas assertiones nostras, & ultimam specialiter quoad hoc limitatam patet evidentia responsionis.

LXXIII. Opponunt 3. In specie Cajetanus: Deus non voluit alligatam intelligentiam Scripturarum & fidem nostram placitis Scriptorum veterum, pariter, ut nos, hominum; alias frustra hodie tot insignes Doctores studerent Scripturis, & Deus gratis hos providisset ingenio, si alia libertas istis non relinqueretur, quam ut semper idem de libro scriberent in quinternum; ergo quamvis sententia aliqua noviter adinventata sit contra torrentem SS. Patrum, non debet illico reprobari; veteres etenim Patres sequi oportet *ut Duces*, non, *ut Dominos*; si Illis

licuit nullis præcedentibus unum dare Scripturæ sensum, etiam nobis licebit pro talento à Deo dato sensum dare alium: adeoque ex auctoritate Patrum non habetur argumentum convincens theologicum.

Quam periculosa sit hæc Cajetani expressio, & quam late patens adaperiat ostium hæreticis pro libitu suo Scripturas interpretandi, vera fidei dogmata rejiciendi & nova quotidie hæresum monstra procudendi, nemo est, qui non videat; hoc solo equidem Cajetanus hanc suam sententiam facit adhuc ut-cunque Catholicam, quod interpretationem novam, & Patrum sensui contrariam subjiciendam dicat Censuræ Ecclesiæ Romano - Catholice, sed quæso, qualem censuram ab Ecclesia poterit expectare, cum ipsamet in Conciliis generalibus semper protestata fuerit, & hodiedum protestetur, se non posse nec debere contra unanimem SS. Patrum sententiam quidquam admittere, minus approbare? Unde in forma claritatis gratia

Respondeo, distinguendo: Deus non voluit alligare nostram fidem Patrum placitis, vel *opinative* tantum prolatis, vel suis ut suis duntaxat, concedo antecedens: Patrum placitis, tanquam fidelissimis *Traditionibus* qua talibus assertive ad nos derivatis, nego antecedens, & distinguo etiam consequens: ergo non debet reprobari sententia contrarians torrenti Patrum, si sit in materia ad fidem ac mores non pertinente, vel si Patres etiam communiter locuti sint tantum *opinative*, transeat: si sit in materia dogmatica, & *tanquam dogma* à Patribus tradatur, constanterque tanquam indubitato ac unice verum asseratur, nego consequentiam. Ex eo quod non liceat in materia dogmatis communi Patrum sensui contraire, neutiquam sequitur, quod posteriores Theologi, ac Doctores nonnisi de libro in quæternum debeant sententias transcribere, aut quod illorum talenta sint frustranea; Scriptura Sacra plena est sensibus & Verbum Domini non est alligatum ad unam solam intelligentiam; scrutentur ergo (quisque pro vocatione sua & talento à Deo sibi dato) Scripturam, sed sapiant, non plus quam oportet sapere; sapiant ad sobrietatem, idest, eruant plures sensus, att-

attamen semper, cum Spiritus S. sibimet contradicere non possit, & sensus per Patres cum sæpe dictis limitationibus communicatus, sit ipsum Verbum Dei traditum, attamen, inquam, semper ita, ut sensus alius & alius non sit sensui Patrum contrarius; & sic apparebit S. Mater Ecclesia in unitate fidei pulchre circumornata varietatibus.

LXXIV. Porro hic non impertinens erit, ut succinta enarratione adnectamus syllabum *precipuorum* SS. Patrum, Operumque Eorundem nobis relictorum, quibus S. Fides & Ecclesia Dei per succedentia sæcula defensa fuit, & hodieum Illorum auctoritate utitur. Deprompsimus vero tum ex Bellarmino de Scriptoris Ecclesiasticis, tum etiam ex Buocatii Theologia Patrum tom. 5. tract. 3. dissert. ult. de SS. PP. ubi plura, quæ ad PP. Vitas & Acta gloriosa pertinent reperies, pro Compendio serviat ut sequitur

Sæculo I. Ære Christianæ.

Chorum SS. PP. ducit S. Clemens Apostolorum Coadjutor & Discipulus, cujus meminit S. Paulus Philip. 4. 3. postea Romanus Pontifex; sub hujus nomine celebrantur Opera:

1. *Duæ Epistolæ ad Corinthios*, item aliæ *duæ ad Jacobum Fratrem Domini*, rursus aliæ *tres ad diversos*.
2. *Libri 10. Recognitionum*.
3. *Libri 8. Constitutionum Apostolicarum*.
4. *Canones Apostolorum*.
5. *Liturgia S. Clementis*.

Nota de *secunda* tam ad Corinthios quam ad Jacobum epistola dubitatur, an sint fœtus genuini Clementis.

Inter *tres ad diversos* duæ posteriores Clementi adjudicantur. *Libri Recognitionum* jam communiter inter apocryphos rejiciuntur.

Simile judicium esto de *Libris Constitutionum Apostolicarum*, nec non de *Canonibus Apostolorum*, quia tamen sunt Opera antiquissima, multa præclara continent, à Theologis sæpius citantur.

Litur-

Liturgiam vero Bellarminus & post ipsum Annatus existimat esse genuinam.

Saculo II.

LXXV. *S. Ignatius Martyr*, secundus *B. Petri* successor in Sede Antiochena, Auditor Joannis Evangelistæ, dictus etiam *Theophorus*, id est, Deum ferens ob ardentem Ejus amorem in Jesum Christum, inter varias, quæ Ejus nomine circumferuntur, Epistolas juxta Hieronymum in *Catal. Auct. Eccl.* septem nobis reliquit genuinas, videlicet:

Unam *ad Ephesios*.

Alteram *ad Magnesianos*.

Tertiam *ad Trallenses*.

Quartam *ad Romanos*.

Quintam *ad Philadelphios*.

Sextam *ad Smyrnaeos*.

Septimam denique *ad Polycarpum*.

LXXVI. *S. Polycarpus Smyrnæ* Episcopus, dictus Doctor Apostolicus, utpote qui nonnullos Apostolorum, & eorum qui viderant Dominum magistros habuit. Scripsit

Epistolam *ad Philippenses* valde utilem, quæ usque Hieronymi tempora in Conventibus Asiæ lecta fuisse dicitur.

LXXVII. *S. Dionysius Areopagita* teste Luca Act. 17. Discipulus *B. Pauli* Apostoli cujus Opera celebriora sunt

1. Liber de *Cælesti Hierarchia*.

2. Liber de *Ecclesiastica Hierarchia*.

3. Liber de *Divinis Nominibus*.

4. Liber de *Theologia Mystica*.

Alia Ejusdem Opuscula videlicet *Epistolæ* 4. *ad Cajum*: una *ad Dorotheum*: una *ad Sosipatrum*: una *ad Polycarpum*: una *ad Demophilum*: una *ad Titium*: una *ad Apollophanem*: duæ *ad S. Joannem Apostolum* impugnantur ab Hæreticis, & quibusdam scrupulosioribus Criticis: à Bellarmino tamen Dionysio vendicantur.

LXXVIII.

LXXVIII. S. *Justinus Martyr* Professione Philosophus vitam inculpatam Romæ degebat; Ejus Opera, omissis supposititiis, sunt

1. *Oratio Parænetica ad Græcos Gentiles.*
2. *Apologia pro Christianis ad Antonium pium.*
3. *Alia Apologia pro Iisdem ad Senatum Romanum*, ubi conqueritur Christianos innoxios impune trahi ad supplicia.
4. *Liber de Monarchia Dei*, quæ etiam vocatur: *Oratio ad Græcos.*
5. *Dialogus cum Tryphone Judæo de veritate Religionis Christianæ.*
6. *Refutatio quorundam falsorum dogmatum Aristotelis.*

LXXIX. S. *Irenæus Martyr* Christi prope nonagenarius, & Episcopus Lugdunensis fuit: Ejus Opera recensentur

1. *Libri 5. adversus Hæreses.*
2. *Liber unus de Disciplina contra Gentes.*
3. *Liber unus ad Marcianum fratrem de Prædicatione Apostolica.*
4. *Liber unus variorum Tractatum*, in quibus ob persecutionem animo fractos Christianos confirmat.
5. *Liber de Ogdoade*, sive de numero octonario, occasione Florini in hæresim Valentinianorum lapsi.
6. *Epistola ad Blastum de Schismate.*
7. *Epistola ad Florinum de Monarchia.*
8. *Epistola ad Victorem I. Roman. Pontific. de celebrando Festo Paschatis.*

Sæculo III.

LXXX. S. *Gregorius* à miraculorum patratorum magnitudine dictus *Thaumaturgus*, Episcopus Neocæsariensis Vir potens opere & sermone sequentibus Ecclesiam illustravit Operibus;

1. Est Ejus *Expositio Fidei* de SS. Trinitate, quam teste S. Gregorio Nysseno in Vita Thaumaturgi dicitur accepisse à Deipara Virgine & S. Joanne Evangelista sibi apparentibus, unde etiam à V. Concilio Generali habita fuit quasi ut Revelatio.

2. *Ora-*

2. *Oratio Panegyrica ad Origenem* suum Magistrum, à cujus erroribus tamen omnino immunis fuit,

3. *Metaphrasis* sive *Translatio* in *Ecclesiasten*.

4. *Tres Sermones de Annuntiatione B. Virginis*.

5. *Sermo de S. Theophania* seu *Apparitione Domini*.

6. *Epistola Canonica*, qua adhortatur Fideles ad poenitentiam.

Nota: hæc communiter habentur pro certis (omissis aliis pluribus dubiis, quæ Ejus Nomine circumferuntur): quamvis & de his ipsis dubium movere videatur supplementum Labbei, dicens, in vita Hujus S. Patris legi, eum nihil de Scriptis reliquisse Posteritati.

LXXXI. *S. Cyprianus* Carthaginis Archiepiscopus & totius Africae Primas dubium reliquit, an ornatior in loquendo, vel facilior in explicando, aut potentior in persuadendo fuerit. Opera Ejus jam tribus tomis continentur, videlicet

In I. Tomo

Sunt Libri 4. Epistolarum, numero 85. ex quibus Speciali nota dignæ sunt sequentes:

1. *Data ad Cornelium Papam de Primatu Romani Pontificis* respectu universalis Ecclesiæ, ubi inter alia ita scribit: neque enim aliunde Hereses obhortæ sunt, aut nata sunt Schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.

2. Est altera ad *S. Cornelium* num. 57. de *Invocatione Sanctorum*, & Eorundem pro vivis intercessione.

3. Est num. 34. ad Clerum & Plebem directæ pro firmandis *Sanctorum Festis*.

4. In ea, quæ legitur num. 66. adstruitur memoria defunctorum suffragiis nostris sublevandorum.

5. In 52. Speciatim defenditur dogma de Purgatorio per textum Matth. 5. v. 26. non inde exies, donec reddas novissimum quadrantem.

6. *Epistola ad Antonianum* firmatur *Confessio Sacramentalis* & auricularis.

7. In Epistola ad Cæcilium multis probat *veritatem & realitatem Corporis Christi in Eucharistia*.

8. In Epistola ad Fidum Episcopum ostendit *parvulos esse baptizandos*.

9. Demum Epistola 10. 11. & 12. docet, quæ fuerit *anti-qua Ecclesiæ disciplina erga lapsos*.

In II. Tomo.

Comprehenduntur multi *indubitati Tractatus de diversis materiis, nimirum*

1. Liber *de Disciplina & habitu Virginum*, ubi *pudicitiae & sanctimoniae officia declarat*.

2. Liber *de lapsis*: in hoc ostendit *graviori poenitentia eluenda esse peccata scandalii*.

3. Liber *de Unitate Ecclesiæ*, quo *stabilitur pax Ecclesiæ & Schismata submoventur*.

4. Liber *de Oratione Dominica*, quam vocat *Compendium doctrinae Coelestis*.

5. Liber *ad Demetrianum* Ethnicum Africae Proconsulem, ostendens *calamitates non esse refundendas in Religionem Christianam, sed potius in horrenda crimina Idololatriæ*.

6. Similis *Tractatus de vanitate Idolorum*.

7. Liber *de Mortalitate*, occasione *pestis grassantis*, quo *consolatur Christianos spe futurorum bonorum*.

8. Libri *de Opere & Eleemosynis*, ubi ex *Scriptura probat meritum eleemosynarum*.

9. Liber *de bono patientiae*, subtiliter distinguens *Christianam à pure politica*.

10. *de zelo & livore*.

11. *Ad Fortunatum de exortatione ad martyrium*.

12. Libri tres *Testimoniorum ad Quirinum*: quorum duo *priores impugnant Judæos*: tertius continet *instructionem vitae Christianæ*.

Congesta reperiuntur Opera Cypriani dubia, vel omnino supposititia, quorum quædam probabiliter adhuc huic S. Patri tribuuntur, e. g. Liber de spectaculis: alius de disciplina & bono pudicitie: alius de laude martyrii: alius de spe venie pro lapsis. Quædam sunt magis dubia, e. g. Liber de Cardinalibus Christi operibus: alius de aleatoribus: alius de Montibus Sina & Sion: item Carmen de Genesi: Carmen de Sodoma: Carmen ad Senatorem: nec non Oratio pro Martyribus. Reliqua habentur communiter pro supposititiis; cujusmodi sunt Liber de Singularitate Clericorum: Expositio Symboli Apostolorum: Liber de Judaica incredulitate: item alius adversus Judæos qui Christum sunt infecuti: Liber de Revelatione Capitis S. Joannis Baptiste: Liber de duplici Martyrio: Liber de abusibus sæculi: ac tandem Libellus de Cæna.

Sæculo IV.

LXXXII. S. Athanasius Episcopus Alexandrinus multa pro fide Catholica dixit, scripsit, fecit, & passus est. In Concilio Nicæno, cui adhuc Diaconus interfuit, approbantibus Patribus congregatis, strenuè pugnavit contra Arianos. Multa proinde Opera sunt, quæ Ejus nomine gloriantur, certiora hic damus:

1. Est Oratio contra Gentes, ostendens vesaniam Idololatriæ.
2. Oratio de Incarnatione, ejus fide, & effectibus.
3. Orationes 4. contra Arianos ad confirmandos in fide Episcopos Ægypti & Libiæ,
4. Oratio in Verba Domini: omnia mihi tradita sunt à Patre.
5. Oratio de æterna substantia Filii & Spiritus Sancti cum Deo.
6. Oratio, quod Christus sit unus.
7. Epistola ad Serapionem contra eos, qui Verbum dicebant Creaturam.
8. Altera ad Eundem contra Arianos.
9. Epistola ad Jovinianum Imperatorem fidem sanctam explanans, & variis quæsitis respondens.
10. Epi-

10. *Epistola de Decretis Synodi Nicenæ* contra Eusebium .
11. *Epistola de Sententia Dionysii Alexandr.* adversus Arianos.
12. *Epistola ad Antiochenses*, ab Athanasio, & pluribus aliis Co-Episcopis simul conscripta.
13. *Epistola ad Epictetum* Corinthiorum Episcopum contra Arianos, & ipsiusmet Epicteti Commentaria, in quibus dicebat Corpus Christi ex Virgine assumptum esse consubstantiale cum Divinitate Verbi.
14. *Epistola ad Adelphium* Onupheos Episcopum contra Arianam perfidiam.
15. *Epistola ad Solitarios*, vitam solitariam commendans, & ad fugam Arianæ hæresis adhortans.
16. *Epistola de Synodis Arimini & Seleucia.*
17. *Epistola ad Africanos Præsules* pro defensione Concilii Nicæni .
18. *Epistola ad omnes* ubique Orthodoxos confortatoria adversus sævientem persecutionem .
19. *Epistola ad Dracontium* fugientem Episcopatum .
20. *Apologia ad Constantium*, in qua se purgat a confictis sibi imputatis Criminibus .
21. *Alia Apologia*, qua se purgat à vitio timiditatis occasione fuga sua .
22. *Alia adhuc Apologia contra Arianos*, ostendens innocentiam suam jam esse plene probatam .
23. Denique *Symbolum* de SS. Trinitate, & Dominica Incarnatione, quod Ecclesia in Officio decantat ut suum .

LXXXIII. *S. Hilarius Pictavis* in Aquitania ortus, proventa jam ætate Christianus factus, dein Patriæ suæ Episcopus creatus in omni sanctitate & eruditione brevi consummatus explevit tempora multa. Scripta Illius celebratiora sunt

1. *Libri 12. de Trinitate* contra Arianos .
2. *Liber de Synodis*, quo in Phrygia exul Episcopis Gallis fidem & doctrinam Orientalium notificat .
3. *Epistola ad Abram* Filiam, quam consolatur dolentem de absentia Patris, & connubium dissuadet .

4. *Libri duo ad Constantium*, in priore Eum deterret, ne Christianos vi tormentorum in partes Arianas flectat, in posteriore Regis præsentiam expostulat pro disputatione de fide coram Synodo & Saturnino exilii sui auctore.

5. *Liber adversus Constantium*, in quo Verbi consubstantialitatem, iniqua Arianorum molimina, & eis in Iudicio Dei parata supplicia ostendit.

6. *Epistola ad Catholicos*, qua eos certiores facit de gestis suis cum Auxentio Mediolanensi Ariano.

LXXXIV. S. Cyrillus Patriarcha Hierosolymitanus sæpius Sede sua pulsus, sæpius Sedi restitutus, ab Acatio indefinenter exagitatus, continuum bellum fortiter gessit contra Arianos, ut in secundo generali Concilio Constantinopolitano contra Macedonianos indefatigabiliter decertavit. Ex Ejus Scriptis supersunt

1. *Octodecim Catecheses ad Illuminatos* pro digna susceptione baptismi.

2. *Quinque Catecheses Mystagogicæ* ad recens baptizatos, ubi mira enarrat ex veteri & novo Testamento, nec non de effectibus baptismi.

3. *Epistola ad Constantium Imperat. de apparitione Crucis Domini* Hierosolymis supra montem Golgotham visæ: hujus epistolæ Hieronymus de Script. Eccl. mentionem quidem non facit, quo non obstante Ballarminus eam reputat genuinam.

LXXXV. S. Basilius, cognomento *Magnus*, Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, ab hæreticis multa passus, infirmitatum pondere pressus, necnon voluntariis mortificationibus ita corpore exhaustus fuit, ut vix ossibus hæreret, Spiritu tamen eo vegetior, pro fide & Ecclesia Dei mira scripsit. Opera Ejus sunt

1. *Variæ Homiliæ*.

2. *Libri 5. adversus Eunomium*.

3. *Liber unus contra Sabellianos, Arianos, & Anomeos*.

4. *Oratio contra calumniam Christianis impactam*, quasi tres Deos colerent.

5. *Li-*

5. *Libri 2. de Baptismo.*
6. *Liber de vera Virginitate.*
7. *Liber de Spiritu Sancto ad S. Amphiloebium.*
8. *Varia Opera ascetica.*
9. *Ejusdem Moralia, & 8. Moraliū Regula.*
10. *Tres Epistolæ Canonicae ad Amphiloebium.*
11. *Aliæ Epistolæ 212. ad varios de diversis materiis.*
12. *Liturgia laudata a S. Proclo.*

LXXXVI. *S. Ephrem* Natione Syrus, eximiæ humilitatis Eremicola, dein Diaconus, tandem à S. Basilio Presbyter ordinatus, utut à quibusdam magis pius quam doctus habeatur, & sanctitate & eruditione usque adeo floruit, ut *Orbis Magister* nuncupatus fuerit. Ex Scriptis Ejus sunt

1. *Tractatus* super Verba Apostoli: *melius est nubere, quam uri*, ubi magnifice ostendit, dictum hoc Apostolicum non spectare ad cujusvis conditionis vel status homines.

2. *Tractatus de Natura Dei*, ubi clare adstruit præsentiam realem Corporis Christi in Eucharistia.

3. *Testamentum* Ejusdem, ex quo firmatur doctrina Ecclesiæ de Suffragiis vivorum pro defunctis, ita enim loquitur S. Pater: *ex nunc volo, fratres, commonescere & rogare vos, ut post meum exitum & transitum assidue memoriam mei in vestris precibus faciatis &c.* In eodem testamento arma subministrat ad debellandos Arianos, Socinianos, aliosque Hæreticos Divinitatem Christi impugnantes.

Nota: Labbeus in Dissert. hist. ad hunc S. Patrem apud Bellarmium de Scriptor. Eccl. plusquam 140. tribus tomis contenta Opuscula singillatim enumerat, de quibus in universum ait miram ubique spirare pietatem, & sinceram Religionis Christianæ formam exhibere: ita ut mirum non sit, quod quibusdam ventri crapulæque addictis Nebulonibus minus placeat hic S. Præco jejuniorum, pœnitentiæ, compunctionis, lachrymarum, sobrietatis, continentiae, Virginitatis, Monasticæ Disciplinæ, memoriæ mortis, judicii, atque Inferni, timoris Dei, cæterarumque Virtutum vere Christianarum.

LXXXVII. S. *Gregorius*, dictus *Theologus*, primò Sasimorum, dein Nazianzenus Episcopus, Præceptor Hieronymi, atque in Constantinopolitanam sedem ascitus, tandem Episcopatui sponte cedens, & in solitudinem se recipiens hæc eruditionis suæ nobis reliquit documenta

1. numerantur *Libri* (seu *Orationes*) quatuor *apolegetici*, quibus se purgat ob recessum & postea reditum ad Patrem.

2. *Octo Orationes funebres*.

3. *Orationes* 5. de *Theologia* adversus Eunomianos, Arianos, & Macedonianos.

4. *Orationes* 3. de pace.

5. *Oratio*, qua occasione grandinis perniciosæ excitat ad poenitentiam.

6. *Oratio* vehemens adversus mulieres ambitiose sese ornantes.

7. *Oratio* de moderatione servanda in disputatione.

8. *Oratio in Sancta lumina* seu festum baptismi Christi à Græcis & Latinis celebratum octavo Idus Januarii.

9. *Oratio contra Arianos* sævitiam in Christi fideles ipsis exprobrans.

10. *Oratio* coram 150. Episcopis dicta pro suo à Sede Constantinopolitana recessu.

11. *Epistolæ* variae, inter quas duæ adversus Apollinarium.

12. Opera plura poetica, videlicet: *tragædia*: *Christus patiens*: *Poema*, quo ad amorem & imitationem Christi invitat: *Carmen de Virginitate*: aliud *Poema*, quo utriusque sexus Virgines instituit præclaris disciplinis: porro *varia Opuscula* carminice composita de *Miraculis*, & *Operibus Christi*.

LXXXVIII. S. *Epiphanius* obscuris & Ethnicis parentibus ortus, à divite Judæo Tryphone adoptatus, à Luciano vero vitæ Monasticæ insigni Professore Christianus factus, & baptizatus est: distributis postea in pauperes bonis fortunæ Ipsus vitam Monasticam amplexus, demum Salaminæ Cypri, tametsi reluctans, Episcopus inauguratus fuit, sanctitate & eruditione clarus, utpote quinque Linguarum: Hebraicæ, Latinæ, Syriacæ, Græcæ, & Ægyptiæ peritus, Hæreticos perpetuo studio

dio impugnavit ac debelavit. Opera Ejus præcipua sunt

1. *Panarium*, five Opus contra omnes, id est, octoginta circiter usque ad illud temporis hæreses, tribus libris comprehensum.

2. *Anchoratus*, seu liber insignis, quo vacillantes in vera fide, quasi anchora firmat, ac roborat.

3. *Anacephaleosis*, seu Recapitulatio & appendix ad Panarium.

4. *Libellus de mensuris & ponderibus*, de Asterisco, ac Obolo, necnon de Notis & characteribus in Divinæ Scripturæ Interpretibus per Origenem usurpatis.

5. *Historia de vita Prophetarum*.

6. *Epistola ad Joannem Hierosolymitanum Episcopum*, ad finem cujus epistolæ Bellarminus dicit, & in suis Controversiis defendit quædam assuta fuisse ab Iconoclastis.

LXXXIX. S. *Ambrosius*, Romæ primum liberalibus Disciplinis imbutus, tum Insubriæ Liguriæ & Æmiliæ Præfectus, ac tandem mortuo Auxentio Episcopo Ariano acclamante Populo Episcopus Mediolanensis à Clero electus, & ordinatus fuit. Hic debellata Ariana hæresi omnem, inquit Hieronymus, ad fidem rectam convertit Italiam. Opera Ejusdem

1. *Hexameron*, Libri tres, seu Sermones de Operibus Dei in creatione Mundi.

2. *Liber unus de Paradiso*.

3. *Libri duo de Cain, & Abel*.

4. *Liber unus de Noe, & Arca*.

5. *Libri duo de Patriarcha Abraham*.

6. *Liber de Isaac, & anima*.

7. *Liber unus de bono mortis*.

8. *Liber de fuga sæculi*.

9. *Libri duo de Jacob, & vita beata*.

10. *Liber de Patriarcha Joseph*.

11. *Liber de benedictionibus Patriarcharum*.

12. *Liber unus de Elia & jejunio*.

13. *Liber de Nabuthe Iezraelita*.

14. Li-

14. *Liber de Tobia.*
15. *Libri 4. de Interpellatione Job, & David.*
16. *Apologia David, qua ostendit Prophetam laboriosa poenitentia expiasse peccata sua, & hinc ait: quem Deus absolvit, licitum non est accusare.*
17. *Alia ejusdem Apologia, sed dubitatur, an sit genuina.*
18. *Ennarationes 12. in psalmos.*
19. *Expositio in psalm. 118.*
20. *Expositio Evangelii secundum Lucam.*
21. *Libri 3. de Officiis Ministrorum.*
22. *de Virginibus ad Marcellinam sororem suam pariter libri 3.*
23. *Liber unus de Viduis.*
24. *Liber de Virginitate.*
25. *Liber ad Eusebium de Institutione Virginis.*
26. *Exhortatio ad Virginitatem.*
27. *de Lapsu Virginis, de quo tamen iterum dubitatur ab eruditis.*
28. *Liber de Mysteriis.*
29. *Libri 6. de Sacramentis.*
30. *Libri 2. de poenitentia.*
31. *Libri 5. ad Gratianum Imperat. de fide.*
32. *Libri 3. de Spiritu Sancto.*
33. *Liber de Mysterio Incarnationis.*
34. *Fragmentum Ambrosianum ex Theodoretto desumptum, in quo est quædam fidei expositio, maxime de Incarnatione.*
35. *Varia Epistolæ num. 91.*
36. *Libri duo de morte Satyri fratris sui.*
37. *Consolatio de Obitu Imperatoris Valentiniani.*
38. *Oratio funebris de Obitu Theodosii.*

Hæc sunt Opera Ambrosii, quæ ut plurimum genuina habentur. Circumferuntur quidem adhuc multa alia assuta, & ab eruditis jam passim rejecta.

XC. S. Gregorius à Sede sua Episcopali dictus *Nyssenus* frater S. Basilii ob Arianam hæresim indefinenter oppugnatam jussu Imperatoris Valentis Arianus exul factus, à Gratiano vero post annos

annos 7. revocatus, in II. generali Synodo iterum contra Macedonium fortiter decertavit, & annuentibus Concilii Patribus Symbolum Constantinopolitanum condidit. Egregia hujus S. Patris opera hoc ordine referuntur.

1. *Explicatio in Hexameron*, seu supplementum ad Hexameron Basilii Magni.

2. *Liber de Opificio hominis*.

3. *De vita Moysis*, sive de vita perfecta.

4. *Duo Commentaria*. 1. in *Ecclesiasten*. 2. in *Cantica Canticorum*.

5. *Epistola ad Harmonium de nomine Christiani*.

6. *Alia Epistola ad Olympium Monachum de perfecti Christiani hominis forma*.

7. *Liber 1. de Oratione Dominica*.

8. *Liber de 8. Beatitudinibus*.

9. *Oratio de subjectione Filii*, qua explicatur illud Apostoli 1. Cor. c. 15. *tunc & Ipse Filius subiectus erit Ei, qui subjecit sibi omnia*.

10. *Oratio de Mortuis*, sive dormientibus, ubi docet, non esse acerbè dolendum de obitu eorum, qui in fide ultimum clauferunt diem.

11. *Alia Oratio de infantibus mature raptis*.

12. *Liber seu disputatio cum sorore sua Macrina de anima & resurrectione*.

13. *Liber de vera & incorrupta Virginitate*, ubi deprædicatis Virginitatis dotibus ac prærogativis a contrario enumerat molestias & anxietates nuptiarum.

14. *Orationes 2. de S. baptismo*.

15. *Libri 5. de Mysterio SS. Trinitatis*.

16. *Varii Sermones de diebus festis*.

17. *Oratio contra usurarios*.

18. *Oratio de fornicatione fugienda*.

19. *Orationes funebres 7. piæ ac elegantes*. Plura videtis in Dissert. hist. Labbei ad hunc S. Patrem apud Bellarm. de Script. Eccl.

XCI. S. *Amphilochius* Episcopus Iconii, Natione Cappadox, doctrina sacra & prophana adeo enituit, ut à S. Hieronymo fuerit Basilio Magno, & Gregorio Nazianzeno æquiparatus, acerrimus fidei & Ecclesiæ Defensor. De Ejus scriptis habentur

1. Multæ ac variæ *Homilia* à Theodoro in suis Dialogis sæpius citatæ.

2. *Liber* insignis de *Spiritu Sancto* contra Macedonianos.

Adscribitur Eidem ab aliquibus etiam *Vita S. Basilii*, quam tamen Bellarminus ex gravibus rationibus apud hunc de Script, Eccl. videndis negat esse Amphilochii Opus.

XCII. S. *Hieronymus* Presbyter & Ecclesiæ *Doctor Maximus*, Sacrarum Linguarum, Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ apprime gnarus, Vetus Testamentum ex Hebræo, Novum ex Græco Latinum reddidit. Orbis Christiani Magister, omnium utriusque sexus piis ac doctis respondebat votis, contra Hæreticos indefinenter pugnavit, Arianos, Pelagianos, Helvidium, Jovinianum, Luciferianos prostravit. Promeritas Ejus laudes S. Prosper ita decantat :

Hebræo simul, & Græco, Latioque venustus

Eloquio, Morum Exemplum, Mundique Magister.

Opera hujus S. Patris trifariam dividi possunt; alia enim sunt laudatoria, alia Polemica, alia Exegetica, seu Scripturæ Sacrae expositoria.

Opera laudatoria & ut plurimum Epistolæ sunt

1. Exhortatoria *Epistola ad Heliodorum* de Laude vitæ solitariae.

2. *Epistola ad Nepotianum* de rite instituenda vita Clericorum.

3. *Epistola ad Rusticum* Monachum de forma vivendi.

4. *Epistola ad Latam* de Institutione Filiae Paulæ.

5. *Epistola ad Demetriadem* de mediis illibatam servandi Virginitatem.

6. *Epistola ad Salvinam* Viduam institutionem filiorum docens,

cens, & modum præscribens cum solo Sponso Christo pie perseverandi in viduitate.

7. *Epistola ad Furiam* consolatoria de morte Mariti, & adhortatoria, ut in Sancta viduitate permaneat.

8. *Epistola ad Ageruchiam* Viduam de Monogamia, illam avertendo à secundis Nuptiis & respondendo argumentis contrariis.

9. *Epistola ad Gaudentium*, qua modum præscribit educandæ tenellæ Virginis, ad hoc ut virgo permaneat.

10. *Epistola ad Celantiam* Nobilem Matronam docens modum pie vivendi inter honores, divitias, & matrimonii solitudines.

11. *Epistola ad Marcellam* de laudibus Afellæ, quæ vix duodennis vitam Monasticam Romæ profitebatur.

12. *Epistola ad Principiam* Virginem, in qua ponit Epitaphium, & Laudes Marcellæ Viduæ defunctæ.

13. *Epistola ad eandem Marcellam*, qua Paula & Eustochium invitant Marcellam ad Monasterium.

14. *Epistola ad Eustochium*, in qua gratias illi agit de acceptis munusculis.

15. *Epistola ad Marcellam* de acceptis ab ea munusculis tum pro se tum pro Paula & Eustochio.

16. *Epistola ad Eustochium* Virginem eleganter docens modum servandi Virginitatem.

17. *Epistola iterum ad Marcellam*, qua Blasillam sororem Eustochii laudat, quod Viro mortuo monasticam vitam profiteretur.

18. *Epistola rursus ad Marcellam* de exitu Leæ Præfectæ Monasterii, quam multis laudat.

19. *Epistola ad Paulam* de obitu Blasillæ ejus primogenitæ: solatur matrem celebrando virtutes defunctæ.

20. *Epistola ad Pammachium* consolatoria de morte Paulinæ ejus Sponsæ,

21. *Epistola ad Eustochium* Virginem continens Epitaphium & laudes Paulæ Matris, de qua S. Doctor hic ita scribit: *si*

cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum Sanctæ ac Venerabilis Paulæ virtutibus dicerem.

22. *Epistola ad Oceanum* continens Epitaphium Fabiolæ Nobilis Romanæ poenitentis.

23. *Epistola ad Innocentium* de Muliere septies icta. Narrat hic factum, quod Mulier quædam falso accusata, & perperam damnata adulterii septies icta a lictore mori non potuerit.

24. *Vita S. Pauli Eremitæ.*

25. *Vita S. Hilarionis Patris Monachorum.*

26. *Vita S. Malchi Monachi*, qui nuptias fugiens secessit in eremum.

27. *Liber de Viris Illustribus.*

Opera Polemica.

1. *Liber unus contra Helvidium.*

2. *Libri 2. contra Jovinianum.*

3. *Apologia* pro his contra Jovinianum libris *ad Pammachium.*

4. *Apologeticen ad Domnionem*, qua invehitur in Monachum quendam qui eum accusabat, quod in libris adversus Jovinianum matrimonio detraxisset.

5. *Epistola ad Pammachium* iterum de Operibus suis adversus Jovinianum.

6. *Epistola ad Riparium contra Vigilantium.*

7. *Liber unus contra eundem*, severiore Critica Volumen Hæretici excutiens ac refutans.

8. *Epistola ad Marcellam* adversus Montanum, cujus errores hæreticales hic refert.

9. *Dialogus Orthodoxi & Luciferiani* contra nævos Luciferi Calaritani in Sardinia Episcopi.

10. *Epistola ad Avitum*, in qua Origenis errores fugiendos declarat.

11. *Epistola ad Pammachium* adversus errores Joannis Hierosolymitani Origenistæ.

12. *Epi-*

12. *Epistola ad Theophilum* contra ejusdem Joannis Hierosolymitani nævos.

13. *Apologia* ad instantiam Pammachii & Oceani, qua se ab erroribus Origenis alienum esse defendit, & Versionem Ruffini sibi aliàs amicissimi tanquam Origeni nimium faventis arguit, quæ causa dein existit dissidii inter Hieronymum & Ruffinum.

14. *Epistola ad Ruffinum*, qua præ tendit amicitiam à se non fuisse læsam.

15. *Epistola ad Pammachium & Marcellinum* contra Ruffinum, seu *Apologia* in 3. libros divisa.

16. *Epistola ad Ctesiphontem* adversus Pelagium.

17. *Libri 3. Dialogorum* contra Pelagianos.

Opera Exegetica.

1. *Epistola ad Paulinum Presbyterum* de singulis Divinæ Scripturæ Libris.

2. *Præfatio in Pentateuchum* ad Desiderium.

3. *Præfatio in Lib. Paralipomenon* ad Cromatium.

4. *Epistola ad Cromatium & Heliodorum* Episcopos in Tobiam, item alia ad eosdem in Proverbia, Ecclesiasten, & in Cantica Canticorum.

5. *Epistolæ 3. ad Paulam & Eustochium*: prima est Præfatio ad Ecclesiasten: secunda Præfatio in Isaiam: tertia Præfatio in 12. Prophetas.

6. *Epistola ad Damasum Papam*, quæ est præfatio in 4. Evangelia.

7. Iterum *Epistola ad Damasum* quæ respondet ad 5. quæstiones de Genesi.

8. *Epistola ad Evagrium*, qua respondet Melchisedech fuisse hominem non Angelum vel Spiritum Sanctum.

9. *Epistola ad Fabiolam de 42. Mansionibus*, quibus Populus Israeliticus pervenit in Terram promissionis per analogiam explicatis de totidem gradibus Spiritualibus, quibus pervenitur ad Cælum.

10. *Altera Epistola ad Fabiolam de vestitu Sacerdotum veteris Legis.*

11. *Epistola ad Dardanum de Terra promissa.*

12. *Epistola ad Marcellam, ubi explicat, quid sit apud Hebræos Ephod, Bat, Teraphim.*

13. *Epistola ad Ruffinum, in qua per allegoriam iudicium Salomonis de lite duarum mulierum applicat Ecclesiæ ex Gentibus & Synagogæ Judæorum.*

14. *Epistola ad Vitalem, qua verum esse dicit Salomonem & Achaz undecimo ætatis anno filios genuisse.*

15. *Epistola ad Sopbronium, qua illum instruit de psalmorum auctoribus & titulis.*

16. *Epistola ad Suniam & Fretelam, quæ ab Hieronymo petierant, ut difficilia quædam Scripturæ Loca Græca & Latina ad fontes Hebraicos probaret.*

17. *Epistolæ 3. ad Marcellam: in 1. explicat 10. Nomina, quibus apud Hebræos designatur Deus, videlicet: El, fortis. Eloha, Deus. Elobim, Deus pluraliter. Sabaoth, Exercituum. Elion, Excelsus. Hieje, qui est. Adonai, Dominus. Iah, nomen Deo proprium & abbreviatum Jehova. Saddai, munificus, Omnipotens. Iehova, nomen primarium Dei dictum alias Tetragrammaton significans ipsam Essentiam Dei ineffabilem, & in signum reverentiæ apud Hebræos non nisi à Sacerdotibus proferri solitum. In 2. explicat significatum vocabulorum hebraicorum: alleluja, amen, Maranatha. In 3. quid significet Diapsalma.*

18. *Epistola ad Cyprianum, qua breviter explicat psalmum 89. Domine Refugium factus es nobis.*

19. *Epistola ad Principiam Virginem explicans psalmum 44. Eructavit Cor meum Verbum bonum.*

20. *Aliæ 3. Epistolæ ad Damasum, quibus explicat trisagium, & parabolam de filio prodigo.*

21. *Epistola ad Amandum Presbyterum responsiva ad propositiones quasdam sibi propositas, e. g. quid sibi velit sententia Evangelica: nolite solliciti esse &c.*

22. *Epi-*

22. *Epistola ad Hebidiā*, duodecim quæstionibus Scripturificis satisfaciens.

23. *Epistola ad Algasiā*, 11. quæstiones de Novo Testamento resolvens.

XCIII. S. Joannes, ob præstantiam eloquentiæ *Chrysostomus*, seu Os aureum nuncupatus, foro valedicens monasticæ vitæ se dedit, inde ad Clerum vocatus, Diaconus & post annos 5. Presbyter ordinatus, tandem Constantinopolitanus Episcopus consecratus fuit, hac sua Sede, eoquod depravatos mores & abusus pro Pastoralis suo Zelo ac Officio insectabatur, iterato deturbatus, tandem in exilio gloriosus meritis & doctrinis ultimum à S. Basilisco Martyre sibi prænuntiatum diem clausit. Opera Ejusdem indubitata habentur

1. Variæ *Homiliæ* eruditione & unctiōe Spiritus plenæ.
2. *Libri* 6. de *Sacerdotio*, quos scripsit in exilio.
3. *Libri* 2. de *compunctiōe cordis*.
4. *Libri* 3. de *providentiā Dei*.
5. *Libri* 2. de *oratione*.
6. *Liber* de *comparatiōe Regis & Monachi*.
7. *Libri* 3. contra *Impugnatores vitæ monasticæ*.
8. *Liber* 1. contra *Gentiles*.
9. *Sermones* de *variis Argumentis*.
10. Complures *Epistolæ* inter quas, 7. præcipue commendantur, videlicet; 2. ad *Innocentium I.* 1. ad *Cyriacum* Episcopum exulem. 1. ad *Episcopos & Presbyteros* ob pietatem incarceratos. 1. ad *Theodorum* lapsum Ecclesiæ Mopsvestenæ Episcopum, ut ad meliorem frugem redeat. 1. ad *Eutropium* per modum homiliæ. 1. denique ad *Olympiam* Virginem & viduam illibatam Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconissam.

11. *Liturgia* sive *Missa* S. Chrysostomi, in qua pro reali præsentia Corporis Christi notabilis est forma consecrationis, his verbis: *Hoc est enim vere Corpus meum; Hic enim est Sanguis meus vere.*

Seculo V.

XCIV. *S. Aurelius Augustinus*, ob altitudinem, latitudinem, longitudinem, profunditatem, & universalitatem scientiæ jure appellatus Doctor ineffabilis, Doctorum Aquila, alter Vas Electionis, potens Opere & Sermone, Malleus Hæreticorum, Lumen Ecclesiæ, forma perfectionis religiosæ, Scholæ Decus; Magistrorum Doctor, Theologorum Pater, & eximius Ecclesiæ Defensor, Tagaste in Numidia natus, adhuc Juvenis ferme simul Discipulus ac Magister fuit, in Manichæorum dein hæresim prolapsus, prædicatione S. Ambrosii & piis piæ Matris Monicæ lachrymis conversus, baptizatus, Hippone Presbyter ac tandem Episcopus consecratus fuit. Opera Ejusdem dividi possunt in 4. classes; alia nempe, quæ scripsit adhuc Catechumenus; alia jam baptizatus; alia factus Presbyter; alia prope infinita Episcopus inauguratus.

Opera Augustini Catechumeni

1. *Libri 3. contra Academicos*, qui, ut S. Doctor l. 15. de Trinit. ait, nihil ab homine sciri posse contendebant.

2. *Liber 1. de vita beata.*

3. *Libri 2. de Ordine*, de quibus l. 1. Retract. dicit: *duos etiam libros de Ordine scripsi, in quibus (libris de Academicis) magna quæstio versatur, utrum omnia bona & mala Divinæ Providentiæ Ordo contineat? sed cum rem viderem ad intelligendum difficilem... de Ordine studendi loqui malui.*

4. *Libri 2. Soliloquiorum*, videlicet, quasi dialogus inter Augustinum & Rationem pro indaganda veritate; nam alter liber Soliloquiorum animæ ad Deum probabiliter non est foetus Augustini, quia cap. 32. refert cap. 1. quarti Concilii Lateranensis.

5. *Liber de mortalitate animæ.*

6. *Varii libri Disciplinarum profanarum*, videlicet, *de Grammatica, de Musica, de Dialectica, de Rhetorica, de Geometria, de Philosophia.*

Opera

Opera Augustini jam baptizati

1. Libri 2. de Moribus Ecclesie Catholicae , & moribus Manichæorum .
2. Liber de quantitate animæ .
3. Libri 3. de libero arbitrio contra Manichæos .
4. Libri 2. de Genesi contra eosdem .
5. Liber de Magistro , in quo , ut ait l. 1. Retract. c. 12. disputatur , & quaritur , & invenitur , Magistrum non esse , qui docet hominem scientiam , nisi Deum .

Opera Augustini Presbyteri

1. Liber 1. de utilitate credendi ad Honoratum .
2. Liber 1. de duabus animabus contra Manichæos delirantes in uno homine esse duas animas , unam partem esse Dei , alteram de gente tenebrarum non conditam à Deo , & Deo coæternam , unam naturaliter bonam , & bona agentem , alteram naturaliter malam , & mala operantem .
3. Liber 1. contra Fortunatum Manichæum .
4. Liber de fide & Symbolo .
5. Liber imperfectus de Genesi ad litteram .
6. Libri 2. de Sermone Domini in monte .
7. Psalmus contra partem Donati .
8. Liber 1. contra Epistolam Donati .
9. Liber contra Adimantum Manichæum
10. Liber Expositionis quarundam propositionum ex Epist. ad Romanos .
11. Liber Expositionis Epistolæ ad Galatas .
12. Expositio inchoata Epistolæ ad Romanos .
13. Liber de 83. diversis quæstionibus .
14. Liber de Mendacio .

Opera S. Augustini Episcopi .

1. Libri 2. de diversis quæstionibus ad Simplicianum .
2. Liber contra Epistolam Manichæi quam vocant fundamenti .

3. *Liber de Agone Christiano.*
4. *Libri 4. de Doctrina Christiana.*
5. *Libri 13. Confessionum.*
6. *Opus grande contra Faustum Manichæum, 33. disputationes seu libros continens pro defensione Legis, Prophetarum, Incarnationis Christi, & Scripturarum novi Testamenti.*
7. *Libri 2. contra Felicem Manichæum.*
8. *Liber de natura boni contra Manichæos.*
9. *Liber contra Secundinum Manichæum.*
10. *Liber de catechizandis rudibus.*
11. *Libri 15. de SS. Trinitate.*
12. *Libri 3. contra Epistolam Parmeniani Donatistarum Episcopi.*
13. *Libri 7. de Baptismo contra Donatistas.*
14. *Liber 1. de Opere Monachorum.*
15. *Liber de bono conjugali adversus Jovinianum.*
16. *Liber 1. de S. Virginitate.*
17. *Libri 12. de genesi ad litteram.*
18. *Libri 3. contra Litteras Petiliani.*
19. *Libri 4. contra Cresconium Grammaticum & Donatistam.*
20. *Libellus de divinatione Dæmonum.*
21. *Liber 1. de unico baptismo contra Petilianum.*
22. *Libri 3. de peccatorum meritis & remissione.*
23. *Liber 1. de Spiritu & littera.*
24. *Liber 1. de fide & operibus.*
25. *Liber de natura & gratia.*
26. *Liber 1. de gestis Pelagii.*
27. *Libri 2. de gratia Christi & peccato contra Pelagium & Coelestium.*
28. *Libri 2. de nuptiis & concupiscentia.*
29. *Libri 2. de adulterinis Conjugiis.*
30. *Libri 4. contra 2. epistolas Pelagii.*
31. *Libri 6. adversus Julianum.*
32. *Libri 2. de prædestinatione Sanctorum & bono perseverantiæ.*
33. *Libri 4. de anima & ejus origine.*
34. *Libri 2. ad S. Hieronymum de origine anima & de sententia*

tentia D. Jacobi: quicumque totam Legem servaverit, offendat autem in uno &c.

35. Libri 2. contra adversarium Legis & Prophetarum.
36. Liber de videndo Deo.
37. Libri 4. de consensu Evangelistarum.
38. Libri 22. de Civitate Dei.
39. Liber de 6. questionibus contra Paganos expositis.
40. Libri 7. Locutionum Scripturæ Sacræ.
41. Liber 1. ad Orosium contra Priscillianistas.
42. Liber contra Mendacium.
43. Liber de gestis cum Emerito Cæsariensi Donatistarum Episcopo.
44. Liber 1. Enchiridion ad Laurentium.
45. Libri 3. Breviculus Collationum cum Donatistis.
46. Liber de cura pro mortuis.
47. Liber 1. de gratia & libero arbitrio.
48. Liber 1. de correptione & gratia.
49. Libellus de hæresibus ad Quod vult Deum.
50. Epistolæ plurimæ.
51. Libri 2. Retractationum.

Adde, quod ipse S. Pater 1. 2. Retract. moneat à se Epistolas Sermones in suis Retractationibus non fuisse comprehensos.

XCV. S. Cyrillus quartus à Magno Athanasio Patriarcha Alexandrinus Divinitatis Christi Apostolus, omnes occurrentes Hæreticos debellavit, Novatianos Alexandria fugavit, Judæos expulit, Nestorianos primum in Concilio Alexandrino tum in Oecumenico Ephesino, cui nomine Cœlestini I. præfederat, prostravit. Sequentia Opera duobus tomis comprehensa nobis dedit:

In I. Tomo,

Continentur 1. Libri 11. in Genesim litteraliter & mystice explicatam.

2. Libri 16. eadem methodo in Leviticum.

3. Libri 5. in Isaiam.

X 2

4. Li-

4. *Libri 5. in Evangelium S. Joannis.*
5. *Dicta Veteris Testamenti anagogice explanat ad mentem Cyrilli Hierosolymitani & Maximi.*
6. *Liber adversus Judæos cum disertis variarum quæstionum solutionibus.*
7. *breves Anagoge de iis qui floruerunt ante Legem, quales fuerunt Abel, Enos, Noe &c.*

In II. Tomo.

Reperiuntur 1. *Epistolæ 39.* in quibus plures sunt ad Nestorium ad subscribendum fidei invitantes, secus exauctorationem comminantes.

2. *Homiliæ 10.* præsertim de Incarnatione.
3. *Apologia ad Theodosium*, qua se purgat de litteris ad Reginas scriptis.
4. *Declaratio 12. anathematismorum* contra Nestorium.
5. *Liber apologeticus pro suis anathematismis*, quo se ostendit ab hæresi Apollinaris longe alienum.
6. *Alius liber apologeticus ad Euphrium Episcopum* pro iisdem anathematismis.
7. *Expositio Symboli Nicæni.*
8. *Epistolæ Synodales 12.*
9. *Opus in 14. libros partitum, dictus Thesaurus*, in quo pulchre ostendit contra Arianos consubstantialitatem Verbi cum Patre, contra Nestorianos vero Incarnationem Verbi, & Christi Divinitatem.
10. *Libri 7. dialogorum* cum Hermia de consubstantiali Trinitate.
11. *Libri 17. ad Palladium* de adoratione in spiritu & veritate.
12. *Libri 10. contra Julianum Apostatam* pro defendenda fide.
13. *Libri 2. ad Theodosium & Reginas* de recta in Christum fide.
14. *Liber 1. adversus Antropomorphitas.*

XCVI. *S. Petrus* ob eloquentiæ flumen *Chrysologus* nuncupatus, pietate eruditione & omni disciplinarum genere instructus, monitu D. Petri, & S. Apollinaris Ravennatum Patroni à Sixto III. Ravennatis Episcopus renuntiatus fuit. Opera Illius sunt

1. *Num. 176. Homiliæ seu Sermones in Evangelia de dominicis & festis.*

2. *Epistola ad Eutychetem Archimandritam Constantinopolitanum hæreticum, qua Ipsum hortatur ad obediendum fidei per S. Leonem & Concilium Calcedonense expositæ, his notabilibus verbis: in omnibus hortamur te Frater honorabilis, ut his, quæ à B. Papa Romanæ Civitatis scriptæ sunt obedienter attendas; quoniam B. Petrus, qui in propria Sede & vivit & præsidet, præstat querentibus fidei veritatem.*

XCVII. *S. Leo* ab utraque Ecclesia Græca & Latina ob præclara facta *Magnus* nuncupatus & habitus teste Trithemio de Script. Eccl. fuit *ditionis Ecclesiasticæ Tullius, Sacræ Theologiæ Homerus, Rationum fidei Aristoteles, Auctoritatis Apostolicæ Petrus, & in Christiano pulpito Paulus.* Unde mirum non est quod nupero solenni Decreto à S. Sede Doctoris Ecclesiæ titulum sit consecutus. Hujus Opera ex MS. Codicibus emendata litterario commodo dederunt Canonici Regulares S. Martini Lovaniensis, & sunt

1. *Sermones* eloquentia & efficacia mirabiles de præcipuis Domini ac Sanctorum festis.

2. *Epistolæ* ad diversos de rebus gravissimis (Bellarminus nonaginta octo numerat) ex quibus speciali nota digna est illa ad Flavianum, dicit enim Gelasius Papa in Decreto de Libris Doctorum anathema, qui hanc Leonis epistolam usque ad ultimum jota non recipit.

3. *Tractatus adversus Eutychetis errores*, in quibus fides de SS. Trinitate & Dominica Incarnatione prædicatur atque defenditur.

XCVIII. *S. Hilarius Arelatensis Ecclesiæ Præsul* ob vitæ & doctrinæ præstantiam in Gallia dici meruit:

Gemma Sacerdotum, plebisque Orbisque Magister.

Opera ad mentem D. Augustini ab eo conscripta sunt

1. *Vita S. Honorati.*
2. *Variae Homiliae* pro festivitatem totius anni,
3. *Expositio Symboli,*
4. *Diversae Epistolae ad Germanum* contra hæreses.
5. *Historia Geneseos* usque ad cap. 7. heroico carmine complexa & ad S. Leonem Pontificem directa.

Nota: Epistolam de prædestinatione Sanctorum ad S. Augustinum adversus Pelagianos, & Semi Pelagianos ex gravibus conjecturis quidam Eruditi alteri potius *Augustini discipulo* tribuunt.

XCIX. *S. Prosper Aquitanus* in Divinis Scripturis versatissimus, in secularibus nobiliter doctus, fidei adversus Pelagianos & Semi-Pelagianos ad mentem Augustini accerrimus Defensor. Huic attribuuntur opera sequentia:

1. *Libri 3. de Prædictionibus & Promissionibus Dei.*
2. *Libri 4. de vita contemplativa;* disputatur, an sint Prosperi.
3. *Epistola de gratia & libero arbitrio ad Ruffinum,*
4. *Responsiones ad Capitula Gallorum.*
5. *Liber de gratia Dei contra Collatorem.*
6. *Liber Epigrammatum ex sententiis D. Augustini.*
7. *Poema de Providentia Dei:* dubitatur tamen, an sit Ejus.
8. *Carmen de Ingratis,* id est, contra Pelagianos.
9. *Expositio in Psalmum 100.*
10. *Epistola ad S. Augustinum de Reliquiis hæresis Pelagianæ.*
11. *Libri 2. de vocatione gentium;* isti communiter tribuuntur S. Ambrosio.
12. *Epistola ad Demetriadem Virginem.*
13. *Chronicon seu continuatio Chronici Eusebii & S. Hieronymi.*

C. *S. Casarius Arelatensis* eruditione & sanctitate celebris. Opera Ejus numerantur

1. *Homiliae 461. ad populum,*
2. *Exortatio ad observandam charitatem.*

3. *Epi-*

3. *Epistola exhortatoria ad colendam castitatem.*
4. *Homilia de 10. Virginibus.*
5. *Regula pro Monialibus.*
6. *Alia Regula pro Monachis in perfectione instituendis: quidam hanc tribuunt Tetradio Ejus Nepoti.*
7. *Epistola percelebris ad Casariam Monialium Abbatissam.*
8. *Alia Epistola ad totam Congregationem.*
9. *Iterum alia hortatoria ad Virginem Deo dicatam.*

Sæculo VI.

CI. S. Fulgentius, natione Afer, professione Monachus, & Abbas Monachorum, Episcopus Ruspensis, vir sanctissimus & doctissimus, alter suæ ætatis Augustinus, & Augustini doctrinæ tenacissimus, insectator Pelagianorum, Arianorumque. Opera Ejus sequuntur

1. *Libri 3. ad Monimum.* 1. de duplici prædestinatione, altera ad gloriam, altera ad poenam. 2. de triplici quæstione, una de oblatione Sacrificii, una de Missione Spiritus Sancti, una de Supererogatione S. Pauli. 3. de vera expositione illius: & *Verbum erat apud Deum.*
2. *Liber 1. decem obiectionibus Arianorum respondens.*
3. *Libri 3. ad Trasimundum Vandalorum Regem*, quorum 1. est de Mysterio Mediatoris in unitate Personæ duas Naturas realiter distinctas habentis. 2. de immensitate Divinitatis Filii Dei. 3. de Sacramento Dominicæ Passionis.
4. *Liber 1. ad Pintam Episcopum Arianum* novis argumentis confirmans Trasimundo exposita.
5. *Liber 1. ad Donatum* de fide Orthodoxa & diversis erroribus hæreticorum.
6. *Liber 1. de fide ad Petrum Diaconum* Divina Mysteria explanans: Liber iste alias Augustino tribuebatur.
7. *Alius Liber ad eundem Petrum de Incarnatione & gratia Christi.*
8. *Liber 1. ad Felicem Notarium de Trinitate.*

9. *Liber 1. ad Ferrandum Diaconum Discipulum suum de baptismo Ætiopis morituri.*

10. *Alius Liber ad eundem de quinque quæstionibus ab hoc Diacono sibi propositis, videlicet 1. an sicut Trinitas est inseparabilis in Natura, ita etiam sit in Personis? 2. an sicut Filius dicitur natus & passus, similiter dici possit etiam Divinitas? 3. an Christus eandem habeat de se notitiam, quam habent Pater Filius & Spiritus de se invicem. 4. cur orationes ad Patrem dirigantur & terminentur per Filium, qui regnat cum Eo in unitate Spiritus Sancti, quasi Spiritus Sanctus non foret æqualis cum cæteris Personis in Regno respectu Creaturarum? 5. quare S. Lucas coenam Christi descripturus, antequam Christus dixerit: hoc est Corpus meum, & hic Calix novum Testamentum est in Sanguine meo, dicat, Christum prius accepisse Calicem & Discipulis dividendum tradidisse? an alius calix prius, alius postea sit datus, & ad cuius rei Sacramentum ille prior, de quo tamen cæteri Evangelistæ tacent, pertineat?*

11. *Libri 2. ad Euthymium de remissione peccatorum.*

12. *Libri 3. de veritate predestinationis & gratiæ.*

13. *Liber 1. ad Reginum Comitem, in quo respondet ad quæstionem sibi factam, num Caro Christi fuerit incorruptibilis? dicebant enim quidam hæretici carnem Christi ex natura sua fuisse incorruptibilem, consequenter Christum nec vere passum, nec vere passibilem fuisse.*

14. *Epistolæ familiares num. 7.*

15. *Sermones de variis argumentis, quondam numerabantur decem, hodie plusquam Octoginta.*

Sæculo VII.

CII. *S. Gregorius I. hujus nominis Romanus Pontifex ob eruditionem & dotes singulares cognominatus Magnus, sequentia elucubravat Opera:*

1. *Expositio moralis in Job divisa in 35. libros.*

2. *Liber de cura pastoralis in 4. partes distributus.*

3. *Li-*

3. *Libri 4. Dialogorum cum Petro suo Diacono de Virtutibus & Miraculis Sanctorum Italicorum.*

4. *Liber 1. Expositionis in Canticum Canticorum.*

5. *Homilia in Ezechielem Prophetam.*

6. *Homilia in Evangelia.*

7. *Commentaria in 7. Psalm. Pœnitentiales.*

8. *Libri 6. quibus 16. prima Capita Libri 1. Regum explanat.*

9. *Libri 12. Epistolarum ad diversos.*

10. *Undecim Responsiones ad quæsitâ Augustini Anglorum Episcopi, seu Epistolæ ad Eundem.*

His accedunt; *Liber gradualis; Liber Sacramentorum; Hymni; Expositio novi & veteris Testamenti ex Eiusdem libris excerpta, nec non Liturgia, seu formula Missæ Divinique Officii Eiusdem S. Patris.*

CIII. *S. Isidorus Hispalensis Episcopus pietate & doctrina insignis has laboris sui pastoralis reliquias dedit:*

1. *Liber 1. Præmiorum de libris veteris & novi Testamenti.*

2. *Libri 2. Differentiarum ubi subtiliter discernit sensum eorum, quæ usu proferuntur confuse:*

3. *Liber 1. de Ortu, morte, & sepultura Prophetarum.*

4. *Libri 2. Officiorum Ecclesiasticorum, in quibus eorum origo & executio.*

5. *Libri 2. Synonimorum, in quibus ad consolationem & spem veniæ erigit animam.*

6. *Liber 1. ad Sisebutum Regem de Natura rerum.*

7. *Liber de Numeris.*

8. *Libri 2. contra Judæorum nequitiam.*

9. *Libri 3. Sententiarum ex libris Moralibus S. Gregorii Papæ locupletati.*

10. *Liber 1. Chronicorum à Mundo condito ad sua usque tempora.*

11. *Liber 1. de Viris Illustribus.*

12. *Liber 1. Etymologiarum.*

CIV. *S. Maximus Abbas & Martyr (alius à Maximo Episcopo Taurinensi per suas homilias pariter in Ecclesia celebri)*

hæresim Monothelitarum specialiter infectatus est, de quo argumento dialogum habuit Eruditis notum cum Pyrrho in Africa. Opera Ejus sunt;

1. *Liber de variis Scripturæ quæstionibus ad Thalassium Presbyterum.*
2. *Liber asceticus ad pietatem exercens.*
3. *Liber 400. capitum de charitate.*
4. *Alius Liber totidem capitum; ducenta Theologiam & Filium Dei spectant, reliqua tendunt ad virtutes exercendas.*
5. *Opuscula Theologica & Polemica maxime contra Monothelitas.*
6. *Disputatio per modum dialogi cum Pyrrho Monothelita.*
7. *Dialogi 5. de SS. Trinitate.*
8. *Brevis expositio Orationis Dominicæ.*

CV. S. Ildephonsus B. Isidori Discipulus, Archipræsul Toletanus, pietate ac devotione erga B. Virginem non minus quam doctrina insignis fuit, ex multis Illius Scriptis & dictis soluta ac ligata oratione extant singulariter:

1. *Liber de 14. Viris Illustribus adjectus libro S. Isidori de Scriptoribus Ecclesiasticis,*
2. *Ac principaliter Opus insigne unico libro complexum de perpetua & illibata B. Dei Genitricis Mariæ Virginitate contra queadam Pelagium, & alterum Helladium conantes veteris Helvidii hæresim in Hispania renovare.*

Sæculo VIII.

CVI. S. Joannes à Patria sua nuncupatus *Damascenus*, Vir nobilitate generis, eruditione, & sanctitate celebris, zelo in defendendis SS. Imaginibus sub Leone Isaurico hæretico Imperatore nulli secundus, Monachus primum, dein Presbyter factus non solum contra sui temporis, sed & quoscunque futurorum temporum hæreticos fortissimum antemurale Ecclesiæ posuit, dum Ipse primus theologicas quæstiones ordine ac methodo (quam modo vocant Scholasticam) exposuit, dignus sane Magister, quem Magister sententiarum sit imitatus, & Doctores, qui Scholastici dicuntur, secuti sint. Opera & Scripta Ejus recensentur

1. Paralella ex selectis Scripturæ & Patrum Sententiis in 3. libros divisa. In 1. continentur ea, quæ Res Divinas & fidem spectant. In 2. tractatur de Rebus humanis. In 3. proponuntur & resolvuntur quæstiones de Virtutibus & Vitiis.

2. Libri 4. de fide Orthodoxa.
3. Oratio de his qui in fide obierunt.
4. Oratio de transfiguratione Christi.
5. Orationes 2. de Nativitate B. Virginis.
6. Oratio de Ejusdem dormitione.
7. Carmina de variis Mysteriis Christi.
8. Libri 2. unus de dialectica, alter de physica.
9. Liber 1. de hæresibus.
10. Dialogus adversus Manichæos.
11. De Natura composita adversus Acephalos.
12. Epistola de Trisagio.
13. Liber de duabus voluntatibus & operationibus.
14. Oratio explicans quomodo ad imaginem Dei factus sit homo.
15. Orationes 3. de Imaginibus.
16. Vita S. Stephani Junioris.
17. Disceptatio Christiani & Saraceni.
18. Historia de Barlaam & Josaphat.

Sæculo IX.

CVII. S. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, sub Leone Armeno Imperatore Iconomacho pro fide & SS. Imaginum honore exilium passus, pro veritate Catholica fortiter decertavit, & hæc nobis sua scripta reliquit:

1. *Breviarium historiae* à cæde Mauritii Imperatoris usque ad tempora Constantini Filii Leonis & Irenes.
2. *Chronologia tripartita* seu catalogus Patriarcharum, Judicum, Regum, Principumque Græcorum, Romanorum &c.
3. *Epistola ad Leonem III.* in qua fidei suæ confessionem explicat.

4. Ejusdem *Canones*.

5. *Quatuor Opuscula adversus Iconomachos*. 1. continet 12. capita contra Principes Apostasie de Incarnatione Christi. 2. decem demonstrationes syllogisticas de differentia Imaginis Christi & Crucis. 3. agit de Cherubinis à Moyse fabrefactis. 4. habet quædam ex libro Ejusdem de Imaginibus.

6. *Antirrhetici* 3. *adversus Iconomachos*, ubi invehitur in pseudo-Synodum Constantini Copronymi Imperatoris adversus venerandas Imagines.

Sæculo X.

Nullus celebrior, quod constat, SS. Patrum vixit.

Sæculo XI.

CVIII. S. *Petrus* à Fratrìs sui nomine dictus *Damiani*, Professione Monachus, postea S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Episcopus Ostiensis creatus, plurimum profuit Ecclesiæ, dum in Galliam & Germaniam missus Nuntius Apostolicus, & eliminata simonia & incontinentia Clericorum, Disciplinam Ecclesiasticam insigniter restauravit. Hic gloriosus contemptor honorum abdicata Purpura Cardinalitia & Episcopatus dignitate ad Monasterium suum reversus, hæc nobis reliquit Opera tribus tomis comprehensa:

I. Tomo continentur Libri Epistolarum ad Summos Pontifices, Cardinales, Episcopos, Abbates, Presbyteros, variique generis Illustres Homines directarum.

II. Tomo complexi habentur varii Sermones, & historiæ, in specie SS. Odilonis Abbatis, Romualdi, Mauri, aliorumque.

III. Tomo comprehenduntur 60. Opuscula de variis argumentis, videlicet: de fide Catholica, de perfectione Monachorum, de Ordine Eremitarum, de calibatu Sacerdotum, de Sacramentis ab improbis administratis &c.

CIX. S. *Anselmus* Archiepiscopus Cantuariensis mira & varia sanctitatis & doctrinæ monumenta reliquit suis in Operibus, quæ sunt, ut sequitur

1. *Me-*

1. *Menologium*, hoc est, Libellus de ratione meditandi Divina.

2. *Profologium*, hoc est, Libellus sententiarum pondere gravis.

3. *Libelli* 2. inscripti *pro insipiente & contra insipientem*.

4. *Dialogus de veritate*, ubi multus sermo de libero arbitrio.

5. Iterum *Dialogus* inscriptus *de libero arbitrio*.

6. *Dialogus de lapsu Diaboli*.

7. *Dialogus* seu disputatio dialectica *de Grammatico*.

8. *Liber de fide SS. Trinitatis & Dominicæ Incarnationis*.

9. *Libri* 2. intitulati: *Cur Deus Homo*.

10. *Liber de processione Spiritus Sancti* contra Græcos.

11. *Liber de Conceptu Virginali, & de peccato originali*.

12. *Epistola ad Valerannum* de 3. *questionibus*, præsertim de fermentato & azymo.

13. *Epistola ad eundem de diversitate Sacramentorum*.

14. *Liber de concordia Præscientiæ, Prædestinationis, & Gratiæ cum libero arbitrio*.

15. *Liber meditationum*.

16. *Libri* 3. *Epistolarum*.

Sæculo XII.

CX. Sanctorum Patrum, & sanctitate, & doctrina, & antiquitate præcipuorum agmen claudit S. Bernardus Clavallensis Abbas à mititate indolis, & suavitate eloquentiæ dictus *Mellifluus*, in Rebus Divinis penetrandis subtilissimus, in humanis tractandis felicissimus, in miraculis patrands Occidentis Thaumaturgus, pro hæreticis debellandis, pro Ecclesia defendenda, pro Virtute suadenda indefessus. Monachorum Pater, Abbatum Informator, Episcoporum Magister, summorum Pontificum Lingua, Dilectus Deo & hominibus, promeriti encomii testes habet, quotquot nobis reliquit Opera. Hæc autem 4. tomis jam sunt comprehensa.

I. Tomus

Complectitur Epistolas de diversis ad diversos, inter quas specialiter celebris est illa ad Robertum Consanguineum suum, qui a Cisterciensibus ad Cluniacenses transierat.

II. Tomus.

1. Libri 5. ad Eugenium III. de Consideratione.
2. Epistola ad Henricum Archiepiscopum Senonensem de moribus & officio Episcoporum.
3. Liber de Contemptu Mundi, sive de vita & moribus Clericorum recte instituendis, dictus alias: *Declamatio super: Ecce nos reliquimus omnia: Item de Conversione Clericorum.*
4. Liber de præcepto & dispensatione ad Abbatem Columbensis.
5. *Apologia ad Abbatem S. Theodoricæ pro sedandis quibusdam inquietis Cluniacensibus.*
6. *Ahortatio ad Milites Templi, qua Illos animat ad Turcarum Tyrannidem propulsandam.*
7. Liber de gradibus humilitatis & superbiæ.
8. Liber de diligendo Deo.
9. Tractatus de gratia & libero arbitrio.
10. Tractatus de Baptismo, aliisque quæstionibus ab Hugone à S. Victore Illi propositis.
11. Tractatus ad Innocentium II. contra errores Abailardi.
12. Liber de vita & gestis S. Malachiæ Hiberniæ Episcopi.
13. Tractatus de Cantu, seu de correctione Antiphonarii Cisterciensis.

III. Tomus

Habet Sermones de tempore, aliisque diversis argumentis unctione Spiritus plenos.

IV. To-

IV. Tomus

Comprehendit *Sermones in Cantica Canticorum* pro ciendis pietatis affectibus. Nec non eodem loco pulchre colligit, quæ in cæteris suis operibus sparsim dixerat de comparatione Virtutum, & exterminatione vitiorum.

His accedunt Tomus V. & VI. quæ tamen pleraque vel dubia vel supposititia Huic S. Patri attributa Opera continent.

CXI. Porro SS. Patribus, si solam antiquitatis prærogativam demas, merito adnumerandi forent *Doctor Angelicus D. Thomas*, & *Doctor Seraphicus S. Bonaventura*, quorum Scripta ac Opera auro cedroque digna, quia omnibus satis nota, superfluum ducimus hic pluribus enarrare. Sufficiat pro istorum Ecclesiæ Luminum commendatione, quod prior doctrinæ approbationem dicatur à Christo tulisse per illud: *bene scripsisti de me Thoma*, & ex ore impii Bucerii summam laudis obtinuerit dum iste dixit: *tolle Thomam, & dissipabo Ecclesiam*. Posteriori vero Gersonius testimonium reddiderit his verbis: *fuit Bonaventura in scribendo solidus & securus, pius justus & devotus... Seraphicus simul & Cherubicus, quia inflamat affectum, & erudit intellectum*.

CXII. At quid de *Tertulliano*, *Origene*, *Eusebio Casariensi*, aliisque pluribus antiquis Scriptoribus, quorum testimonia sæpius in Theologicis occurrunt, dicendum erit? cur non & Istos inter Ecclesiæ Patres numeramus? Respondeo: absit Hos tales venerari ut veræ doctrinæ indubitatos *Magistros*, recte tamen sæpius citantur & multus eorum usus est *testium* antiquæ Traditionis; si enim ex ipsis Scriptoribus Ethnicis aliquando discimus, quæ fuerit primitivæ Ecclesiæ Christiano-Catholicæ Disciplina, mos, vel doctrina, ecurr non etiam ex *Tertulliani*, *Origenis*, similiumque veterum Scriptorum testimonio doceri possimus? non quidem quasi verum esse credamus, quia ipsi dixerunt, sed quia Ecclesia ita semper docuit, ita semper tenuit, cujus Isti nobis non contemnendi testes sunt. Ita Hieronymus lib. I. contra

tra Ruffinum dicit : Opera Origenis ob eruditionis meritum, non ad fidei veritatem confirmandam legi posse; & cum eadem Hieronymo Helvidius hæreticus quædam ex Tertulliano objecisset, S. Doctor breviter se expedivit dicens : de Tertulliano nihil amplius dico, quam Ecclesiæ hominem non fuisse. Unde S. Hilarius Pictav. in Comment. ad c. 6. Matth. de hujusmodi Scriptoribus, qui vel in unitate fidei non permanserunt, vel Scriptis suis periculosa dogmata insperferunt, recte advertit : consequens error hominis detraxit Scriptis probabilibus auctoritatem.

Q U Æ S T I O VII.

*An & quantum probet in Theologia Auctoritas
Theologorum Scholasticorum? Et quid de
Juris Canonici Interpretibus?*

CXIII. **A**Ntequam de auctoritate Theologorum Scholasticorum quidquam statuamus, necesse est, ut breviter nos declaremus, quod Hominum genus per Theologos Scholasticos intelligamus? quisnam Theologiæ Scholasticæ finis & officium? ac tandem quanta ejusdem in Ecclesia Dei utilitas, & respectiva necessitas sit? hæc etenim omnia Moderni quidam auctoritatem Scholasticorum deprimere volentes, vel ignorare simulant, vel sinistra præoccupatione mentis ideas à vero ut maxime alienas sibi fingunt, aliisque ingenerare adlaborant.

Itaque, quod primum attinet, per Theologos Scholasticos non intelligimus homines tales, qui omni auctoritate sacra postposita, omnique eruditione Ecclesiastica destituti altissima S. Religionis & fidei nostræ mysteria sola curti intellectus ratione naturali dimetiuntur, hos tales etenim non Theologos, sed ne quidem bonos Philosophos reputamus, siquidem contra omnem sanam rationem est, velle ratione pure naturali comprehendere ac dilucidare ea, quæ supra naturam posita, rationis nostræ terminos per ipsam sui naturam toto Ordine &, ut ita dicam, in infinitum transcendunt. Neque Theologos Scholasticos dicimus illos, qui neglectis, vel quasi per saltum obiter transcurtis gravissimis, & cum dogmate proxime connexis quæstionibus nugivendulos potius sese ostendunt, dum sexcentas alias de re nihili disputationes, quæstiones, & articulos diffusa quidem sed ab ipsismet vix intelligibili speculatione per casus, ut ajunt, Metaphysicos coacervant. Hos ergo nec Theologos nec Scholasticos nominamus, sed homines potius otiosos tempus pretio-
Z sum

sum utilioribus ac Viro Ecclesiastico necessariis studiis suffurantes, seseque & alios neglecto cibo solido inani fumo pascentes. At quosnam igitur? respondeo eos omnes & solos dici debere ac posse Theologos Scholasticos, qui veræ Theologiæ Scholasticæ munus implent, & ad finem huic proprium justis mediis pervenire satagunt; stat autem finis & officium Theologiæ Scholasticæ, adeoque omnis veri Theologi Scholastici in his tribus: 1. ut ordinata methodo ea, quæ in veritatibus fidei à Deo revelatis implicite continentur, per argumentationem naturæ rationali consentaneam in Conclusiones apertas deducat: 2. ut fidei dogmata per antecedentium & consequentium declarationem contra hæreticos defendat: ac 3. ut Doctrinam Christi assumptis, ubi opus fuerit etiam alienis adminiculis, idest, per argumenta ex aliis quoque humanis disciplinis adscita, varie illustret, confirmet, & stabiliat. Paucis: veri Theologi Scholastici munus est, ut ex præsuppositis fide Divina certis per legitimam consequentiam deducat conclusiones, has per argumenta propria ordinate probet, per argumenta aliena uberius declaret, ac tandem opponibilia in contrarium clare resolvat, solideque refutet; & sic Doctoris Scholastici est (Verba sunt Cani mutuata à Magistro sententiarum ex Augustino) *scire, quemadmodum fides Catholica piis opituletur, & adversus impios defendatur.* Totum vero hoc præstat Theologia Scholastica, non acervatim & confuse, sed methodice, ordinate, dilucide, ita, ut à primis & altissimis S. fidei principiis universalibus pedetentim & via regia quasi manu ducat usque ad infima & sæpius etiam extra scholam propriam vagantia individua. Quis ergo non dicat utilem imo necessariam Ecclesiæ Scientiam istam, ex qua tanquam fortissimo propugnaculo *pendent mille Clipei?* quæ instructissima est omni *armatura fortium?* quæ inimicis Ecclesiæ *terribilis est ut Castrorum acies ordinata?* quæ demum tanquam *Regina ancillas*, idest, omnes alias disciplinas, *vocans ad arcem circumdata est pulcherrima varietate.* Recte igitur Canus ait: *pernicius error est in iis, qui Theologiam Scholasticam negligendam esse existimant, quia sine hac nullam omnino perfectam in Ecclesia doctrinam*

nam consequi possumus, nec ullus istam sine fidei discrimine parvi facere potest; connexæ quippe sunt, ac fuere semper post natam Scholam Theologia scholastica contemptus & hæresum pestes. Testis est irrefragabilis experientia; cur enim jam à duobus sæculis Ecclesia in Germania per Lutheri, in Gallia per Calvinii & postmodum Jansenii, in Italia ipsa per Machiavellica & nescio quæ alia toxica tam graviter sauciata fuit, præ reliquis autem Europæ Regnis Monarchia Hispanica illibata permanfit vere Catholica? nunquid? quia Italia horrens Scholæ rigorem in amænioribus studiis, & ut ajunt, belle lettere, evanuit? quia Gallia neglecta schola in se ipsa quidem nata ampullose differere, quam scholastice disputare congenito novandi studio præplacuit? quia Germania fatali ignorantia præsertim Theologiæ Scholasticæ lethargo torpuit? Hispania vero & in hodiernum diem scholam summe coluit, cum omni rigore illi inhæsit, & nec latum unguem ab ejusdem methodica disciplina recessit, aut etiamnum recedit. Plurima alia dici possent in laudem millies promeritam Scholæ, quæ cum præsentis instituti non sint, taciti præterimus, ne intempestivam apologiam facere videamur; pauca tamen ista præmittere necesse fuit, ut de auctoritate Scholasticorum nostris iterum temporibus alicubi plus justo depressa majore cum fundamento loquamur. Sit ergo

CXIV. Assertio 1. In contrarias opiniones abeuntibus Doctoribus Scholasticis ex auctoritate pro neutra parte plus probatur, quam quod ratio evincat, vel auctoritas privata mereatur; id est, probabile argumentum sumi potest, certitudo theologica nulla habetur. Ratio est manifesta; nam si ex mera auctoritate uni parti tanquam certæ & indubitato veræ assentiremus, oppositam necesse foret apertæ falsitatis, & improbabilitatis convincere, quod citra temeritatis notam fieri nequit, quamdiu pro parte contraria stat ejusdem respectivæ ponderis fundamentum, nempe auctoritas æque vel quasi æque gravis.

CXV. Assertio 2. Communi sententiæ Scholasticorum in gravi theologica refragari præsumptuosum est, ita ut communis opinio tamdiu haberi debeat pro vera, quousque non enervetur manifestis argumentis contrariis.

Ostenditur 1. ab exemplo : Ecclesia tam in decisionibus Pontificiis , quam in definitionibus Conciliorum semper hunc defert honorem communi Theologorum sententiæ , ut quousque talis non sit evidenter convicta de falsitate , non solum non declaret contrarium , sed juxta eandem sentire & operari velit Christi fideles ; sic habemus in Clementina unica de SS. Trinitate , ubi dicitur à Catholicis tenendam & eligendam esse opinionem communem modernorum Theologiæ Doctorum , videlicet , quod etiam parvulis in baptismo præter gratiam informantem conferantur virtutes reliquæ habituales , utut hoc antiquitus fuerit controversum .

Ratio vero assertionis ulterior est : si in omni alia disciplina fides habenda est in arte peritis & expertis , ecur non etiam in Theologia ? si qua ratione tuto & expedite navigandum sit , credimus nautis ? si qua ratione terra colenda , agricolis ? si quæ syderum conjunctiones , oppositiones , eclypsationes occurrent , astronomis ? ecur omnibus aliis deterioris conditionis , minoris auctoritatis & fidei sint Viri illi Theologici , quia forte plus omnibus istis pollent sapientia & probabilitate , ita ut nec tam facile decipi possint , nec decipere velle citra calumniam suspicari liceat ? Quinimo sit

CXVI. Assertio 3. Concors & unanimis omnium Theologorum Scholasticorum de re fidei ac morum asseveranter & constanter propugnata sententia tam firmum fundat judicium theologicum , ut contradicere in hujusmodi proximum sit hæresi ,

Probatur 1. Quidquid concors Theologorum Scholasticorum in materia fidei ac morum tenet sententia , id universalis tenet Ecclesia ; a quonam enim alio nisi à Theologis , aut illis , qui perceperunt à Theologis , docentur omnes Christi fideles ? neque ostendi potest ulla sententia , quam unanimis Theologorum de re fidei ac morum asseveranter propugnet , quæ non hoc ipso sensus & sententia sit omnis Ecclesiæ , aut si quis tali sententiæ refragetur , non ab universa Ecclesia tanquam in fide suspectus habeatur ; atqui Deus in materia fidei ac morum non potest permittere errorem universalem saltem respectu totius Eccle-

clesiæ: ergo contradicere hujuscemodi unanimi sententiæ, si non est formalis & completa hæresis, proximum certo est hæresi.

Probatur 2. Non datur, nec dabitur unquam ita concors & quasi uno ore prolata sententia Theologorum maxime Scholasticorum, utpote quibus specialiter proprium est de rebus ad fidem ac mores pertinentibus accuratius indagare, quidquid opponibile reperitur disputando excutere, & tum primum pro cujusvis scientia & conscientia sententiam suam Christiana libertate edicere ac propugnare; non datur, inquam, nec dabitur, quin originem suam habuerit, & ad ita consentiendum assertores Theologi adacti fuerint, vel per irrefragabilem auctoritatem Scripturæ, vel per indubitatam traditionem Apostolicam, vel per definitionem Pontificiam aut Conciliorum; hæc autem omnia & singula constituunt vera fidei dogmata: ergo contradictores sententiæ in hisce clare fundatæ merito suspecti sunt de hæresi.

Probatur 3. Ephes. 4. Apostolus docet, quod Deus Ecclesiæ suæ dederit non solum Apostolos, Prophetas, & Evangelistas, sed & Pastores & Doctores in opus Ministerii, & ad conservandam unitatem fidei; ergo sicut eadem Christi Ecclesia hodieum perseverat, & usque ad consummationem sæculi perseverabit, ita ad providentiam Christi pertinet, ut etiamnum hodie & semper habeamus Doctores & Pastores, qui ore proprio nos instruant, Legem Christi nobis declarent, nosque confirmant in unitate Ejusdem S. fidei; atqui hoc alia via vel ratione non fit, quam per unanimes Theologorum doctrinas: ergo qui his contradicit, Divinæ providentiæ & stabilitati Ecclesiæ repugnat, consequenter si hæreticus non jam est, proximus hæresi merito esse censetur.

Neque dicas: si nostri Theologi Scholastici essent totidem Hilarii, Augustini, Hieronymi &c. utique lubentes sequeremur eos, omnemque reverentiam exhiberemus; tales autem cum non sint, nec videantur ultra communem hominum usum ac consuetudinem multum excellere, liceat cuique in sensu suo abundare; etenim & nos homines sumus.

Ad

Ad hoc respondit jam olim in simili Chrysostomus homil. 42. super Matth. *si audieris aliquem beatificantem antiquos Doctores, proba, qualis sit circa suos Doctores; si enim illos, cum quibus vivit, honorat; sine dubio illos, si cum illis vixisset, honorasset; si autem suos contemnit, si cum illis vixisset, etiam illos contempsisset.* Unde sicut Christus Phariseis exprobravit, quod antiquos honorarint; vae vobis! qui ædificatis sepulchra Prophetarum &c. Christum vero & Apostolos sibi præsentis persequantur, atque per hoc illos convicit, ipsos esse filios & imitatores illorum, qui Prophetas antiquos occiderunt, ita salva proportionem dicere possumus hodiernos contemptores Theologorum Scholasticorum, maxime concorditer sentientium, esse, si non sequaces, certo imitatores illorum hæreticorum, qui antiquis Patribus Hilario, Augustino, Hieronymo repugnarunt. Non equidem singulos Theologos comparamus cum SS. illis & illuminatissimis Patribus; multo minus tam impudentes sumus, ut eos Christo aut Apostolis ex paritate conferamus; sed hoc defendimus, quod Christus Ecclesiæ suæ semper & pro semper providerit de sufficientibus Doctoribus, & hos esse pro hodierna Ecclesia hodiernos Theologos unanimiter sentientes; utut olim utpote adhuc in tenera ætate Ecclesiæ & novella plantatione à Paganorum & hæreticorum persecutionibus truculentius infestata conveniens fuerit, quod Eidem dederit etiam illuminatiores & graviores magistros. Unde etiam in forma responderi potest; omitto antecedens, distinguo consequens; ergo licet abundare quemquam in sensu suo, si agatur de auctoritate Theologorum Scholasticorum singillatim consideratorum, vel in partes contrarias abeuntium, transeat; si agatur de unanimi eorundem consensu maxime in materia fidei ac morum, nego consequentiam. Hactenus de auctoritate Theologorum, præsertim Scholasticorum; jam vero quid de Canonistis?

CXVII. Assertio 4. De auctoritate SS. Canonum Interpretum ferme ut de Theologorum sentiendum est, hoc notabili tamen cum discrimine, quod cum Canonistæ plurimum occupentur in iis,

in iis, quæ ad forum externum & regulandam disciplinam, vel etiam ad commercium Christiano - Civile pertinent, altiora vero de Deo, Rebusque Divinis morum præcepta fideique dogmata ad forum theologicum, quasi non suæ tractationis negotia plerumque remittere soleant, in illis regulanda nimirum disciplina fori externi & commercii Christiano - Civilis directione tanquam in arte propria Magistros etiam Theologia ipsos merito veneratur, & administratos recipit, quoties hujusmodi incidit quæstio; in istis autem, quæ fidei morumque dogmata spectant, & vel sui fori non sunt, vel tanquam aliena ab ipsis negliguntur, cum debita reverentia tanquam in arte peregrini minus attenduntur. Alias cum institutum Canonisticum per se & ex professo versetur in discutiendis ac declarandis Pontificiis Constitutionibus, & Conciliorum Decretis, utique quantum hæc ad fidem aut mores pertinent, prout ea inter Loca Theologica posuimus, ita eorundem Interpretibus ex professo talibus à Theologo suus debetur honor & auctoritas. Jam breviter audiamus opposcentes.

Solvuntur Objectiones.

CXVIII. Objicitur 1. Theologia Scholastica ferme ex toto occupatur quæstionibus potius curiosis quam utilibus, & tractat quasi ex professo de rebus intellectum humanum multo excedentibus, minime tamen ad salutem consequendam necessariis; nam ea, quæ sunt fidei relinquit Dogmaticæ, Scripturasticæ, & Polemicæ; ea vero, quæ ad mores & disciplinam spectant, remittit ad Moralistas & Canonistas: ergo ad stabilendum aliquod dogma, vel etiam ad gravem aliquam quæstionem moralem resolvendam nullius est valoris aut ponderis auctoritas Scholasticorum.

Respondeo: Nego absolute antecedens quoad omnia membra; nam Theologia Scholastica ex officio & professione sua propria ordinate uberiusque declarat tam ea quæ sunt fidei, quam quæ sunt morum, tum ad erudiendos fideles, tum etiam ad effi-

efficacius impugnandos hæreticos; in ordine ad quod Dogmaticam partim complectitur, partim supponit, partim excolit; Scripturistica utitur tanquam primo & firmissimo fundamento, Polemicæ arma suppeditat omnis generis & invictissimi roboris; porro tam materias morales quam Canonisticas ad disciplinam Christianam qua talem spectantes non quomodocunque (ut forte aliquando fit ab aliis) mere assertive ac narrative, sed disputative, ordinate, fundamentaliter, & ex genuinis solidæ doctrinæ principiis resolvit. Si qui forte Theologos se dicant, nil tamen horum præstent, vitium non est in Schola, sed in illis, qui Scholasticos se jactitant, Scholæ tamen Theologicæ nec finem proprium assequuntur nec modum tenent; & hercle! quis tam insanus est qui artis Medicæ & præstantissimorum Medicorum auctoritatem spernat in materia sanitatis corporalis conservandæ vel recuperandæ, idcirco, quia multi dantur Agyrtæ circumforanei, Medicos, quales non sunt, se plenis buccis venditantes? ita nec Theologiæ Scholasticæ, nec Scholasticorum vere Theologorum vilipendenda auctoritas, quamvis forte non omnes sint, quales haberi prætendunt.

CXIX. Objicitur 2. Nec Scriptura sacra, nec Apostolica Traditio, nec Definitio aliqua Ecclesiæ junioribus istis Theologis spiritum veritatis adpromittit; ergo utpote ex scientia pure humana multumque fallibili discurrentes non possunt constituere firmum ac stabilem locum Theologicum.

Respondeo: Distinguo antecedens: non est illis adpromissus spiritus veritatis expresse absolute est singillatim, concedo antecedens: implicite, præsumptive, & concorditer sentientibus nego antecedens; & distinguo consequens: ergo non constituunt firmum Locum Theologicum seorsim ac singillatim considerati, concedo: simul & ut concorditer sentientes subdistinguo: non constituunt Locum Theologicum ex primis, unde sumantur immediate ipsa dogmata, concedo: non constituunt verum locum Theologicum firmum ac stabilem, ita ut pertinaciter contradicentes saltem reddantur suspecti in fide, & periculosissimum sit contradicere, nego consequentiam. Qua ratione implicite ac præ-

præsumptive tam scriptura quam traditio & Ecclesia illis spiritum veritatis adjudicet satis ostendimus in probationibus nostrarum assertionum, præsertim tertiæ.

CXX. Objicitur 3. In Theologia Scholastica nihil habetur certi ac definiti; Scholastici enim de omnibus pro & contra disputant, & si forte in quæstione aliqua graviore assertionem suam tribus ratiunculis comprobant, mox decem argumenta subjungunt contrarium probantia; ita ut Nostrates Theologi Scholastici videantur potius esse veri sceptici de omnibus dubitantes, & nil certius reputantes, quam quod omnia sint disputabilia, dubia, & incerta; ergo cum Ipsimet in omnibus fluctuent, ex Illorum auctoritate sumi nequit argumentum firmum & stabile.

Respondeo: Nego iterum absolute calumniosum antecedentis assertum; habet Theologia Scholastica multa principia in ipsis primis veritatibus fundata, & citra controversiam ab omnibus Scholasticis recepta; habet tamen & suas conclusiones probabiles, ubi in partes diversas licite abeunt Doctores; quale argumentum sumatur ex auctoritate unanimi, quale ex divisa? sat dextre per distinctas assertiones distinximus. Cæterum quod Theologia Scholastica singulis ferme suis assertionibus subnectat, præmittatve argumenta contraria, non per hoc asserta sua reddit dubia, sed magis firma, quatenus hac sua propria methodo manifeste demonstrat, quævis vel per ignorantiam, vel per malitiam opponibilia solide posse dissolvi ac refutari. Sæpius etiam exercitii causa aliquas objectiones sibi fingit ad hoc, ut Discipuli quasi in umbratili pugna exercitati data occasione eo expeditiores sint ad seria contra inimicos veritatis prælia.

CXXI. Objicitur 4. Si Scholasticorum imo & Canonistarum auctoritatem inter Locos Theologicos numeramus potiori jure Dogmaticorum & Christianæ Moralitatis Professorum auctoritatem suspicere deberemus, hi enim Dogmatici & Moralistæ ex professo tractant *de fide & Moribus*; ergo vel Scholastici ac Canonistæ omnino prætereundi sunt, vel certe Dogma-

ticis ac Moralistis præ illis assignandus est suus Locus proprius.

Respondeo : Transeat antecedens , si nempe sermo sit de Dogmaticis , qui dogmata Theologice ac methodice , non tantum theoricæ & historice stabiliunt & propugnant ; item si Moralistæ per solida & universalia principia theologica casus conscientiae resolvant , & non meras summas describendo sturnatim ac sine delectu sequantur gregem ; utut enim auctoritas maxime etiam in re morali magni sit ponderis , hæc tamen non solo numero metienda est ; nam pauci sunt sapientes , stultorum vero infinitus est numerus , uti , acerbius quidem , advertit Canus : unde data cum cautela transeat , vel etiam concedo antecedens , nego consequentiam ; & dico in objectione commendatos sat comprehendi in Loco de quo agimus ; de auctoritate tamen Theologorum *Scholasticorum* specificè hunc inscribere volumus , primo , quia nostris iterum temporibus *Schola* plus justo vapulat , ut illam ab ignorantibus vel malevolis defendamus ; dein etiam quia in Theologia Scholastica initio quaestionis explicata continentur cætera , non autem econverso ; imo Scholastica continet omnia & singula , quæ ad fidei morumve doctrinam pertinent , non confuse , non obiter , non per accidens tantum ; sed ex professo pro materiarum dignitate dilucide , bona in forma concludenter , suo quæque Loco pulcherrimo ordine pertractata .

Hucusque igitur compendiose egimus de *Locis propriis* Theologiae , modo succinctius adhuc acturi sumus *de alienis* . Et hinc sequitur

Q U Æ S T I O V I I I .

*An & quatenus Theologia serviat argumentum ex
Ratione Naturali desumptum?*

CXXII. **S** Apienter equidem dixit Canus : puerile est in re gravissima, qualis est Locorum Theologorum assignatio, velle ornate loqui, & floribus delectari, ubi agitur de inveniendō maturo semine fructuum præstantissimorum; postquam vero ad rigorem Scholæ hucusque de intrinsicis propriisque S. Facultatis Elementis egimus, liceat, quæso, saltem in transitu Locis exteris perbrevis allegoria parabolica aliquantillum præludere. Arx itaque insuperabilis supra vivam petram, quæ principaliter Christus est, in alto posita stat Sancta Fides; hanc Arcem Fidei tanquam domum propriam & Sedem regiam inhabitat Heroïna invictissima Theologia; pro firmitate Arcis loco murorum, turrium, aggerum, & propugnaculorum Illi serviunt Auctoritas Scripturæ Sacræ, Traditionum Apostolicarum, consensus Ecclesiæ, Decisionum Pontificiarum, necnon Definitionum Conciliorum; Militem præsidium componunt SS. Patres, unacum numerosissimo, validissimo, exercitatisimoque Theologorum Canonistarumque exercitu, Illi ut Duces egregii, Isti tanquam Milites haud instrenui. His munita præsidiis Theologia Arcem quidem servat inexpugnabilem ab inimicis, & in ea tutissimum refugium præstat amicis; ad ampliorem tamen sui magnificentiam, & abundantius tutamen suorum, & longius arcendum omnem hostilem impetum copias insuper adhibet subsidiarias, quas in valle Arci subjecta per Castra disponit exteriora, & tanquam levioris armaturæ milites quotidianis vellitationibus in hostes emit; hi primos impetus repellunt, hi primas eruptiones faciunt, hi cuniculos hostium detegunt, hi inimici vires & consilia ex-

plorant, hi amicos, quidni etiam fortunatos captivos ac transfugas securos ad arcem comitantur. Et quinam isti? dicam: castra circumvallata suisque custodita vigiliis est sana Ratio naturalis: Copia subsidiariae sunt reliquæ Disciplinæ profanæ: Exploratores demum sunt humanæ fidei Historici. Hactenus ergo versati sumus in contemplandis quæ Arcem *intrinsecus* muniunt, nunc descendamus ad Castra *exterius* posita, &

CXXIII. Dico 1. Ratio naturalis est Locus Theologicus, & quamvis non sit *intrinsecus* Theologiæ, & qua tali proprius, est tamen inter *extrinsecos* & *adscititios* merito primus.

Probatur assertio 1. Apostolus dicit Rom. 1. 20. *Invisibilia Ipsius (Dei) a Creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas.* Intellecta utique *ratione naturali*, loquitur enim de cognoscendis invisibilibus per *visibilia*, seu de supernaturalibus per *naturalia* ob relationem & connexionem istorum cum illis: ergo juxta Apostolum valet argumentum ex ratione naturali depromptum ad cognoscenda supernaturalia & Theologica. Rursus idem Apostolus 1. c. v. 19. *quod notum est Dei, manifestum est illis*: quasi diceret: hominibus per lumen rationis manifestatæ sunt Perfectiones Dei. Huc etiam spectat illud Psalmistæ Ps. 4. *signatum est super nos lumen vultus tui Domine*: videlicet, non solum *lumen fidei*, utpote quod non illuxit omnibus, sed & *rationis*; loquitur enim hic de omnibus indefinite, sicut Sap. 13. 1. dicitur: *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei.* Ex quibus

Probatur assertio 2. Ea quæ per evidentem rationem cognoscimus, sunt nobis ab Auctore naturæ, qui solus Deus est, *largo modo* revelata, nam ad hoc Deus in nobis lumen rationis accendit, ut evidenter proposita cognoscamus, illisque assensum necessarium præstemus; atqui omne illud quod se habet per modum revelationis divinæ constituit Locum Theologicum, non quidem semper *proprium*, si nimirum revelatio non sit supernaturalis & absolute infallibilis, quorum neutrum lumini rationis

pure naturalis semper & pro semper tribuimus, constituit tamen *extrinsecum* & quasi adoptivum, quatenus per relationem etiam ducit ad cognitionem supernaturalium, ut supra exposuimus, & saltem de via ordinaria, quamdiu per lumen superius de alio non constet, fallibile non est. Unde ulterius

Probatur assertio 3. etiam quoad 2. membrum: Ille Locus est primus & præcipuus inter extrinsecos, qui proxime accedit ad intrinsecos, imo qui sine aliis extrinsecis suppeditare potest argumenta congrua, cum tamen cæteri extrinseci sine hoc vel alio omnino intrinseco non nisi labilia tribuant argumenta; atqui hoc totum verificatur *de ratione naturali*: ergo verum est, quod ratio naturalis inter Locos Theologiæ extrinsecos merito sit primus. Primum membrum Minoris ostensum fuit in probatione mox præcedente; alterum patet ex hinc; si etiam nullius alterius à Theologia Facultatis daretur auctoritas, nec ulla exstaret fidei pure humanæ historiæ, ratio naturalis qua lumen à Deo nobis ingenitum semper de multis bonum præberet argumentum; econtra vero tam auctoritas aliarum disciplinarum, quam historia fide duntaxat humana conscripta, nisi ratione aliqua intrinseca sive evidenti, sive saltem congruenti stabiliatur, labile prorsus & sæpe sæpius fallax nimium constituit fundamentum. Jam

CXXIV. Dico 2. Si ratio naturalis pro aliqua conclusione Theologica est evidens evidentiā, ut vocant, *Metaphysica*, ita ut per oppositum evidenter sequeretur *esse* & simul *non esse*, quamvis immediate & per se veritas tali evidentiā cognita non constituat dogma fidei, assertionem tamen rationis etiam naturalis evidentiā ita firmat, ut contrarium theologice erroneum censi debet. Explicatur & demonstratur. Impossibile est verificari simul perfectas propositiones contradictorias, ut sciunt Logici, & nemo sapiens negat; ergo cujus oppositum evidenter involveret tales propositiones contradictorias, id necessario verum, & consequenter oppositum illud si sit de subjecta & materia Theologica censi debet theologice erroneum. Dixi tamen per talem & qualemcunque evidentiā pure naturalem immediate ac per se

se non constitui *dogma fidei*, quia per rationem naturalem utcunque evidentem immediate non habetur formalis ratio dogmatis, quæ est *revelatio supernaturalis*.

CXXV. Dico 3. Ratio naturalis physice tantum aut moraliter evidens, id est, vel ab experientia sensuum, vel à communi persuasione hominum hausta, quamvis in moralibus, quousque non obstat Locus aliquis proprius & intrinsecus theologicus, servire possit ad suadendam & illustrandam assertionem, universaliter tamen maxime in materia fidei non præbet sat firmum argumentum theologicum.

Ostenditur, & primo quidem in materia fidei plurimæ dantur veritates, quæ sunt supra rationem & contra experientiam sensuum, e. g. quod unica simplicissima Natura subsistat in tribus a parte rei vere distinctis Personis; quod Deus per essentiam impassibilis & immortalis passus sit & mortuus; quod sub speciebus panis & vini contineatur verus ac vivus Homo-Deus, & alia hujusmodi.

Dein etiam in Moralibus: nisi ex Locis propriis Theologicis doceremur de contrario, quis, quæso, Mortalium sibi facile persuaderet paupertatem esse sectandam, honores esse fugiendos, mortificationem esse habendam in deliciis, de humiliatione, persecutione, opprobriis esse gaudendum, inimicos non solum non esse odiendos, sed cum affectu & effectû diligendos, aliaque iterum plurimæ quæ nos Schola Christi docet contraria omnino principiis mundanis, carnalibus, aut persuasioni pure humanæ: ergo ex ratione naturali physice tantum aut moraliter evidenti non habetur universim sat firmum argumentum Theologicum.

Solvuntur Objectiones.

CXXVI. Objicitur 1. Eccles. 1. dicitur: *proposui in animo meo quærere, & investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole; hanc occupationem pessimam dedit Deus Filiis hominum, & ecce universa vanitas & afflictio Spiritus*; si ergo est occupatio pessima,

ma, si est mera vanitas & afflictio spiritus investigare *sapienter*, id est, *ex lumine rationis*, in res subsolares, multo major vanitas & occupatio frustranea est ex lumine naturali velle discurrere de rebus, quæ sunt supra solem & supernaturalibus.

Respondeo: Concedo textum, distinguo consequens: ergo vanitas & frustranea occupatio est, velle discurrere de rebus supernaturalibus *quibuscunque* ex *solo* lumine naturali, & discursu *comprehensivo*; id est, si quis per *solum* lumen rationis vellet *exhaustire omnes* difficultates theologicas, & Mysteria Religionis, concedo consequentiam: discurrere de rebus supernaturalibus ex lumine rationis *dispositive* & cooperative, ita ut quatenus etiam per lumen rationis nobis innotescunt, eo *facilius* persuasa habeamus, nego consequentiam. Dein sensus genuinus & à Spiritu Sancto probabiliter intentus citati textus non est, quasi sapientissimus Ecclesiastes contemptui habuisset & inutile judicasset studium rerum naturalium per lumen rationis cognoscibilem, sed quod in cognitione & contemplatione omnium rerum naturalium spiritus hominis nec debeat nec possit quiescere tanquam in fine suo ultimo perfecte beatificante, neque etiam: occupatio *peffima*: dicere vult rem moraliter malam, sed idem est, ac: occupatio *laboriosissima*: uti communis habet Interpretum, & patet per contextum.

CXXVII. Objicitur 2. Apostolus 2. Cor. 10. nos docet: arma Militiæ Christianæ non esse carnalia, sed potentiam ex Deo; & hinc nos debere intellectum in captivitatem redigere in obsequium Christi: ergo ex ratione naturali & per ratiocinationes intellectus humani non formatur bonum argumentum Christiano-theologicum.

Respondeo: Distinguo sensum textus: Apostolus docet arma Militiæ Christianæ esse potentiam ex Deo nostrumque intellectum esse captivandum in obsequium Christi in iis, ubi carnalis & sensualis scientia se extollit *adversus scientiam Dei*, uti eodem contextu Apostolus insinuat, seu (prout in nostra assertione diximus) si per loca propria & intrinseca Theologiæ doceamur contrarium, tunc non sit bonum argumentum theologicum

gicum ex ratione naturali in mera experientia vel inclinatione sensuum fundata, concedo : docet ita captivandum esse intellectum, ut nunquam etiam in Metaphysice evidentibus, vel aliis ubi non adversatur, sed adjuvat Loca propria theologica, illius adjutorio utamur, nego antecedens, & sub eadem distinctione nego & concedo consequentiam.

CXXVIII. Objicitur 3. SS. Patres communi calculo volunt rationem naturalem exclusam à materia fidei & vera theologia Christiana; sic in specie Augustinus l. 1. de act. cum Felice Manichæo dicit: *Paracletus nos vult facere Christianos, non Mathematicos*. Et Hieronymus c. 10. Matth. ait: *humana ratiocinatio virga & baculus arundineus est, quem si paululum presseris, frangitur, & manum perforat incumbentis*. Similiter Gregorius Nazianzenus Orat. 1. in Julian. docet: *disciplina nostra*, idest fides & vera Theologia Christiana, *Pythagorica est*: quasi diceret: sola auctoritate Magistri fundatur: ergo ratio naturalis non debet poni inter Loca Christiano-theologica.

Respondeo: Nego antecedens. SS. Patres certe non volunt rationem naturalem à disciplina theologica omnino exclusam, sed negant duntaxat, quod ratio naturalis *se sola* sit sat firmum fundamentum fidei, vel quod *omnia* Mysteria fidei debeant ac possint evidenti ratione naturali demonstrari; & sic explico etiam allatos textus: quoad 1. recte dicit S. Pater, quod Spiritus Sanctus per Scripturas Sacras immediate & primario non intendat nos docere scientias profanas, sed Legem Dei, & Christi. Per hoc tamen non negat etiam alias scientias, & rectum usum Rationis naturalis posse esse in subsidium, sin minus respectu Christianorum & indoctorum in fide Catholica & respectiva ipsorum credibilitatis evidentiā ab incunabulis enutritorum, saltem dispositive respectu Infidelium, & confirmative in ordine ad acquirendam etiam absolutam credibilitatis evidentiā respectu Fidelium doctiorum. Ita enim contra eundem Felicem Manichæum se declarat his verbis: *fidei Imperator Christus Dominus, Arce auctoritatis munivit Ecclesiam & copiosissimis apparatus invictissimæ Rationis armavit: illa ergo rectissima Disciplina est, in Ar-*
cem

cem fidei recipi infirmos, ut pro eis jam in tuto positis fortissima Ratione pugnetur. Quoad 2. perbene etiam Hieronymus Rationem naturalem comparat baculo arundineo, id est, insufficienti, qui se solo totum corpus sustentet; nam sola Ratio naturalis, etiam nobis fatentibus, & asserentibus, utique importionatissima foret ad constituenda & stabilienda fidei dogmata, servit tamen, ut sæpe diximus, ad ea magis declaranda, & sophistica Adversariorum tela directius retundenda. Porro quod Nazianzenus Disciplinam Christianam dicat *Pythagoricam*, sola auctoritate Magistri fundatam, iterum non repugnamus; ficut enim Pythagorici de ratione alicujus asserti interrogati respondere solebant *αὐτὸς ἔφα*: ipse dixit: ita etiam omnes Christiani Catholici de ratione formali suæ credentiæ interrogati respondere debent *αὐτὸς ἔφα*, ipse dixit, nempe: *Deus revelavit*; neque tam absurdi sumus, ut motivum formale fidei supernaturalis statuamus Rationem naturalem, & non Revelationem, ac infallibilem Auctoritatem Divinam; aliud autem est quærere: quodnam sit formale, ultimum, & fundamentale motivum fidei, aliud: quibus mediis hæc eadem S. Fides in diversis circumstantiis & respectu diversarum Personarum possit convenienter insinuari, explanari, armari, ac ornari? Profecto si percurramus SS. Evangelium ipse Christus Dominus multoties legitur Ratione naturali, similitudinibus, & parabolis à rebus naturalibus desumptis Divinam suam doctrinam populis insinuasse, & adversarios confutasse. Inter alia nonne perfectissimo syllogismo (cujus vel nomen horrent quidam superstitiosi Auctoritatis Sacræ Defensores) immortalitatem animæ demonstravit Sadducæis negantibus Abraham, Isaac, & Jacob adhucdum vivere nimirum anima tenus, hoc modo discurrendo: In Exodo legitis, & non negatis verum esse: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob; atqui (audi minorem ex Ratione naturali evidentem) atqui Deus non est Deus mortuorum sed vivorum; ergo Abraham, Isaac, & Jacob secundum animam adhucdum vivunt. Exemplum Magistri imitati sunt SS. Apostoli variis Rationibus naturalibus in

fuis Epistolis tam Fidelibus quam Infidelibus Legem Christi inculcantes; unde Petrus voluit, ut omni interroganti possimus reddere Rationem, & Paulus ab Episcopo exigit, ut possit eos, qui contradicunt, arguere; uno verbo: Ratione non credentes adducuntur, credentes confirmantur, repugnantes confunduntur; non quidem Ratione Domina, sed Administra, Syllogismo non præsidente, sed utiliter subserviente. Abeant ergo (cum Cano loquor ad illos, qui seclusa Ratione naturali per solam auctoritatem omnia expediri volunt, quosque non Theologos, sed Disciplinæ Ecclesiasticæ simplices Elenchos & indices librorum vocat) abeant, inquam, & quoniam, ut homines cum hominibus ratiocinari non volunt, eis, qui sint ex pecudum genere se suamque Theologiam insinuent. Nos autem properamus ad paucula reliqua, de quibus sit

QUÆSTIO IX.

Quid valeat Theologo Auctoritas aliarum profanarum Scientiarum Professorum, in specie Philosophorum, & Juris Consultorum?

UT breves simus in iis, quæ extra forum nostrum sunt, & in partem duntaxat subsidiariam aliquando advocantur, præmissis præmittendis quæst. præcedenti insinuatis,

CXXIX. Dico: Concors & unanimes sententia in materia suæ cuique Facultati propria tantæ est auctoritatis, ut non solum in Facultate sua pariat certitudinem moralem, verum etiam in ipsa Theologia quando & ubi similis materia per connexionem tractanda forsan obvenit, serviat ad argumentum probabilissimum.

Ratio primi Membri est, quia, ut supra diximus, in quavis Disciplina credendum est, quamdiu aliud certo non obstat, in arte Magistris de materia suo foro propria unanimiter judicantibus.

Secundum Membrum probatur: Illud *etiam Theologo* servit pro argumento probabilissimo, quo usi sunt in persuadendo ipsimet SS. Apostoli & Patres Ecclesiæ; atqui tam Hi quam Illi data occasione usi etiam sunt argumentis ex aliis Facultatibus & Disciplinis mutuatis; sic Paulus non solum contra Infideles per argumentum, ut vocant, ad hominem, & in quo non semper requiritur veritas, verum etiam Fideles instruens utitur testimonio Philosophorum & Poetarum: primi generis est illud ex Arato Astronomo ad Athenienses Act. 17. *Ipsius enim & genus sumus*. Secundi generis ex Euripide Poeta est, quod in prima sua Epistola c. 15. ad suos Corinthios scribit: *corrumpunt bonos mores colloquia prava*. Item ex Epimenide Philosopho ad Titum c. 1. *Cretenses semper mendaces mala bestiae, ventres pigri*:

pigri : & subjungit : *Testimonium hoc verum est*. Ita etiam Epiphanius post multas gravissimas rationes Theologiæ proprias, quibus ostendit SS. Dei Genitricem post partum semper mansisse Virginem, hac pulchra à Philosophis Naturalistis mutuata similitudine Catholicam illustravit sententiam dicens : *Ajunt Leonem non parere nisi semel & unum, ita Virgo, quæ peperit Leonem de Tribu Juda non nisi semel atque unicum peperit*. Et Hieronymus in c. Isai. 16. & 56. etiam ex communi auctoritate Philosophorum probat, virtutes invicem esse ita connexas, ut qui unam perfecte possideat, omnes habeat, & qui unica caruerit, nullam perfecte possideat. Sic alii Patres passim, quorum textus & exempla huc transcribere nimis longum foret; ergo concors auctoritas aliarum quoque Facultatum suo loco & tempore rite applicata aliquando potest probabilissimum argumentum suppeditare Theologo.

Objectionum loco, quas quæst. præcedenti jam ut plurimum præoccupavimus, addenda hic sunt aliqua in specie de Juris prudentia Civili, & Philosophia Aristotelica; de hac quidem, quia ad Theologiam Scholasticam ob methodum suam syllogisticam fortius stringentem, qua præliminare utilissimum, ne dicam, necessarium inservit; de Illa vero, quia ut supra vidimus, auctoritas Canonistarum etiam constituit aliquem Locum thologicum; Jus autem Canonicum tam arcto vinculo connexum est cum Civili, ut jam in proverbio dicatur, *Legisla sine Canone parum, Canonista sine Lege nihil*. Ne quis ergo harum facultatum extranearum quibuscunque principiis non sine periculo gravissimorum errorum indiscriminatim utatur,

CXXX. Advertendum circa Juris prudentiam Civilem : in triplici differentia sunt & considerari debent Leges Civilisticæ; aliquæ enim sunt à Jure Canonico adoptatæ, aliæ sunt toleratæ, aliæ demum sunt tanquam falsæ & perniciosæ omnino reprobatae, uti doctissime distinguit Sapientissimus & Sanctissimus Dominus Noster Benedictus XIV. in sæpius cit. Tract. de Synodo. Audiamus exempla: ex Jure Civili Canonicum approbat & assumpsit Legem, qua præscriptio legitima declaratur
justus

justus titulus acquirendi dominium; Legem, qua Conjugibus de perpetuitate impotentiae dubitantibus conceditur triennium ad experiendum; Legem, qua Exteri possunt arrogari & adoptari in filios ac hæredes; Leges insuper omnes statuentes impedimenta matrimonii orta ex cognatione legali; Leges denique, quæ purum favorem Ecclesiæ continent, quales sunt de Immunitate Reali ac Personali Ecclesiastica: Item de prolongato tempore præscriptionis contra Ecclesias, nimirum contra Inferiores ad quadraginta, contra Romanam vero usque ad centum annos. Et plures hujusmodi

Leges ab Ecclesia toleratæ ac permissæ sunt omnes illæ, quæ contractibus & negotiis Civilibus certas formas statuunt, aut meras causas profanas respiciunt, dummodo, nil contineant contrarium Juri Naturæ, aut Divino, & forum Ecclesiasticum intactum relinquant.

Porro exempla Legum reprobatarum sunt: Lex permit- tens usuras proprie dictas; Lex assistens contractui læsivo usque ad dimidium fortis; Lex irritans matrimonium contractum à filio vel filia-familias sine consensu parentum, vel à servo invito Domino; Lex quæ conjugatum, si cognoscat liberam, negat esse adulterum; Lex quæ ultra uxorem legitimam concedit Marito concubinam domi suæ retinendam; Lex, quæ prohibet, ne Vidua nubat infra annum luctus; Leges denique permittentes, ut auctoritate privata Maritus possit occidere uxorem in adulterio deprehensam, vel quod pater impune possit occidere filiam in domo paterna aut Generi adulterantem dummodo simul etiam occidat adulterum. Hæ igitur & his similes Leges utpote Juri naturæ & Evangelio repugnantes, merito Ecclesia reprobatur, & inter Christianos reputatur abominabiles. Theologus ergo Legibus primi generis suo loco & tempore non minus quam Constitutionibus Ecclesiasticis uti poterit; Leges secundi generis aliquando ad abundantioris confirmationem adhibere licebit; Tertii autem generis Legibus omnino abstinendum erit ad aliquid inde probandum, nisi forte aliquando ad hominem à contrario, & ut ajunt, *per absurdum*.

Ad-

Advertendum 3. Ne Theologus ex omni textu Aristotelico bonum argumentum fieri posse sibi persuadeat, sciat oportet, quod licet Aristoteles multa in *Physicis*, *Metaphysicis*, *Moralibus*, & præsertim *Dialecticis* præclare scripserit, homo tamen & quidem Gentilis erat, qui ex defectu luminis fidei, & per alia vitia, quibus gentilismus scatet, sæpius obfuscatu intellectu in suis libris complures gravissimos errores complexus est, quos Ipse forte in parte cognoscens obscuriore dubiorum verborum involucro incautis propinat. Sunt autem hujusmodi errores Illius præcipui sequentes:

1. Quod contra fidem *Scripturæ sacræ* neget à Deo aliquando immitti somnia hominibus.

2. Quod dicat fortuitos eventus non subesse gubernationi & ordinationi *Divinæ*.

3. Quod per modum principii teneat: omne quod incipit esse, aliquando etiam desinit esse; ex quo sequeretur Angelos & animam rationalem hominis vel non esse creatos à Deo, sed esse entia necessaria à se, æquales Deo; vel esse corruptibiles & mortales.

4. Quod Deum modo vocitet animal perpetuum, modo dicat *Cœlum*, modo *Mentem* & animam *Cœli*; rursus quod hanc supremam mentem inseparabiliter affigat primo mobili, cæteris autem orbibus cœlorum mentes quasdam & Deos respective inferiores assignet, quas etiam vocat *Intelligentias*; unde forsan ortum traxit opinio *Peripato* addictorum *Philosophorum* ex auctoritate *Aristotelis* probantium cœlos moveri ab Angelis.

5. Quod *Intelligentiis* istis motricibus tribuat virtutem infinitam, eo quod infinito tempore moveant.

6. Perniciosissimus error est, quod videatur negare *Providentiam Divinam*; imo præmia aut poenas pro bene vel male factis in altera vita obventuras reputet pro figmento, & terculamento ad coercendos in officio populos excogitatis; in quo sane egregium, si *Superis* placet, Discipulum nactus est in *Pseudopolitico* *Scriba Florentino* *Machiavello*; atque utinam *Secta* hæc pestilentialis si non in primo *Magistro*, saltem in-

Di-

Discipulo extincta fuisset ! non lugeret hodie etiamnum Ecclesia tot fictos Christianos , qui , si non verbo , corde ac opere profitentur illud Epicuræum : *ede , bibe , lude &c. post mortem nulla voluptas .*

Præter hos principales enarratos errores , alios vix minores hinc inde inspergit , e. g. Deum curare magna , parva negligere ; Deum in rebus naturæ non esse liberum ; mundum esse ab æterno ; animas humanas dari numero infinitas ; non dari resurrectionem corporum ; nullam dari creationem proprie dictam , seu productionem ex nihilo sui & nihilo subjecti ; & quæ sunt plura hujusmodi aut cum istis connexa . Et quamvis post D. Thomam à multis omni studio ac contentione jam fuerit defensus , explicando in sensum meliorem Illius scripta sæpius obscurissima , certum tamen manet , hoc ipso quod in gravissimis istis ac in fide delicatissimis quæstionibus dubiè & amphibiológicè scripserit (salvo semper Illius incomporabili & nunquam satis laudato artificio Syllogistico) in simili aut connexa materia à Theologo cautissime tractandus sit , nec in istis Illius auctoritati quidquam virium tribui debeat . Nunc tandem de ultimo hodie aliquibus primo Loco Theologico sit

Q U Æ S T I O X.

An & quantum Auctoritas Historiæ humana tam Ecclesiastica quam profana probet in Theologia?

CXXXI. **Q**Uod Historia vera & genuina fit Magistra vitæ, & lux veritatis. omnes qui humanitatis sensum non exuerunt, facile consentiunt; atque utinam (querimonia jam est communis Regnorum, Provinciarum, Communitatum, quidni etiam particularium familiarum?) atque utinam Patres ac prædecessores à sæculis nobis suorum temporum fata & gesta accuratius descripta reliquissent! quantæ nobis non forent voluptuosæ eruditioni, quin & utilissimo documento in hodiernis & quotidianis negotiis nostris de via plana & expedita felicius terminandis? siquidem ferme dici potest: *nil sub sole novum est: quod fuit, est, & erit.* Et sane, cum ex hæcenus dictis abunde pateat, etiam in theologicis frequentem esse usum historiæ, utpote ex qua hinc inde varia adnotare necessarium esse ostendimus, quidni etiam cum in Cathedra Ecclesiastica argumentum S. Oratoris mirabiliter illustrare, & vel maxime ad captum Vulgi servire soleat, ita ut respectu hujus sæpe sæpius verificetur adagium: *Verba* (dicamus etiam *Rationes*) *movent; Exempla* ex historia desumpta & Auditorio appropportionata *trabunt?* Superest, ut breviter dilucidemus: an & qualis Auctoritas Historiæ Locum Theologicum mereatur, & quasnam habeat vires ad theologice comprobendam veritatem? ad quod

CXXXII. Dico 1. Nullus Historicus, præter Scriptores sacros & Canonicos, se solo facit fidem certam theologicam. Ratio est manifesta, nam, cum homo possit fallere & falli, fides pura humana sine alio altioris ordinis adminiculo veritatis, labile est argumentum, hinc Flavius Vopiscus celebris alias historicus satis audacter dixit: *nemo Historicorum est, qui non aliquid sit*

fit mentitus ; unde fidenter Historiam aggredior habiturus comites mendaciorum .

CXXXIII. Dico 2. Historici graves & probati suppeditant Theologo argumentum plus minusve probabile , prout nempe asserentium auctoritas juxta regulas prudentis criterii majorem vel minorem meretur assensum . Etiam hæc assertio est extra dubium ; nam Viro gravi & probatæ fidei quasi in faciem exprobrare mendacium , aut dum credibilia narrat leviter deceptionem objicere , plane non est hominis bene instituti , sed impudentis , & obstinati contradictoris .

CXXXIV. Dico 3. Si omnes aut ferme omnes graves & probati Historici factum aliquod uniformiter narrent atque testentur , oritur certitudo moralis etiam in Theologicis valde utilis & sæpe necessaria .

Ostenditur ab exemplo : Non solum utile , sed & necessarium est dari in Ecclesia certitudinem moralem , quod Concilium e. g. Nicænum fuerit sub Constantino Magno convocatum , & approbatum à Sylvestro Romano Pontifice ; & unde hoc scimus , nisi per fidem concordantium Historicorum gravium & probatissimorum ? sic quod Petrus Romæ Sedem Ecclesiæ principalem fixerit , discimus ex Historia ; sic ad defensionem ipsiusmet S. Scripturæ contra Infideles & Hæreticos sæpius recurri debet ad Historiographos etiam profanos , & Gentiles , uti solenne fuit Tertulliano convinentissima argumenta inde depromenti . Ratio vero assertionis est : Illud moraliter certum haberi debet , quod non nisi impudenter ac temerarie negari potest ; atqui quod omnes vel ferme omnes Viri graves , prudentes , probati constanter asserunt ita contigisse , non nisi ab impudentissimo , temerario , & stulto negari potest ; ergo ,

Dixi autem moraliter certum esse , quod graves & probati Historici concorditer adstruunt ; quinam vero censendi sint hi graves & probati individuatum determinare opus ac labor foret indefinitus , requireret enim examen odiosissimum omnium tam Ecclesiasticorum quam profanorum Historicorum , requireret totius Historiæ litterariæ recapitulationem , requireret discussio-

nem Criticorum hodie non tot quin plurimum ipsius Historiæ litterariæ, quidni etiam Criticorum supra ipsos Criticos quasi in infinitum; unde ut saltem in generali aliquid statuamus,

CXXXV. Dico 4. Historici graves & probati cenferi possunt, qui habent sequentes qualitates: 1. Si cui Historico Ecclesia vel publico Decreto vel communi consensu auctoritatem tribuit, dignus est, ut auctoritatem etiam in Schola obtineat; & econtra qui ab Ecclesia dubiæ fidei Scriptores habentur, merito etiam à veris & bonis Theologis parvipenduntur; pro exemplo serviat, quod Gelasius Papa receperit Historiam de Vitis Patrum ab Hieronymo conscriptam, item Acta S. Sylvestri, rursus Historiam Orosii; imo non omnino rejecit Chronicon Eusebii Pamphili Cæsariensis, exceptis nempe iis ubi nimium laudat & excusat Origenem, necnon ubi Ario favisse videtur. Exadverso inter Apocrypha recenset libros 8. Clementis, Acta Andreæ, Philippi, Petri, ac Thomæ; item librum de Infantia Salvatoris, & alterum de Ejusdem Nativitate, librum Pastoris, Acta Theclæ & Pauli, Revelationes Pauli, librum qui inscribitur Transitus Mariæ, Libellos de poenitentia Adæ, Origenis, Cypriani, Epistolam Jesu ad Regem Abagarum, Passiones Georgii, Quirici, & Julitæ; ac tandem Historiam Eusebii quatenus nempe nimium favet Origeni, seque pluries Arianum prodit, in reliquis tamen, ut mox supra diximus, quæ meram historiam temporum concernunt, non omnino respuit. Hæc circa Historicos antiquos per modum exempli duntaxat dicta sunt; circa Recentiores consulendi sunt quoad punctum reprobationis vel suspensionis S. Congregationis Indices in dies augmentati; per hoc tamen quod liber aliquis vel Auctor non reperiatur in Indice confixus, non sequitur, quod ab Ecclesia sit Auctorizatus, multa enim per omnem terrarum Orbem scribuntur sæpius falsa falsissima, quæ judicium Ecclesiæ subterfugiunt; hoc mirum quod diebus nostris quidam per hoc præcipue se Eruditos, quidni etiam Dogmaticos credant, si ex fonte forte Acatolico historiolas enarrando & Mores & Traditiones venerandas Ecclesiæ ad suam crissim vocare præsumant.

Secunda qualitas gravis & probati Historici est, si (de mala fide aliunde neutiquam suspectus, imo in aliis sat circumspectus) dicat se narrata ipse vidisse, vel à fide dignis, qui viderint, audivisse. Talia sunt pleraque in Epistolis Ambrosii, Cypriani, Hieronymi, Augustini, item in libris Eiusdem de Civitate Dei, necnon in Dialogis Gregorii Magni. Uno verbo: scripta Sanctorum Ecclesiae Patrum atque Doctorum de via ordinaria non admittunt suspensionem, quod mundo voluerint falsum pro vero vendere, nec quod tam facile, ut forte alteri non æque docto, illuminato, & circumspecto accidere potest, decepti fuerint. Huc reducuntur etiam suo ordine ac proportionem Historici profani imo & Gentiles, de quibus ex fama & testimonio veterum Scriptorum constat fuisse homines in genere morum probos, ingenuos, prudentes, ac perspicaces. Et hinc

Tertia qualitas boni Historici, qui cæteris paribus plus fidei meretur, est; si sit insuper moderate criticus, id est, ea quæ ipsismet non vidit, aut à videntibus fide dignis audivit, secundum majorem, vel minorem verisimilitudinem reflectendo ad tempus, locum, personas &c. soleat prius prudenter dijudicare, & sic certa tanquam certa, probabilia tanquam probabilia enarret, non autem quævis muliercularum somnia tanquam facta historica venditet; paucis, qui facile credit, levis est corde; ita nos Scriptura admonet, sed &, qui nimium tardus & scrupulosus hæret in omnibus, ne dicam, amens, certo inhumanus est. Objectiones hic pariter transilimus, quia si omnes Historias & Historicos hoc nostro sæculo critico disputabiles defendere aut impugnare singillatim deberemus, nunquam foret, quem tamen hic ponimus, hujus nostri Tractatuli finis.

APPENDIX

*De Singulorum istorum Locorum Theologorum
comparativa inter se dignitate & effi-
cacia. Nec non de significatione
Censurarum theologicarum.*

CXXXVI. **E**X hac tenus per totum dictis & stabilitis facile liquet, non omnes Locos theologicos esse ejusdem dignitatis, nec omnes ad comprobandum aliquod assertum theologicum esse ejusdem efficaciae; diximus insuper successive ferme de quolibet quid & quantum probet, ut autem quasi unicum sub obtutum rem omnem coronidis loco ponamus, ita licet ex positis & stabilitis concludere: Loci Theologici alii sunt de prima classe; alii de secunda; alii denique de tertia. Argumenta desumpta ex Locis primae classis faciunt plenissimam probationem theologicam, & si non semper probant esse dogma, probant certo subjectam materiam esse dogmati proximam. Argumenta ex Locis secundae classis accepta pariunt certitudinem moralem theologicam talem, cui citra impudentiam & periculum erroris vix potest repugnari. Argumenta tandem quae ex Locis tertiae classis assumuntur, se solis sufficientem probationem theologicam regulariter non constituunt, serviunt tamen ad illustrandam & uberius explanandam veritatem. Jam verò

CXXXVII. Primae classis Locus primus Theologicus est *Scriptura Sacra* in sensu, quem tenet S. Mater Ecclesia, intellecta.

Secundus sunt *Traditiones* Divino-Apostolicae, quae testante Concilio Tridentino Sess. 4. ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt. Ter-

Tertius est Auctoritas Ecclesiæ, sive per consensum universalem, sive per suum Caput in terris visibile, Romanum nempe Pontificem, sive per Concilia à Sede Apostolica approbata nos docentis, quid verum, quid falsum; bonum, malumve sit. Huc etiam reduci potest unanimes sententia Patrum, necnon Doctorum Theologorum aliquid constanter & concorditer, tanquam dogma asserentium; hi enim sunt Canales per quos ad nos derivatur Traditio, hi sunt Magistri, explicantes, quis sit sensus Ecclesiæ Catholicæ.

CXXXVIII Secundæ classis Locus primus est communis utut non omnino unanimes Auctoritas SS. Patrum; cui sine manifesto Loco contrario primæ classis plerumque periculosum est refragari.

Secundus est consensus plerorumque Theologorum, quod enim plerique in arte Magistri statuunt, magnam habet præsumptionem veritatis. His adnumerantur etiam Canonistæ, si & in quantum accurate tractant de fide & moribus.

Tertius est manifesta Ratio naturalis, quamvis enim hic non sit Locus proprius & intrinsecus Theologiæ, absente tamen argumento convincente de contrario regulariter secundum lumen Rationis à Deo nobis datum recte judicamus.

CXXXIX. Tertiæ demum Classis Locus primus est major probabilitas sententiæ alterius cujusdam scientiæ naturalis, quatenus connexionem habet cum disputata quæstione theologica.

Secundus est fides humanæ Historiæ tam Ecclesiasticæ quam profanæ Scriptorum ab Ecclesia specialiter non autorizatorum; si enim sint Scripta Patrum vel ex communi Theologorum judicio approbationem habeant, jam ad Locos secundæ Classis pertinent, quia sæpius per Historiam redditur clarum, quod aliàs vix erat perceptibile.

Tertius ultimus ac debilissimus Locus est sensus Scripturæ mere accommodatitius, nisi auctoritate alicujus Patris quidpiam majoris auctoritatis acquirat.

Et hæc sunt, quæ de Locis Theologicis tanquam de indispen-

dispensabili prærequisito ad statuendas, comprobandas, confirmandas, defendendasque veritates, ac conclusiones theologicas brevissimo hoc in Compendio ad usum Doctrinæ Sacræ Studiosorum contraximus: exili quidem concluduntur cortice, sed nucleus bene digestus non poenitendos fructus adpromittit, siquidem Hieronymus Doctor Maximus ad propositum sapienter monet: *non sunt contemnenda ut parva, sine quibus non pervenitur ad magna.*

CXL. Porro sicut in primo hujus qualiscunque Tractatuli exordio diximus ad Theologum pertinere, ut sciat apte distinguere, non solum quid dogma fidei, quidve hæresis sit? sed ut rite intelligat reliquas quoque censuras Propositionum minus recte fortassis ab aliquo enuntiatarum, ne dum aliquam ab Ecclesia proscriptam inveniat, mox tanquam declaratam hæresim proclamet; idcirco, quia & Concilium Constantiense Sess. 8. dicit: *Compertum est ex præfatis (à Concilio reprobatis) articulis plures esse notorie hereticos, alios non Catholicos, sed erroneos, alios scandalosos, quosdam piarum aurium offensivos, nonnullos temerarios &c.* Et ex diversorum Pontificum Bullis videlicet: Pii V. Gregorii XIII. Alexandri VII. & VIII. Innocentii XI. aliorumque habemus, quasdam aliquando propositiones damnatas fuisse, tanquam *hereticas*; quasdam tanquam *erroneas*, quasdam tanquam *sapientes heresim*, vel de *heresi suspectas*, *heresive proximas*; quasdam tanquam *scandalosas*; quasdam *piarum aurium offensivas*; quasdam *temerarias*; quasdam *blasphemias*; quasdam *seditiosas*; quasdam *male sonantes*; quasdam denique tanquam *improbabiles*: non incongruum erit brevissime adhuc & citra disputationem de singularum istarum Censurarum, seu characterum qualificantium propria significatione aliquid subungere.

CXLI. Dico itaque I. Propositio *heretica* est, quæ certo exprimit errorem veritati alicui Catholicæ manifeste contrarium. Veritas autem Catholica duo importat: primo quod sit à Deo revelata; dein quod ab Ecclesia, tanquam à Deo revelata, sit recognita. Si error contrarius cum pertinacia, id est:

est, præferendo iudicium proprium Iudicio universalis Ecclesiæ, sustentetur, *hæresis formalis* est; si pertinacia omnis absit, *hæresis materialis* dicitur. Ita distinguere nos docet Augustinus Epist. 43. aliàs 162. *qui sententiam suam quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumptionis suæ pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigere parati, cum invenerint, neutiquam sunt inter hæreticos (intellige: formales) deputandi.*

CXLII. Dico 2. *Propositio erronea*, prout ab hæretica contradistinguitur, est quæ conclusioni, vel conclusionibus proprie & rigoroſe theologicis (talis est veritas ex una saltem revelata clare deducta, utut ab Ecclesia Romana nondum definita) communi Theologorum consensu receptis adversatur. Nam conclusio talis theologica, quamvis *ut conclusio* dogma fidei non constituat, hoc ipso tamen, quod ex veritate revelata clare sit deducta, ipsaque hæc consequentia unanimi Theologorum calculo roboretur, necessariam quandam connexionem cum veritatibus fidei habere constat.

CXLIII. Dico 3. *Propositio hæresim sapiens, de hæresi suspecta*, vel *hæresi proxima*, hæc enim ferme idem sonant, dicitur: quæ ex obvia significatione verborum sensum hæreticum habet, utut per benigniorem interpretationem adhuc possit in sensum Catholicum explicari; cæterum ab erronea etiam differt in eo, quod erronea ex communi doctrina Ecclesiæ certo accedat ad hæresim; sapiens vero heresim eo accedat tantum *probabilius*. Notat insuper Canus in his vel maxime attendi etiam debere tum ad antecedentia & consequentia, tum etiam ad ipsam personam & conditionem Scriptoris plus minusve aliunde suspecti.

CXLIV. Dico 4. *Propositio male sonans* est: quæ sensum habens dubium inter Catholicum & hæreticum, absolute & sine necessaria modificatione profertur: ubi rursus sicut de præcedenti diximus, observari debent adjuncta temporis, personæ, finis forte extrinsecus &c. Exemplum esto, siquis post exortam hære-

hæresim Lutheri absolute pronuntiet : *fides in Dominum nostrum Jesum Christum nos salvos facit* ; sine addito : *viva* , & quæ per charitatem sit *operativa* .

CXLV. Dico 5. Propositio *piarum aurium offensiva* est : in qua similiter nullus quidem manifestus error fidei apparet ; at tamen indignum videtur talia palam pronuntiari Viris Theologis modestis ac prudentibus : dico *Viris Theologis* , non aniculis superstitiosis , aut cuivis de plebe , ad quos non pertinet de rebus ad Religionem spectantibus judicare . E. g. si quis diceret : devotionem erga B. Virginem esse quid indifferens , qua quis carere possit citra præjuditium salutis .

CXLVI. Dico 6. Propositio *scandalosa* aliquando confunditur cum male sonante , vel *piarum aurium offensiva* ; ab hac tamen & illa eatenus distingui potest , quatenus est offendiculo *infirmis & imbecillibus* : sic graviter posset offendere & esse occasio ruinæ spiritualis multis rudioribus , si quis in publicum spargat vitia personalia Cleri Romano-Catholici ; vel prout de Erasmo perhibetur : si confessionis auricularis difficultates multum exaggeret .

CXLVII. Dico 7. Propositio *impia & blasphema* est : qua in Deum vel Sanctos convitium aliquod dicitur , perfectionem debitam Illis detrahendo , vel imperfectionem dedecentem tribuendo ac affingendo . Exemplo est illa Calvinii , *Christum Dominum in Cruce desperasse* blasphemantis .

CXLVIII. Dico 8. Propositio *seditiosa & schismatica* est : quæ ansam præbet ad excutiendam obedientiam ac subjectionem debitam legitimis Superioribus , sive Ecclesiasticis sive Sæcularibus ; cujusmodi propositiones plures effutiit & per eas in effectum perniciosas seditiones ac schismata excitavit Lutherus sub specioso titulo & prætextu *libertatis Evangelicæ* .

CXLIX. Dico 9. Propositio *temeraria* hujus loci est : quæ in rebus ad fidem aut mores pertinentibus aliquid statuit vel enuntiat contra vel præter communioem Theologorum sententiam absque Scripturæ , Traditionis , aut SS. Patrum auctoritate . Et quatenus talis propositio SS. Patrum placitis & comuni
niori

niori Theologorum directe contrarietur, dicitur : *positive temeraria* ; si vero Patres & Theologi communiter abstrahunt , & sine auctoritate sacra aut ratione convincente quasi pro libitu & novandi prurigne aliquid asseratur, opinio *privative temeraria* vocatur.

CL. Dico denique 10. Propositio *improbabilis* ferme coincidit cum proxime descripta *temeraria* ; nisi dicere velis , *improbabilem* esse, quæ quidem aliquam dicti rationem habet , sed ita debilem ac elumbem, ut nec leviter opinativum mereatur assensum. Cæterum , quia Censuræ hujusmodi sunt probrosa quædam quasi condemnatio, non de facili à privato quodam alterius aliàs Catholici Scriptoris assertioni inuri debent aut possunt ; cum ipsamet Ecclesia Romana Doctrinx ac Magistra nostra non nisi post longa & matura examina similes Censuras soleat pronuntiare .

Et hic demum finem facio præliminari huic nostræ disquisitioni theologicæ, in qua, utpote de rebus momentosissimis & plerumque ipsa SS. Religionis fundamenta tangentibus, si quid vel contra puritatem Sanctæ Fidei, aut debitam rectitudinem morum incauto calamo excidisset, id omne revoco , ejuro , & non dictum scriptumve volo, promptus revocare, corrigere, & emendare , quidquid S. Matri Ecclesiæ Romano-Catholicæ virgam censoriam mereri videbitur ; cujus Filius obsequentissimus, quousque Deo placuerit , semper vivere morique desidero .

E R R A T A .

Legitur

Pag.	lin.	
vij.	4.	crypticæ, & alibi similia.
	16.	quantum
viiij.	1.	quo ad
	17.	accomodato
jx.	16.	cecæ
x.	16.	verba illa: nec Responsiones ad objectiones forte hæreticales sint omnis ratio, <i>omittantur</i> .
xj.	4.	Theologiæ
	24.	verbum Canus pariter <i>omittatur</i> .
xij.	1.	provid erat
5	9.	imperfectionem
	28.	eum non esse
10.	17.	fuiſſet
16.	25.	per S. Evangelium
28.	29.	Christus. Luc. ult.
29.	8.	ex ejusdem & Ecclesiæ
45.	34.	deſtinguo
47.	19.	forſam
54.	23.	ſe quod
55.	30.	pro tali caſu? longum
74.	24.	recapitationem
78.	28.	ab quam
82.	15.	jurisdictionis
	34.	primatum
85.	5.	in cauſa Paſchalis
89.	13.	Locorum
90.	28.	E contra
91.	7.	votorum - Porro
92.	32.	ex poſt
95.	5.	Conclia
98.	15.	convinctis
100.	16.	inſerti
104.	1.	Ariano I.
106.	12.	vel ut
	20.	Pater Paſtor,
108.	3.	errarit
110.	14.	Patre
	28.	id eſt
112.	14.	nec non
116.	16.	a Sede Romana
122.	3.	Scripturæ Sacræ
125.	7.	ſuccinta
	32.	multa præclara

Legatur

Criticæ
quantus
quoad
accommodato
cacæ
Theologiæ
prævid erat
imperfectionem
Deum non eſſe
fuiſſet
ex S. Evangelio
Christus Lucæ ult.
ex ejusdem Ecclesiæ
deſtinguo
forſan
ſed quod
pro tali caſu longum
recapitulationem
ob quam
jurisdictionis
primatum
in cauſa Paſchatis
Locorum
Econtra
votorum . Porro
ex poſt
Conclia
convinctis
inſerti
Adriano I.
velut
Pater , Paſtor ,
errarint
Petre
ideſt
necnon
a Sede Romana
Scripturæ Sacræ
ſuccincta
& multa præclara

E R R A T A.

Legitur

127. 5. ad Antonium pium
 6. agologia
 130. 30. explauans
 132. 13. ut in secundo
 133. 27. Bellarmium
 134. 9. Orationes
 35. Ægyptiæ
 151. 22. immensitate
 155. 17. explicas
 164. 18. quia forte
 168. 26. est singillatim
 173. 33. de subjecta
 176. 11. Hieron. c. 10. Matth.
 181. 4. hæredas
 183. 15. amphibologicè
 184. 5. Comunitatum
 192. 11. citra præjudicium
 35. comuniore

Legatur

- ad Antoninum pium
 apologia
 explanans
 & in secundo
 Bellarminum
 Orationes
 Ægyptiæ
 immensitate
 explicans
 qui forte
 & singillatim
 de subjecto
 Hieron. in c. 10. Matth.
 hæredes
 amphibologicè
 Communitatum
 citra præjudicium
 communiore

Reliqua minora prudens Lector ipse corrigat.

*Sequuntur jam Dogmata & Conclusiones Exerci-
tio Scholastico subjicienda, quas ad gustum cur-
rentis Seculi litterarii adjecta fors ratione vel
auctoritate quadam sacra aliquatenus illustrare
voluimus, neutiquam vero tanquam per hac
sola plene comprobatas exhibemus.*

*Sequuntur jam Dogmata & Conclusiones Exerci-
tio Scholastico subjicienda, quas ad gustum cur-
rentis Seculi litterarii adjecta fors ratione vel
auctoritate quadam sacra aliquatenus illustrare
voluimus, neutiquam vero tanquam per hac
sola plene comprobatas exhibemus.*